Mbappé 55 millió eurója

Francia lapinformációk szerint Kylian Mbappé biztosan meg fogja nyerni korábbi klubja, a Paris Saint-Germain ellen indított pert, így a francia klubnak ki kell majd fizetnie az 55 millió eurós bér-, illetve bónuszokért járó tartozását. Az immár Real Madrid-játékos ügyében a jövő héten lesz döntés. NÉPSZAVA

Győrben vizitál az FTC vasárnap

A listavezető Ferencváros az újonc Győr otthonában játszik az NB I 11. fordulójának zárómérkőzésén. Szombat: Felcsút–DVTK (14.45), Fehérvár–DVSC (17.15), MTK–Újpest (20.45). Vasárnap: Nyíregyháza–ZTE (13), Paks–Kecskemét (15.15), Győr–FTC (17.45). Az élcsoport: 1. FTC (15-5) 21 pont, 2. Felcsút (16-8) 21, 3, Paks 19. A mérkőzéseket az M4 Sport közvetíti. NÉPSZAVA

Világcsúcs 100 méter háton

Az amerikai Regan Smith világcsúccsal nyert női 100 méter háton a rövid pályás úszó világkupa-sorozat dél-koreai, incshoni állomásán. A 22 éves versenyző pénteken 54.41 másodperces idővel csapott célba, ezzel az ausztrál Kaylee McKeown szeptemberi, 54.56-os eredményét javította meg. MTI

„Látszódtak azok az elemek, amelyek tükrözik a filozófiámat”

ÉRTÉKELÉS Megérdemelten győzte le a Ferencváros a Nice-t az Üllői úton az Európa-ligában – vélte mindkét edző. A francia sajtóban „rémálomról” és „ötlettelen” vendégekről írtak a szerintük csalódást keltő vereség után.

FOTÓ: AFP/KISBENEDEK ATTILA

Fél lábon és nem térdelve – ilyen volt az FTC hozzáállása a Nice ellen

NÉPSZAVA

A Ferencváros hazai pályán 1-0-ra verte csütörtökön a Nice csapatát a labdarúgó Európa-liga alapszakaszának harmadik fordulójában, így két vereség után (Anderlecht–FTC 2-1, FTC–Tottenham 1-2) megszerezte első pontjait a sorozatban a magyar bajnok. Rommens bal oldali szabadrúgására érkezett a hosszú oldalon Cissé, aki középre akarta visszafejelni a labdát, amely azonban a kanadai Lumpunguról a saját kapujába pattant (1-0), és az öngóllal szerzett minimális előnyt végig megőrizte a Rosario kiállítása miatt tíz emberre fogyatkozott francia riválissal szemben az FTC.

„Voltak olyan fázisai a meccsnek, amikor nagyon jól futballoztunk, így egyértelműen megérdemelt a sikerünk. Összességében mégis nehezebbé tettük magunknak a találkozót, mert nagy helyzeteket hagytunk ki, így végig nyitott maradt az összecsapás. Ettől függetlenül nagyon örülök az eredménynek” – idézte az MTI Pascal Jansent, a zöld-fehérek holland edzőjét. A szakember kifejtette, a mutatott teljesítmény sok tényező együttes kombinációja. „A játékosok betartották a taktikai utasításokat, túltöltöttük a játéktér közepét. Korábban is volt már jó produkciója a csapatnak, de ma minőségi ellenféllel szemben is látszódtak azok az elemek, amelyek tükrözik a filozófiámat labdával és labda nélkül is” – fogalmazott Jansen, aki szerint így is szoros meccs volt, úgyhogy „bőven van lehetőség a fejlődésre”.

Francia kollégája, Franck Haise, a Nice mestere igencsak csalódottan kommentálta a történteket: „Eredményben és játékban is elmaradtunk a várakozástól, az első félidőben nyújtott produkcióval különösen elégedetlen voltam ” – egyúttal elismerte, a magyar bajnok „jóval jobb volt”, de ehhez az is kellett, hogy csapata nagyon messze volt saját képességei maximumától. „Ennél többre van szükség a nemzetközi porondon. A hatékonyság hiányzik a játékunkból, továbbá nagyobb agresszivitásra, határozottságra és elszántságra lenne szükség” – fogalmazott Haise.

A Ferencváros két hét múlva (a negyedik körben) a pont nélkül álló ukrán Dinamo Kijev vendége lesz Hamburgban. A magyar bajnok a 36 csapatos főtábla 23. helyén áll, a Nice a 32. pozícióban várja a folytatást.

FOTÓ: MTI/SZIGETVÁRY ZSOLT

Az FTC holland edzője szerint „bőven van lehetőség a fejlődésre"

Leszedték a Nice-ról a keresztvizet

L'Équipe: Rémálom Magyarországon. A Nice öngóllal került hátrányba, tíz emberrel fejezte be a mérkőzést. Csalódást keltő teljesítmény, fájó vereség egy nem különösebben erős ellenféltől.
Le Figaro: Ötlettelen futballt mutatott be a Nice. Amilyen gyorsan lehet, el kell felejteni.
Le Parisien: Ennél sokkal több kell az európai kupaporondon.

A NAP KÉPE

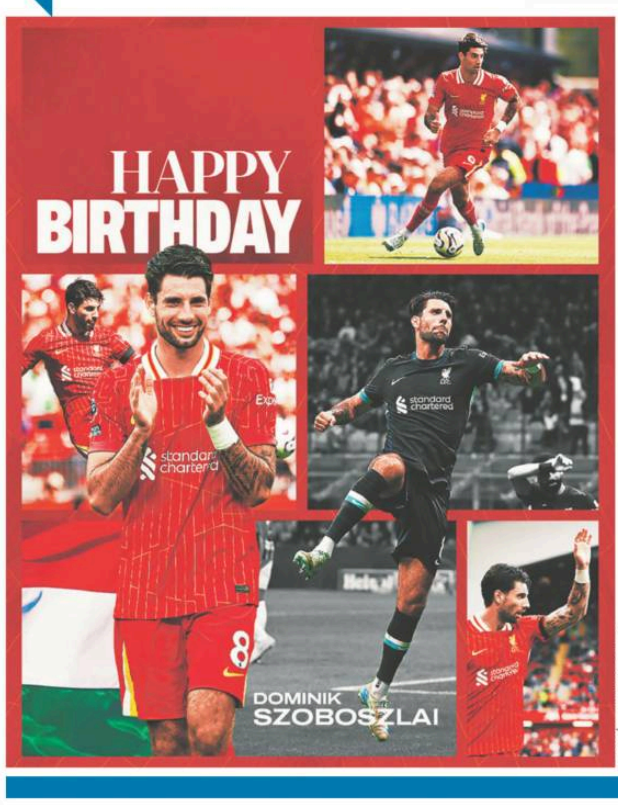

FORRÁS: LIVERPOOL FC

A LIVERPOOL SAJÁT OLDALÁN KÖSZÖNTÖTTE FEL SZOBOSZLAI DOMINIKOT, A MAGYAR VÁLOGATOTT CSAPATKAPITÁNYÁT SZÜLETÉSNAPJA APROPÓJÁN

A magyar válogatott csapatkapitánya, Szoboszlai Dominik pénteken töltötte be 24. életévét. A Liverpool futballistáját a legendás angol klub a saját közösségi oldalán köszöntötte fel: „Legyen csodás napod, Szoboszlai Dominik!” A köszöntés a szokásos jókívánság mellett azért is üzenetértékű, mert Szoboszlai teljesítményét az utóbbi időben egyre több szurkolói kritika éri. Eleddig Arne Slot menedzser ingerküszöbét nem érték el a bíráló vélemények, a hétközi BL-mérkőzésen is végig a pályán volt egykori csapata, a német RB Leipzig ellen idegenben megnyert mérkőzésen (0-1). Arról nincs tudomásunk, hogy magyar focista valaha részesült volna hasonló kegyben Liverpoolban.

Megint cirkuszolt Mourinho

KRITIZÁL „A játékvezető hihetetlen dolgot mondott, azt állította, egyszerre látja a tizenhatoson belüli esetet és az én viselkedésemet az oldalvonal mellett. Gratulálok neki, mert ez teljességgel hihetetlen. A játék közben száz mérföld per órás sebességnél az egyik szeme a büntetőt figyelte, a másik pedig a kispadot. Azt mondta nekem, ő ezért a világ egyik legjobb játékvezetője” – dühöngött indulatosan José Mourinho, miután együttese, a török Fenerbahce 1-1-re végzett az Európa-liga alapszakaszában korábbi csapata, a Manchester United ellen.

Mourinhót előzményként az 57. percben kiállította Clément Turpin játékvezető, mivel túl hevesen reklamált egy szerinte meg nem adott tizenegyes miatt. A Fenerbahce mestere a futballszíntér pikírtségi mutatóját az egekbe emelete: „Szerintem az lesz a legjobb, ha majd elhagyom a Fenerbahcét, akkor egy olyan angol klubhoz megyek, amelyik nem szerepel az UEFA-kupasorozatokban. Vagyis ha a tabella végén álló angliai klubok valamelyikének szüksége lesz menedzserre a következő két évben, akkor én készen állok a kihívásra” – mondta Mourinho, aki szerint a Manchester örülhet a döntetlennek. NÉPSZAVA

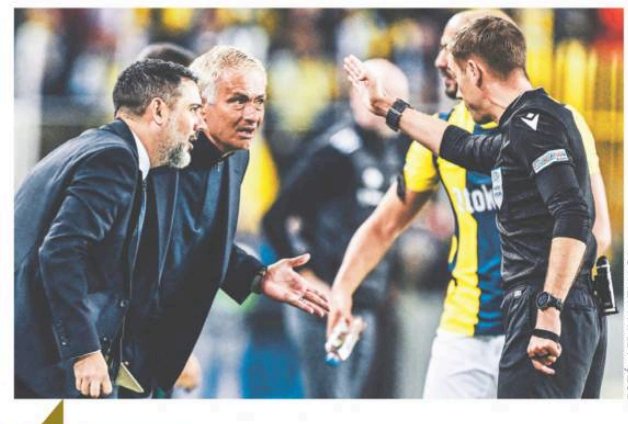

FOTÓ: AFP/ALI ATMACA

Gratulálok neki, mert ez teljességgel hihetetlen – Mourinho képzelőerejét meghaladta, hogy mire képes a bíró

Hűtőbe a maradék kávéval!

A szobahőmérsékleten tartott kávéban elszaporodhatnak a mikroorganizmusok. A szakértők azt tanácsolják, hogy a maradékot gyorsan hűtsük le, és tiszta, zárt edényben tároljuk a hűtőben, ahol akár két napig is eláll anélkül, hogy mikrobiológiai szempontból veszélyessé válna. OEKOTEST

Óraállítás vasárnap

A téli időszámítás október 27-én veszi kezdetét. Vasárnap hajnali 3 órakor kell visszaállítani a mutatókat 2 órára. A mobiltelefonok és sok eszköz már magától végrehajtja a műveletet, a köztéri órák átállítása azonban pár napot igénybe vehet. NÉPSZAVA

Kagylókkal ellenőrzik a vizet

A varsói vízműveknél kagylókat is használnak a vízminőség ellenőrzésére. Laboratóriumi körülmények között érzékelőkkel figyelik a puhatestűek viselkedését. Ha a víz minősége romlik, a kagylók héja bezárul. Az állatok élete nem kerül veszélybe a vizsgálat során, és háromhavonta lecserélik az állományt. IFLSCIENCE

Pávák és cseresznyevirágok

FOTÓ: DARABOS GYÖRGY

A magyar belsőépítész sosem pályázik, mindig őt keresik fel a megbízók a feladatokkal

LUXUS Többéves felújítás után hamarosan megnyílik a Comói-tó felett magasodó ikonikus szecessziós műemlék épület, amely egykor Grand Hotel Milano néven vált ismertté. A történelmi szálloda Nuvole Garden néven kel új életre, és a megvalósításban egy magyar tervező, Varró Zoltán is komoly szerepet kapott.

A 80 szobás luxusszálloda nem csupán a lenyűgöző tájat és építészeti örökséget ötvözi, de a formatervezés világában is egyedi mércét állít fel. A magyar belsőépítész a legapróbb részletekre kiterjedően tervezte meg a 80 szobát és lakosztályt, a spát, a három éttermet és egy koktélbárt magában foglaló épületet. Mint Varró Zoltán elmondta: amikor belefogott a tervezésbe, látta maga előtt a vendégeket, akik majd itt üdülnek, és a koncepciója több annál, mint bútorok és berendezési tárgyak összessége. Ez egy életérzés, amelyet igyekezett megvalósítani a tervezés során. A textileken a Comói-tó, a környező hegyek, a prosperitás egyik szimbólumaként megjelennek a pávamotívum, de megidézik a Comóra jellemző villák és kertek évszázados pompáját is. Egyes darabokat pedig a dizájner elmúlt években tett utazásai ihlettek, Zanzibár koralljai, valamint a japán tavasz és a cseresznyefa-virágzás hangulata szintén tetten érhető az enteriőrben.

A koncepció több annál, mint bútorok és berendezési tárgyak összessége

K. K.

Kiszabadulhatnak a Menendez fivérek

ÚJRATÁRGYALÁS Az ügyész javasolta a szüleik meggyilkolása miatt elítélt testvérpár büntetésének megváltoztatását.

VARGA PÉTER

Lyle és Erik Menendez jelenleg egy Los Angeles-i börtönben tölti tényleges életfogytiglani büntetését, mert 1989. augusztus 20-án Beverly Hills-i otthonukban lelőtték szüleiket, Jose és Kitty Menendezt. Lyle 21, Erik 18 éves volt akkor, a puskákat kifejezetten abból a célból vásárolták, hogy meggyilkolják a szüleiket. A vád szerint a gazdag szülőket nyereségvágyból ölték meg, a védelem már akkor arra hivatkozott, hogy apjuk szexuálisan zaklatta a fiukat, s erről az elmúlt hetekben új vallomásos bizonyítékok születtek. A Netflix nemrégiben játék- és dokumentumfilmet is bemutatott a testvérekről, ami ismét a szörnyű esetre irányította a figyelmet.

A végleges ítélet a Menendez-ügyben 1996-ban született meg, ám csütörtökön George Gascón, Los Angeles megyei ügyész azt indítványozta, hogy ezt változtassák meg. „Azt javasoljuk a bíróságnak, hogy szüntesse meg a tényleges életfogytiglant, és a fivérek gyilkosságért legyenek elítélve. Ez 50 évtől életfogytiglant jelenthet, de mivel mindketten 26 éven aluliak voltak az elkövetés idején, így jogos lehet azonnali feltételes szabadlábra helyezésük” – mondta Gascón egy sajtókonferencián.

A végső döntés a bíró és a feltételes szabadlábra helyezést engedélyező testület kezében van, az ügyész azt reméli, hogy 30-45 napon belül meghallgatják javaslatát. „Úgy gondolom, a fivérek megfizették, amivel a társadalomnak tartoznak” – tette hozzá. Lyle és Erik majdnem 35 évet töltött már rács mögött. Gascón a rokonoktól, ügyészektől és más támogatóktól kapott ösztönzést az előterjesztéshez, csak a testvérpár egyik anyai nagybátyja ellenezte ezt, aki szerint nem igazak a bántalmazási vádak, a fivérek kizárólag nyereségvágyból ölték. A kerületi ügyész elmondta az ABC Newsnak, hogy az évtizedek, amiket a fivérek a börtönben töltöttek, valamint az ottani viselkedésük alapja lehet az ítélet megváltoztatásának.

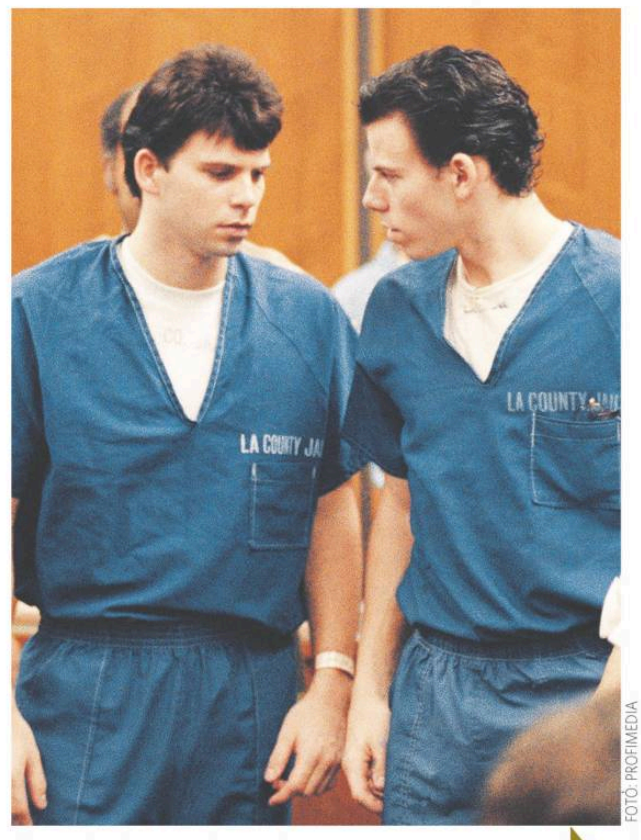

FOTÓ: PROFIMEDIA

Lyle és Erik példamutatóan viselkedett a börtönben, kiálltak a rabtársakért is

Mark Geragos, a védőügyvédjük szerint mintaraboknak tekinthetők, mert mindent elkövettek, hogy megváltozzanak, miközben nem reménykedhettek abban, hogy ennek szabadulás lehet az eredménye. A bent töltött éveik alatt csoportokat szerveztek a kezeletlen traumák feldolgozására, hogy a pszichikailag instabil társaikat segítsék, hogy azok megfelelő bánásmódban részesüljenek. Egy esetben Lyle azért is tárgyalásokat folytatott, hogy több börtönlakó jobb körülmények közé kerüljön – mesélte a kerületi ügyész. „Értékeljük, amit tettek a börtönben. Miközben nem fogadjuk el, ahogyan kezelték a bántalmazásukat, reméljük, hogy nemcsak megtanultak sok mindent – úgy tűnik, ez így van –, hanem ha be tudnak illeszkedni a társadalmunkba, mindezt a közösség javára tudják fordítani” – tette hozzá.

Geragos reméli, hogy a fivérek ügye pozitív fogadtatásra talál a meghallgatáson, és hálaadáskor – ez idén november 28-án lesz – már otthon ünnepelhetnek.

Gyorsan zsugorodik a Kaszpi-tenger

KLÍMAVÁLTOZÁS November 11–22. között a Cop29-csúcson Azerbajdzsán fővárosában, Bakuban fognak tanácskozni a világ vezetői a klímacselekvési tervekről. A helyszín jelentőségét az adja, hogy a város a Kaszpi-tenger partján fekszik, amelynek rohamos gyorsasággal csökken a felülete.

A Kaszpi-tenger bolygónk legnagyobb tava: nagyjából 371 ezer négyzetkilométer a területe, és mivel a vize sós, ezért nevezhető tengernek is. Európa és Ázsia találkozásánál található, szintje 27-28 méterrel az óceánoké alatt van, sótartalma körülbelül 12 ezrelék, egyharmada a tengerek vizének. 130 vízfolyás táplálja, a legnagyobb a Volga, ez adja a vízhozam 80 százalékát. A kerülete több mint 6000 kilométer, partjain öt ország osztozik: Kazahsztán, Irán, Azerbajdzsán, Oroszország és Türkmenisztán. Ezek számára halászati, mezőgazdasági, turisztikai lehetőségeket és ivóvizet is biztosít, de a térség klímáját is szabályozza. A terület gazdag olaj- és gázlelőhely. Azonban túlzott kihasználása, a szennyezések és az ember okozta klímaváltozás olyannyira károsítják, hogy félő: a folyamat pillanatokon belül visszafordíthatatlanná válik. Oroszország már 40 gátat épített, 18 épül – ezek csökkentik a tó vízellátását –, de jelentős a klímaváltozás hatása is, ugyanis ennek eredményeképpen gyorsul a párolgás.

FOTÓ: AFP/VANO SHLAMOV

Veszélyben a világ legnagyobb tava, félő, hogy a folyamat visszafordíthatatlanná válik

A vízszint csökkenése az 1990-es években elkezdődött, 2005 óta azonban másfél méterrel lejjebb került a legmagasabb vízállás, és a szakemberek a század végére 18-30 méteres csökkenést sem tartanak kizártnak. A hanyatlás a kétmillió éve elzáródott tó különleges élővilágát is fenyegeti, mivel a mélyben az oxigénszint is csökken. 2009-ben még 25 ezer fókát számoltak meg a levegőből a Durnyev-szigeteknél, 2020-ban már egyetlenegyet sem láttak. Az öt, gazdasági és politikai gondokkal sújtott ország közös cselekvésére lenne szükség, hogy a világ legnagyobb tava ne jusson az Aral-tó sorsára. V. P.

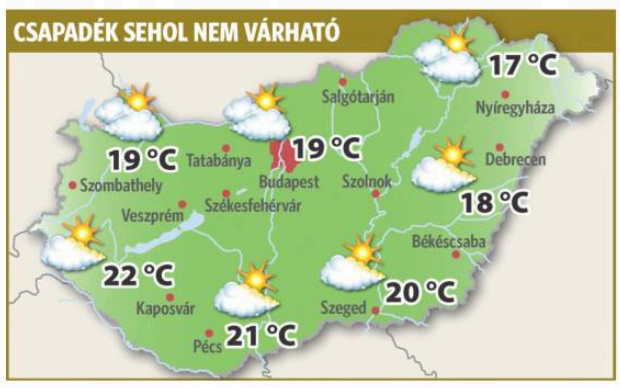

Boldog névnapot, Dömötör!

A Dömötör magyar eredetű név, jelentése: bátorság, hatalom.

KENÓ Október 25.

9	14	16	17	28	29	31	34	38	40
47	49	50	51	57	59	64	68	71	73

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban
Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA
Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu
Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.
Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Alapítók: Ignotus Pál és József Attila

SZÉP SZÓ

A NÉPSZAVA kulturális és társadalomkritikai melléklete

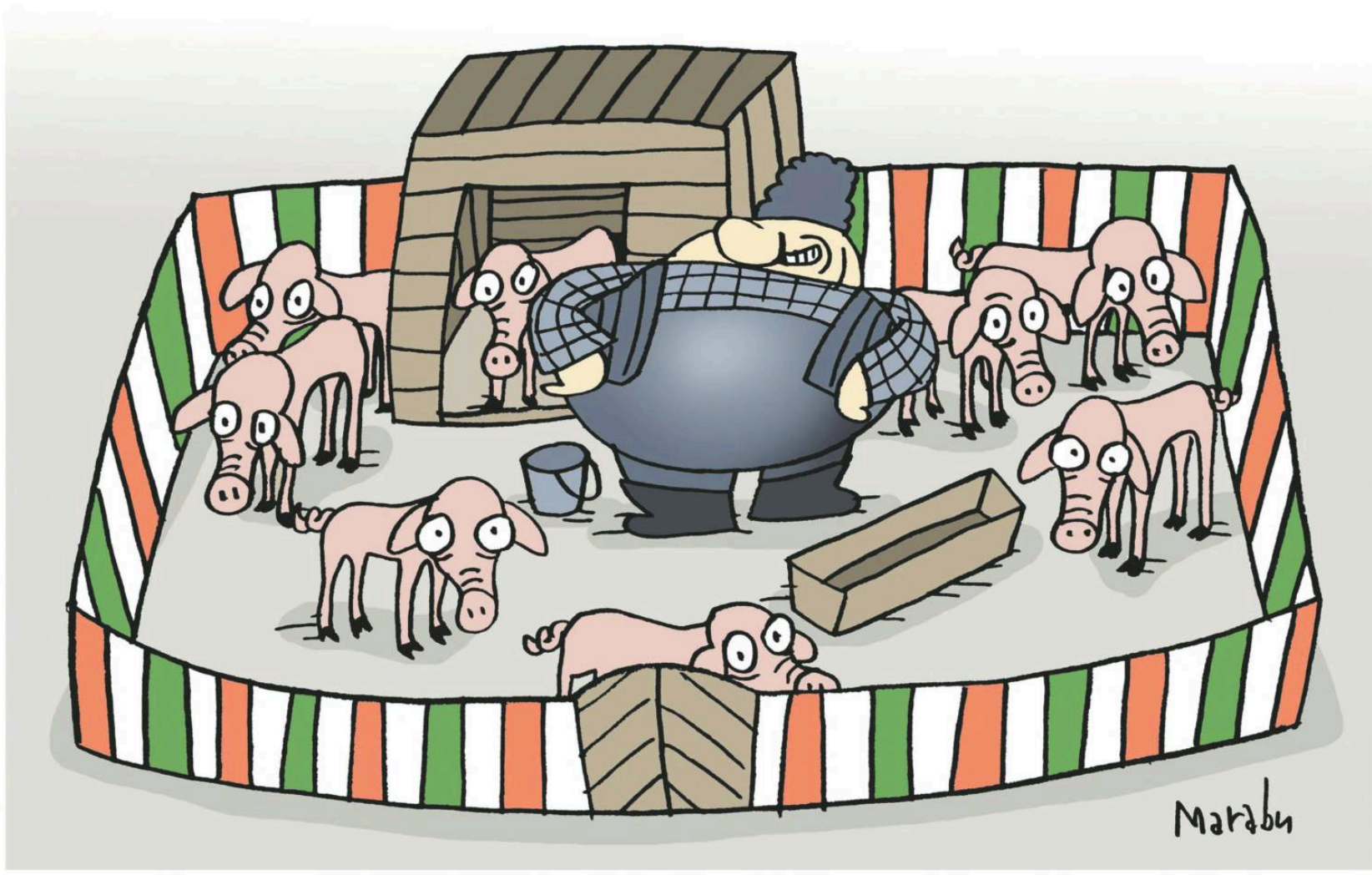

MARABU RAJZA

Tizenhat év árnyékában

LENGYEL LÁSZLÓ

A 2024-es választásokra és általában a húszas évek közepére ráborul az Orbán-rendszer 16 évének (1998–2002, 2010–24) árnyéka. Orbán Viktornak immár nem egyetlen kormányzati ciklus négy évéről, hanem személyes uralmának és rendszerének sok-sok évéről kell elszámolnia. Vajon Európa eleje vagy vége vagyunk? Többen vagyunk vagy kevesebben? Versenyképesebbek és termelékenyebbek lettünk-e? Jobb-e egészségügyi, oktatási és szociális rendszerünk? Több-e a szövetségesünk Európában vagy kevesebb?

A 2024-es ellenzék fő ütőkártyája, hogy a miniszterelnök és családja – Mészáros és Tiborcz néven – vált a leggazdagabb magyarrá Orbán kormányzása alatt. Ilyen soha nem fordult elő az újabb kori magyar történelemben; ez lehetetlen lett volna Horthyval és Kádárral, illetve a rendszerváltozás miniszterelnökeivel. Földek és kastélyok, ipari és szolgáltatói ágazatok, bankok és vállalatok, tőkealapok és lakóparkok – megszámlálhatatlan vagyon a Családé. Elfoglal országrészeket, városokat és városrészeket, kisvárosokat és falvakat. Az európai pénzek hiányában hozzákezdett szövetséges oligarchái és saját városai kirablásához. És ez az iparszerű rablás az utolsó percig nem fog véget érni, mert iparszerű rablás. Már nem csak a személyes hatalmi és vagyoni mohóságról van szó: Orbán egy hatalmi és vagyonszerző gépezet. Ahogy az államgépezet hatalmi központosítása egy kézben, úgy az iparszerű rablás gépezete is leállíthatatlan. Ha nem terjeszkedik, akkor összeomlik.

2024-ig az ellenzék, a független sajtó és értelmiség minden kísérlete, hogy az orbáni iparszerű rablást leleplezze a társadalom többsége előtt, sikertelen volt. Ám Magyar Péter-féle országjárás és a „belső tudás nyelvezete” áthatolt a hatalmi propagandagépezet védfalán. A rendszer ura és szolgái a folyamatos támadásból védekezésre kényszerülnek itthon és külföldön egyaránt. Amikor az ország lefelé megy és soványodik, s csak ura megy fölfelé és hízik, egyre nehezebb hatékony ideológiát találni.

A második ütőkártya az ország társadalmi-gazdasági rossz közérzete. A társadalom többsége rossznak látja saját maga és az ország helyzetét és kilátásait. Nemcsak azon gondolkodik, hogy éppen most mennyi a boltban, a gyógyszertárban, a benzinkútnál az áremelkedés, hanem általános a félelem az inflációtól. Nagynak és növekvőnek érzi az egyenlőtlenséget, önmaga lemaradását. Három éve hazudja a kormány, hogy lesz, de nincs növekedés. A világjárvány óta a kisvállalkozók elárultnak és cserben hagyottnak tartják magukat, elkezdik vezérelni a helyi lázongásokat. Az oligarchák ellenállnak a különadóknak, és félteni kezdik vagyonukat.

Ám a legfontosabb, hogy a különböző társadalmi rétegeknek, s így az egész országnak, elfogytak a társadalmi, a gazdasági és végső soron a politikai kilátásai. Teljes a bizonytalanság és a kiszámíthatatlanság. Merre megyünk? Mi a megoldás? S felmerül a gyanú, hogy az Orbán-rendszerben nincs perspektíva, nincs jövő, nincs megoldás. Az orbáni nemzetközi túlmozgás, a vágyálmain alapuló céljai csak hátrányt hoztak az országnak – irány Putyin Moszkvája, Hszi Pekingje és Trump Washingtonja, Európán kívül is van élet, a szélsőjobb átveszi a hatalmat Európában, Magyarország vezeti a régiót stb. –; a hazai társadalmi-gazdasági célok nem teljesültek, és most hétről hétre hazudozik új célokat. Bukott az iparosítási/növekedési program. Csökkenő az európai forrás. Versenyképtelen, ezért kiszámíthatatlan kockázatú politikai vállalatok: a Család vagyona. Magának a kormánynak a napi válságkezelésen túl nincs egységes, átlátható és kiutat mutató cél- és eszközrendszere, és ezt a kormány tagjai is tudják. Egy kézzel vezetett és így vezetetlen hajón sodródunk, egyre veszélyesebb vizeken.

KENTAURBESZÉD

A magyar társadalom rádöbbent az egészségügy összeomlására. A hatalom az egészségügyből kivont forrásokat saját javára használta, kihullatta a szegényeket az egészségügy és a szociális rendszer hálójából. S hiába számított a középosztály arra, hogy az állami egészségügyet sikeresen válthatja át egy állami és magánegészségügy vegyes rendszerére, az összeállítás kockázatban, árban, megbízhatóságban nem sikerült. Ezzel létrejött a középosztály összefüggő életpálya- és életformaválsága. Ugyanakkor a Covid és az öregedő társadalom közérzülete együttesen jelzi, hogy mi a fontos és mi kevésbé, hogy a rendszer és a társadalom céljai szögesen ellentétesek. 2024 végére az egészségügy romlása az ellenzék igazi ütőkártyája, amelyre a hatalomnak nincs érvényes válasza.

Az Orbán-rendszer által felépített keresztény és nemzeti erkölcs- és hitrendszer létrehozta az erkölcsi láthatatlanság mechanizmusát, amikor a hatalmi gépezet mindent megtesz, hogy a társadalom többsége nem kerüljön szembe erkölcsi konfliktusokkal, ne kelljen elfojtania lelkiismeretét erőszak, tömeges lopás, hazugság kapcsán. Ám a kegyelmi ügy, a „keresztényi megbocsátás” a pedofilügyben nemcsak a református, hanem valamennyi a rendszerrel kollaboráló egyházat magával rántotta. A megalázottak és megszomorítottak valódi oltalmazójának meghurcolása az Iványi Gábor-ügyben; az eutanázia kétségbeesett küzdőjével szembeni kérlelhetetlenség a Karsai Dániel-ügyben mind-mind megmutatták a rendszer farkasterméketét, lerántották a leplet az orbáni kereszténységről. Orbán Balázs mondatai 1956-ról és az ukrán függetlenségi harcról szembesítették az Orbán-rendszert azzal, hogy se független, se nemzeti. Az erkölcs látható, a lelkiismeret kínzóvá vált.

A Magyarországért egyértelműen felelős európai főhatalom, Németország politikai vezetése – a kormánykoalíciót alkotó pártok és az ellenzék legnagyobb pártja, illetve Olaf Scholz kancellár és Friedrich Merz ellenzéki vezető –, továbbá az európai vezetés – az európai néppárti-szocialista-liberális-zöld koalíció, illetve az Európai Bizottság nevében Martin Weber néppárti frakcióvezető és Ursula von der Leyen bizottsági elnök – eldöntötték, hogy nem kívánják Orbán Viktor vezetését Magyarországon a továbbiakban. Ennek vége. Mindez nem rendszerítélet, vagyis nem az Orbán-rendszer végét mondták ki, hanem személyes ítélet: Orbán Viktor személyét ítélték „fej- és jószágvesztésre”, Orbán vált nemkívánatos személlyé az Európai Unióban és a NATO-ban.

Minden rendszerváltásunkban, sőt néha kormányváltásainkban is megjelenik a nemzetközi befolyásoló tényező. A térség főhatalma kimondja a személyes ítéletet. Így mondta ki Moszkva 1953-ban, majd 1956-ban Rákosira – és jött Nagy Imre, majd Gerő Ernő – az ítéletet, így 1988 áprilisában a gorbacsovi Moszkva Kádárra. Ez utóbbi nem jelentette a rendszer bukását, hiszen Kádár után Grósz Károly jött, aki átalakítva fenn akarta tartani a Kádár nélküli Kádár-rendszert. Így döntött Horn sorsáról 1998-ban Clinton, majd 2009-ben Gyurcsányéról Merkel. Kérdés, hogy lehetséges-e Orbán nélküli Orbán-rendszer – erről írtam az Őrségváltókban – vagy kikényszerül a békés rendszerváltás.

Az Orbán feletti német/európai döntés egyben azt az erőpróbát is jelenti, hogy végső soron kié a főhatalom Európa keleti felén: Németországé/Európáé vagy az ellenséges Amerikáé, Oroszországé, Kínáé? Kimentheti-e Orbánt Amerikából Trump – ha ő kerül hatalomra –, a térségre igényt tartó putyini Oroszország, netán Hszi Kínája? Orbán mindhárom hatalomhoz és személyes hatalmassághoz fellebbezett: érdeketek Európa meggyengítése és megosztása, amit a személyem garantál. A kérdés az, hogy milyen mentőakcióra hajlandók és képesek ezek az egymással is szemben álló nagyhatalmak: pótolni tudják-e, akarják-e egyfelől az európai piacot, befektetőket, az EU-pénzt, másfelől a szövetségi biztonsági és politikai rendszert?

***

Az Orbán-rendszer három stratégiai eszközzel fog élni. Az elsőt már be is jelentette: a választásokig béroffenzívát hirdet. Bérversenybe kezd az ellenzékkel. Ebben a versenyben csak a hatalom győzhet, mert megfelelő időben és módon oda tudja adni a bért, miközben az ellenzék csak felelőtlenül ígérni tudja. (Bár barátaim szerint nincs jele annak, hogy nyugdíjversenybe is kezdene, de meggyőződésem szerint 2026 elején jutalmazni fogja a nyugdíjasokat is, hogy rá szavazzanak.) A megoldás ismert: választás előtt ad, választás után elinflálja. Eddig bejött ez a stratégia. Kérdés, hogy az ellenzék beesik-e a bérverseny csapdájába, illetve a választó elfelejti-e, hogyan inflálták el a jövedelmét az előző választás után.

FOLYTATÁS A 3. OLDALON ➔

Normálissá vált, ami nem normális

Magyarországon ma az tekinthető konzisztens antiszemitának, aki egyetért a zsidósággal kapcsolatos negatív állításokkal, de nem ért egyet a velük kapcsolatos pozitív állításokkal. A konzisztens antiszemiták 15 százaléknyian vannak, miközben 31 százalék a konzisztens filoszemiták, 34 pedig az inkonzisztensek aránya – mondja Csepeli György szociológus, szociálpszichológus, aki Grajczjár István és Örkény Antal társaságában felmérést végzett a hazai antiszemitizmus helyzetéről. Vizsgálatukat tavaly ősszel, az Izrael elleni palesztin terrortámadás idején kezdték, majd idén megismételték. Kiderült, nálunk a közel-keleti háború következtében nem erősödött az anticionizmus.

BONTA MIKLÓS

Csepeli György: akinek a kapcsolatrendszerében akad zsidó, sokkal kevésbé lesz antiszemita

FOTÓK: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Miként alakult ki már évezredekkel ezelőtt a zsidókkal szembeni, máig élő ellenszenv, az antiszemitizmus?

A történet úgy kezdődött, hogy a sokistenhitű környezetben a zsidók azt vallották: csak egyetlen isten van. Emellett, míg a többi hitvilágban az istenek mindegyike látható volt, addig a zsidóké láthatatlan. A harmadik „innovációjuk" pedig az volt – s ezt nehezen viselte el a környezetük –, hogy ez az isten ráadásul beszédes volt, lehetett vele kommunikálni. Írásban és szóban egyaránt. Hiszen istenük tízparancsolatát is kőtáblákon vették át a zsidók Mózes közvetítésével, írott formában. Emellett úgy képzelték, hogy az istennel nekik megvan egy sajátos, speciális viszonyuk, ami az egyistenhitükből fakadt. Ez megszülte az úgynevezett etnocentrikus antiszemitizmust, amelynek eredete az, hogy a saját etnikai csoport mindennek a középpontja, és minden más csoport dolgait, viselkedését, értékeit ehhez viszonyítják. Ez azonban még nem antiszemitizmus, hanem „csak" zsidóellenesség, ami a másságból eredt. Különböztek az étkezési szokásaik, az öltözékük, más kalendáriumot használnak, az ünnepeik eltértek a más vallásúaktól, és a szombat volt a heti pihenőnapjuk.

A zsidók mindennapos tevékenységéhez miképpen viszonyult a „politika"?

A zsidóellenességnek táptalajt adott a Római Birodalomban az is, hogy a diaszpórában kereskedelemmel, közvetítéssel rajtuk kívül a görögök is foglalkoztak, ami ugyancsak hozzájárult ahhoz, hogy a rómaik a zsidó államot megszüntették, sőt Titus császár leromboltatta a jeruzsálemi Templomot is. A fő kifogás az volt ellenük, hogy a császárt a zsidók nem istenítették, ezért politikailag megbízhatatlanok, elítélendők voltak. A vallási antiszemitizmus – tulajdonképpen az antijudaizmus – a zsidóellenesség teológiai érvekkel alátámasztott változata. Ne feledjük: a Római Birodalom idején keresztre feszítettek egy zsidó rabbit, akit Jézus Krisztusnak hívtak, s aki később egy új világvallásnak, a kereszténységnek a megalapítója lett, amelynek egyébként szoros kapcsolatai vannak a zsidó vallással, hiszen egy rabbi révén volt honnan meríteni. De egy döntő ponton különbözik ez a vallás a zsidó vallástól. Jézus azt mondta, hogy ő minden embernek a Messiása, míg a zsidók még csak várnak erre a Messiásra. Így amikor a kereszténység a rómaiak államvallása lett, a zsidók nem voltak hajlandók Jézus Krisztust követni, s ezzel bizonyos fokig céltáblává váltak. Azzal a váddal kellett szembenézniük, hogy meggyilkolták magát az istent. S az istengyilkosság vádja miatt az abszolút gonoszhoz, a Sátánhoz kötötték őket a rómaiak.

Mindez milyen következményekkel járt?

A legkülönbözőbb vádak terjedtek el a zsidókról: megmérgezik a kutakat, a szent ostyát, és a keresztény gyerekek vérét veszik azért, hogy belekeverhessék a saját pászkájukba. A vérvád annyira tartósnak bizonyult, hogy Magyarországon még 1882-ben is felbukkant Tiszaeszláron. Nem becsülhetjük le a keresztény antijudaizmust sem, amire Luther Márton is rátett egy lapáttal.

Mikortól váltak egyenjogú állampolgárrá nálunk a zsidók?

Magyarországon 1867-ben megtörtént a zsidók emancipációja, egyenjogúsítása, felszabadultak a feudális kötöttségek alól. Ugyanis egészen addig szigorú szabályoknak voltak alávetve, gettókban éltek, nagy elzártságban, különböző megszorítások közepette: nem vehettek földet, nem lehetett saját tulajdonuk. A zsidók viszont rendelkeztek olyasmivel, amivel a többiek, a nem zsidók nem: jelentős kulturális tőkével. A Tóra és a Talmud tanulmányozásával a modern társadalomban ugyan sokra nem lehet menni, de azzal a készséggel, hogy tudtak olvasni, írni, beszélni, érvelni, már igen – ráadásul ez a nőkre is vonatkozott. De ugyanez volt elmondható a számolási és idegennyelv-tudásukról és a mobilitásukról is. Az történt ugyanis, hogy egy statikus társadalomba egyszer csak berobbant egy dinamikus csoport, amely sikert sikerre halmozott.

S hogyan viszonyultak mindehhez a nem zsidók?

Nagyjából a XIX. század második felétől mintha egy zsidó évszázad kezdődött volna, de ezzel együtt az antiszemitizmus évszázada is! Sikereik a nem zsidókban – Nietzsche német, ateista filozófus szavaival – rossz érzéseket váltottak ki. Tény, hogy ami ebben az évszázadban például Budapesten és vidéken is történt, jórészt zsidó származásúaknak volt köszönhető: egyebek között a fontosabb épületek megtervezése, majd megépítése és a gyáripar kifejlesztése is.

Mindennek a holokauszt teljesen véget vetett...

A sikeririgység létrehozta a politikai antiszemitizmust. A ravasz kifejezés egy német újságírótól ered, és azt sugallja, mintha a zsidóság támadna, el akarna venni valamit a társadalom többi tagjától. A zsidók semmit nem akartak elvenni, viszont teremtettek valamit, amire a többiek nem voltak képesek, ezért utóbbiak úgy érezték, hogy valamiből kiszorították őket. Ne feledjük: ha nem lettek volna zsidók, akkor nem lett volna újság, tőzsde vagy például Goldberger Textilgyár. Az antiszemitizmus mint kifejezés nagyon jól működött a nem zsidó rétegekben. Mivel az első világháború után Németországban, Magyarországon, Ausztriában a háborús vereség valamiféle magyarázat után kiáltott, kézenfekvő volt, hogy a zsidók a hibásak. Olyannyira hogy például 1924-ben Klebelsberg Kunó, aki egyébként a magyar művelődéstörténet egyik csillaga, mintegy felszólította a zsidókat, hogy adják vissza Nagy-Magyarországot, s akkor visszavonják a numerus clausust, ami 1920-tól korlátozta a zsidók egyetemi felvételi lehetőségeit. Micsoda tévedés volt mindezt a zsidókon számon kérni! A zsidók deportálása 1944-ben többé-kevésbé a lakosság helyeslésével találkozott, annál is inkább, mert amikor egy faluból elvitték az ott lakó pár családot, akkor a kiürült házaikba azonnal beköltöztek a helybeliek, mások pedig kifosztották az elhurcoltak otthagyott értékeit. Ilyen értelemben bűnrészessé váltak. Amikor antiszemitizmust kutatunk a mai Magyarországon, nem szabad elfelejteni, hogy itt jelen van egy árnyék, a kollektív bűn árnyéka. S ahol bűn van, ott ez kevésbé a bűnbánatnak nyújt teret, mint inkább a bagatellizálásnak. A szociológia szerint ez a kognitív disszonancia redukció (két ellentétes tudattartalom, amely feszültséget kelt), és ezt valamiképp csökkenteni igyekszünk.

Miféle sajátos helyzet alakult ki?

Ilyen értelemben véve a mai antiszemitizmus egyik góca a holokauszt bagatellizálása, nem tagadása, hanem valamiféle relativizálása. 1944 után a törvény előtti egyenlőségbe vetett bizalom szövete felfeslett, majd utána más csoportok ellen indult el ugyanaz a megbélyegzési hullám, ami korábban a zsidókkal szemben fordult elő. Ez nem a megsemmisítés irányába folyt ugyan, de kitelepítették az arisztokratákat a kastélyaikból, mint „osztályellenséget", aztán megbélyegezték a kulákokat, vagy az '56-os forradalmárok leszármazottait meggátolták az érvényesülésükben. Ilyen értelemben a törvény előtti egyenlőség normáinak a felrúgása, ami a holokaussztal kezdődött, tovább folytatódott. Normálissá vált, ami nem normális. Egy csoport kiiktatása a társadalom életéből, ez nem normális. Márpedig ilyen törvényt hoztak a második világháborút követően, de ezúttal nem a zsidóság volt a célpont, hanem a svábok. Mindig egy kisebbség ellen irányul az ilyen részint legális, részint informális megkülönböztetés.

Ki lehet ma antiszemitának nevezni?

Amikor elkezdtük 2023 őszén a felmérésünket, támaszkodtunk arra, hogy Kovács András, a magyar szociológia kiváló művelője korábban már éveken keresztül végzett vizsgálatokat, amelyekben kimutatta, hogy a magyarországi antiszemitizmus mértéke az európai középmezőnyben található. Nem túlságosan kirívó, de létezik. Módszertani újításunk az volt, hogy olyan kérdőívet használtunk, amelyben nem csak negatív állítások voltak. Nem csupán a durva antiszemita állításokra kérdeztünk rá, hanem felvettünk olyan pozitív állításokat is, mint például, hogy Magyarország kulturális gyökerei a kereszténység mellett a zsidóság értékein is alapulnak-e, vagy hogy a zsidók ugyanolyan magyarok-e, mint a társadalom többsége. Ha úgy vizsgáltuk volna az antiszemitizmust, hogy csak a negatív állításokat vesszük figyelembe, akkor egyszerű lett volna a dolog, mert össze kellett volna számolni, hogy hány állítással értett egyet a válaszadó. Minél többel, annál inkább antiszemita. Azt vettük igazán konzisztens (ellentmondásoktól mentes) antiszemitának, aki egyetértett a negatív állításokkal, például az olyan őrültségekkel, mint hogy túl nagy ma a zsidók befolyása Magyarországon, vagy hogy korlátozni kell a zsidók számát, akik még a II. világháború alatti üldöztetésükből, a holokausztból is előnyöket próbálnak kovácsolni. Összesen tíz-tíz negatív és pozitív állítás volt. Az lett „igazán" antiszemita, aki egyetértett a negatívakkal, de nem értett egyet a pozitívokkal. S fordítva, akik viszont egyetértettek a pozitívakkal, de nem értettek egyet a negatívakkal – ez a módszertani újítás lényege –, azokat tulajdonképpen filoszemitának nevezzük. Ennek következtében két csoportot sikerült a magyar társadalomban elkülöníteni, az egyik a konzekvens antiszemitáké, a másik pedig a konzekvens – nevezzük így – filoszemitáké.

Ortodox zsidó Bodrogkeresztúron. Nálunk nincsenek a zsidóságot érő inzultusok

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

➔ FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Akik számára a zsidókérdés nincs! El tudtunk egy olyan csoportot is különíteni, akik inkonzisztensek (ellentmondásosak), akik egyetértettek a pozitívakkal is meg a negatívakkal is. Akadtak olyanok, akik minden állításra nemet mondtak, általános tagadásban voltak, rejtegették a véleményüket.

S milyen arányokra jutottak?

Ezzel a módszerrel a 2023-as vizsgálatban 15 százalék volt azok aránya, akikre azt lehet mondani, hogy konzekvens antiszemiták, 31 százalék volt a konzisztens filoszemiták, 34 százalék pedig az inkonzisztensek aránya. A rejtőzködő, bujkáló, az arcát nem igazán felmutató csoport 20 százalékot tett ki. A centrális elem az, hogy a válaszadó különbözőnek tartja-e a magyarokhoz képest a zsidókat, vagy sem. Abban az esetben, ha azt mondja, hogy nincs különbség, akkor nem antiszemita. Ha viszont azt mondja, hogy van, akkor az. Ez a dichotóm hozzáállás: vagyunk mi magyarok, s vannak ők, a zsidók. Ez ilyen értelemben véve, nem 100 százalékos bizonyossággal, de elindíthat az antiszemitizmus felé.

S mit változtatott ezen a tavaly október 7-ei palesztin terrortámadás, a közel-keleti háború?

Egészen páratlan a szociológiában, hogy akkor kezdtük el a 2023-as vizsgálatot, azon a napon, amikor a Hamász megtámadta Izraelt. Miközben zajlott a kérdezés, folyt a háború is. A kérdezés hamarosan véget ért, a háború sajnálatosan azóta is tart. 2024 márciusában megismételtük a kutatást egy másik csoporton, de már nem az összes kérdéssel, csak azokkal, amelyekkel be tudtuk mérni csoportjainkat. Betettünk speciális kérdéseket is, amelyek a háborúhoz kapcsolódtak. Kíváncsiak voltunk, hogy a Hamász Izrael elleni támadása felerősítheti-e az antiszemita indulatokat az európai országokban. A jelenlegi közel-keleti események fenyegetik-e Magyarország biztonságát, és az itt élő zsidó közösségét? Az izraeliek bombázásai okot adnak-e a zsidókkal szembeni tettlegességre, fizikai erőszakra? Amit Izrael a Közel-Keleten tesz, az tényleg nem más, mint gyarmatosítás? A válaszadók többsége elítéli, de megérti Izrael indokait. A háború nem befolyásolta lényegesen az antiszemiták és a filoszemiták arányát. Az emberek mintakövetők. Magyarországon a kormánypolitika és az általa befolyásolt média, valamint influenszervilága keményen Izrael-párti. Ebben, úgy látszik, nincs hasadék. Szemben Nyugat-Európával és az Európai Unióval, ahol sokkal megengedőbbek a Hamásszal és a palesztin üggyel kapcsolatban. Jóllehet azért azt figyelembe kell venni, hogy a magyar társadalomban is – és gondolom, a kormány osztja ezt – a döntő álláspont az, hogy legyen a palesztinoknak is valamilyen önálló állama, és legyen Izraelnek is. De azt senki nem vonja kétségbe, hogy Izraelnek joga van az önvédelemre, saját állama megvédésére és fenntartására. Sajnálatos módon azt látjuk, hogy egy anticionista hullám öntötte el a nyugat-európai országokat, kétségbe vonják a zsidók jogát, hogy ott legyenek, ahol vannak. Nálunk nem erősödött fel az ezt támogató nézet. Az anticionista incidensek száma világszerte látványosan megnőtt a háborút követően. Ez jelenti a zsidók inzultálását az utcán, a zsinagógák megtámadását, a kóser üzletek felborogatását. Ilyenek Magyarországon nincsenek. Ha valakinek semmilyen tudása nincs a zsidó vallásról, nagyobb a valószínűsége annak, hogy antiszemita lesz. Akinek a kapcsolatrendszerében akad zsidó, sokkal kevésbé lesz antiszemita. Az antiszemitizmusnak van egy olyan szociálpszichológiai meghatározója, hogy ha valaki semmit nem tud a zsidókról vagy nincsenek zsidó ismerősei, akkor nyilvánvaló, hogy olyanokkal érintkezik, mint ő maga, aminek következtében nem tud nem antiszemita lenni. Sőt ők azt képzelik, hogy a társadalom nagy része is hasonlóan gondolkodik.

Tizenhat év árnyékában

➔ FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

A második stratégia a migránsok beeresztése, majd a rendteremtés, gyors egymásutánban a kampányban. Ha a rendszer egy jól kiszámított pillanatban „teljesíti" Brüsszel igényeit, és beenged egy-kétezer migránst, akik látványosan megjelennek Budapesten és főként a kamerák előtt, akkor ezzel éppen eléggé megijesztik a választókat. Így jártok, ha hatalomra kerül a Brüsszel-barát ellenzék! Majd visszazárja a határt, látványosan rendet teremt, és mosolygó családanyák mondják el: köszönjük, már nem kell félnünk, van, aki megvédjen minket! Amott a káosz, és itt a rend!

A harmadik ütőkártya Budapest csődbe taszítása a választások előtti hónapokban. A főváros már most is a csőd szélén tántorog, és csak a kormányon múlik, hogy mikor löki Budapestet a szakadékba. Mivel Magyar Péter Tisza Pártja bement a közgyűlésbe, és ezzel felelősséget vállal a fővárosért, 2026 elején már felel a csődért is. Így jártok, így kerültök csődbe az országban, ahogy Budapest új- és óellenzéki kézben! Amott a káosz, és itt a rend!

***

Végső soron valamennyi választás az ellenzék gyengeségén bukott meg. Elgáncsolták Bajnai Gordont és Botka Lászlót. Képtelenek voltak az összefogásra, vagy belülről bomlasztották fel azt. Hiteltelenekké váltak a pártok és a politikusok. Ki tudja, hogy kitart-e 2026-ig Magyar Péter és a Tisza Párt lendülete? Már van kampányképes, de nincs kormányképes ellenzéki alternatíva. Az esély újra itt van: van választó, lesz-e, aki vezesse!

Orbán politikai érzékét mutatja, hogy mindig volt csodafegyvere: 2014-ben a rezsicsökkentés, 2018-ban a migránsok, 2022-ben az orosz–ukrán háború (békét akarunk). Bizonyosan most is előállnak valamivel. Kérdés, hogy miként hat majd a választókra.

A rendszer túlélte magát. Orbán már nem vezérli magabiztosan a folyamatokat. Se magán, se az eseményeken nem tud uralkodni. Saját magától már nem látja a világot. A rendszer belül is megosztott, megjelentek az őrségváltók. Az embertelenségben emberré kell válni. Nem könnyű, talán lehetetlen. „Mindig eljön az idő – írta Camus –, amikor választani kell szemlélődés és cselekvés közt. Ezt hívják emberré válásnak. Gyötrelmes a választás. De egy büszke szív számára nem lehet középút."

LENGYEL LÁSZLÓ

Orbán Viktor az Európai Parlamentben „védekezik". A kormány szavazói eközben abban bíznak, hogy jövőre is lesz 13. havi nyugdíj

FOTÓ: AFP/FREDERICK FLORIN

Mi vár ránk?

„Azt mondja: »demokrácia«, és érti a saját uralmát."
(Háy Gyula: Miért nem szeretem? Irodalmi Újság, 1956. október 6.)

Az ÁVH a múlté, de – 68 év elteltével! – Háy írása napjainkra is passzol, mert Kucserák ma is vannak. Szerencsénkre ma nem kellenek ávósok, elég a 13. havi nyugdíj a hatalmon maradáshoz. Kende Péter is írt azokról az időkről: „Tőlem is irracionális azonosulást követeltek, s én teljesítettem; olyan okokból, amelyeket nem tudok megmagyarázni, de amelyek az élni akarás, a fennmaradás vagy a karrierizmus motivációjához tartoznak."

Amikor először találkoztam Orbán Viktorral, rajongott a filozófus Kis Jánosért és a liberális politikáért. Látva, hogy ezzel nem fog választást nyerni, jött a „polgári" párt duma, de mikor az se jött be, elkezdett jobbra sasszézni. Most már szélsőjobboldali politikusok, mint Matteo Salvini és Geert Wilders a kedvencei.

Széles körben romlik a közéletünk. Egyre durvább a személyeskedés – mindkét térfélen. A kormányoldalon megy a duma a ragyogó jövőnkről. Nem mellesleg úgy, mint Rákosi idejében. Miniszterelnökünk bejelentette, hogy „el akarjuk érni, hogy a havi átlagbér legyen egymillió forint, ez 2-3 éven belül lehetséges". Ez eszembe juttatta, amikor édesanyám mesélte, milyen volt egy fizetésnap nem sokkal a világháború után. Ebédidőben mindenki szaladt a közeli piacra. Tudták, hogy ha csak a munkanap végén mennek, mindenért jóval többet kell majd fizetniük a hiperinfláció miatt. Lehet, hogy ez a bejelentett béremelés is az infláció eredménye lesz.

Az „egymilliós fizetés" hamar dumcsik tárgya lett. A zöldségesnél egy hölgy említette ismerősének. „De jó! Én száz voksot is adnék Viktorra!" – volt a válasz. A beszélgetés világossá tette, hogy ő egy nyugdíjas nagymama. Többször is igazolódott már az ilyen beszélgetések során, hogy sokan nem foglalkoznak az ország gazdasági helyzetével, mert nem is értik, mi történik, mennyi is az X milliárd. Sokan nyolc elemit végeztek, egész életükben dolgoztak. Ma is utálják Gyurcsányt, mert „elvette a 13. havi nyugdíjat", pedig ezt Bajnai Gordon tette az akkori gazdasági világválság kényszere alatt.

„Talán nem véletlen, hogy a magyar választópolgárok a választásokon rendszeresen ki szoktak bennünket tüntetni a bizalmukkal" – mondta Orbán az Európai Parlamentben október 9-én. Tényleg nem véletlen; abban bíznak, hogy 2025-ben is lesz 13. havi nyugdíj, már be is jelentették. Közben Orbán szórja a pénzt. Kormánya 57,6 milliárd forintot költött tavaly csak propagandára, de hosszú a lista, hogy mire és kinek megy el a közpénz bel- és külföldön. Ha meg jön az infláció, lehet blamálni Brüsszelt, az ukrán háborút stb.

E politikai horrorkabaré elnyomta a hírt, hogy elhunyt Karsai Dániel. (Tisztelet a Népszavának, hogy foglalkozott vele.) Egy újságíró, a Pesti Srácok munkatársa, Kroó Zita szerint „az életet Isten adja és ő is veszi el. Tudom, ti ezt másképp látjátok, de legyetek annyira liberálisok, hogy az én véleményemet is elfogadjátok." Én még azt is elfogadom, hogy vannak, akik szerint a Föld lapos. De ne törvény szabja meg, hogy az egyén hogyan viszonyuljon saját halálához. Egy törvény se legyen részrehajló, plane ilyen lényeges ügyben. Kroó oké, de legyen Karsai is oké, mert véleményével senkinek sem árt.

Rossz állapotban vagyunk gazdaságilag, egészség- és oktatásügyileg, és igen negatív fejlemény, hogy egyre durvul a pártok közti gyalázkodás. Az ellenzéki pártok között is; nem lepne meg, ha nem is akarnának hatalomra kerülni, látva, hogy mekkora csődhalmazzal kell majd megbirkózniuk. Pedig most egy egységes frontra lenne szükség, közérthető programmal. Fel kell sorolni, mennyi közpénz ment el, mire és kinek, mekkora adósságot örököl majd az új kormány, és mit igényel a kilábalás.

Memoárokban olvasom, hogy '56-ban milyen sok értelmiségi magyarázkodott a barátoknak korábbi viselkedése, véleménye kapcsán. Aztán november 4-e után már megint nem köszöntek vissza az utcán, sokan inkább átmentek a túloldalra. Félelem, szégyenérzet, karriervágy s egyéb emocionális keverék játszott szerepet ebben, aminek elemzését a lélekbúvárokra hagyom. A pszichológus Varga Zoltán már 2018-ban azt mondta egy Sándor Zsuzsannának adott interjújában, hogy Orbán „a kormányzását hazudozásra, gyűlölet szítására és félelemkeltésre alapozza".

Időnként irigylem a honfitársaimat, akiknek gőzük sincs arról, mi folyik itt. Érzelem kontra értelem – hosszú az út, ami vár reánk.

BÁNDY SÁNDOR

Hová vezetnek a változások rövidülő hullámai?

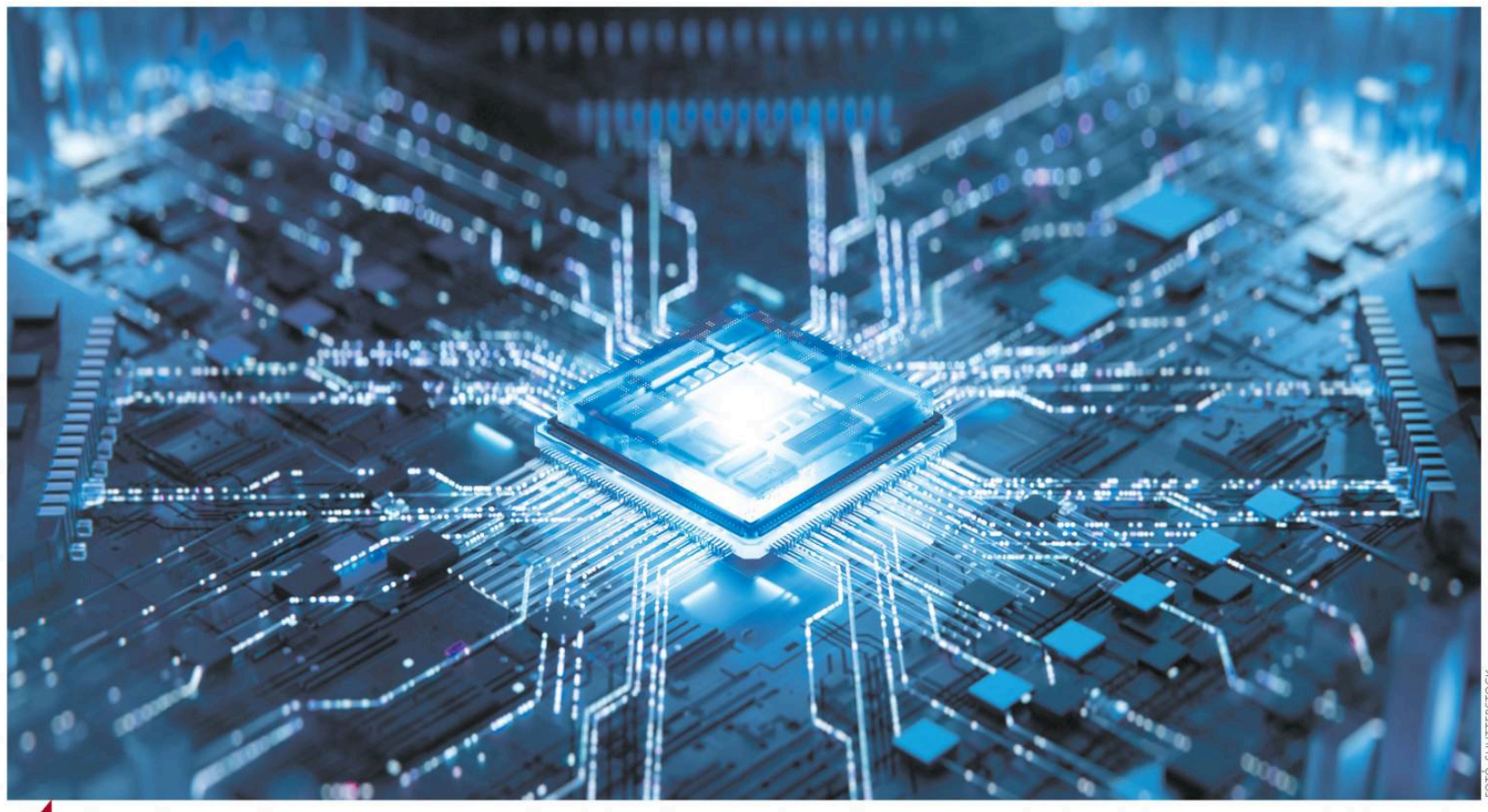

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

A látványos gyorsulás jelképe a Moore-törvény – az integrált áramkörök aktív alkatrészeinek száma 18 hónaponként megduplázódik

MAROSÁN GYÖRGY

Sokan – köztük én is – feltevették, hogy az emberiség szinte ellenállhatatlanul sodródik egy ún. szingularitás felé, amelynek „küszöbét" átlépve – egyik pillanatról a másikra – a megszokottól alapvetően eltérő világ tárul elénk. (Marosán Gy.: Türelem, rugalmasság, intelligencia, 2023.) Kaotikus, egyszerre fenyegető és reményeket keltő változásokkal teli időknek nézünk elébe, amit nagyon eltérően élhetnek meg az emberek. Sokakat félelemmel és szorongással tölt el, hogy minden pillanatban a végítélet eljövetelét érzékelik. Másokat az ellentmondásos jelek káosza inkább Dickens – mintegy kétszáz évvel ezelőtt született – könyvének kezdő soraira emlékeztet: „Ez volt a történelem csúcsa, és egyben ez volt a mélypontja, ez a legnagyobb bölcsesség, és egyben a legmélyebb ostobaság korszaka, ez volt a hit és egyben a hitetlenség ideje, ez volt a fény és egyben a sötétség évszaka, ez volt a remény tavasza, és egyben a kétségbeesés tele..." (Charles Dickens: A két város meséje.) De bizonyára akadnak olyanok is, akik – mint Tom Stoppard – reménykedve várják az ismeretlen jövőt: „Ez annyira boldoggá tesz. Újra az elején lenni, szinte semmit sem tudva. Egy ilyen ajtó már ötször-hatszor kinyílt, mióta felálltunk a hátsó lábunkra. Ez a lehető legjobb időszak az életben, amikor szinte minden, amiről azt hitted, hogy tudod, téves." (Tom Stoppard: Árkádia.)

Az emberiség a történelem során már többször került olyan helyzetbe, amikor felkészületlenül érte, hogy váratlanul a megszokottól alapvetően eltérő, új világ tárult fel előtte. Idő kellett, amíg megtanult együtt élni a megváltozott körülményekkel. Alkalmazkodását – ami életének újraszervezésével járt együtt – alapvetően befolyásolta, elegendő idő áll-e rendelkezésére megszokni azt, ami jön. A körülmények megállíthatatlan változása ugyanis három, alapvetően eltérő trendet követhet. Ami lezajlik, átélhetjük fokozatos átalakulásként, amely időt hagy az alkalmazkodásra, bár előbb vagy utóbb neki kell kezdeni, ha nem akarunk a „megfőtt béka csapdájába" esni. A változás azonban végbemehet hirtelen „ugrásként", amikor a „kizökkent idő" csak azt a reményt kínálja, hogy a válság elvonultával visszatér a nyugodt fejlődés korszaka. Végül az egymásra torlódó változásokat szemlélhetjük felemelkedő „hullámként", amely – kellő gyakorlattal – „meglovagolható", ám amelyet többnyire újabb hullámok követhetnek.

A gyökeres átalakulások az emberek emlékezetében inkább zűrzavarként és csak ritkán békés időszakok eseményeiként őrződtek meg. Az átlagemberek életérzését Toynbee – a neves angol történész – így foglalta össze: „A történelem = egyik rohadt dolog a másik után." Ehhez képest a XX. század végének változásai reményt keltően békés jövőt ígértek. Ám ha napjainkban körbetekintünk a világban, az unalmas nyugalom helyett a fenyegető krízisek jeleit tapasztaljuk. Az áttekinthetetlen események káosza mögött a történelem gyorsuló trendje fedezhető fel, amit az ember maga teremtette kultúrája vált ki. Míg az élővilágban a szülőktől örökül kapott – a természeti szelekciók véletlen folyamatai által formált – génekkel „terelték" az alkalmazkodás folyamatát, az ember fejlődését alapvetően az általa létrehozott kultúra sajátos szerkezete, ún. disztributív adaptációs jellege határozta meg. (E. Lamm, et al.: Human major transitions from the perspective of distributed adaptations, 2023.)

A kultúra disztributív adaptív jelleg azt jelenti, hogy a túlélést segítő eszközökhöz – gondolatokhoz, szerszámokhoz és a szervezett csoporthoz – a csoport minden tagja hozzáférhet, használhatja, sőt tovább alakíthatja. Ezekből a – részben örökölt, részben tovább épített – kulturális konstrukciókból az ember egész közösségét szolgáló komplex kulturális szférát épített, ami élhető környezetet teremtett számára. Ez egyrészt alkalmazkodásra késztette, ugyanakkor azt is lehetővé tette, hogy – érzékelve korlátozottságát és hiányosságait – bárki kiigazítsa. A történelem gyorsuló trendjét a kultúra korlátainak felismerése, majd kísérletezésen alapuló kiigazítása alapozta meg. A kultúra tehát a fejlődés afféle gyorsítófokozataként működik, „beindítja" a feltalálás, a kísérletezés, a kipróbálás és a hibák korrigálásának fáradságos, de a tökéletesedéshez vezető folyamatát.

A folyamat dinamikája – részben az élethossz rövidsége miatt – sokáig észrevehetetlenül lassú volt. Az első nagy történelmi ugrást – i. e. 15–10 ezer között – a jégkorszak elmúltával kedvezőbbé váló éghajlat miatt bekövetkező népességrobbanás váltotta ki. Fenntarthatatlanná vált az addig folytatott gyűjtögető életmód, az ember a mezőgazdaságra való áttérésre és letelepedésre kényszerült. Az ennek során kifejlesztett újítások a termelékenység növekedését eredményezték, ami viszont a népesség ugrásszerű növekedését váltotta ki, amely azonban a közösségeket az ún. malthusi csapdába vezérelte (T. Malthus: An Essay on the Principle of Population, 1789). A csapdahelyzet azt jelenti, hogy a termelékenység növekedése népességrobbanást idézett elő, ám amint az új technikák kedvező hatásai kimerültek, a megnövekedett népesség összeomlott, és ez a népesség különös hullámzását váltotta ki.

A csapdából való szabadulás a termelékenység növelését biztosító innovációk – eszközök, alapanyagok és munkamódszerek – sorozatának kitalálását és bevezetését váltotta ki. Sőt, az újítások – a munka eszközei és alapanyagai mellett – a közösséget alapvetően átalakító kapcsolati formák bevezetését is kikényszerítették. Így elkerülhetetlenné vált a magántulajdon és a pénz „feltalálása", ezek hatására pedig beindult a kereskedelem, fokozatosan egyre szorosabb munkamegosztás jött létre a közösségeken belül és a közösségek között. Ennek hatására a fejlődés dinamikusabbá vált, fokozatosan sokezres létszámú társadalmak szerveződtek, amelyek stabilitása már csak a centralizált hatalom által szervezett állam segítségével volt biztosítható. Hatalmas birodalmak jöttek létre, amelyek működését úthálózat, kikötők, a városokat védő erődítmények, állandó hadsereg és ezek mellett a világvallások is segítették.

A közösségek méretének, sokféleségének és komplexitásának a növekedése ösztönözte és segítette az innovációk születését. (M. Derex, et al.: Experimental evidence for the influence of group size on cultural complexity, 2013.) Így az újítások folyamata fokozatosan gyorsult, ám a formálódó növekedési pálya ellentmondásos helyzetet hozott. Miközben növekvő számú ember élt egyre stabilabb körülmények között, az élet minősége – a fogyasztás szintje és a várható élettartam – sokáig mégsem javult alapvetően. Másrészt a növekedési pályája dinamikusan növekvő, majd azt szükségszerűen követően hanyatló szakaszokból tevődött össze. A populációk életpályájának ezt a „hullámzását" sokáig a malthusi csapda, a háborúk és a járványok váltották ki, ám ebben gyökeres változást hozott Európa „hosszú XVI. századi" nekilendülése (Ferdinand Braudel: Anyagi kultúra, gazdaság és kapitalizmus XV–XVIII. század, 1985). Braudel feltárta, hogy kontinensünk az 1450–1650 között végbemenő változásoknak – gondolkodás szabadsága, az írástudás és a tudomány terjedése, a kereskedelem meghatározóvá válása, a magántulajdonon alapuló gazdaság és a mindezek működését garantáló állam intézményei – köszönhetően felcsatlakozhatott a társadalmi fejlődés gyorsítósávjára. Európa a civilizációk „maratoni" versenyében fokozatosan elhúzott versenytársaitól.

A növekedés jellemzőinek és mutatóinak elemzése világossá tette, hogy a növekedés fokozatos gyorsulásában 1820 táján egy újabb fordulópont következett be (A. Maddison: The World Economy: Historical Statistics, 2004). Kontinensünk – köszönhetően a technológiai, ipari és politikai forradalmaknak – magasabb sebességfokozatra kapcsolt, a „gázra taposott". Az is világossá vált, hogy a történelem gyorsítósávjára csak azok léphettek, akik készek és képesek voltak gazdasági és politikai struktúrájuk, kormányzási intézményeik, megszokott életmódjuk és együttélési formáik alapvető átalakítására. Akik késlekedtek, fokozatosan lemaradtak, ám akik megtették, azok hamarosan szembesültek azzal, hogy ez a „történelmi utazás" rázósnak ígérkezik. A gyorsítás, technikai, ipari, politikai és életmód-forradalmak egymást követő sorozatát váltotta ki. A találmányok tehát – a gépesítés, a gőzhajtás, majd az elektromosság – fokozatosan átterjedve a gazdaság legkülönbözőbb területeire, alapvetően átformálták az egész társadalmat.

A XX. században aztán az is világossá vált, hogy az egymást követő újítások pályája – az ötlet felvetődésétől a tökéletesedés, az általános alkalmazás, végül az újabb találmányok megjelenése miatti hanyatlásig – hullámszerű mintát követ. A világgazdaság „hullámmodelljét" – mint a felemelkedés és a hanyatlás egymást követő fél évszázados ciklusát – először Kondratyev vetette fel az 1930-as években (N. Kondratieff: The long waves in economic life, 1935). A Kondratyev-hullámok a XVIII. század végétől kezdődően – 25 éves felívelést és ugyanennyi stagnálást követő – fél évszázados ismétlődéssel vonultak végig a gazdaságtörténeten. A világgazdaság hullámainak keletkezésében azután – Schumpeter kutatásai nyomán – előtérbe kerültek a megújulásban alapvető szerepet játszó innovációk szintén közel 50 éves ciklusú hullámai. (J. A. Schumpeter: Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process, 1939.)

Sokáig természetesnek tűnt a növekedés ciklusok közel azonos „hullámhosszú" ismétlődése. Bevallom – első rácsodálkozásomban –, csaknem fél évszázaddal ezelőtt megírt cikkemben számomra is. Ugyanakkor az elmúlt évtizedben az elemzések az innovációs ciklusok jellegzetes rövidülését mutatták. (D. Neufeld: Long Wave: The History of Innovation Cycles, 2021.) Eszerint a XVIII. század végén felemelkedő első hullám 60 éves volt, a második hullám 55 évig, míg a XX. század elején induló harmadik hullám 50 évig tartott. Az elektronika XX. század közepén felemelkedő negyedik hulláma 40 éves volt, az internethálózatok múlt század végén elinduló ötödik hulláma 30 éves.

FOLYTATÁS A KÖVETKEZŐ OLDALON ➔

FOLYTATÁS AZ ELŐZŐ OLDALRÓL

Végül a robottechnika és a mesterséges intelligencia (MI) a XXI. század második évtizedében beinduló hatodik hulláma 20 évesnek ígérkezik. Mára egyértelművé vált: az innovációs ciklusok „hullámhossza” rövidül, ugyanakkor társadalomátalakító – Schumpeter által „teremtő-rombolónak” nevezett – hatásuk fokozódik. Vagyis a társadalmakat egyre ellenállhatatlanabb erők alakítják, miközben a gyökeres változásokhoz való alkalmazkodásra mind kevesebb idő áll rendelkezésre.

Ennek a látványos gyorsulásnak lett jelképe a Gordon Moore által még 1965-ben megfogalmazott Moore-törvény: az elektronikát működtető integrált áramkörök aktív alkatrészeinek száma 18 hónaponként megduplázódik, ami a teljesítmények exponenciális növekedését eredményezi. A változások minden képzeletet felülmúló ütemét legjobban az OpenAI által 2022. november 30-án bejelentett Chat GPT terjedése mutatja. Az előzetes várakozásokkal ellentétben – egy héten belül 100 ezer felhasználót érnek el vele – már a premiert követő ötödik napon átlépte az egymilliós felhasználói számot, majd az első hónapban az 57 milliót, 2023 januárjára a 100 milliót, 2024 áprilisában pedig már közel 2 milliárd „alkalmazója” volt. Ez a szinte követhetetlenül gyorsuló fejlődés és eközben az alkalmazkodáshoz rendelkezésre álló idő szinte a nullára való csökkenése teszi indokolttá a kérdést: vajon mindez hová vezet?

S ezzel visszaérkezünk a szingularitás fogalmához, amit 1958-ban Neumann János – kiterjesztve az eredeti matematikai jelentést – a technológia és a társadalom észrevehetetlen gyorsasággal zajló, gyökeres és az embereket teljesen felkészületlenül érő megváltozásaként határozott meg. Az MI térnyerését a XXI. században egyre többen kapcsolták össze egy társadalmi szingularitás eljövetelével. Ray Kurzweil 2005-ös könyvében – The Singularity Is Near – azt jelezte előre, hogy 2029-re az MI az ember szinte minden képességét felül fogja múlni. Néhány hónapja megjelent új könyvében – The Singularity is Nearer – az átalakulást még közelebb hozva Kurzweil arra figyelmeztet, hogy a társadalmakat alapvetően átformáló újdonságok, az alkalmazkodásra időt sem hagyva, már a közeljövőben a felismerhetetlenségig megváltoztatják megszokott életünket.

Ezt a mindent felkavaró és ellenállhatatlan hatást tükrözi a Wired magazin 2024-es évindító száma is (The Wired World in 2024). Ebben neves szakemberek rövid bepillantást nyújtanak a technológia, a tudomány, az egészségügy, a környezet, a közlekedés, a politika, a személyi közlekedés, az üzlet, a kultúra és a biztonság területén várható változásokba. Nem állítom, hogy a lapszám minden előrejelzésével egyetértek, ám arról meggyőztek: még idén elérjük a szingularitás „küszöbét”, és legkésőbb 2026 táján átlépünk – sokan egyszerűen csak átzuhannak – a „másik oldalra”, ahol a megszokottól alapvetően eltérő világ „vár” ránk. Ennek kaotikus hatásait még inkább felerősíti, hogy az emberiség eddig követett életmódja fenntarthatatlanná vált, miközben a föld szorosan egybekapcsolódó, egységes rendszerré formálódott. A hatások és következmények megállíthatatlanul terjednek, és összefonódva egy különös „szingularitás” életérzést váltanak ki a föld 8 milliárd polgárából. Ez az ismeretlen világ félelmet kelt, ráadásul az eligazodáshoz a tájékozódási pontok hiányoznak, a kedvező hatások átfordulnak fenyegetéssé, és reményeinkben rendre csalódunk. Az ember teljesen kiszolgáltatottnak érzi magát, ami sokakból a „nekem ebből az egészből elegem van” érzést válthat ki. Ugyanakkor a krízisek közben folytonosan életünket alapvetően meghatározó döntésekre kényszerülünk: élettársat és barátokat keresni, új lakóhelyet vagy munkahelyet találni, megválasztani, hol és hogyan éljünk, vagy éppen kire szavazzunk a 2026-os választáson. Csak egyet nem tehetünk meg: nem utasíthatjuk el az elkerülhetetlen változásokhoz való alkalmazkodást. A jövő ugyanis már itt van, csak még nem vettük észre.

Kim katonái és az ukrán atom

KISS ANDREJ

Mindenképp orosz sikernek lehet tekinteni azt, hogy Vlagyimir Putyin és az észak-koreai Kim Dzsongun megállapodása nyomán már ukrajnai bevetésre készítik fel a Phenjan által küldött első alakulatokat. Ezzel teljesül az orosz elnöknek az a vágya, hogy nemzetközileg támogatott lépésnek állíthassa be a lassan három éve indított agresszióját. Mostanra annyi vált ismertté, hogy az első 1500 észak-koreai katona megkapta a felszerelését, egyben átvehette az orosz iratokat, mintha burjátföldiek lennének. A dél-koreai hírszerzés információi szerint összesen 12 ezer fős kontingenst terveznek eljuttatni az ukrajnai frontra.

Ha megkíséreljük a rövid távú haszonszerzésen túl is értelmezni a észak-koreai katonák ukrajnai bevetését, azonnal világossá válik, hogy menynyire kétélű lépésre szánták el magukat Moszkvában. Már eddig is egy beismerő vallomással ért fel az, hogy a magát a világ második legerősebb haderejével rendelkező birodalomnak beállító Oroszország Phenjantól volt kénytelen tüzérségi lőszereket kérni. A két diktatúra násztáncát természetesen becsomagolták államközi megállapodásba, katonai és biztonságpolitikai együttműködésbe. Mindezt úgy, hogy nem Észak-Korea emelkedett ki nyomorúságos utópiájából, hanem a szebb napokat megélt Oroszország süllyed megállíthatatlanul egyre mélyebbre.

Kim katonáinak megjelenése a harcmezőn formális hadüzenet nélkül is hadviselő féllé teszi Észak-Koreát. Ez azonban, hacsak nem sokszorozódik meg az importált katonák létszáma, a háború menetét nem tudja jelentősen befolyásolni.

Dél-Korea reakciója azonban nem váratott magára. Az eddigi információk a szöuli hírszerzéstől származtak. A déliek fokozott éberséggel kezelik legfőbb ellenségük szerepvállalását az ukrajnai háborúban. Nekik egyáltalán nem közömbös, hogy Oroszország oldalán mennyire tudja Phenjan megbontani több évtizedes elszigeteltségét. Már most borítékolható, hogy a két Korea szembenállása meg fog jelenni az ukrán fronton. Szöulban közölték, hogy fokozzák a Kijevnek nyújtott eddigi támogatásukat. Kilátásba helyezték, hogy ha megjelennek a fronton az északiak, akkor ők is küldenek felderítő, hírszerző katonákat. Az ilyen speciális képességekkel rendelkező fegyveresek segíthetik az ukránokat az észak-koreai hadifoglyok kihallgatásában, valamint a rádióelektronikai hírszerzés által lehallgatott koreai nyelvű kommunikáció értelmezésében. Bár még be sem következett, de már most egyértelmű, hogy a koreai kártya felhasználásával Moszkva nem a sokat hangoztatott békés megoldás felé tolja a háborús konfliktust.

Ezzel a lépésével Moszkva precedenst teremtve felkínál Kijevnek és szövetségeseinek egy eddig nem alkalmazott megoldást az ukrán létszámgondok enyhítésére. Természetesen nem arról van szó, hogy az ostrombrigádok és a legkegyetlenebb harcoknak kitett gyalogsági alakulatok állományát kezdenék el feltölteni jól fizetett külföldi fegyveresekkel. Már több mint egy évvel ezelőtt felmerült, hogy nem sértene sem nemzetközi egyezményeket, sem ENSZ által elfogadott határozatokat, ha vadászpilóták, radarállomás-kezelő szakemberek, drónvezérlő pilóták és rakétaprogramozók szegődnének zsoldba az ukránok oldalán. Nem államok közötti megállapodás részeként, hanem az oly divatossá vált privát, a létszámukat toborzás útján fizetett profikkal feltöltő katonai szolgáltatók szervezésében. Ez a lehetőség leginkább az ukrán légierő égető létszámhiányát tudná enyhíteni. Az történt ugyanis, hogy a nemzetközi felajánlások részeként már most közel ötven ukrán felségjelű F–16-os vadászgép teljesíthetne szolgálatot. Csakhogy vadászpilóták nélkül ez lehetetlen. Pedig gépek is vannak, a felszerelhető rakéták és bombák pedig bevetésre készek.

Jelenleg az ilyen megoldások leginkább az amerikai adminisztráció ellenállásán futnak zátonyra. Biden elnök eddig rendkívüli óvatossággal kezelte az oroszok által nagy előszeretettel emlegetett újabb és újabb úgynevezett „vörös vonalakat”. Ilyen volt a HIMARS rakétaegységek, majd a Patriotok átadását megelőző időszak, később meg az Abrams tankok körüli huzavona. Ugyancsak fájdalmasan körülményesen született meg a döntés az F–16-os vadászgépekről. A washingtoni Fehér Ház lakója nemzetközi összevetésben is a legtapasztaltabb politikusok egyike. Bident könnyelműség lenne azzal vádolni, hogy kellő tudás híján halogatta döntéseit. Sokkal inkább a republikánusokkal állandósult kiélezett kongresszusi szembenállás és a közelgő elnökválasztás korlátozta a lehetőségeit. Ez most már így marad november 5-ig, az elnökválasztás napjáig.

Putyin kétélű koreai fegyverére válaszul Zelenszkij sem maradt adós. Olyan bejelentéssel lepett meg mindenkit, amire sem szövetségesei, sem ellenségei nem számítottak. Az amerikai elnökválasztást megelőző hetekben nem gondolta senki, hogy az eddigiektől eltérő megközelítésben válik izgalmassá a nukleáris fegyverkezés témaköre. A nemzetközi sajtóban olyan hírek láttak napvilágot, melyek szerint megbeszélésük során az ukrán elnök az ún. budapesti memorandumra emlékeztette Donald Trump republikánus elnökjelöltet. Egészen pontosan arra, hogy a memorandum aláírásával Ukrajna lemondott a birtokában levő atomfegyverekről, a nagyhatalmak, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Oroszország, Kína és Franciaország pedig garantálták az ország szuverenitását és területi épségét.

Ez így még nem okozott volna zavart. Az viszont már igencsak elindította az értelmezések és pánikreakciók hullámát amikor a német Bild egy meg nem nevezett ukrán tisztségviselőre hivatkozva leírta, hogy Ukrajna rendelkezik minden, az atomfegyver előállításához szükséges képességgel és eszközzel. Mindezek után hiába jelentette ki Zelenszkij, hogy Ukrajna nem kíván előállítani atomfegyvert, nem tervez ilyen lépést, biztonsága zálogát pedig a NATO-ban látja. Elszabadultak az indulatok, mindenki az érdekeinek leginkább megfelelő értelmezéssel fejtette ki az álláspontját.

Moszkva az események ilyen irányú alakulását veszélyesnek és egyben fenyegetőnek értékelte. Míg Putyin igyekezett higgadtságot mutatni, addig a többiek, köztük Lavrov külügyminiszter már indulatosabban nyilatkoztak. Mondandójuk lényege az volt, hogy Oroszország nem fogja reakció nélkül hagyni Ukrajna ilyen irányú lépéseit. Ukrajna azon szövetségesei, akik tagjai az atomhatalmak kis létszámú klubjának, nyilvános reakcióikban nem ragadtatták el magukat. Erre nem is volt szükségük, mivel pontosan tudják, hogy Ukrajna nem meri megtenni ezt a lépést. De nincs is szüksége rá, mivel a tervezhető perspektívában nem Kijev NATO-tagsága a kérdéses, hanem a belépés időpontja.

Ha szigorúan a tényeket nézzük, az eddig is tudott volt, hogy Ukrajna valóban rendelkezik minden olyan tudással, technológiai képességgel és eszközzel, ami egy nukleáris fegyver előállításához szükséges. Valószínűleg az sem okozna megoldhatatlan feladatot az ukrán szakembereknek, ha külföldről kellene beszerezni a dúsított uránt.

Mindezek ismeretében Moszkvát most az zavarhatja leginkább, hogy nincs eszköze az események végső befolyásolására. Háborút már nem tudnak indítani, mert azt már megtették. Atomcsapást sem mérhetnek, mert nincs pontosan meghatározható célpont. És bár a Kreml legfőbb propagandistái valamilyen formában szinte hetente vizionálnak, fenyegetőznek vagy célozgatnak Kijev elleni atomcsapással, ez nyilvánvalóan csak üres és ilyenformán végtelenül buta hadonászás. Csak gondoljunk bele, mennyire volt Moszkva a világbéke következetes harcosa, amikor Észak-Korea atomprogramját és rakétakísérleteit kellett volna megakadályozni. Vagy hasonló logika mentén górcső alá lehetne venni Oroszország barátkozását az atomfegyverkezési vágyakat dédelgető Iránnal.

Bárhogyan is nézzük, világosan kirajzolódik, hogy a mindenkit érintő nukleáris biztonság szempontjait első körben a NATO és az euroatlanti világ vezetői fogják megbeszélni Ukrajnával. Majd ahogyan azt a napokban jelezték, folytatódhatnak az ilyen tartalmú egyeztetések Kínával és Oroszországgal is.

Észak-koreai katonák bemutatója Kim Dzsongun előtt. Már most borítékolható, hogy a két Korea szembenállása meg fog jelenni az ukrán fronton

FOTÓ: AFP/KCNA

Egy nagy gondolkodó kisesszéje

Uladzimer Arlou (1953) belarusz történész, író és költő. Az itt közölt szöveget 1990-ben, két évvel a Szovjetunió felbomlása előtt írta

BÁRÁSZ PÉTER

Az a fene nagy szuverenitásvédelem, ami immár akkorára nőtt, hogy kutatni muszáj, másképp felfoghatatlan marad, eszembe juttatott egy régi-régi belarusz kisesszét. A kutatások eredményére ez nem lesz semmilyen hatással, mert ezek a „kutatások" semmi konkrétumot nem fognak produkálni, már csak azért sem, mert senki nem vár el kézzelfoghatót az újdonsült intézmény tevékenységétől.

Az esszét kedves ismerősöm, Uladzimer Arlou (1953) történész, író és költő írta 1990 februárjában, csaknem két évvel a Szovjetunió felbomlása előtt! Akkoriban én Arlou létezéséről nem is tudtam, ha írása valami csoda folytán elém kerül, egy mukkot sem értettem volna belőle. Egyáltalán nem tudtam még belaruszul: habár 15 éve éltem már itt, de a nyelvre semmi szükség nem volt, még ha meg is tanultam volna, akkor se tudtam volna mit kezdeni vele. Akkor még nem volt „büntetendő" a belarusz nyelv használata, néhány különc értelmiségin kívül nem kultiválta senki. A 1992–94-es időszak volt a felüdülés ebben a kérdésben is, majd megkezdődött a nyelv (és a nép!) újabb, immár sokadik, mindmáig tartó elnyomása. Ebben a tekintetben nem számít, hogy az elnyomó egy másik hatalom, vagy az ország népe saját maga termeli ki hozzá az uralkodó réteget, amelyet adott esetben valóban egy vagy több külföldi állam segít hatalomban tartani. Íme egy nagy gondolkodó kisesszéje [szögletes zárójelben a fordító megjegyzései].

Uladzimer Arlou: Függetlenség

A függetlenség az, ha olyan kórházban születsz meg, amelyben nem a világon a legsterilebb csótányok vannak, hanem egyszer használatos injekciós tűk és eldobható pelenkák.

A függetlenség az, ha apád, mikor bemegy az anyakönyvi hivatalba azért az okmányért, mely szerint te valóban megszülettél, s mely szerint nagyapád után a Rigor nevet kaptad [belarusz név, az orosz Grigorij megfelelője], akkor az a nő, aki ott ül, szépen kiállítja számára ezt az okmányt, nem pedig „A Szovjetunió népeinek személynevei" című kézikönyvet kapja elő, és avval hadonászva hisztérikusan magyarázza apádnak, hogy minden gond nélkül adhatná fiának a Faizullah nevet, vagy akár azt, hogy Mamaj [nemzetiségi nevek az Orosz Föderációban], de azt, hogy Rigor – nem, mert ilyen név nem létezik (de van normális, emberi Grigorij név).

A függetlenség az, ha mikor iskolába mész, a saját anyanyelveden fognak tanítani (a Grażyna nevű [lengyel név] kislányt pedig, aki annyira tetszett neked az óvodában, az ő nyelvén, a Misa nevű kisfiút a szomszédból, akinek az apját Iszaaknak hívják – az övén, az Aljosa nevű kisfiút pedig, másik szomszédodat, akinek a szülei azért költöztek ide, mert a Volga menti városukban hajnali ötkor kell beállni a sorba, hogy tejet tudj venni – őt pedig az övén). Saját anyanyelveden fognak oktatni, és ehhez apukádnak és anyukádnak nem kell egész nyáron, lakásról lakásra járva aláírásokat gyűjteni más szülőktől, akik nem mintha nem akarnák ugyanúgy taníttatni gyereküket, mint a te apukád és anyukád, csak egyszerűen ez soha eszükbe sem jutott, mert internacionalizmusban nőttek fel. És ezeket a kérvényeket nem kell majd az iskolaigazgatónak háromszor is elveszítenie, meg még kétszer a titkárnőnek is. És szeptember első napján, az ünnepélyes évnyitón nem azt fogod hallani, hogy „évről évre javul iskolánk ellátottsága", a tanterembe belépve pedig nem tudod meg, hogy pártunk és kormányunk szakadatlan gondoskodásának köszönhetően az egész osztálynak csupán egy anyanyelvi ábécéskönyv és két matematikakönyv jutott.

A függetlenség az, ha az őrsöd nem fog azért a jogért küzdeni, hogy felvehesse Pavlik Morozov vagy Alekszandr Mjasznikov nevét, mert mindenki pontosan tudja, hogy Pavlik mennyire szerette édesapját, és Mjasznyikov hogy szerette a belaruszokat. [Pavlik Morozov (1918–32), a példamutató kisúttörő saját apját jelentette fel, ezért pedig a családja megölte őt. A családot kivégezték. Alekszandr Mjasznyikov – eredetileg Mjasznyikjan, angol helyesírással a Wikipediában Myasnikyan (1886–1925) – forradalmár, pártfunkcionárius – a rövid idő alatt, míg a Belarusz SzSzK vezetője volt, rengeteg belarusz vér tapadt a kezéhez. Mindkettőjüknek utcái és emlékművei vannak Belaruszban.]

A függetlenség az, ha diákkorodban, mikor matematika-előadáson a Madagaszkárról jött évfolyamtársad – akinek az oktatását az ő országa finanszírozza, nem pedig a tiéd – füledbe súgva megkérdezi, hogy mit jelent az a szó, hogy „імавернасць", akkor te franciául elmondod neki, hogy ez valószínűség belaruszul [sok olyan belarusz szó van, amit a szótő alapján, aki oroszul tud, jól-rosszul megért, de ezt pl. egyáltalán nem].

A függetlenség az, ha a hadseregben a legmesszebb saját országod egy határvárosában vagy -falujában fogsz szolgálni, és sohasem fogod azt a parancsot kapni, hogy fesd zöldre a füvet, vagy hogy takarítsd a körletet „ettől az oszloptól ebédig". Vasárnap hazamehetsz a szüleidhez vagy a lányhoz, akivel jársz, és senki nem fog bulbasnak titulálni [a belaruszok orosz-szovjet gúnyneve a belarusz krumpli szóból, ami itt nemzeti eledelnek számít], barátodat pedig feketeseggűnek, mert saját nyelveteken gondolkodtok és beszéltek álmotokban. Valamint a katonai és politikai felkészülés kiválóságai nem csinálnak alvás közben „biciklit" neked [a lábujjak közé helyezett papír meggyújtása – ébresztő, amin jót szokás röhögni], és olyan parancsot sem adnak, hogy élezd meg az utászásódat, mert Bakuban vagy Tbilisziben be kell ásni magad.

A függetlenség az, amikor a lány, akivel jársz, azt mondja, hogy hétvégén Bécsbe akar veled menni, mire tiszta lelkiismerettel ígéred meg neki, hogy a schönbrunni kastéllyal szemben fogtok kávézni, és tudod, hogy utazásotok előtt senki sem fog kérdezősködni: nem voltál-e gyerekkorodban zsidó, vagy hogy jártál-e korábban külföldön, és ha igen, mi célból jöttél vissza?

A függetlenség az, ha Dziady ünnepén, a halottak napján kimész a temetőbe, és tudod, lerakod majd a virágot, amit vittél, és mécsest fogsz ott gyújtani, nem pedig ideggázballonok vagy újfajta gumibotok próbaüzeménél leszel kísérleti nyúl. [Dziady – mindenszentek, szó szerint „ősök". A nyolcvanas évek végén a szovjet karhatalom többször is erőszakkal oszlatott fel november másodikán minszki temetőkben, illetve a sztálini kivégzések helyén rendezett megemlékezéseket.]

„Központosított kiszállítás" feliratú teherautó az egykori Szovjetunióban

A függetlenség az, ha a fiad ötöst hozott történelemből, s megdicséred ezért, mert tudod, hogy nem abból a tantárgyból kapta, melynek keretében a csúd-tavi csatát és a kollektivizálás győzedelmességét, hanem a grünwaldi csatát tanítják, amely népedet megmentette a kihalástól. A tantárgyból, amelyben az igazságot mondják el arról a hatalomról, amely főbe lövette nagyapádat, nagyanyádat pedig az éhhalálba taszította. [A Csúd-tavi csata 1242-ben volt a Német Lovagrend és a Novgorodi (tehát orosz) Fejedelemség között. A grünwaldiban a Litván Nagyfejedelemség (a mai Belarusz elődje) és Lengyelország uniója aratott győzelmet 1410-ben a Német Lovagrend fölött.]

A függetlenség az, ha ellátogat hozzád egy New York-i énekes, akivel meggylikőrt fogyasztotok rendesen, s utána nem ajánlják neked udvarias civil ruhás fiatalemberek, hogy részletesen írd le, mit és hol ittatok, és közben kit szidtatok.

A függetlenség az, ha nem azt hallod a tévében, ahogy az elnök okítja honfitársait: „ki hogyan akar, az úgy is beszél", mert a te elnököd – írástudó, és ha csak egy nyelvet is tud, azt rendesen.

A függetlenség az, ha a képernyőről és az újságokból egyszer csak eltűnnek a fáradhatatlan, titokzatos veteránok levelei s a nemzeti frontok különböző nacionalistáiról és szélsőségeseiről szóló szörnyűséges hírek, akik még éjszaka sem alszanak, hanem etnikai alapon ellenségeskedést szítanak közötted, Aljosa és Misa, akinek az apját Iszaaknak hívják, valamint Grażyna között – aki már régen a te feleséged – azért, hogy véres leszámolásra kerüljön sor köztetek, meg azért, hogy kisiklassák a peresztrojka vonatát.

A függetlenség az, amikor senki sem ijesztget téged azzal, hogy néped nem képes túlélni a nagy testvér nélkül, mert nincs sem bauxitja, sem gyémántja, te pedig rájössz, hogy kár volt sajnálnod azokat a szerencsétlen hollandokat és belgákat, akiknek nincs bauxitjuk, sem gyémántjuk, de még csak egy nagy testvérük sem.

A függetlenség az, ha a „Центровывоз" feliratú óriáskamionok (tényleg, látott már valaki kamiont „Центроввоз" felirattal?) nem a mások bevásárlóközpontjaiba, hanem a mi üzleteinkbe szállítanak árut. [Szovjet stílusú „rövidítések": központosított kiszállítás, illetve központosított beszállítás.]

A függetlenség az, ha egyszer csak kiderül, hogy értelmes emberek mínálunk is vannak, és ha – isten ments! – robbanás történik egy gyárban, vagy más szörnyűség, nem kell majd arra várni, hogy kiszálljon hozzánk a moszkvai nagyokosok bizottsága.

A függetlenség az, ha amikor ott fekszel, és már szólít Isten, tudod, hogy miután egy jobb világra szenderülsz, a templom helyén, ahol megkereszteltek és ahol házasságot kötöttél, légyen az ortodox vagy katolikus, nem létesítenek koszos hattyúkkal halastavat, és nem építik oda helyébe az SzKP XVIII. kongresszusáról elnevezett uszodát. A temetőt pedig, ahol csontjaid majd megpihennek, nem rombolják le, hogy ott egy Gorbacsov elvtársról vagy Ligacsov elvtársról elnevezett [a nyolcvanas évek alkoholellenes – és szőlőirtó! – kampányának arca], üres üvegekkel teleszórt vidámparkot hozzanak létre.

A függetlenség az, ha...

A függetlenség az, ha születésedtől fogva halálodig otthon érzed magad a saját vidékeden.

Hiszek abban, hogy ez egyszer majd így lesz.

Mert másként egyszerűen nem érdemes élni.

Lelőhely

Kétütemnyi helyesbítés

N. KÓSA JUDIT

Ha beírják az internetes keresőbe, hogy Vajdahunyad utca 7., csupa izgalmas találatot kapnak. Egy zeneszerzőről olvashatnak, bizonyos Sárosi Ferencről, aki meglehetős sikert ért el az Atala című operájával az 1880-as években, és ezt a diadalt úgy örökítette meg, hogy a dalmű egy sikerült dallamát vakolathím formájában felíratta a háza homlokzatára. Nem véletlen, hogy amikor 2018-ban bontócsákány alá került a kottával díszített épület, a zeneszerző házaként búcsúztatta a sajtó, megemlékezve a Nemzeti Színházban és az Operában előadott Ataláról is.

Szép történet, csak sajnos nem igaz. És ez utóbbi tény nekem különösen fájdalmas, mert a kollégák történetesen tőlem kölcsönözték a sztorit. Letagadhatnám a tévedést, hiszen a Mediaworks mára gondoskodott arról, hogy az internetről az írmagja is eltűnjön a Népszabadságnak, ahol 2006-ban a kottás házról írtam. De nem teszem: inkább újra nekifutok, és a digitalizáció mai, csodás eredményeit kihasználva megpróbálok jobb magyarázatot adni arra, hogyan is került kétütemnyi kotta egy ódon és kicsi, mindössze egyemeletes józsefvárosi épület oromzatára.

A történet kezdete olyan régre nyúlik vissza, hogy akkor Budapest még nem is létezett. 1865-ben kért építési engedélyt Sipos András, a ferencvárosi Páva utcában honos tejkereskedő – vagy ahogy a korabeli címtárakban szerepel: milchmann – a józsefvárosi Zsák utcában lévő telekre. Hild Károly tervezte meg a földszintes, csak néhány lakást magában foglaló épületet, amely az istállóval, kocsiszínnel, műhelyekkel teleépíthető nagy udvar utcai frontján állt. Sipos Andrásnak azonban nem lett ideje itt kivárni, hogy a környéket uraló konyhakertek, tehenészetek, baromfiólak egy városiasabb tájnak adják át a helyüket. Még csak papíron létezett a közelben kijelölt Nagykörút, amikor a 1887-ben érkezett el a ház történetében. Okenfusz Paulina egy belvárosi ólomöntő mester leánya volt, és két teljes évtizeden át bírta az egyre városibb képet öltő utcában álló épületet, de 1906 nyarán ő is túladott rajta. Talán nem függetlenül attól a ténytől, hogy annak az évnek a tavaszán pénzhamisítókon ütött rajta a rendőrség a Hunyadi utca 7.-ben. Dudás József és Szinmeister József ólomból vert ötkoronásokkal árasztotta el innen a piacot; a hamisítvány állítólag annyira mesteri volt, hogy csak az érme pengése árulta el a turpisságot. A Bécsből négyezer koronáért hozatott géppel napi egy-két ezer korona haszonra tettek szert, és olyan sikerrel terítették a hamisítványokat az

Pertis Jenő prímás (középen) megörökölte édesapjától az ominózus épületet

FOTÓ: ARCANUM DIGITÁLIS TUDOMÁNYTÁR/ORSZÁG-VILÁG

ra, sőt belement volna a cserébe vagy a hosszabb távú kiadásba is. Mintha a hely szellemét idézte volna meg akkor, amikor 1913-ban a következő szöveget adta fel a lapokban: „ipari célokra, különösen tejnagykereskedésnek igen alkalmas, földszintes ház eladó”.

Tejnagykereskedés? – csodálkozik el az ember, ahogy maga elé idézi a nyüzsgő Körutat meg a Baross utca sűrű forgalmát. Pedig nem volt rossz gondolat, mert Józsefváros még ekkor is a pesti tejtermelés központja volt. Arról persze már szó sem volt, hogy mint negyedszázaddal korábban, a fővárosban elfogyasztott tej egyharmadát helyben is termeljék meg, de még 1923-ban is számba vettek 1300 tehenet, amelyek a Teleki tér környéki istállókban ropogtatták a szénát.

De Malártsik Jánosnak sajnos egyetlen tejkereskedőre sem sikerült rásóznia a néhai milchmann házát, így aztán ott ért véget az ő története is. Előbb olcsón kapható asztalosszerszámokról, majd üzletmegszüntetésről szóltak a hírek, végül 1915 nyarán arról, hogy Malártsik Árpád, Dezső, János és Margit megörökölte az épületet. A földszintes ház meg a raktározásra használt műhely és istálló ezt követően még egy évtizeden át romlott a család tulajdonában.

Hogy miként lett belőle végül kottás ház? A hosszú történetben most jutottunk el a megfejtésig. 1926 októberében 350 millió, erősen inflálódott koronáért megvásárolta ugyanis a közeli Szigony utcában élő Pertis János, három évvel később pedig engedélyt kért egy emelet ráépítésére. Márpedig Pertis János zenész volt: igaz, nem operaszerző, hanem cigányprímás.

C, E, G, G, fisz, G, A, G... Húsz éve dúdolgatom magamban, amióta csak a józsefvárosi utcát járva felfedeztem ezt a kétütemnyi dallamot. Mindig olyan között sorolták fel. És ami ugyancsak figyelemre méltó, hogy 1926 előtt sehol sem említik, akkor viszont – a jelek szerint legalábbis – annyira népszerű lett, hogy még apróhirdetés-jeligeként is rendre felbukkant. Játszották a kávéházakban, az éttermekben, születtek rá szövegvariánsok, adta a rádió. És mindez egy olyan korban történt, amikor röpke két évtized alatt húszezer új magyar nóta született!

Hogy végül is mi köze volt ehhez a dalhoz Pertis Jánosnak? Az előzmények ismeretében talán megértik, ha inkább azt mondom: fogalmam sincs. Azt viszont tudom, hogy a jeles cigányprímás mindössze egy évtizeden át élvezhette a megnagyobbított, megszépített ház kényelmét – 1939 nyarán az immár Vajdahunyad utca 7. alól kísérték őt utolsó útjára. A kottás házat, ahol – a kinagyított régi fotón most már ezt is látom – az egyik puttó hegedül, a másik bőgőzik a vakolatból rótt kotta mellett, Pertis János gyerekei örökölték. A két zenész fiú közül Jenő itt is élt, Pál a közeli Práter utca 44/a-ban lakott, amíg 1947-ben, alig túl a negyvenen, ő is el nem hunyt.

Hogy Pertisék eladták-e a házat, vagy egyszerűen államosították alóluk, arról nem maradt fenn adat. Meglehet, épp az erkélyes pluszemelet miatt találták köztulajdonba vételre érdemesnek. Mindenesetre a világlátott, Európában számos helyen ünnepelt Pertis Jenőnek a háború utáni években nem ez lehetett az egyetlen problémája. Habár a pincéből éppen csak kiszabadulva már 1945 áprilisában muzsikált a romos József körúton, a bedeszkázott ablakú Kék Duna kávéházban, augusztusban az igazolóbizottság előtt találta magát. Holmi pénzelosztási nézeteltérés miatt citálták oda, és mivel az ítélőszék szerint nem tanúsított szociális magatartást, vezető állásra alkalmatlannak

FOTÓ: FORTEPAN/FŐFOTÓ

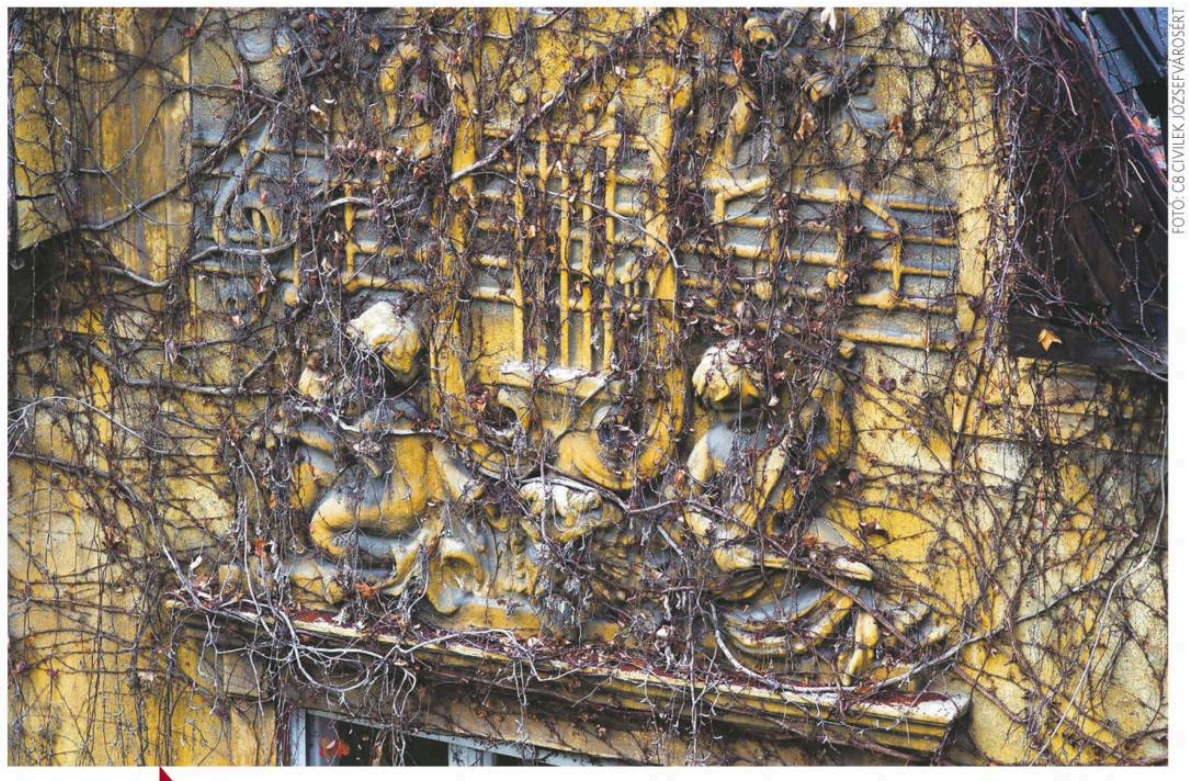

FOTÓ: C8 CIVILEK JÓZSEFVÁROSÉRT

A józsefvárosi Vajdahunyad utca 7. szám alatti, ma már lebontott épület, illetve a homlokzatán lévő kotta és a két zenélő puttó. A ház emelete és a vakolathím is Pertis János cigányprímáshoz köthető

felesége, Várady Lídia elhunyt, az örökösök pedig eladták a kis házat.

A változásnak ekkor még csak annyi jele volt, hogy a Zsák utca megkapta a lényegesen szebben hangzó Hunyadi utca nevet. A 7. számú ház tulajdonosai gyakran cserélődtek, láthatóan a környék fellendülésére bazírozott mindenki, de eleinte hiába. Volt a reménykedők között szenvedélyes biciklista orvos, kárpitos és hentesnő, ahogy – valóban – ott volt Sárosi (Schauer) Ferenc is, a Nemzeti Színház karnagya és az Atala komponistája, aki testvérével együtt négy éven át birtokolta a házat, 1881 és 1885 között.

Az első hosszabb távú befektető országban, hogy már épp további gépeket készültek rendelni, amikor egy ismerősük a halálos ágyán magába szállt és feljelentette őket.

A pénzhamisítók letartóztatása után a fémdarabok csengését a fűrész nyikorgása váltotta fel a józsefvárosi udvaron. Noha pár háztömbbel arrébb már Budapest fő ütőereként szolgált a Nagykörút, és a mellékutcákban is egyre-másra épültek a többemeletes bérházak, ezen a telken megállt az idő. Malártsik János asztalosmester épp csak annyit igazított az épületen, hogy lakni és dolgozni tudjon benne, befogadott néhány lakót is, de láthatóan nem szerette. Újra és újra meghirdette eladásra, és a szép líráira vettem: parlando, patetico. A fene sem gondolta, hogy ez egy úgynevezett gyors csárdás! Amikor rájöttem, hogy a házon az emelet és így a kotta is Pertis Jánoshoz köthető, Saly Noémi segítségét kértem – mint a kávéházak és a kávéházi zene kiváló ismerőjéét. Ő pedig azonnal rávágta, hogy ez „A faluba' nincs több kislány, csak kettő”, esetleg a nagyon hasonló „Zöld erdőben terem a mérges kígyó” első két taktusa.

Az utóbbi a szakértők szerint egyértelműen népdal. Az előbbit magyar nótának tartják, de annak igazán érdekes. Van, aki szerint Radics Béla szerzeménye; 1934-ben a szerzősége kérdés volt az Ifjúsági Testnevelés című szaklap III. Szellemi Olympiászán, a megfejtés pedig úgy szólt, Bodrogi Zsiga alkotása; két évvel később pedig, amikor a rádióban játszotta Bura Sándor cigányzenekara, nem a nóták, hanem a népdalok nyilvánították. Valaki pedig menten odarikkantotta neki: „Te maar csak kontraas lehetsz!”

De Pertis Jenő persze prímás maradt, az ő zenéjére mulatott esténként a pesti elit a Kis Royalban és a Fortunában, annak ellenére, hogy mint az amerikai Szabadság írta: „Ujjai a vonóktól, a hangfutamoktól, a hegedű folytonos érintésétől, a belefeledkező játék szenvedélyétől olyannyira felrepedtek, elhasználódtak, hogy azokat már meggyógyítani többé nem sikerült. Megsérült, beteg, fölrepedezett ujjakkal játszott az utolsó években; keze már-már elfogyott a muzsikában.”

1971 májusában ötven zenész kísérte a rákoskeresztúri ravatalozótól a sírjáig. Végigmuzsikálták az utat, de volt egy nyolcjegyű hangsor, amely egészen biztosan nem röppent föl a hangszerekről. Az a friss csárdás ott maradt a házfalon, egészen a bontásig.

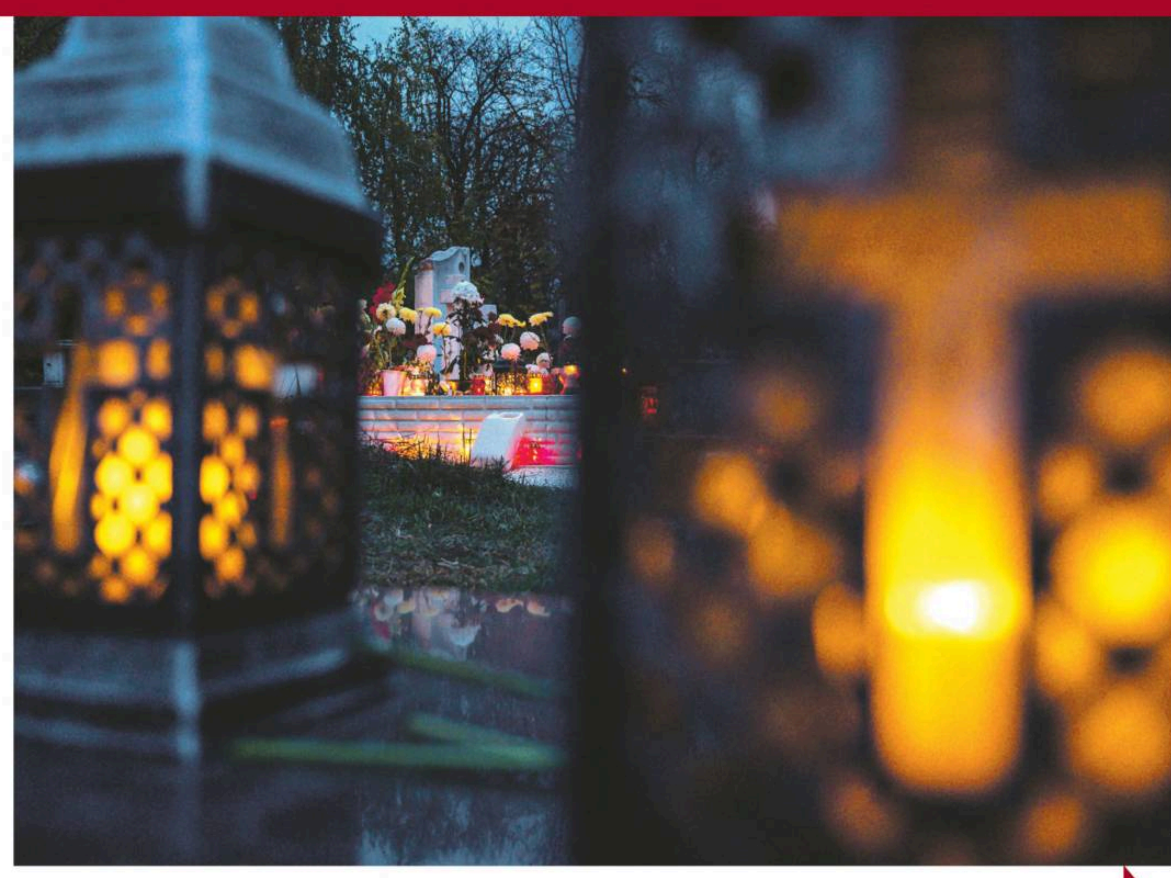

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

A halottak mozija

A koszorúk, gyertyák emészthetőbbé teszik a halált

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Temetőturista lettem. Pontosabban temető-hazajáró, már ha van ilyen szó (most már van). Évenként egyszer keressük fel anyámmal a régi kisvárost, amely a több évtizednyi ott eltöltött idővel érdemelte ki az „otthon” rangját, még ha a fogalom nem is fedi teljesen a valóságot. Az is kiderült időközben, hogy az azóta Pesten élő anyámhoz képest én vagyok a nosztalgikusabb, az érzelgősebb, engem kavar fel jobban a viszontlátás. Hogy otthon nincs hova hazamenni, mert a régi lakást már két és fél éve eladtuk. Persze könnyű belesüppednem a szentimentalizmusba, nem nekem kellett a nem túl pezsgő városkában elviselnem a magányosabbnál magányosabb napokat, heteket. Bécsből nézve a család zajában még Szatmárnémeti is lehet szép, ha beragyogja az emlékezés aranyfénye.

Ma már jobbára a temető miatt megyünk. Nem meglepő, hogy gyerekként irtóztam tőle, fiatalemberként elfogadtam, mint az élet velejáró, de cseppet sem kiemelt színterét. Ma már megértőbben viszonyulok hozzá, silabizálom a fejfák feliratait, ismerősöket keresek, évszámokon töprengek. Még apám vásárolta be magát ide harminc vagy negyven éve, egy páciense szólt, hogy a református temetőben megnyitottak egy parcellát, és ő lecsapott rá: meg is vett gyorsan két helyet. A szemfülességét persze csak pár hét múlva vezette elő otthon, nem nagyon dicsekszik az ember hasonló előrelátással, főként anyámnak nem, aki az élet avatatlan bajnoka, és aki borzongott mindentől, ami az elmúlásra emlékeztette. Akkor még ez volt a legszélső sír, mellette csak a gazzal benőtt mező, egészen a vasúti síneket elválasztó kerítésig. Tanácstalanul totyogtunk körülötte, amikor végül megmutatta, és igazából arra gondoltunk, hogy ebből a pénzből – akkor már sírkő is volt, betonszarkofág – akár el is mehettünk volna nyaralni a tengerhez. Talán azért nem mentünk mégsem, mert a román tengerpart nem volt túl hívogató, viszont nyolcszáz kilométerre nyújtózott tőlünk. Ennél már a száz kilométerre fekvő Nyíregyháza is izgalmasabbnak tűnt, főként, hogy az már külföldnek számított.

Azóta benépesült a tér, dermedt sorban tülekednek az új lakók, a kerítést sem látni. Egyre furcsábban visszhangoznak a fejfák között a távoli vonatok füttyjelei és szuszogásai, hiszen a gondtalanság, a vágyott utazás hangjai tolakodnak be egy olyan helyre, ahol ezzel ellentétben az örök mozdulatlanság az úr. Ma már nincs bennem irtózat vagy félsz, sőt, inkább azt vettem észre, hogy lassú, tapogatózó párbeszéd indult meg köztem és a temető között. Ő megszólított, én meg lassan, vonakodva válaszoltam. Már nem tehettem úgy, mintha nem hallanám. Egyelőre felületesen diskurálunk, mint az első randin, még nem kerültek szóba igazán fontos témák. De már nem érzem elpocsékolt időnek a vele vagy itt eltöltött perceket, órákat.

A nyitottságomhoz talán az is hozzájárult, hogy az utóbbi időben olvasott két remek regénynek is a temető volt az egyik, ha nem a legfontosabb helyszíne. A halál „minél régebben történt, az élőkre annál kevésbé van hatással. Az idő kitúrja az életet. Az idő kitúrja a halált.” A francia Valérie Perrin írja ezt a Másodvirágzásban, amelynek a főszereplője, Violette a kisváros temetőjének gondnoka. „A temetőben ténylegesen nem a halál van jelen, hanem a csupasz formalizmus, amellyel az élők egy felfoghatatlan misztériumot körülvettek.” Vagy máshol: „A temető olyan mozi, amelyet emberek építettek, és ahol mások időnkívülisége a film.” Ezt pedig az orosz Mihail Jelizarov nagyregényében, A sírásóban olvasni, amelynek főhőse, Vlagyimir a címben rejlő foglalkozás jeles képviselője. Az előbbi minden súlyossága ellenére is lebegő, lebilincselő mű, a másik pedig minden könnyedsége ellenére is beszakítja az asztalt. Jelizarov töpreng, morfondírozik, szinte az egész filozófia történetét feltúrja, hogy elhelyezze a halottak helyét az élők világában, Perrin viszont ösztönös beavatottsággal, az élők megdolgozott derűjével szemléli, ám ez a derű nagyon is sokat tud a fájdalomról. A sírásóban ott a kiásott föld friss, nehéz szaga, a Másodvirágzásban pedig a már elporladt virágok nehezen felejthető melankóliája.

A jó könyvek megnyitják az életünk megszokott helyeit. Az én párbeszédemet is nekik köszönhetem, meg persze a bennem ketyegő időnek, amely egyre inkább a magam időtlensége felé hajt. Az apám, nagyszüleim halála sem egy rajtam kívüli, különös történet már csupán, nem borzongató anekdota, hanem sors, amelyben nemsokára osztozunk, és van ebben valami megnyugtató. Mint amikor előre tudjuk egy izgalmas könyv végét.

Nézem az élők igyekezetét, ahogy koszorúkat, gyertyákat hoznak – mintha ezek lennének a Jelizarov által említett film popcornjai és kólái. Emészthetőbbé teszik a megmagyarázhatatlant. Tudom, hogy anyám nemsokára megtörli az arcát, finoman megérinti a betontömböt, mintha csak könnyű paplan lenne apám teste fölött. Odakint a város napi rutinja csábítgat, a hangosbeszélő bemondja a bukaresti gyorsot. A sugárúton a maga harsányságával végigcsattog az élet, mint egy messziről jött vonat. Felszállunk, zötykölődünk tovább. Még van néhány történetünk.

Szárnyaló pillangó, hasító kismadár

HEGYI IVÁN

Daniel Gérard a hatvanas évek elején lelkesen énekelte Chuck Berrytől a Memphis Tennessee-t, a Caterina Valente, Silvio Francesco kettőstől a Popocatepetl twistet (francia változatban: La leçon de twist), Pat Boone-tól a Speedy Gonzalest (Petit Gonzales). De – mi tagadás – nem lett belőle Johnny Halliday.

Már azt hitte, sosem csinál nemzetközi karriert, amikor 1971. május 21-én a nyugatnémet slágerlista élére került Butterfly című dalával, és ott maradt tizennégy hosszú héten át, augusztus 20-ig. Az NSZK ugyan nem volt a rock és a beat hazája, mégis figyelemre méltó, hogy a kétmillió példányban elkelt kislemez máig a kilencedik helyen áll a német örök rangsorban (tizedik a Bee Gees klasszikusa, a Massachusetts).

Ám az örmény apától és korzikai anyától származó, Rio de Janeiróban felnövő Gérard akkor futott be igazán, amikor – 1971. október 24-én – a Pillangót a 11. helyen jegyezték Nagy-Britanniában, ráadásul a szám tizenkét hétig az első számú európai listán maradt. (Az előmenetelnek jót tett, hogy a francia nyelvű eredeti után a dal angol verziója is elkészült.)

Szintén 1971 októberében jelent meg Szécsi Pál első nagylemeze, a Hagyjuk, szívem, amelyen az A oldal legelső száma a felejthetetlen Gedeon bácsi volt. A sámlin reszkető fő hajszobrásszal mindenki azonosult, ellentétben Józsi (nem Rózsi, Józsi) nénivel, akiről így dalolt Szécsi: „Józsi néni, Józsi néni, ne tessék a gangra ülni! / Józsi néni, Józsi néni, meg tetszik majd egyszer hűlni.”

Lehet, S. Nagy István e kevéssé költői szövege nyomán határozta el az énekes, hogy maga ülteti át magyarra Gérard számát. Volt ideje tűnődni a sorokon, mert 1971 novemberében – kolleginája, a kitűnő hangú Bencze Márta társaságában – teherautóval karambolozott; a dunaújvárosi balesetben kulcscsonttörést szenvedett, sokáig gyógyult. Majd 1972-ben lemezre énekelte a Butterfly magyar változatát Kismadár címmel, és hamarosan ez a felvétel vezette a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat eladási listáját.

A lajstrom ötödik helyén is Szécsi állt a Domenico Modugnótól átvett A távolléttel (La lontananza). Feldolgozásai amúgy is rendre sikerültek: országos sláger lett 1968-ban a Talán sok év után (eredetileg: Canzone per te, előadta: Sergio Endrigo), 1969-ben az Én édes Katinkám (Lajtai Lajos és Békeffi István 1932-ben bemutatott Régi Orfeum című operettjéből), 1970-ben az Egy szál harangvirág (Ion Ivanovici román zeneszerző A Duna hullámain című keringője) és a Kósza szél (L'arca di Noé, Sergio Endrigo), 1972-ben a Carolina (a Hep Stars elnevezésű svéd zenekartól), 1973-ban az Adagio (Tomaso Albinonitól vagy Remo Giazottótól, a zenetudósok máig tűnődnek a szerző kilétén) és a Mint a violák (Come le viole, Peppino Gagliardi).

Ezekben az időkben mondta Szécsi: „A mi munkánk nem nyugdíjas állás. Mégis a színpadról szeretnék nyugdíjba menni.” Majd lemezei hirtelen eltűntek a boltokból, a rádiókabarében pedig arról vicceltek: „A kismadár megtollasodott és elrepült.” Ez annyit tett, hogy Szécsi korongokat készített Paul Moro néven az NSZK-ban, ahol megpróbált letelepedni, ám nem sikerült áttörnie. (Korábban Lengyelországban is élt, miután feleségül vett egy varsói modellt. Hase Maria Grazyna ma is él, 85 éves.)

A Csak egy tánc volt, a Szeretni bolondulásig, a Szereted-e még, a Kék csillag vagy a Két összeillő ember azelőtt ünnepelt előadója hazajött tehát a szövetségi köztársaságból, és 1974 elején azt panaszolta legújabb hazai felvételén: „Bús szívből énekelni édesen oly nehéz.” Majd 1974. április 30-án – alig harmincévesen – öngyilkos lett, akárcsak 1972 karácsonyán második nagy szerelme, az életének negyvenesztendősen véget vető szuggesztív színésznő, Domján Edit, minden idők legragyogóbb Josefája magyar színpadon. A Madách Kamara olyan sikerrel játszotta A bolond lányt, hogy annak írója, Marcel Achard is eljött az ötszázadik előadásra, amelyet 1970. február 27-én tartottak.

Mind a művésznő, mind az énekes halála mélyen megrázta a magyar társadalmat. Abszurd vagy sem: az állami gondozásban, árván felnőtt, majd manökenként is foglalkoztatott Szécsi sírjára a hölgy rajongók még befőttet is vittek évekig.

LEMEZEKET FEL!

Szécsi Pál az 1969-es Táncdalfesztiválon. Daniel Gérard dalát Kismadár címmel énekelte

FOTÓ: FORTEPAN/SZALAY ZOLTÁN

2024. október 26.

VISSZHANG

A NÉPSZAVA HÉTVÉGI MAGAZIN MELLÉKLETE

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

„Alapvetően egy jól nevelt ember vagyok”

A 2010-es években ismét a közönség elé álló Révész Sándor a Rock and roll közlegények címet adta egyik programjának, amelyben fiatal zenészekkel, gitárokra hangolva adta elő népszerű dalait. Pályáját összegezve szerény, de karakteres helyet jelölt ki magának a popzene világában. Arcélét sosem kozmetikázta túl, nem keményítette közéleti, politikai vonásokkal. Nem szorult rá. Így is egy nemzedék rajongott érte. A hangjáért, külsejéért, varázslatos színpadi lobogásáért. Mindezt néhány éve a mai zenerajongóknak is fel tudta mutatni a Piramis évek koncertjein. Az új lendületnek egy váratlan stroke vetett egy időre véget. A rehabilitáció nehéz időszakában a magyar rockzene csillaga egy önéletrajzi könyvvel lepte meg olvasóit, amely Ezt én választottam címmel néhány hónapja jelent meg a Helikon Kiadó gondozásában.

FORGÁCS IVÁN

– Korábban mindig hárítottad, hogy könyv készüljön veled, rólad, azt mondtad, semmi szükséged egy téglára. Most mégis itt ez a szép kiadvány.

– Természetesen szerepet játszott benne a velem történt egészségügyi megrázkódtatás, a stroke, ami lehetőséget adott, hogy valami mással foglalkozzam elmélyülten. Koncerteket nem vállalhatok, úgyhogy előbogarásztam a múlt emlékeiből, amit lényegesnek tartok. Az első ötlet egy fotókiállítás volt, rólam és a zenekarokról készült képekből. Aztán a könyv gondolata türemkedett előre, ami időigényes vállalkozás, de alaposabb összegzésre ösztönöz. Főleg a hetedik iksznél. Nagyszerű társakat találtam hozzá. A Libri akkori többségi tulajdonosa, Balogh Ákos kezdettől fogva nagyon hitt benne. Végül a Helikon Kiadónál kötött ki az elképzelés. Derksen Gyöngyi, aki most az életemben is társam, jegyezte le szorgalmasan a laptopján a mesélnivalóimat, aztán raktuk össze a mozaikokat. Bálint Csaba volt a másik nagy segítség, a Rockmúzeum elnöke, szakmánk mindentudója. És a Helikon is remek partnereket adott a szerkesztéshez, M. Nagy Miklóst, Pál Andrást, Széplaki Gyöngyit, Tajti Zsuzsát.

FOLYTATÁS AZ 5. OLDALON

Istent kerestem férfitestben nőként, máig nem kaptam válaszokat

Mondhatjuk nyugodtan, hogy a családomban a vallás, Isten szinte semmilyen szerepet nem töltött be, az életemet élve sokáig nem is éreztem ennek hiányát. Apai nagymamám néha próbálkozott egy-egy szentmisére elrángatni az unokákat, de szegénynek a próbálkozásai nem jártak sikerrel. 2006 decemberének egy reggelén fura álomra ébredtem. Isten arra hívott, hogy menjek el Afrikába, mert ott nagy szükség van rám, hogy segítsek gyerekeknek. Ahogy az olvasó is most értetlenül állhat az álomhoz, a vallásosságom előzményeit megismerve különösen, úgy én is ezt tettem. Mi közöm van nekem Istenhez, pláne, hogy mennék én el Afrikába, mikor éppen friss házas voltam, és remek munkahelyem volt? Isten „meghívásával” ilyenformán nem igazán tudtam mit kezdeni, de a szociális érzékenységem mindig is megvolt a társadalmi problémák irányába.

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

3. OLDAL

Gondosóra, gondterhelten

Ezrével lehetnek a 65 fölöttiek között olyanok, akik távfelügyeleti szolgáltatást használtak már a Gondosóra másfél évvel ezelőtti megjelentése előtt. Alapesetben 64 ezer forintért vásárolhattak készüléket (nem narancssárga gombbal, hanem kék alapon fehérrel), és 6000 forintot fizetnek havonta a 0–24 órás szolgáltatásért. Sanci néni, észak-magyarországi olvasónk (inkognitóját megtartva) arról tájékoztatott bennünket, hogy szeretné tulajdonában tudni a régi (egyébként féláron megvásárolt) szolgáltatását, de a havidíjat nem szíveli, hiszen minden más idős ember ingyen kapja az odafigyelést.

2. OLDAL

Ha a játék nem játék

Sokan álmodoznak olyan munkahelyről, ahova szeretnek bejárni, mert jó fejek a kollégák, és a főnök is normális. A munkában kreatívak, hatékonyak lehetnek, emellett megbecsülve és biztonságban érezhetik magukat. Ma már nemcsak a nagyvállalatok, de a kis- és középvállalkozások számára is fontos a szervezetfejlesztés, ami több, mint jó hangulatú csapatépítés. Hogy mi a kulcsa egy jól működő munkahelyi közösségnek, arról Epresi Dóra vezető- és szervezetfejlesztővel beszélgettünk, aki tréningjei során egy különleges módszerrel is dolgozik: a LEGO® Serious Play® a jól ismert játék segítségével mozdítja elő és építi fel a pozitív változást.

7. OLDAL

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Egy gondatlanságból elkövetett gondosóra

Sanci néni gondosórát vásárolt. Fél áron 32 ezer forinttal és havi 3000 forintos előfizetési díjjal vásárolta meg a biztonságérzetét. De hogy lehet ez? – kérdezheti joggal a figyelmes olvasó, aki betéve a tudja a számokat: a 65. életévüket betöltött idősek közül eddig 650 ezren regisztráltak a kormány által biztosított ingyenes eszközre, szép, nagy narancssárga gombbal. És időnként a nyakban, karon vagy övön bejelentkező Orbán Viktorral (vagy egy másik piaci aktivistával.) Az adófizetőknek ez 1,5 millió potenciális felhasználó esetén 107 milliárdba kerül. Persze a szépkorúak biztonsága minden pénzt megér. Nem is ezzel van a gond, ahogy gyakorta nem a kormánycél, hanem az odavezető út a vállalhatatlan. Ez a gondosóra (észrevették?) kisbetűs. Egy másik cég a szolgáltató. Amennyiben az egyiket, a kormányt tekinthetjük cégnek. És persze.

FOTÓ: SOÓS LAJOS / MTI

BALASSA TAMÁS

Jóllehet nem kapott nagy visszhangot, ami viszonylag érthetetlen, létező piacba lépett bele a kormány 2023 tavaszán a Gondosóra-programmal. Viszonylag érthetetlen a csend, mert a meglévő piaci szereplőknek alaposan a tyúkszemére léptek. Azokéra is valamelyest, akik biztonsági gombbal, gyorshívási lehetőséggel ellátott készülékeket gyártanak, forgalmaznak, de ők a szélesebb termékspektrumuk miatt kevésbé vannak kitéve a piaci forgatagnak. A kifejezetten eszközt és diszpécserszolgálatot (szociális távfelügyeletet) fenntartó cég, az SOS Központ Zrt. útjait viszont – nehéz ezt máshogy látni – jócskán keresztezte a kormány számítása és a nagy erőkkel érkező programja.

Felügyel a táv

Sanci néni egy azok közül, akik pénzért vásárolták meg az elektronikai hívórendszert és a hozzá járó 24 órás diszpécserfelügyeletet. Kilencvenes éveiben járó észak-magyarországi olvasónk 2021 októberében olvasott az SOS Központ Zrt. által kínált lehetőségről egy folyóiratban.

– Jó lesz ez nekem! – mondta Sanci néni, és intézkedett.

Az előkészületeket Budapesten élő lánya bonyolította. Krónikus betegségeire tekintettel a 64 ezer forintos belépési díj felét elengedték.

– Enyhe sztrók, de a gondolkodásom megmaradt – mosolyog Sanci néni az egészségét érintő történteken.

A készülék kiszállítása 1850 forint volt. Regisztrálnia kellett csak, és a diszpécserrel folytatott többszöri próba után az idős asszony máris élvezhette a biztonság mennyei érzetét, 2021. december hatodikától.

– Milyen klassz! Működik. Megnyugodtam. Még propagáltam is az ismerőseim körében – emlékszik a pillanatra. Néhány hónappal később ugyanezt a megoldást – vagyis a Gondosórát – már ingyen kapták meg Sanci néni ismerősei.

– Röhögtek. Hogy csőbe húzták ezt a „nagyokost”! – emlékszik. – Ők lényegében ugyanezt kapták, csak a színe más. Jól bedőltem, kifizettem a sok pénzt, nekik meg ingyen van.

Levelek, telefonok, kérelmek. Sanci néni igyekezett igazságot osztani. A készülékhez ragaszkodott, hiszen már kifizette, de a 3000 forintos havidíjtól igyekezett megszabadulni. Méltányosságból, a korára és a betegségére tekintettel visszamenőleg öthavi díjat visszautalt neki a cég.

– Ez nagyon korrekt volt tőlük. A sors aztán úgy hozta, hogy ki kellett próbálnom a készüléket, és azt csinálta, amit kellett, amit vártam tőle. Most már ragaszkodom hozzá – mondja az asszony. – Kifizettem, az enyém! Nyugdíjas pedagógusként megélek a pénzemből, ki tudnám fizetni a havidíjat, de ha egyszer egy másik szolgáltatásban ugyanezt az állam ingyenessé tette mindenki másnak, akkor én miért szórjam a pénzt...

Montevideók

Teltek, múltak a hónapok, és Sanci nénihez is bekopogtatott a nagy lehetőség: a narancssárga Gondosóra kísértete. Először telefonok érkeztek és netes üzenetek: át kell vennie a Gondosórát, mert az SOS Központ Zrt. szolgáltatását kikapcsolják. Hónapokig tartó, a család bevonásával szervezett tiltakozás következett. Nem akarta a kormányeszközt, de egyszer csak ott állt egy futár a háza előtt, kezében az értékes és mégis ingyenes csomaggal.

– Megsajnáltam szegény fiút! Azt mondta, neki 1800 forintja bánja, ha nem veszem át a Gondosórát – meséli. – Átvettem. Bontatlanul itt áll azóta is, tehát 2023. február 16-a óta. Többször jeleztem, hogy visszaküldöm vagy visszaviszi a lányom. Közben újabb jelzések jöttek, hogy aktiváljam a készülékemet, mert kikapcsolják a régit. Megáll az ész! De most is működik, éppen töltöm. Közben az SOS Központ Zrt.-től kapott levél arra figyelmeztet, hogy fizessem a havidíjat, vagy kikapcsolják a készüléket. Nem akarom elhinni, hogy 90 évesen ezzel kell foglalkoznom, nem élvezve a biztonságot, amit „szeretetből” kaptam.

– A választások előtt három héttel elmentem egy Gondosóra-tájékoztatóra, el mondtam, hogy ha valakinek kell, szívesen átadom az enyémet – emlékszik Sanci néni. – Azt hittem, menten elájulnak a kis hölgyek a felvetésemre. De ez bizony így átverés számomra. Átverése az öregeknek. És ráadásul teljesen politikai síkra ment a történet.

Az SOS Központ Zrt. készülékárlistája

	Vételár	Havidíj
Alapesetben	64 000 Ft	6000 Ft
Hűségidő vállalása esetén	48 000 Ft	4500 Ft
Krónikus betegségre szóló kedvezmény	48 000 Ft	4500 Ft
Krónikusbeteg-kedvezmény + hűségidő vállalása	32 000 Ft	3000 Ft

Forrás: SOS Központ Zrt.

Érdekesség, hogy Sanci néniékben összekavarodott a Gondosóra központ és az SOS Központ Zrt. fogalma. Azt gondolták, a két entitás kapcsolatban van egymással. Mivel a Zrt. a Montevideo utca 3/b címen működik, a Gondosóra lelkét fejlesztő, kormányközeli 4iG pedig a Montevideo 8.-ban, ez nem is állhat oly messze a valóságtól. És nem is csak a földrajzi közelség miatt. Nehéz elképzelni, hogy a kormány fejleszt egy szolgáltatást elképesztő pénzből, hatalmas hírveréssel, és az ebben a szektorban 2013 óta működő SOS Központ Zrt.-nek azt se mondták, fapapucs, vagy ki mit talál, övé, vagy hasonló.

Az országos program egyébként a VálaszOnline 2022. tavaszi cikke szerint ugyanazt a kínai eszközt használja, mint az SOS Központ, a Shenzhen Eview GPS Technology termékét. A szolgáltató 4iG Nyrt. pedig a kormány kedvenc udvari beszállítójaként 2019-ig Mészáros Lőrinchez tartozott, majd Mészáros korábbi jobbkeze, Jászai Gellért lett a többségi tulajdonosa, írja a lap.

Gyakran ismételtek

A SOS Központ Zrt. honlapjának tanúsága szerint a szolgáltatásnak jelenleg 10 ezer felhasználója van szerte az országban. Az országos jelzőrendszeres segítségnyújtó központ évente mintegy 60 ezer hívást kezel (2021-ben 101 021 riasztás történt), a hívásokat egészségügyi szakemberek fogadják 0–24 órában (a rendszer vezetője mentőápolóként szerezte a tapasztalatait). A hozzátartozók számára applikációt fejlesztettek. Az SOS segélyhívó rendszer kétirányú hangkommunikációval, elesésérzékelővel és GPS helymeghatározóval rendelkezik, több év innovatív fejlesztői munka eredményeképpen. Kétszázharminc település 104 intézményével működnek együtt (ezek alighanem még a Gondosóra belépése előtti számok.)

Nehéz megérteni, hogy miért nem szisszent fel a cég a kormány érkezésére. Hiszen Sanci nénihez hasonlóan igen sokan lehetnek, akik bár megszokták a kék készüléket fehér gombbal, az ingyenesség jegyében szívesen átváltanának a kormány narancsszínű biztonságára. A felmerült kérdéseket elküldtük az SOS Központ Zrt. számára, de lapzártánkig nem kaptunk válaszokat. A Kormányzati Szolgáltató Központ Nonprofit Kft.-tól sem, bár a Gondosórát felügyelő cég levelet azért küldött: a gyakran ismételt kérdésekre adott szabványválaszokkal. De arról egy szót sem írtak, milyen megfontolások vezérelték a kormányt, amikor ránézett az SOS Központ Zrt.-re, és az idősek segítségére sietett.

Sanci néni szerint az egész biznisz hasonló a lélegeztetőgépek esetéhez. A kormány ott is segíteni akart (és elkerülni a 2020-as északolasz koporsómarketinget, bármi áron, és a bármi árat pont elérték). A ködös részletek miatt itt sem világos, hogy mi és mennyibe került egészen pontosan a magyaroknak. A propaganda azonban megy. És az 1,5 millió 65 évesnek valahogy a közelébe kell kerülni, mert a jelenlegi regisztrációs adat nemhogy a kétharmadot, de még az 50 százalékot is csak alulról súrolja.

Vészhelyzetben: 112

Józsefvárosban munka közben kapott sztrókot egy felhasználó, a Gondosóra gyors segítségének köszönhető, hogy a felhasználó nem halt meg, illetve hogy nem keletkezett súlyos maradandó károsodása, írja a Központ lapunknak küldött sajtóanyagában. Tolnában egy nő tévedt el az erdőben: az órán keresztül kért segítséget, a dombóvári hivatásos tűzoltók találtak rá. Egy harmadik felhasználó gépjárműve lerobbant, a diszpécser értesítette az autómentőt, és a GPS-nek köszönhetően pontos helymeghatározást adott. Mint ismert: egyéb vészhelyzetben a 112 hívását ajánlja a Gondosóra program.

Csalások szakmányban

Igaz, hogy a Gondosórán nemcsak a diszpécserek, de illetéktelen aktivisták is be tudnak jelentkezni a felhasználót keresve? – kérdezik a Gondosóra üzemeltetőitől. A kormány mellett ugyanis csalók is megjelentek az idősekhez vezető úton. A válasz: a program munkatársai semmilyen esetben nem mennek házhoz, lakáshoz semmilyen célból. A program egyéb botrányokba is belekeveredett: a 2022-ben választások előtt egyiken-másikon keresztül szavazásra buzdították az időseket, és még Orbán is megszólalt bennük. Ez véletlen lehetett: régi, leadott SIM-ek okozhattak kavarodást.

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ. FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Istent kerestem férfitestben nőként, máig nem kaptam válaszokat

N MOBIL
KAPCSOLÓDÓ VIDEÓ

MAGASHÁZI MÓNIKA

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

Napokig nem történt semmi, csak forgattam magamban ezt az álmot és abban biztos voltam, hogy ez nem véletlen történt. Egyelőre az „Istennel” nem tudtam mit kezdeni - mivel még egy „Mi Atyánkot” sem tudtam elmondani akkoriban – így „maradt” Afrika. Az teljesen tiszta volt számomra, hogy én oda nem tudok elmenni segíteni, de felmentem az Internetre és keresgélni kezdtem Afrikáról, az éhező gyerekekről és minden nehézségeikről. Így jött velem szembe egy alapítvány, ahol afrikai gyerekek képei szerepeltek és rendszeres támogatókat kerestek a gyerekek az alapítványon keresztül. Felvettem velük a kapcsolatot és egy gyönyörű szép, 13 éves kislányt választottam, akit támogatni szerettem volna. Köszönettel fogadták, és talán 1,5-2 éven keresztül rendszeresen küldtem pénzt neki, ő pedig írt nekem leveleket, küldött fényképeket és mesélt álmairól, terveiről.

Pár hét után aztán kezdtem azt érezni, hogy ez így kevés, többet kellene tennem, és akkor még mindig ott volt a „szakállas öregember”, akivel még semmit nem kezdtem. Engem érdekeltek a hard rock koncertek, a hangszerek, a zene (habár semmilyen hangszeren nem játszom), de maga hangtechnika is közel állt hozzám. Pár kattintás után jutottam el a Mária Rádióhoz, ahol mobilstúdiós önkénteseket kerestek éppen. Egyből rákattintottam, volt egy beszélgetés és utána fel is vettek, úgy, hogy gyakorlatilag a hithez, az egyházhoz akkor még semmi közöm nem volt. Kaptam egy nagy csomagot benne rengeteg mikrofonnal, keverőpulttal, kábelekkel és a mai napig emlékszem, hogy az első közvetítésem Székely János püspök lelkigyakorlata volt.

Az Isten feltétel nélkül szeret

Én úgy mentem oda, hogy ez egy technikai feladat, és alapvetően jó ügyet is szolgálok, mert segítek, de engem elsősorban a technika része érdekelt. Miután minden beállításra került, elővettem egy könyvet és olvasni kezdtem. Olvasás közben az atya hangját hallottam kicsit távolabbról. Először csak arra lettem figyelmes, hogy a könyvre egyre kevesebbet tudok figyelni, és feltűnt mennyire nyugodt, kerek, szép egész mondatokat mond az atya. Aztán elkezdtem figyelni arra is, hogy mit mond. Sok példát hozott a beszédében, hogy elmondja a híveknek, az Isten hogyan szereti feltétel nélkül az embert. Egyre jobban figyeltem és azt vettem észre a végén, hogy a könyvem a földön a lábam között hever és magával ragadott valami.

Életemnek ebben a periódusában is már erősen küzdöttem azzal, hogy nekem nem az a test adatott, ami az enyém. Ekkor én még nem tudtam megfogalmazni, hogy transznemű vagyok, csak azt tudtam, hogy friss házas vagyok, de nem vagyok férfi. De akkor ki vagyok én? Székely János a lelkigyakorlata során többször hozott példákat, szólt így alkoholistákról, szerhasználókról, akik betévedtek az oltár elé egy-két alkalommal és Isten csodát tett! Letették az alkoholt és letették a szereket, „meggyógyultak”. Persze én ezeket az eseteket sosem tudtam és talán nem is akartam „ellenőrizni”, hogy valóban így voltak-e, de a példáknak óriási hatása volt rám. Az Isten az én emberem! – kiáltottam fel. Végre valaki, aki megmondja majd mi van velem, és szeretetével boldogságot hoz az életembe! Hurrá! Én nem tekintetem soha hullámzóan megélt nemi diszfóriámat betegségnek, habár a depresszió emiatt állandón valamilyen mértékben része volt az életemnek. A példák hatására kezdtem érezni azt, hogy „jó helyen vagyok”. Rajtam miért ne segítene Isten, ha ennyire szeret engem is? Ráadásul feltétel nélkül?

Egyre jobban merültem el a katolikus vallásban, bekerültem egy közösségbe, egy hittan csoportba és faltam Isten szavait és szinte éjjel-nappal kerestem őt, hogy beszélgessem velem és ha már ő teremtett, akkor mondja már meg hogyan hozta ezt össze. Megtanultam a szentignáci imamódot és elkezdtem gyakorolni is. Rengeteg Isten élményem volt, de igazából a kérdésemre soha nem kaptam választ. Ki vagyok én? Miért nem vagyok olyan, mint a többi férfi? Hogyan éljem tovább az életemet? Az Isten szeretetét megtapasztaltam, de válaszokat 8 év alatt, amíg a közösséghez tartoztam egyszer sem kaptam a kérdéseimre. Nyilván az Istennel való találkozásokkal párhuzamosan megismerkedtem a katolikus egyházzal is. Rengeteget tanultam, hallottam arról, hogy működik az egyház, hogyan működik a közösség és nem utolsó sorban a vallásos emberek hogyan értelmezik (egy idő után feltűnt, hogy mindig másképpen) Isten szavát. „Ártatlan bárányként” kerültem bele ebbe az egész vallási környezetbe úgy, hogy én igazából folyamatosan egy kérdésre kerestem „csak” a választ: Ki vagyok én?

Ahogy teltek a hónapok, múltak az évek, egyre többször kezdtem magam azzal szembe találni, hogy én bűnös vagyok és meg kell tisztulnom, meg kell „gyógyulnom”. Azt mondjuk sosem értettem, hogy miért kéne meggyógyulnom, ha nem vagyok beteg? Nem éreztem jól magamat a bőrömben soha az tény, de nem tartottam magam semmilyen tekintetben betegnek. Azt sem értettem, hogy miért vagyok azért bűnös, mert én nem vagyok férfi, sőt én biztos vagyok abban, hogy nő vagyok! Választ a kérdéseimre nem kaptam Istentől, a nyomás pedig egyre fokozódott rajtam, hogy nekem nem szabad arra gondolnom, hogy én nő vagyok. Ez bűnös gondolat! Borzasztó állapotba kerültem és egyre rosszabbul voltam az egésztől, de a közösség annyira beszippantott már, hogy nem tudtam kilépni egyik napról a másikra. Ez meg sem fordult a fejemben. Gondoltam arra sokszor, hogy meg kellene gyónni az atyának, hogy én nem vagyok férfi, de tudtam azt, hogy ez nem lesz olyan „bűn”, ami után megkapom a penitenciát és „jó útra térek” és elmúlik a nemi diszfóriám. Féltem is tőle, hogy megtudja az atya ezt rólam, akkor még senkinek nem mondtam el, csak az ex feleségemnek, a házasságunk előtt. 2013-ban egy nagyobb műtét várt rám. Meg voltam ijedve persze és nem akartam úgy elmenni a műtétre, hogy nem vagyok „tiszta” lelkileg, ki tudja felkelek-e a műtőasztalról és utána az „öreg” hogyan fogad majd ott fenn? Elmentem a Bosnyák térre egy atyához (messze a közösségemtől, ahova jártam) egy hétköznap reggeli időben, mikor alig volt valaki még a templom környékén is, bementem és elmondtam neki. Ő volt a második ember, akinek erről beszéltem életemben. Ha azt mondom, hogy „kiakadt teljesen” az idős atya, akkor finoman fogalmaztam.

A Népszava Visszhang készséggel ad felületet a társadalmi párbeszédnek, úgy véljük, egy ilyen beszélgetés létrejötte a nyugalmazott katolikus püspök és a független transzjogi aktivista között sajtótörténeti momentum, emellett fontos közügy, hiszen Magasházi Mónika (transzegeszseg-kozpont.hu) egy államilag jogfosztott kisebbség egyik hiteles hangja. A Beer Miklóssal készült beszélgetés a mobil Népszaván, valamint a Népszava YouTube-csatornáján tekinthető meg, illetve megnyitható a QR-kódra kattintva.

Az Isten feltétel nélkül utál

Már nem emlékszem pontosan miket mondott, de tudom, hogy az volt a lényeg, hogy ezeket a gondolatokat azonnal űzzem ki a fejemből és „legyek büszke arra, hogy férfi vagyok.” Mondogassam magamnak minden reggel felkeléskor 10 percig, hogy „férfi vagyok”. Én hiába mondtam neki, hogy minden ilyen mondatot késszúrásként élek meg, nem hallgatta meg. Nem értettem, de nem vitatkoztam vele tovább, nem tudtam akkor még, hogy a férfiak uralta patriarchátus hogyan működik és egyáltalán mi is az, de nem tudtam mit kezdeni azzal, hogy miért kéne büszke lennem arra, aki nem is én vagyok? Borzalmas élmény volt, a mai napig nem felejtettem el. Nagyban járult hozzá ahhoz, hogy a depresszióm a lehető legmagasabb fokozatba kapcsolt. Felkeltem a műtőasztalról és mentálisan egy még nehezebb helyzetben és egy léppel kevesebbel folytattam a küzdelmet azért magamban, hogy én nő vagyok. Egyszer a szentírás olvasása során megakadt a szemem egy ószövetségi részen: MT 22.5 „A nők ne hordjanak férfiruhát, s a férfiak se női ruhát. Mert aki ilyet tesz, utálat tárgya az Úr, a te Istened szemében.” – végképp összetörtem. Át vagyok verve! Szó sincs itt arról a kezdeti isteni szeretetről, amit én éreztem, néha megtapasztaltam, itt szó szerint van megfogalmazva az, hogy engem az Isten utál azért, amit teszek? Abba akkor még bele sem gondoltam mivel még egy útkeresésben voltam, hogy én nem vagyok férfi, tehát miért ne hordhatnék női ruhát? Egyelőre csak találgattam azt, hogy miért van ez bennem és ki is vagyok. Idén nyáron találtam csak rá arra a szentírás magyarázatra, ahol pont ezt a sort elemezték ki. Itt egyébként szó sincs arról, amire én (és esetleg az olvasó gondol). Az ószövetséget mikor lejegyezték a transzneműség még természetesen ismeretlen fogalom volt, nem is erről van itt szó. Arról van szó, hogy a nők ne hordjanak fegyverzetet, illetve a férfiak ne hordjanak köténytet. Azaz a férfiak harcoljanak, a nők pedig maradjanak otthon. Ha ilyen tekintetben cserélődnek fel a nemi szerepek, akkor azt „utálja” az Isten. A közösségben én ezt a részt szóvá is tettem, megkérdeztem, hogy akkor most ez hogyan van? Az előbb említett indoklást nem kaptam meg egyik lelki vezetőtől sem (talán ők sem ismerték), annyit mondtak, hogy „Ja, azaz Ószövetség, azzal nem kell foglalkozni, figyeljek az Újszövetségre!” Abban ismét nem kaptam útmutatást, hogy akkor van egy „ószövetségi Isten” és van egy „újszövetségi Isten”? Az egyik utál, a másik feltétel nélkül szeret? Tudom velem van a baj, a hitet nem érteni kell, hanem hinni. Sajnálom, én elég racionális ember vagyok.

„Gyermekem, tranzícionálj!”

Miután életem ezen szakaszában elvesztettem édesapámat is tragikus hirtelenséggel, így talán el tudja képzelni az olvasó mennyire voltam mélyen minden tekintetben. Az egyházzal való kapcsolatom szétesett, apám váratlanul meghalt én pedig padlón voltam. Messzebb költöztem attól a közösségtől, ahova jártam, (nem a vallás, vagy a közösség miatt), egyre kevesebbet mentem hozzájuk, végül teljesen elmaradtam és elhagytam a közösséget és az Istent is. Én nem találtam meg az „oltár előtt” a gyógymódot, nekem az a „pechem” volt, hogy nem voltam annyira oda az alkoholért, a drogok pedig még távolabb voltak tőlem. 2014-2016 táján már meg tudtam fogalmazni azt, hogy én transznemű vagyok. Később pedig rengeteg olvasás és kutatás után megtaláltam azt is, hogy erre az Isten nem fog nekem válaszolni, nem fog megoldást adni mit kell tennem, mert erre egy megoldás létezik csak: A transznemű tranzíció. Azóta távol tartom magam minden vallástól, hittől és Istentől, de persze figyelemmel kísérem az magyar katolikus egyház megnyilvánulásait LMBTQ kérdésekben. Tranzícionáltam és elmúlt minden nemi diszfóriám és depresszióm, így talán az „öreg” is tanulhatott tőlem valamit, legközelebb, ha felkeresi egy transznemű ember őt hasonló identitási válságban, akkor csak annyit kell mondania egy ima keretében, hogy „Gyermekem, tranzícionálj!”. Láthatjuk, hogy mennyire markában tartja az állam, a NER, az Orbán kormány az összes egyházat. Azzal, hogy a FIDESZ gyakorlatilag bekebelezte a KDNP-t, nem is kérdéses, hogy milyen álláspontot KELL képviselnie az egyházaknak ezekben a kérdésekben. Megdöbbentő számomra, hogy Vatikán annyira távol van Esztergomtól, hogy Ferenc pápa üzeneteiből semmi nem tud elérni Erdő Péterhez. Talán egyetlen olyan személy van manapság a katolikus egyház berkeiben, akivel az LMBTQ és a transzneműség kérdéseiről nyíltan, őszintén lehet beszélgetni, ő pedig dr. Beer Miklós nyugalmazott püspök.

Amikor úgy döntöttem, hogy elindítok a Népszavával közösen egy podcast műsort ismert, közismert emberekkel beszélgetve, azt reméltem, hogy találok olyan embereket, akik vállalják, hogy ebben az évek óta megosztó, és rengeteg téves, hamis információt aljas politikai haszonszerzés miatt a társadalomra eresztő politikai rendszerben elmondják a véleményüket őszintén. Nem is volt kérdés, hogy első alkalommal dr. Beer Miklóst kértem fel erre a beszélgetésre, mert ahogy írásomból is látszik, rengeteg kérdésem maradt az elmúlt évekből. Miklós atya – ahogy számítottam rá – nagyon kedvesen fogadott és egy kérdés elől sem tért ki. Nagyon köszönöm neki!

Gyógyító művészet:
A papír jótékony hatása

A hagyományos papírmerítés technikája nemcsak a művészi célokat szolgálja, de terápiás eszköz is lehet – a Budapest Esély rehabilitációs műhelyében például a pszichoszociális rendellenességgel élő, illetve beilleszkedési nehézségekkel küzdő embereket segíti önkifejezésükben és mentális jólétük javításában. A budapesti Deák17 Galéria A papíron túl című kiállítása betekintést nyújt a műhely terápiás folyamataiba.

P. SZABÓ DÉNES

Papírmasszából készült alkotások fogadnak minket a Deák17 Gyermek- és Ifjúsági Galériában: az egyik emberi alakot formáz, a másik macskákat, lovakat és galambokat, de találni emberi szervekre hasonlító absztrakt formákat is. Egy speciális technikával, a papírmerítéssel különös textúrájú műveket hozhatunk létre, de a masszába kerülhet szabási hulladék, mint szövet vagy fonál is. – A textilt első körben felvágjuk, majd belehelyezzük az úgynevezett hollandi gépbe, melybe előzetesen vizet öntöttünk. Ebben egy őrlő cirkulálja az anyagot, majd szétbontja a rostokat, hogy aztán a pépet egy kádban eloszlassuk, majd szitakeret segítségével kimerítsük, hogy miután a víz kicsurgott belőle, a megformált papírt lepréseljük – magyarázza **Jakubík-Cifra Anett** képzőművész, aki mentorként dolgozik a Budapest Esély nevű szervezetnél. (A Budapest Esély Nonprofit Kft.-t a Fővárosi Önkormányzat 1996-ban alapította, a hátrányokkal küzdő társadalmi csoportok munkaerőpiaci esélyeinek megerősítésére – a szerk.) Ennek a rehabilitációs műhelyében készíti e műveket olyan speciális igényű személyekkel, akik kiestek a munkaerőpiacról, de szeretnének visszailleszkedni. Most a Deák17 Galériában az ő munkáikat láthatjuk kifüggesztve, illetve öt képzőművész alkotását, melyekhez a felhasznált alapanyagot szintén a Budapest Esély műhelyében dolgozóktól kapták. A tárlat célja, hogy bemutassa a fiataloknak és időseknek egyaránt, milyen fontos megismerni a társadalom periferikus csoportjait, illetve felismerni, hogy ők is fontos részei az egésznek.

Együtt átlépni a falakat

– 2024-ben az egyik hívószavunk az inklúzió, az elfogadás. Ennek érdekében számos szemléletformáló konferencián vettünk részt, ahogy workshopokon is. Mindezt azzal a céllal tettük, hogy a galéria a jövőben inkluzív intézménnyé válhasson. Ebben a szellemben valósult meg ez a kiállítás is – mondta a Visszhangnak **Garami Gréta,** a Deák17 Galéria vezetője. Örömmel is fogadták, amikor szűk egy éve megkereste őket a tárlat ötletével Dobai Sándor és Dombay Petik Rozália, a Budapest Esély intézményvezetője és szakmai vezetője, hisz a műhelyükben a fókuszt a művészet gyógyító és terápiás hatása kapja, mely rokon a Deák17 Galéria művészetfelfogásával és pedagógiai szemléletével is. – A téma kapcsán a gyerekekkel plakátokat készítettünk, és az egyiken megfogalmaztuk a fő szlogenünket: Veled teljes – Együtt átlépjük a falakat. Mi a galériában hisszük, hogy a kultúra mindenkié – vallja Gréta.

A Deák17 munkáját is ez a szellemiség hatja át, hiszen ide bármilyen gyermek betérhet, a foglalkozásokon pedig alkothat. A galéria terében azokat is segítik, akik enyhe vagy középsúlyos értelmi fogyatékossággal élnek, nekik a Kassák Múzeum által tervezett piktogramsorozat darabjait helyezték el a falakon, olyan könnyen érthető, apró rajzokat, amelyek megmutatják, hol lehet enni, inni, beszélgetni, a kabátot akasztóra tenni, vagy csöngetni a galériába. – A „könnyen érthető kommunikáció” nevű módszer szakértői Horváth Péter és Farkasné Gönczi Rita, akikkel a galéria belső fejlesztést indított el az inkluzív módszerek bevezetésére. Ennek a nyelvezetnek az a lényege, hogy egyszerű, tiszta formában az információ megértését szolgálja. A kiállítótérben ezért a tárlat koncepciójának a szövege könnyen olvasható formában is szerepel, hogy mindenki tudja azt értelmezni.

Felzárkózni a piachoz

– A Budapest Esély műhelyében nemcsak művészeti alkotások készülnek, hanem használati tárgyak is, mint borítékok, jegyzettömbök, határidőnaplók, melyek olyan exkluzív minőségűek, hogy a piacon is megállják a helyüket, sőt vannak olyan jók, mint egy webshopból rendelt márkás termék – mondta **Dombay Petik Rozália,** a szervezet szakmai vezetője. – Mi a kollégáimmal főként foglalkoztatásfejlesztéssel és esélyegyenlőséggel foglalkozunk, a célunk pedig az, hogy a megváltozott munkaképességű személyeknek védett foglalkozást biztosítsunk, hogy később a nyílt munkaerőpiacon el tudjanak elhelyezkedni, majd önálló életvitelt folytatni. Ezért is jött létre nálunk a papírmerítő műhely – mondta Rozália. Ügyfeleik között vannak olyanok, akik pszichoszociális nehézségekkel küzdenek (ilyenek például a pánikbetegség, a depresszió, szorongásos zavarok stb. – a szerk.), fogyatékossággal élnek vagy hajléktalanok, a szervezetben pedig arra törekszenek, hogy mindenkinek feltárják az értékteremtő képességét, és megmutassák nekik, hogy a közösség hasznos tagjaivá tudnak válni.

– Aki felkeres minket, azzal egy foglalkoztatási szerződést kötünk, így az elvégzett munkáért, ami maximum hat óra, díjazásban részesítjük őket, illetve fejlesztőtevékenységben is részt vesznek – mondta a vezető. Mindez integrált módon zajlik: a különböző igényű és társadalmi helyzetű emberek együtt dolgoznak, alkotnak, a foglakozásokat pedig szakképzett mentor munkatársak koordinálják. A műhelyben figyelnek arra is, hogy mindenki komfortosan érezze magát, például alacsony a zajterhelés, a résztvevőkön kívül pedig más nem tartózkodik a helyszínen, hogy mindenki nyugodtan alkothasson.

Papír mint kifejezőeszköz

– A dolgozóinkat is motiváljuk azzal, hogy ezen a kiállításon a munkáikat mások is látják és értékelik, főleg hogy már bizonyított alkotók munkái is szerepelnek mellettük – véli Jakubík-Cifra Anett képzőművész. Ő a munkájában például a nagyszüleitől kapott textileket dogozta fel, melyhez két aktot rajzolt, körvonalukat pedig kézzel hímezte, így emelve be egy személyes tárgyat a létrejött műbe. Metzing Eszter Átmosott üledék I–II. című absztrakt munkája talált muszlinkendőből, textilpépből, üvegből, vászonból és cérnából épül fel, az organikus formákkal pedig az ember testi és lelki folyamatait, a változások kikerülhetetlenségét akarta ábrázolni. Hu-Yang Kamilla Időtlen szálak című műve egy kenderből készült, a magasból leomló papírszövet, mellyel az alkotó a személyközi kapcsolatok időtlen természetét fejezi ki. Eged Enikő Katalin állatportréi a mesék világát idézik meg, Koltay Dorottya Szonja emberalakjai pedig a saját bőrüktől is megszabadulnak. A kiállított művek bizonyítják, hogy a papírmassza végtelen lehetőséget nyújt a belső világ kifejezéséhez.

FOTÓ: ILLYÉS BENCE

FOTÓ: ILLYÉS BENCE

A színpadon szerepben, az életben szelíden

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

– Tetszett, hogy miközben személyes a szöveg, egészében mégis tárgyszerű, leíró jellegű a fogalmazás. Az olvasó maga döntheti el, mit hogyan értékel.

– Köszönöm, de én ezt teljesen ösztönösen csináltam. Örülök, ha sikerült a kronológiát, a tárgyszerűséget és az érzelmek kifejezését egységben kezelni. Egyszerűen ömlött belőlem a szó, de nagyon kevés módosítanivaló volt az anyagban, igyekeztem minél kevesebb utómunkát okozni. Szerencsére még van olyan ügyes a jobb kezem, hogy bele tudjak írni ezt-azt egy kinyomtatott szövegbe.

– Azt hiszem, a rajongók megkapták azt a téglát, amelyet kedvükre lapozgathatnak, dédelgethetik, csókolgathatják. Sok olyan dolgot társz fel benne, amelyekről korábban hallgattál.

– Nem hallgattam róluk, de ebben a terjedelemben nyílt lehetőség, hogy őszintén beszéljek is minderről. Ebből a szempontból számomra a nagyszüleim alakját volt a legnagyobb öröm felidézni, és emléket állítani nekik. Úgy érzem, igazi gyökereim édesanyám oldali nagyapám és nagymamám közegébe ereszkednek. Mondhatom, hogy ők neveltek. Eric Claptont borzasztóan megrázta, mikor tizenéves korában megtudta, hogy nem a szülei, hanem a nagyszülei nevelik. Én tudtam róla, és ajándékként éltem meg. De azt hiszem, a szüleimről, édesanyám korai haláláról is sikerült árnyaltabb képet festenem. Furcsa, fájdalmakkal teli kapcsolatom volt velük, de távolról sem nélkülözte a szeretetet, a kölcsönös kötődést.

– Az Illés, a Metró és az Omega még rendezetten, konszolidáltan indította útjára a hazai popzenét. A könyv alapján korosztályodban, a hetvenes években befutó zenészekben több a frusztráltság, bizonytalanság. Az indulásnál nehezebben találjátok a helyeteket. Különféle formációk alakulnak és bomlanak fel.

– Akkor ért ide az 1969-es woodstocki fesztivál fuvallata, és nagyon megütött minket. A hippimozgalom forradalmisága és a belőle táplálkozó zenei világ új nullpontot jelentett. Tisztelet az elődöknek, akik a magyar popzene bölcsőjét ringatták, de számunkra az ő akkord- és szófűzéseik már közömbösen hatottak. Megjelent Radics Béla, aki az együtteseivel olyan fáklyát tartott a kezében, amely mutatta nekünk az utat, és végül elvezetett a Piramishoz, a P. Mobilhoz, az Eddához, a Hobo Blues Bandhez. Bizonyos értelemben úttörők, őrségváltók voltunk. És sokáig frusztráltak, bizonytalanok is, mert ezt az irányt nehezebben tűrte a társadalom és a politika, félő volt, hogy teljesen a perifériára szorul.

– Mit jelentett számodra ez a forradalmiság?

– Sosem csapódott le bennem kiérlelt értékrendként, politikai törekvésként. Elsősorban felszabadító életérzés volt. Hogy nem kell belelangyulni üres tradíciókba, szabályokba, lehet másképp, egyéni módon élni, fiatalként fiatalos hevülettel, szertelenséggel. Kábító hatású volt, hogy van saját kultúránk, divatunk, zenénk, hogy a nemzedékünk képes az őszinte önkifejezésre. Hogy már nem rólunk írnak dalokat, hanem mi énekeljük meg a világot, a saját ifjúkori állapotunk, szemléletünk szerint.

– Hogyan illett ebbe a Generál derűs hangzásvilága?

– A Generál egyfajta határvonal, átmenet az addigi beatzenénk és a keményebb radicsi irány között. Nevezhető könnyednek, békésnek, kommersznek, de benne is érezni a lazaságot, a belső felszabadultságot. Zeneileg pedig óriási iskolát jelentett mindannyiunk számára, mert Novai Gábor és Várkonyi Mátyás elképesztő képzettséggel és igényességgel igazi műhellyé kovácsolta ezt a formációt. Olyan alapokat kaptunk itt, ami bármilyen irányba megkönnyítette a további utunkat.

– Úgy érzem, a derű és az életkedv sugárzását megőrizted a Piramisban is, ami egészen egyedi aurát vont a rockegyüttes köré. Mintha Paul McCartney énekelt volna a Black Sabbathban.

– Ebben sem volt tudatosság. A helyzet az, hogy én alapvetően egy jól nevelt ember vagyok.

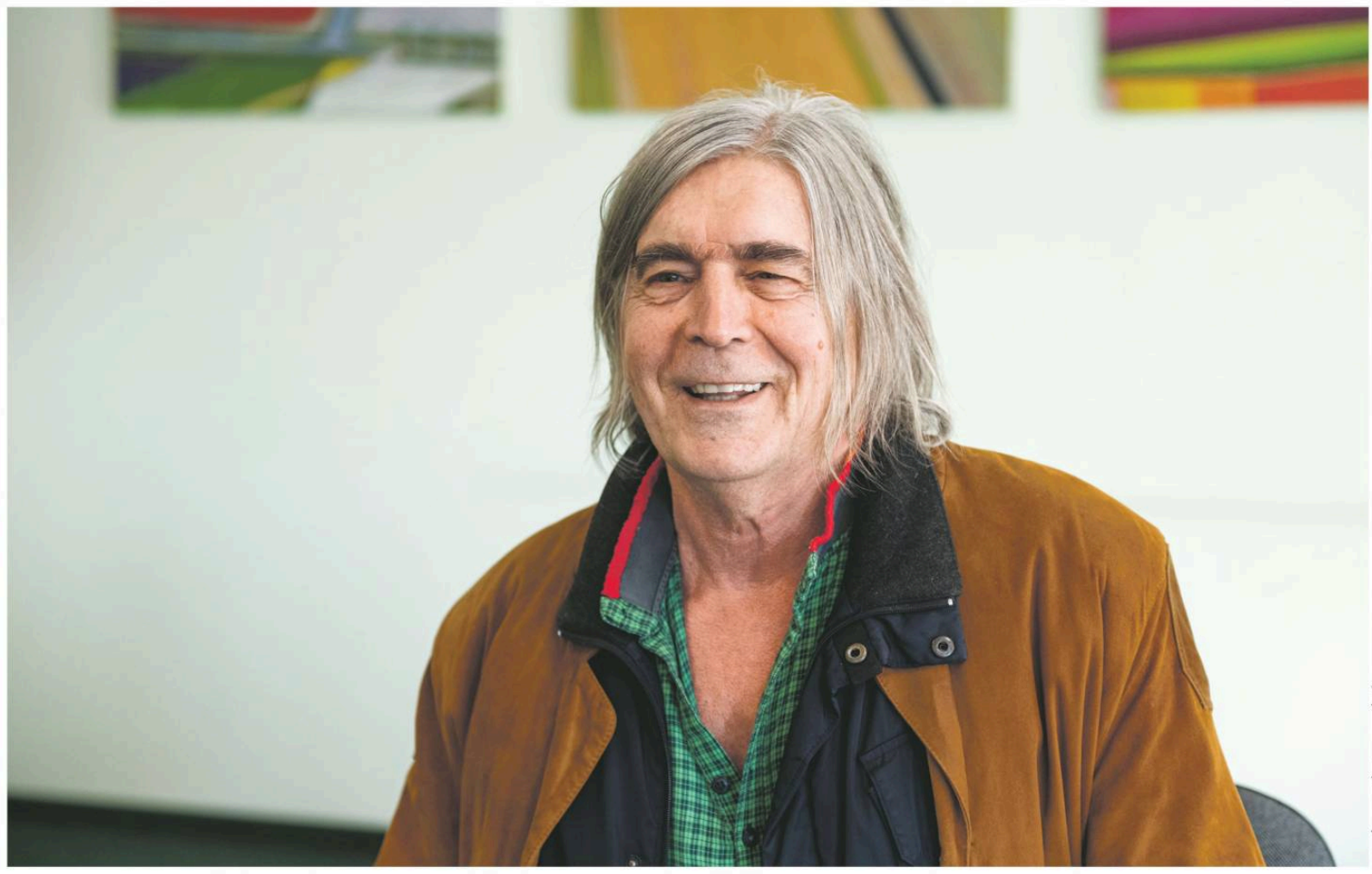

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A nagyszülői háttérről már szóltam, de áldott szüleimtől is ilyen mintát kaptam. Polgárembernek neveltek, amiből vagány külsőben sem tudtam kivetkőzni. Bár bőrruhában jártunk, sálak, gyűrűk, meg még mit tudom én, mik lógtak rajtunk, de nem mondanám, hogy én teljesen azonosultam azzal a külső attitűddel. A lelkem, az igazi emberi lényegem nagyon polgári. A színpad mindig valamiféle szerepjátszás. Számomra egyfajta skizoid állapotot jelentett a hétköznapi énem szelídsége és a színpadi magatartás hevessége. A dob, a gitár, az őrületes stimulus, amely a közönség felől jön, előhoz minden ősiséget az emberből. A hangerő, a ritmus, ahogy Závodi Janó rád néz, meg Som Lajos a maga nagyon kemény, de egyenes tekintetével... Mi egymás tekintetének és erőterének a közegében léteztünk, amiben volt valami óriási spirális erő, vitte felfele, lendületbe, mindenbe az embert. Ettől függetlenül én megmaradtam szív-lélek, érzékeny, lírai alkatú fickónak. Mindig is az voltam, de ebben a közegben a lendület váratlan mozdulatokba, eksztatikus állapotokba repített. Miközben tudtam, hogy ez az egész egy játék.

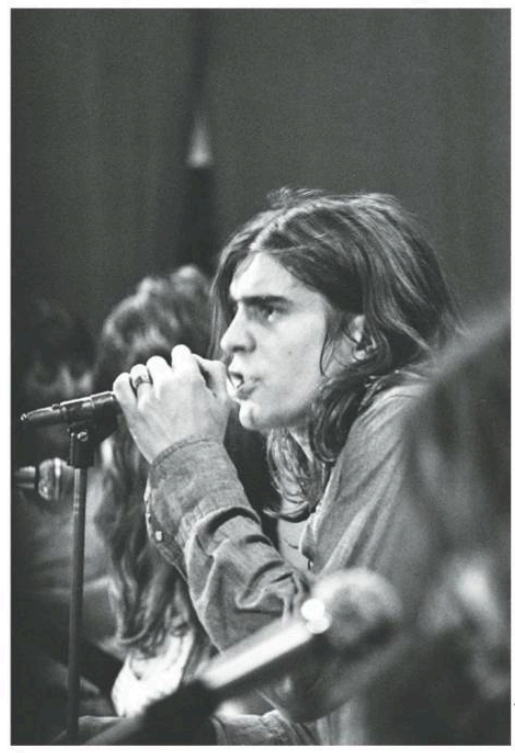

FOTÓ: ERKY-NAGY TIBOR / FORTEPAN

> „A lelkem, az igazi emberi lényegem nagyon polgári. A színpad mindig valamiféle szerepjátszás. Számomra egyfajta skizoid állapotot jelentett a hétköznapi énem szelídsége és a színpadi magatartás hevessége. A dob, a gitár, az őrületes stimulus, amely a közönség felől jön, előhoz minden ősiséget az emberből."

– Ezzel együtt az 1985-ös szólólemezed érdekes váltást jelez. A rockos fiú helyett megjelenik egy férfias, macsós figura a borítón.

– Ki akartam szedni a hajam a homlokomból. Apám mindig elhúzta a hosszú hajamat, „fiam, szeretném látni a szemedet". A nyolcvanas évek közepén ennek engedtem teret, a tekintetem szabaddá vált, jólesett igazán ránézni a világra. Macsóságról szó sem volt, a borítón a külsőm az akkori trendet tükrözi. Krisztusi korban voltam, erősen hatott rám Szepes Mária barátsága, az akkor még ki nem adott könyveinek olvasgatása átmosta a lelkemet. Valami változásra sarkallt, kívül-belül. Vedlettem.

– A könyved lényegében ezekről a vedlésekről, a belső szabadság megteremtéséről szól.

– Én is így érzem. A szabadságélmény 13 éves koromban ütött meg, amikor édesanyám kint élő ismerősének köszönhetően csaknem az egész nyári szünidőt Angliában tölthettem. A tarkaság, oldottság, amit ott tapasztaltam, örök nyomot hagyott a lelkemben. Vittem a Generálba, a Piramisba, mindenhova. A tudatosan alakított belső harmónia igénye később jött, nagyon kellett Szepes Mária barátsága és útmutatása, a könyvek, amelyeket a kezembe adott. Baktay Ervin, Márai Sándor művei elindítottak egy másik irányba. Kezdtem összegereblyézni a lényeget, legalábbis ami számomra felfogható belőle. Nyilván nem a magas filozófia szintjén, de mindebből köpültem magamnak egy nagyon jó talapzatot, amely tartást adott az életemben. Kiegyenesedtem.

– Kiléptél a Piramisból, majd később egész addigi közegednek hátat fordítottál.

– Igen, a tanyasi évek. Idő és megfelelő hely kellett hozzá, hogy meg lehessen élni a békességet. A nagy sikereink idején nagyon harsány lett az utca, a Piramis vége felé pedig már üzött vadnak éreztem magam. A követőinknek persze hálásak lehetünk a lelkesedésükért, de a rajongásuknak voltak nagyon nehezen elviselhető vonásai. A sok ellenszenv is megviselt, amit feltörekvő, progresszív zenét játszó pályatársaink közönségétől és rajongóiktól kaptunk.

– A mostani egészségi állapotodat hogyan éled meg?

– Az élet át tud váltani egy ilyen kemény ütemre is. Velem megtörtént. A jobb oldalam olyan izomgyengeséget, bizonyos szintű tehetetlenséget mutat, ami teljesen ismeretlen volt számomra. Botra támaszkodva járok. Nagyon mozgékony emberként éltem, igyekszem józanul feldolgozni a változást. Apró örömnek élem meg, amikor minden áldott nap tetőtől talpig lezuhanyzom egyedül, és hál' istennek mindeközben még egyszer sem estem el. Meg tudok borotválkozni. Ezek óriási dolgok.

– Próbatételként fogod fel?

– Ezt az emelkedettséget azért nem érzem benne. Én eredendően, legbelül iszonyatosan nyugodt ember vagyok. Szemlélődő, nagyon szeretem megfigyelni a dolgokat, elmélyülten, békésen, nyugodtan. Mindent, emberi kapcsolatokat, cselekedeteket, a fordulatokat a világban. Ez az alkati adottságom, áldom érte az eget, ebben az élethelyzetben a legnagyobb támasz. A fegyelem, hogy rend van körülöttem minden szempontból. Olvasok, sokat imádkozom, beszélgetek Istennel a magam módján, ebből is rengeteg vigaszt kapok. Megnyugtatást. És jó visszaemlékezni mindarra, ami energikusan, lendületesen megtörtént az életemben. Elég sokat utazunk Gyöngyivel, úgyhogy hála istennek nem statikus módon élem a mindennapokat. Egyszóval megvannak azok az akkumulációs pontok, amelyekből ebben az állapotban is lehet táplálkozni, erőt gyűjteni. A nagy erdei séták persze nagyon hiányoznak, de a Mecsekben élek, gyönyörű, zöld környezetben, szeretetre méltó közegben.

– Utolsó visszatérésed, a Parázs és a Rock and Roll közlegények gitár session feldolgozásai és a Závodi Jánossal megvalósított Piramis évek-koncertek idején fiatalokkal játszottál együtt.

– Úgy érzem, Janó és én, a két őskövület a csillogó tehetségű fiatalokkal óriási kémiai elegyet alkottunk. Nem számított a generációs különbség, mindenki beadta a talentumát, az ízlésvilágát a közösbe, amiből kijött valami nagyon lelkesítő, minőségi dolog. Jó kilátásaink voltak egy albumra, de ennek megvalósítása most megrekedt. Szerintem új dolgokat is tudtunk volna alkotni.

– Nagy örömzene volt. Ahogy a Piramisnak is nagyon erősek voltak a koncertjei. Gyengébb számok is őserővel szólaltak meg rajtuk.

– Azért az a közönségnek is köszönhető volt. Odatettük magunkat, de a lelkesedés, amit kaptunk, tovább tüzelt. *A nagy buli* című lemez jól őrzi ennek az emlékét. De hát látom, milyen hangulat van ma is a fesztiválokon. A hömpölygő tömeget, amely a fellépőket követi... A Piramis közönsége is megágyazott ennek az atmoszférának. Hogy ilyen módon lehessen kifejezni a zeneszeretetet meg a lendületet. Örülök, hogy a folyamatnak részesei voltunk, hogy követtük az utat.

FORGÁCS IVÁN

A csúnya is szép, ha igaz

Napsütötte táj, boldog emberek, bájos kis állatok, egy színes virág. Az átlagembernek ilyesmi jut eszébe, ha azt próbálja megfogalmazni, mitől szép számára egy kép. A művészek teljesen másképp látják a világot, egy részletet, egy fényt keresnek, egy témát, ami megfogja őket. Ugyanígy van ezzel lapunk képszerkesztője, Gálos László fotóművész. Portrét nem szeret készíteni, a test viszont érdekli, mert azzal nehezebb hazudni. Egy gyógyíthatatlan ízületi betegséggel küzdő, egyelőre tünetmentes fiatal nő életét örökíti meg hatodik éve. A modell, György Erika legyűrte a félénkségét a cél érdekében. Az alkotó egy három képből álló kollekciójával különdíjat kapott a napokban az Alföldi Fotószalonon.

KRÁLIK EMESE

– Egyáltalán nem csinálok dokumentumfotókat, most sem az volt a cél, hanem az, hogy dokumentumszerűen használjam a kollódiumot. (Az ambrotípia egy XIX. századi, üveglemezre készülő fotográfiai eljárás – a szerk.) Ezzel talán többet tudok elmondani, mint egy szimpla dokumentumfotóval. Akkor még csak 3 éve kollodizáltam, technikai és műfaji kihívást láttam benne. Illetve megtisztelőnek is éreztem – meséli a Visszhangnak **Gálos László** fotóművész. A hétköznapok során lapunk képszerkesztőjeként dolgozik, a fotográfia világában hazai és külföldi kiállításokról ismert a neve. Alkotásait megszámlálhatatlan díjjal jutalmazták, legutóbb a napokban nyílt szentesi Alföldi Fotószalonon. A György Erika 6., György Erika 46., György Erika 57. című, három képből álló kollekcióért a Magyar Fotóművészek Szövetségének különdíját kapta.

Emberek helyett érzéseket fotózni

A modell, György Erika jelenleg Ausztriában él, gyógyszerész. Hegedült, zenekarban játszott, a muzsikálás volt az első, amelyet a rheumatoid arthritis következtében abba kellett hagynia. Ez egy autoimmun betegség, ízületi gyulladással, fájdalommal jár. A közös munka 2018 óta tart, eddig közel 80 kép készült Erikáról. Minden évben négyszer fotóznak, évszakonként. Személyesen találkoznak, vagy távfotózást csinálnak. Utóbbi sokféleképpen történhet: internetes kapcsolat során László a képernyőt fotózza, vagy megkéri Erikát, hogy képet, videót készítsen saját magáról, és a művész ezeket a felvételeket örökíti meg, de előfordul az is, hogy az Erika által készített képekből áll össze montázs.

Erika maga is fényképezett, a művészt a Fotófaluból – erről a nyári alkotótáborról a Visszhang 2024. augusztus 10-i számában írtunk – ismerte, idézi fel Erika. Akkoriban diagnosztizálták nála a betegséget, amikor László tetovált embereket keresett modellnek.

– Elsősorban a Laci iránti szimpátia miatt vágtam bele, illetve hogy azt gondoltam, a projekt segíteni fog nekem a helyzet feldolgozásában. Írtam neki, hogy tetoválásom ugyan nincs, de nagyon érdekelne a dolog. Kissé furcsa volt a kamera másik oldalára állni, ráadásul szerintem nem is vagyok jó modell, nehezen lazulok bele a munkába. Tisztáztuk az elején, hogy valószínűleg vetkőzni is kell. Bár ismertem a korábbi munkáit, először meglepő volt a gondolat. Van bennem némi félénkség, zárkózottság, közben viszont mégis akartam a közös munkát – írja le a kettősséget.

Ráadásul bizonyos ellentmondás a művész részéről is megvolt, hiszen ahogy Gálos László a Visszhangnak mondja, sosem másokat, hanem a saját érzéseit, gondolatait fotózza. Nem csinál portrét, illetve semmi olyat, ami arról szól, hogy dokumentálja azt, ami a kamera előtt van. Alapvetően „lírai, alanyi költőnek" érzi magát. Erikával az elsődleges cél az volt, hogy ebben a zsánerben elindulva mit tudnak kihozni belőle.

> „Az igazságot keresem. A legtöbb ember a szép alatt a fotográfiában azt érti, hogy valami szép, szépen lefotózva. Pedig ha valami szép, az akkor is az, ha csúnya."
>
> **GÁLOS LÁSZLÓ**

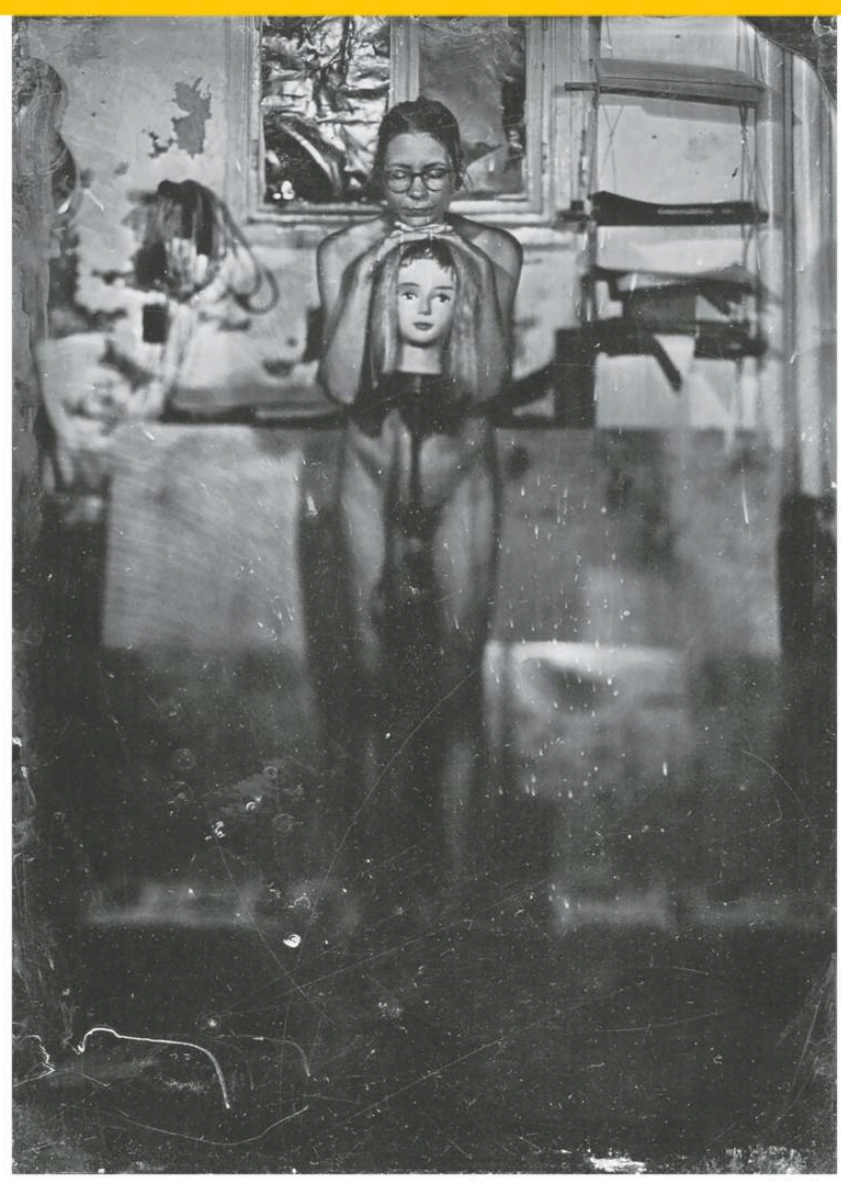

Ahogy fogalmaz: szinte mindent.

– Bár egyelőre nem tapasztalható nála szemmel látható elváltozás, az alapkoncepció az volt, hogy az ő testének a változását fotózzuk végig. Jó ideje már nem is magára az arthritisre koncentrálunk, átalakult a projekt emberi kapcsolattá, találkozásokká, melyek célja a fotózás. Az igazságot keresem. A legtöbb ember a szép alatt a fotográfiában azt érti, hogy valami szép, szépen lefotózva. Pedig ha valami szép, az akkor is az, ha csúnya. Ez tud továbblendíteni azon a tudatlanságon, amiben mindannyian vagyunk. Még a legtanultabb emberek is, hiszen bár néhányan ezt gondolják magukról, nem ismerjük az élet értelmét. Nem tudom meghatározni, mi az, hogy igaz, de keresem. Nem hiszem, hogy sikerülni fog, de valamivel el kell tölteni az időmet, amíg meg nem halok. Valami olyasmit kell csinálnom, amiről úgy érzem, hogy értelmes – osztja meg velünk a művész.

Pőre igazság

László klasszikus portrét nem készít, az emberi testet viszont szereti fotózni. Azért, magyarázza, mert a test minket jelképez, de ellentétben az arccal, nehezebb vele hazudni, és kevésbé személyes. Mindenkinek van valamilyen viszonya a külvilághoz, a többi emberhez, a legtöbb embernek emellett célja, valamilyen hatás, amit el akar érni. Ezt leginkább az arcunkkal, testtartással, ruházattal érjük el. Nem a valónkat, hanem a legjobb arcunkat akarjuk megmutatni. Ezt meztelenül szerinte sokkal nehezebb megcsinálni, sokkal könnyebb átlátni rajta, és a kamerával megmutatni, amit az átlagember nem szeretne.

– Egyrészről úgy érzem, hogy van értelme annak, amit csinálok, másik részről tudom, hogy nincs, mert ha belegondolok, a világegyetem szempontjából pontosan ugyanannyi értelme volt Arisztotelész életének, mint egy utolsó senkiháziénak. Ezt azért merem kijelenteni, mert ha létezik is valamilyen felsőbb hatalom – szerintem nem, de ha mégis –, az nem emberi mértékkel gondolkodik. Úgyhogy biztos vagyok benne, hogy az emberi lét azon a szinten, ahogy mi az értelmet és fontosságot elképzeljük, totálisan értelmetlen és érdektelen. Nyilván az emberi társadalom szempontjából hatalmas különbségek vannak emberek között, de maga az emberi társadalom, ami a világegyetem egy szélső galaxisának egyetlen bolygóján létezik, lényegtelen. Tehát hiába nem így érzem, hiszen akkor nem is csinálnám, semmivel sem fontosabb az én munkám, mint egy ötéves kisgyereké, aki gyurmából formáz valamit. Persze hiú ember vagyok, jólesik az elismerés, a díj, de ez valójában csak hübrisz – beszél a most kapott díjról.

Szellemfotózás

Gálos Lászlónak több hasonló, hosszú távú projektje van. Az egyik témája a múzeumi raktárak. Meggyőződése, hogy bár a kultúránk szellemi alapokon nyugszik, ezt mindig tárgyakban vetítjük ki, tárgyakon keresztül igyekszünk megőrizni a szellemi magaslatokat. „Iszonyat mennyiségű tárgyat halmozunk fel raktárakban, melyek ugyan a kultúránk esszenciáját képezik, de 90 százalékban soha semmilyen lényeges hatással nincsenek. Ebben a munkában a hely szellemét akarom elkapni."

Valóban róla szól

A kérdésre, hogy milyen érzés modellként a siker részesévé válni, Erika azt mondja, László sokszor kap díjat, a róla készült képeit is sok helyen állítottak már ki, de az igazán különös, talán kissé zavarba ejtő érzés, hogy a képek címe a teljes neve. A modelleket nem szokták így feltüntetni. Talán ebből lehet érezni, hogy ebben az együttműködésben ő nem egy egyszerű fotóalany, hanem ez a sorozat valóban róla szól. A projektet bármeddig folytatják, szerinte ameddig kedvük lesz, vagy ameddig élnek. Néha azt érzi, hogy bár időnként mintha csökkenne benne a kezdeti lelkesedés, számára szinte küldetéssé vált, hogy ne hagyják abba. Az pedig igazán nagy öröm lenne, ha egyszer egyben ki lehetne állítani az egész sorozatot.

Erika arra nem tud egyértelműen válaszolni, hogy végül segít-e az állapota feldolgozásában a fotósorozat. A hegedű nagy szerelem volt számára, a játék lehetőségének elvesztése nagyon rosszul érintette. Nehéz a betegség kimenetelét megjósolni, de optimizmussal áll a dolgokhoz, úgy, hogy a rosszabb napok után mindig jönnek

Fotók az Alföldön

Idén 30. alkalommal rendezték meg Szentesen az Alföldi Fotószalont. A tárlat célja, hogy a művészi igénnyel készített fotóknak megjelenést biztosítson. A pályázat zsűrizésére minden évben professzionális fotóművészeket kérnek fel, most Bánkuti András, Bozsó András és Vékás Magdolna kezében volt a döntés. A díjazott képekből álló galériát olvasóink a mobil Népszavában, lapunk digitális felületén nézhetik végig.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Ha a játék nem játék

BECZ DOROTTYA

A vállalatok számára elengedhetetlen, hogy alkalmazkodjanak a sokszor gyorsan változó piaci és technológiai környezethez, ezáltal megőrizhessék, növelhessék a versenyképességüket. A szervezetfejlesztés azonban nem csak ebben segít.

„Ha a szervezet jól működik, még akkor is nagy segítség lehet az odafigyelés, mint amikor mi magunk figyelünk az egészségünkre. Azáltal, hogy az immunrendszerünket erősítjük, jobb eséllyel nyerünk meg egy futóversenyt, de mindenképpen nagyobb eséllyel maradunk erősek, egészségesek akkor is, ha influenzajárvány van. Egy szervezet esetében az alkalmazkodás jelenthet új szemléletmódot, hatékonyabb kommunikációt, más döntéshozatali folyamatokat, a munkafolyamatok optimalizálását vagy akár a hierarchia átalakítását" – mondja Epresi Dóra, aki coachként emberközpontú vezető- és szervezetfejlesztéssel foglalkozik, emellett HR-tanácsadóként, társként, két gyermek édesanyjaként szerzett tudását és tapasztalatait is kamatoztatja munkájában.

Játék komolyan

Dóra sok esetben először a vezetővel kezd dolgozni, és később folytatja a közös munkát a csapattal. Akár így indul egy program, akár rögtön a teljes csapattal, hasznosnak véli, ha a munkatársakkal is beszélhet egy-egy program előtt, hogy ne csak a vezető által alkotott képet lássa, hanem a munkatársak oldaláról is megismerhesse a rendszert, ennek megfelelően alakíthassa a fejlesztési folyamatot.

A workshopok alkalmával képzett facilitátorként, avagy folyamatsegítőként gyakran használja a LEGO® Serious Play® (LSP) nevű, sajátos módszert (lásd keretes írásunkat).

„Szeretem a nevét, mert pontosan leírja, hogy játékos, de közben komoly témákról gondolkodunk a LEGO-n keresztül. Ott vannak az egyszerű kis kockák, figurák, a segítségükkel megfogalmazzuk a gondolatainkat, az ötleteinket. Tehát nem magáról a gondolatról van szó, hogy például hogyan látunk egy adott helyzetet vagy szervezeti egységet, hanem arról, hogy ez a piros vagy kék kocka mit jelenít meg. Innentől kezdve, mivel egy játékot vonunk be, egészen más folyamatok indulnak el. A másik érdekesség, hogy a játék feloldja a hierarchiát. Közösen játszunk, és egyrészt a játékosság, másrészt a módszer sajátosságai miatt (például mindenki ugyanannyi időt kap arra, hogy bemutassa, amit épített) pillanatok alatt eltűnik, hogy ki a vezető, ki a beosztott. Ezeken a foglalkozásokon mindenki egyenrangú, a közös célon együtt dolgozunk" – magyarázza a szakember.

Kockáról kockára

A folyamatban lényeges elem, hogy a legókockákon keresztül egy-egy absztrakt fogalom, mint a szervezet vagy egy konfliktus, megfoghatóvá, láthatóvá válik a térben. Ugyanakkor fontos a metaforikus gondolkodás beindítása is, hiszen a résztvevők elhelyezhetnek figurákat is a térben, és mindenki számára mást jelent egy teknősbéka, egy elefánt vagy egy cápa.

A módszer sajátossága, hogy alkalmazása közben létrejön egy ún. hand-mind experience (kéz-elme tapasztalat) is. Miközben a résztvevők építenek, vagy akár csak babrálnak a kezükkel, egyidejűleg meghatározott témákon gondolkodnak. Dóra tapasztalatai megerősítik azt, amit a módszer legnagyobb erősségének tartanak: a legtöbb esetben ilyenkor olyan új ötletek születnek, amelyek csak egy beszélgetés során nem jönnének elő. Mert, mint mondja, „amikor játszunk, sokkal inkább szabadjára engedjük a fantáziánkat, kevésbé korlátozzuk a gondolatainkat. Leomlanak a gátak, mélyebbről, intuitívabb módon, több érzelemmel gondolkodunk."

> „Közösen játszunk, és egyrészt a játékosság, másrészt a módszer sajátosságai miatt pillanatok alatt eltűnik, hogy ki a vezető, ki a beosztott. Ezeken a foglalkozásokon mindenki egyenrangú, a közös célon együtt dolgozunk."

Dóra egy amerikai cégvezetőtől hallott először a módszerről. „Bár szervezetszociológiából másoddiplomáztam, és most végzős vagyok mentálhigiéné szakon, alapvetően közgazdászként végeztem. Szeretem a strukturált, átgondolt folyamatokat, ahol kockáról kockára építhetünk meg egy jövőképet, legyen az akár egy karrierút, akár egy szervezet éves stratégiája. Ez a színes, innovatív, kreatív gondolkodást fejlesztő módszer segít stratégiákban gondolkodni, de mégis másképp. Engem ez fogott meg benne."

Egy-egy foglalkozásán általában 12-15 fő vesz részt. Gyakran már önmagában az, hogy a résztvevők látják ezeket a játékos eszközöket, ráhangolja őket a napra, elfeledteti velük, milyen határidejük van két nap múlva. Az is érdekes, hogy amikor Dóra azt mondja, játsszanak nyugodtan, amíg nem kezdődik el a workshop, a résztvevők arcán megjelenik a gyermeki öröm. Van, akinek húsz éve nem volt a kezében legó, de találkozik olyanokkal is, akik soha életükben nem legóztak, és időbe telik, mire megszokják a játék mechanikáját. Innentől az is egy folyamat, hogy az agy ráálljon erre a metaforikus gondolkodásra, hogy felismerje, a félelem lehet egy akár egy cápafigura. Ehhez általában elegendő fél-egy óra, ezután beszélgetnek a komoly témákról.

A folyamatsegítő kérdéseire adott válaszok a megépített modellek, épületek. Ha konfliktust vagy egy nehézséget kezelnek, fontos kérdés, hogy hol lehetett legutóbb a gond, az épület melyik részénél. Ha kijavítanák, akkor jobban működne-e az egész? Egy workshop célja lehet az, hogy irányt találjanak, merre menjen a szervezet a következő fél évben, de előfordult már olyan felkérése is, hogy „ramatyul vagyunk, legyünk együtt egy fél napot, nézzük meg, hogyan segíthetjük egymást". Bármi is a nap célja, akármilyen komoly is az adott téma, a foglalkozás általában játékosan, oldott hangulatban, sok humorral fűszerezve telik.

Támogató közösségben

Az egyes munkatársak mentális egészsége hat magára a szervezetre is. „Ha jól vagyunk, az kihat a szervezetre, de ugyanígy, ha a munkahelyi csapat stabil, meg tudja tartani a közösségnek azt a tagját, aki éppen valami miatt nincs jól. Óriási erőforrások vannak a csapatban, ami sokszor nemcsak munkahelyi, de baráti közösség is. Hogy mennyire szorosak a kötődéseink a szervezetben, és hogy mi magunk mennyire vagyunk jól, nagyban meghatározza azt is, milyen mértékben vagyunk hatékonyak, bele tudunk-e merülni a munkába, tudunk-e abban örömöt találni. Ha jó a közösség, kevesebben váltanak munkahelyet, ezáltal csökken a fluktuáció mértéke is" – magyarázza a coach.

Véleménye szerint a legó segíthet abban, hogy könnyebben kifejezzük az érzéseinket, ami fontos lehet például a szorongás és a stressz kezelésében, de segíthet annak felismerésében is, hogy mitől vagyunk jól. „Sokszor a versenytárs vagy a piaci helyzet lehet egy cápafigura, míg a propeller a motiváció, a csónak a közös hajó, amiben együtt evez a csapat. A figurák segítenek az érzelmek felismerésében, megépíthetővé vagy épp kimondhatóvá és ezáltal feldolgozhatóvá teszik az érzéseket. Egy-egy ilyen workshop támogatja az önreflexió és az önismeret fejlődését is, ami kulcsfontosságú a mentális jóllét szempontjából. Az emberek változó mértékben használják ki a csoportban rejlő erőforrásokat, pedig támaszkodhatunk a munkatársainkra, ha ez egy támogató munkatársi közösség. A workshopok közösségi élményt is nyújtanak, ami szintén nagyon sokat ad a lelki egészségünkhöz."

Epresi Dóra tapasztalata az, hogy nagy a kereslet a jó minőségű szervezetfejlesztő, közösségépítő programokra Magyarországon, főleg a multinacionális vállalatoknál, de a kkv-szektor is egyre nyitottabb erre. „Azt a szervezetek már gyorsan felismerik, ha valami nem működik jól. Sokat haladtunk abból a szempontból is, hogy a megoldáshoz adott esetben külső segítséget vegyenek igénybe. Az is előfordul, hogy nem vezetői szintről, hanem a munkatársaktól indul a kezdeményezés. Arra biztatnék mindenkit, hogy ha azt gondolja, fontos lenne a csapatának egy ilyen (vagy bármilyen) program, legyen proaktív. A legrosszabb, ami történhet, hogy azt mondja a vezető, nincs erre tér, idő, forrás. De mindig érdemes tenni azért, ami számunkra fontos."

Hangsúly a pozitívumon

Az ilyen alkalmaknak jelentős megerősítő szerepe is lehet, hiszen a résztvevőknek lehetőségük van közvetlen visszajelzéseket adni egymásnak, és itt lehet végre a pozitívumokra is fókuszálni. Bár kulturálisan, társadalmilag talán kevésbé van ez meg bennünk, könnyebb a negatívumokat felróni egymásnak, a szakember szerint ez is fejleszthető. „Sokszor csak gondolatban vagyunk hálásak, miközben ki is mondhatnánk például azt, hogy »olyan sokat segítettél ezzel a profi Excel-táblával, így gyorsabban be tudom fejezni a munkát, és időben hazaérek a gyerekhez, nagyon köszönöm«. Érdemes kiemelni és visszajelezni egymásnak, ami pozitív, ami megerősít. A mentális egészségvédő programoknak is fontos tulajdonsága, hogy az erősségekre fókuszál, azt keresi meg, mit csinálunk jól, és leveszi a hangsúlyt a másik oldalról. Hasznos ez a szemlélet a szervezetfejlesztés során is – az erőforrásokra fókuszálva keresünk megoldásokat. Ez nem jelenti azt, hogy nem tudjuk, mik a nehézségek. Mindössze a fókusz áthelyezéséről van szó."

Kísérletként indult

Kezdetben a vezetői kreativitás és kommunikáció fejlesztése volt a cél, amikor a '90-es évek közepén Johan Roos svéd, és Bart Victor amerikai egyetemi professzorok egy svájci szervezetfejlesztő intézet munkatársaiként számos nemzetközi nagyvállalat, köztük a dán játékgyártó 300 vezetőjének tartottak tréninget. Ezután megkeresték a LEGO ügyvezetőjét, támogatná-e kísérleti munkájukat, melyben számos új társadalomtudományos módszert és tudást ötvöznének az üzleti sikeresség érdekében. Kjeld Kirk Kristiansen, aki az alapító unokájaként 25 éven át irányította a családi céget, eleinte szkeptikus volt, ám amikor látta, hogy a módszer mennyire eredményes, más vállalatoknál is jól alkalmazható, beleegyezett a LEGO® Serious Play® védjegyoltalomba vételébe. Ezt 1999-ben be is jegyezték, de a módszertant 2010 óta nyílt forrású metodikaként bárki használhatja, számos tudományos munka és ismeretterjesztő könyv született már a témában.

politikailag PINK inkorrekt

HETI ABSZURD

Muszkaügyi segély pártállástalanoknak

BALASSA TAMÁS

FOTÓ: FORTEPAN / FARAGÓ GYÖRGY

De hogy mondjuk meg a fideszeseknek?

Olvassuk például, hogy 56 százalékukhoz nem érkezett meg a hír Orbán Balázs forradalmi fegyverletételi doktrínájáról. Ez így nagyon kínos. Vonul a lánctalpasok felé a politikai igazgató a fehér lobogóval, lógó orral gyászolja a magyar szabadságot, körülötte váratlanul megvezetett kisnyugdíjasok, cipészinasok és basic-influenszerek lövik halomra a muszka betolakodókat (vagy az észak-koreaiakat), mert nem hallották a minisztertanács iránymutatását. Óvatlanságból elkövetett oroszkiverés, tudatlan magyarok felkelése se szó, se beszéd. Más se hiányozna a Nemzeti Tankönyvellátó szerkesztőinek. (Egyszersmind ennyit arról, hogy a magyar felvilágosodáshoz elegendők-e az elérhető információk a médiában, avagy: nem.)

Szemmel láthatóan a belátás se megy egyik napról a másikra a kormánypártisággal terhelt honfitársaink számára. A Millenárisról október 23-án délután kifordult tömegek soraiban például jó néhány fehér, heteró, keresztény férfi (és nő) zsebében kinyílt a bicska, amikor végre szembejött a büdös, rohadék, hazaáruló ellenzék, akitől már megint meg kell védeni az országot. Ennyire még sosem kellett. Imént jött a meglátás a pulpitusról, a veszély állati, hovatovább orbitális, Brüsszel már a nemzetközi bábkormányt is összeszerelte nekünk, még jó, hogy a hivatalban lévő nemzeti bábkormány résen volt és a helyén, mert máskülönben már egy flamand traveszti vagy egy vallon biboldó osztaná az észt a magyaroknak. De nekünk, magyaroknak nem kell ész! Van elég! Jut is, marad is, de inkább elmegy. Jöttek tehát a felhergelt, de főleg élemedett népek kifelé a Millenárisról, és szembetalálkoztak egy valóságos provokátorral, aki nem ismert se istent, se embert, csak provokált, csak provokált ott egy álltában életveszélyesen, még jó, hogy nem okozott nyolc napon túl gyógyuló megvilágosodást vagy a kormánypárti élettel összeegyeztethetetlen tisztánlátást a tömegben az éles, hegyes, karcos mondandójával. Miszerint „...z Orbán-rezs... szolgái sem lehe... tovább!" (némi üzenetváltozás állt be a rendszeridegen kartonpapírban jogerős dulakodás miatt), és a tényleg tarthatatlan, kegyetlenül szókimondó, már-már obszcén véleményével, miszerint „Minden rendszer megdől." Azt a leborult szivarvégit neki! Plusz a hét meg a nyolcát! Hát a mesterlövészek hol vannak ilyenkor, a jogos népharag beteljesülésének idején! Győzték egymagukban kicsavarni a szemüveges fiatalembernek öltözött infernális közbotrányozó kezéből az ön- és közveszélyes kartonfoszlányt. Illetve nem győzték, de aki arra járt, azért tépett egyet belőle, mármint a kartonból, kurvaanyázott egy öblöset, aztán ment a gőzölgő vasárnapi ebéd fölé áldást mondani, esetleg kettőt, ha már. A vonatkozó videókon sikerült még Vitályos kormányszóvivő, parlamenti képviselő megnyugtató mosolya előtt térdre borulnunk, és már-már bármit bevallottunk volna, amikor a vérfarkassá „Orbán-beszélt" bácsival együtt megtudtuk, hogy „Erre megy ki a játék, hogy felizgassa magát!". Ebben egyetértünk, a játék tényleg erre ment ki, csakhogy szerény véleményünk (és egy ismerősünk szomszédjának TEMU-s olvasmányai) szerint egy USB-portos dildó sem izgatja úgy a népeket, ahogyan a Fidesz átlagosan nyugalmi állapotában (csak hogy e héten se maradjunk teljesen Fidesz-kormány/mérföldcövek viszonylat nélkül).

Mérges a kormánypárti átlagszavazó feletébb. Elvették az összes játékát. Olyan jó volt magyar zászlók alatt lenni sokan, képviselni a szakadatlan folytonosságot Csaba királyfi és Zsigmond Barna Pál között – lám-lám, így lesz a Facebook-hirdetésekben tobzódó képviselőből, akiről az ismereteink továbbra is szórványosak azon túl, hogy Orbán Viktor bejegyzéseinek lelkes lájkolója, Heti abszurd-félmondatvégződés –, és erre megjelenik egy erő, ahol még több a magyar zászló azon egyszerű oknál fogva, hogy még több ember csoportosul a magyar zászlók alatt. És immár nemcsak azt akarja, hogy Orbán takarodjon, hanem hogy jöjjön valaki más. És Magyar Péter jön. Emlékszünk, amikor 2012 januárjára tökéletesen kiderült, hogy ez a garnitúra nem úgy írja be magát a történelembe, hogy ne kerüljön egy lapra a legnagyobb nyilas és kommunista gyíkemberekkel, tüntetés volt az Operánál. Tettvágyban gazdag, de vérszegény. Utána színházi emberek ajánlottak segítséget az ellenzéknek ahhoz, hogy ne legyenek már olyan tehetetlenek a történelemcsinálásban. Szakma ez is. És Orbán Viktor a politika Blaskó Pétere. Magyar körül már profik vannak. Jordán és Koltai jelenléte tényleg csoda volt még akkor is, ha sosem akartuk őket pártpolitikai színpadon látni. Már csak ezért az egy momentumért hálásak vagyunk a Tiszának, minden más miatt erősen aggódunk, hiszen Magyar Péter a legádázabb orbáni fegyvertárral lövi a Fideszt. Márai rendben van, és az is, hogy a legnagyobbnak érzi. De a rezsicsökkentés gyötrelmes humbug. Butaságba taszít, vagy ha ott van a b. választópolgár, semmi pénzért nem emelné fel. Egy sor fontos dolog van, amiben a Fidesz féligazsággal (vagy előre megfontolt hazugsággal) tömi a nép fejét. Mindent megígér Magyar, s némiképp értjük: ezt a kormányt a teljes igazsággal már nem lehet legyőzni. Talán egyetlen kormányt sem lehet úgy. Aki igazságot akar, menjen színházba. Volt egy választás, talán a 2010-es, de lehetett a 2006-os is, ami előtt úgy éreztük: beiktatása után a kormánynak úgy kell tennie a dolgát, hogy soha többé ne válasszák újra. Nehéz időkben ilyen politika kell. Orbán még bottal sem nyúl olyan dolgokhoz, amivel megvághatja magát, éppen elég, hogy balesetet szenvedhet a szuverén értelmiségit játszó politikai vagy kutatási igazgató okfejtései miatt. Sose gondoltuk volna, hogy a nyakló nélküli igazmondás lesz a Fidesz veszte.

Néhány kilométerre odébb a Mi Hazánk és a közönsége tévedt el a csillagösvényen, és találta fel testületileg a huszadik századi antiszemitizmus ékesszólását (talán a közel-keletiek vitte a prímet), de egy riportban szépen kiderült, hogy éppen ott tartunk (tartanak), mint száz évvel ezelőtt. Vajon hány Trianon és jogerős revízió után tűnne el a térképről teljesen az ország? – tűnődtünk, amikor egy szónok a kormány összes Brüsszel-ellenes szlogenjét felmondta. Hiába, egy puzzle-ből kutya nehéz kirakni a Brandenburgi kaput, ha egerészölyv repül a képen.

Heti fejlemény Sulyok Tamás nyilatkozata is (Hír Tv), aki szerint egy köztársasági elnöknek nem feladata az, hogy pártpolitikai szereplők (pl. Orbán Balázs) nyilatkozatait kommentálja, tekintettel arra, hogy a köztársasági elnök kívül áll a pártpolitikai versenyen. Viszont feladata szerinte az, hogy az államfői tekintélyt, az intézményes, alkotmányos tekintélyt mindenképpen megóvja. A pártpolitikától való távolságtartás mindenképpen megóvja az államfői tekintélyt, közölte, majd egy levegővel megvédte a Szuverenitásvédelmi Hivatalt, és kimondta, hogy „brüsszeli demokráciadeficit".

De hogy mondjuk meg a fideszeseknek?

*

Lapzárta előtt jött (a remek gondolat egy idézésre):

„A közép-európai népeknek kötelessége, amikor független országot ér katonai agresszió, egyértelműen és világosan beszélni. Szerintem bennünket, magyarokat, 56 miatt különösképpen terhel ez a kötelesség. Ezért amikor egy független államot az oroszok katonai agresszióval megtámadnak, akkor nekünk világosan, egyenesen és helyes erkölcsi alapállást elfoglalva érdemes megszólalnunk. (Taps.)" Orbán Viktor, 2008. Teljes szöveg: Fidesz.hu.

WEISZ BÉLA RAJZA

MARABU RAJZA

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. október 28., hétfő 152. évfolyam, 251. szám Ára: 540 forint

Döcög a gyógyszerreform

EGÉSZSÉGÜGY Nem sikertörténet az egyedi gyógyszerkérelmek elbírálásának kiszervezése: két hónappal a start előtt még új szervezet sincs.

DANÓ ANNA

Még be sem jegyezték, pedig alig két hónap múlva már működnie kellene az új, a súlyos betegek egyedi gyógyszertámogatásáról döntő Batthyány-Strattmann László Alapítvány a Gyógyításért elnevezésű civil szervezetnek. Így még az sem ismert, hogy kik, milyen szabályok szerint dönthetnek majd az alapítványban a közfinanszírozásban még nem elérhető terápiák támogatásáról. A kormány a nyáron bízta egy törvénnyel a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) helyett erre a civil szervezetre annak az évi 30-40 milliárd forintnak a szétosztását, amit a még nem befogadott terápiák finanszírozására szán.

Arról, hogy milyen alapvető szervezési gondok vannak, mindent elárul az: Bidló Judit, a Belügyminisztérium helyettes államtitkára egy konferencián maga is elismerte, hogy még a Batthyány-Strattmann László Alapítvány a Gyógyításért alapítvány egyedi, könnyen kimondható és megjegyezhető e-mail-címét sem sikerült létrehozni. A jövőben továbbra is valamennyi kérelmet a megszokott NEAK-os e-mailre küldhetik a kezelőorvosok. Jelezte azt is, a kérelmek fokozatosan kerülnek majd át az alapítványhoz. A már folyamatban lévő kezelések maradnak a NEAK-nál.

A Belügyminisztérium érdeklődésünkre azt közölte: majd akkor adnak részletes tájékoztatást, ha bejegyezték a szervezetet.

Hegedűs Zsolt, a Magyar Orvosi Kamara Etikai Kollégiumának korábbi elnöke szerint a méltányossági gyógyszertámogatás kiszervezése veszélyes lehet, ha nincs biztosítva az átláthatóság és a megfelelő felelősségi lánc. Az új rendszer szerinte „potenciális összeférhetetlenségi kérdéseket” is felvet.

ÍRÁSUNK A 4. OLDALON

FOTÓ: AFP/ATTA KENARE

Az iráni fővárosban úgy zajlott az élet, mintha mi sem történt volna

Teherán válasz nélkül hagyhatja az izraeli csapást

AKCIÓ Izrael szombat hajnalban hajtotta végre válaszcsapását Irán ellen azt követően, hogy október elsején a perzsa állam majdnem kétszáz rakétával támadta a zsidó államot. Négy katona vesztette életét. Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök vasárnap elégedetten értékelte az akciót. Irán viszont igyekezett lekicsinyelni az izraeli támadás következményeit, azt „korlátozottnak” nevezte. A műholdfelvételek azt mutatták, hogy Izrael katonai bázisokat és drónyárakat támadott, bár a károk pontos mértéke nem ismert.

Minden jel arra vall, hogy sem a zsidó, sem a perzsa állam nem érdekelt a két ország közötti konfliktus további kiszélesítésében. Irán vallási vezetője, Ali Hamenei ajatollah is meglepően visszafogottan reagált. „Megfontolt megközelítésre” szólított fel. A nemzetközi szereplők is a konfliktus rendezésére intették a feleket.

RÉSZLETEK A 8. OLDALON

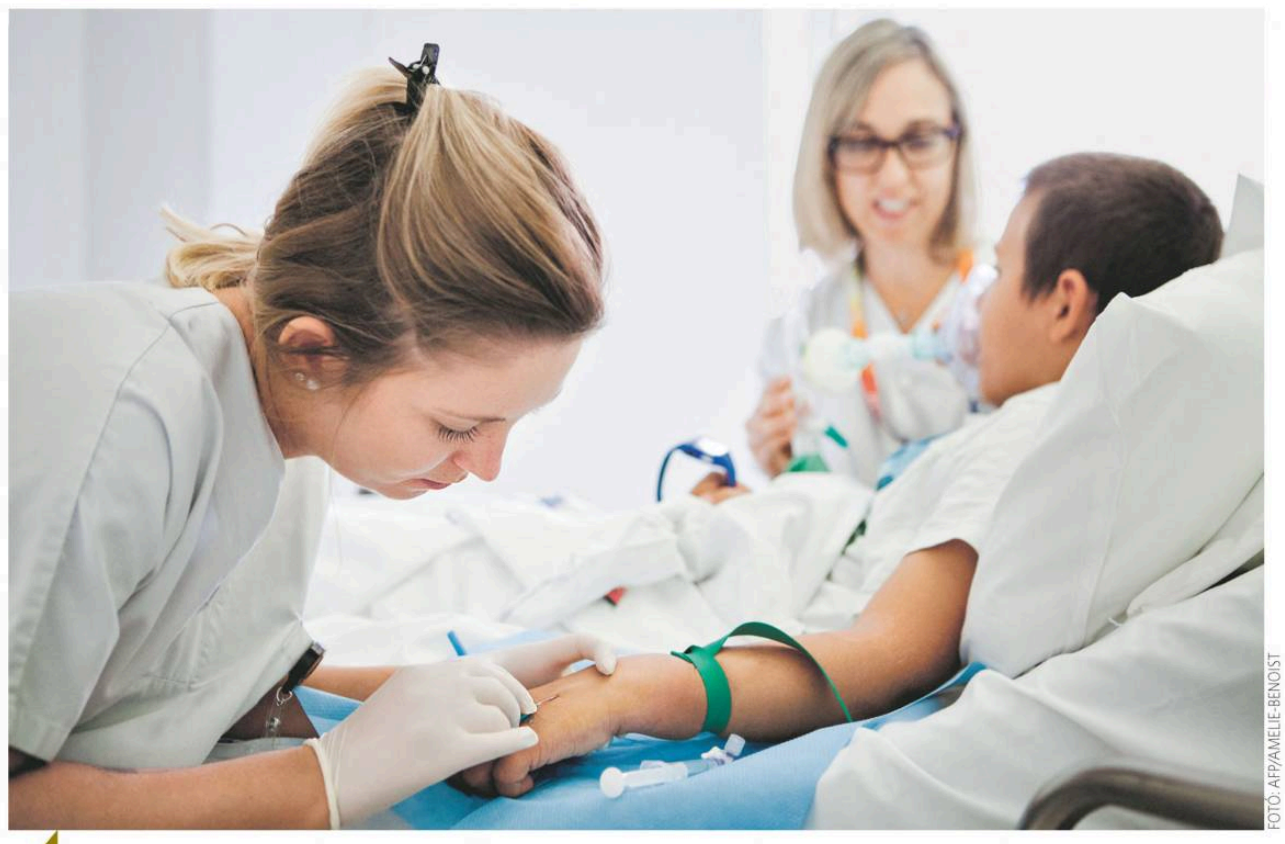

FOTÓ: AFP/AMELIE-BENOIST

Évi 30-40 Mrd forint szétosztását bízzák a még létre sem hozott szervezetre

Orbán legitimálja a csalást

GEORGIA Bár a tbiliszi választási bizottság 54 százalékos eredménnyel a kormányzó oroszbarát pártot, a milliárdos vállalkozó, Bidzina Ivanisvili által fémjelzett Grúz Álom győzelmét hozta ki a szombaton rendezett georgiai választás után, az Európa-barát ellenzék szerint egyértelmű csalás történt, s nem ismeri el az eredményt. Megfigyelők szerint a szavazatok húsz százalékát is elcsalhatta a hatalom. Rámutattak, hogy a beérkezett adatok alapján egyes fővárosi körzetekben teljesen irreális eredmények születtek. Orbán Viktor kormányfő azonban már az exit pollok közlése után gratulált a kormánypártnak, s azt is közölte, hétfőn Tbiliszibe látogat, vagyis legitimálná a minden jel szerint elcsalt választást. A kérdés az, hogy Orbán az EU soros elnökeként lép-e fel.

CIKKÜNK A 7. OLDALON

FOTÓ: AFP/VANO SHLAMOV

Tina Bokucsava ellenzéki vezető közölte, nem ismerik el az eredményt

Teljes bíróság tárgyalja a magyar homofób törvényt

EU Az Európai Unió Bíróságán november 19-én tárgyalják a magyar „gyermekvédelmi” törvénnyel szemben benyújtott európai bizottsági keresetet. Információink szerint a bírói testület teljes ülésben jár el, azaz valamennyi tagja jelenlétében tart meghallgatást, ami csak nagy ritkán, különleges jelentőségű ügyeknél fordul elő. A novemberi tárgyaláson a felperes Európai Bizottság oldalán 16 tagállam és az Európai Parlament fog felsorakozni, hogy jogi képviselőjén keresztül kifejtse a brüsszeli testületet támogató álláspontját. A tét nagy: a törvény miatt Brüsszel bő 600 millió eurót visszatart a Magyarországnak ebben a ciklusban megítélt fejlesztési forrásokból.

Míg kint pereskedni kényszerül a kormány, itthon a pedofiltörvénnyel, ha nem is elsőre, de „megtalálta” az egyházi gyermekvédelmi intézményeket is. Eredetileg csak

> Ilyen meghallgatás csak nagy ritkán, különleges jelentőségű ügyeknél fordul elő.

az állami intézmények dolgozóit kötelezték a tiltakozásokat szító kifogástalan életviteli vizsgálatra, az egyháziakat „kifelejtették”. Most viszont az egyházi intézményekben is megkezdődött a dolgozók átvilágítása – tudta meg lapunk.

BŐVEBBEN A 3. OLDALON

Messiástól a macskajancsiig

NEMZETI GERINC Már a falvakban, kisvárosokban is mind többen érzékelik a Tisza Párt erősödését, de ez mintha csak még eltökéltebbé tenné a községekben élő Orbán-híveket – derül ki riportunkból. Sokan messiásként tekintenek Magyar Péterre, ám bizonytalanok, sikerülhet-e neki fordulatot hozni a Fidesz biztos hátországának számító falvakban.

– Ez a kormány csal, lop és hazudik! Mocskos, kétszínű banda, de Magyar Péternek csak akkor lesz esélye nyerni, ha lecserélődnek a szavazók. Ha jönnek a fiatalok, és mi, öregek meghalunk. Mert az öregeket át tudja verni ez a kormány!

Míg sokan szomjaznak a Tisza-sikerre és a Fidesz-bukásra, világosan látszik az is: változatlanul masszív az Orbán-hívek falvakban élő bázisa.

– Mi sosem szavazunk rá. Akkor inkább Orbánra. Bár sokat lop, de mégiscsak nemzeti gerince van. Akkor már nyerjen a kisebbik rossz.

RIPORTUNK AZ 5. OLDALON

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Azt nem lehet mondani, hogy a kutyát sem érdekli Magyar Péter és a Tisza, de alaposan megoszlanak a vélemények

AJÁNLÓ

Női futball

Jól látható fejlődési ívet ír le a női labdarúgás népszerűségének növekedése a világban, a tendencia megállíthatatlan. A magyar áttörés azonban még messze van, és az irány sem egészséges. **2. oldal**

Mikromilliárdok

A Balaton Park MotoGP versenypálya fejlesztője évek óta mikrogazdálkodói beszámolót ad le. E szerint a vállalat árbevétele például 995 ezer forint volt tavaly, a mérlegfőösszege pedig alig 4 millió forint. A pálya viszont 75 milliárdból épült. **6. oldal**

Brit beavatkozás az elnökválasztásba

A brit Munkáspárt csaknem száz aktivistáját irányította át az Egyesült Államokba, hogy az ún. billegő államokban segítsék a Demokrata Pártot. A botrány természetesen nem maradt el. **7. oldal**

Kitörni a skatulyából

A magyar jazz legfiatalabb nemzedékét tehetséges, tudatosan képzett muzsikusok alkotják. Életpályamodellt viszont nem lehet számukra felvázolni. Ezen próbál segíteni a Szakcsi Jazz Egyesület. **11. oldal**

Nálunk még ördögtől való

NŐI FUTBALL Jól látható fejlődési ívet ír le a női labdarúgás népszerűségének növekedése, a tendencia megállíthatatlan, még ha ez Magyarországról nézve nem is feltétlenül szembeötlő.

KOROM MILÁN

2014-ben még csupán 4,8 millió nő és lány futballozott világszerte, ez a szám az elmúlt években 29 millióra emelkedett, a Nemzetközi Labdarúgó-szövetségnek (FIFA) pedig az a célja, hogy 2026-ra 60 millióan futballozzanak. De nem csak egyre többen űzik ezt a sportágat, évről évre egyre nagyobb érdeklődés is övezi a női futballt.

A 2023-ban Ausztráliában és Új-Zélandon megrendezett világbajnokságon először vett részt 32 csapat, a mérkőzésekre majdnem kétmillió jegyet adtak el. A tavalyi női vb-n a stadionok átlagos látogatottsága 30 904 fő volt, ami jelentős előrelépés az előző, 2019-es franciaországi vb-hez képest, ahol átlagosan 21 700 ember drukkolt élőben. A férfiakkal egyelőre nyilván nem lehet összevetni az érdeklődést, a katari vb-mérkőzések átlagos nézőszáma 53 191 volt, ugyanakkor a különbség a nemek között folyamatosan csökken.

Gianni Infantino, a FIFA elnöke elmondta, szeretné, ha a férfi- és a női vb-n részt vevő játékosoknak egyenlő feltételeket és szolgáltatásokat biztosítanának, ugyanakkor ezt nehéz lesz megvalósítani, mert a műsorszolgáltatók és a hirdetők jóval alacsonyabb összeget szánnak a női tornára, mint a férfiakéra. A tavalyi vb-n a női csapatok között 152 millió dollárt osztottak szét, a pénzdíj a 2019-es vb-hez képest megháromszorozódott, a 2015-öshöz képest pedig a tízszeresére emelkedett. Ugyanakkor a katari vb-n jóval többet, 440 millió dollárt kaptak a férfiak.

A Nielsen 2019-ben készített jelentést a futball népszerűségéről: eszerint világszerte a felnőttek 44 százalékát érinti meg a futball. Ennek a 44 százaléknak pedig a bő harmada kíváncsi a női futballra is. Különösen kiemelkedőek a számadatok az Amerikai Egyesült Államokban, ahol a lakosság 13 százaléka követi a női futballt. Mindez persze nem meglepő, hiszen az eddigi kilenc világbajnokságból négyet ők nyertek meg, 1996 óta pedig ötször diadalmaskodtak az olimpiákon.

„A női mérkőzéseknek immár óriási sportértékük van. Az élmezőny nagyon hasonló a férfilabdarúgáshoz, telt ház előtt zajlanak a német, az angol, a spanyol bajnokik, valamint a BL-meccsek és élvezhető futballt játszanak” – jelentette ki a Népszava érdeklődésére Elbert Gábor, aki a női labdarúgás elkötelezett híve. Az MLSZ korábbi főtitkára, aki jelenleg egyetemi oktatóként és sportcoachként dolgozik, kiemelte: nemzetközi szinten a labdarúgás a legnépszerűbb sportág, így csak idő kérdése volt, hogy a női szakág mikor indul fejlődésnek. Szerinte hozzájárult ehhez, hogy az olimpiai mozgalom olyan sportágakat preferál, ahol egyaránt szerepelhetnek nők és férfiak.

„Ahol a futballnak van kultúrája, és az egymás iránti tisztelet magasabb szinten van, ott az látszik, nagyon komoly tömegek jelennek meg a női bajnokikon. A férfi-labdarúgó-vb után a második legnagyobb üzlet az a női foci-vb. A nemzetközi és az európai szövetség komoly összegeket invesztált a női futballba az elmúlt 20 évben. Miközben Magyarországon a női kézilabda és a vízilabda is népszerű, sajnos a férfilabdarúgás még nem fogadja el igazán a nőit, de csak nálunk ördögtől való, hogy a lányok futballoznak” – tette hozzá.

A világ egyik legnépszerűbb női futballistája most Alisha Lehmann, akinek 16,9 millió követője van az Instagramon. A svájci válogatott játékos a nyáron párjával, Douglas Luizzal együtt az olasz Juvenushoz szerződött. Lehmann elmondása szerint ő évente 180 ezer eurós fizetést kap, miközben brazil partnere 8,5 milliót vihet haza ugyanazért a munkáért. A nőknél a Barcelonában futballozó Aitana Bonmati a rekorder, ő nemrégiben egymillió eurós szerződést írt alá, míg Cristiano Ronaldo 200-szor annyiért kergeti a labdát Szaúd-Arábiában.

„Színvonalban, a termelt pénzben óriási a különbség, de kezdenek javulni az arányok” – mondta Elbert Gábor, aki szerint nincs értelme összehasonlítgatásoknak, jobb mindent a helyén kezelni, hiszen például egy olimpiai bajnoki aranyat is nagyon nehéz összemérni egy paralimpiai elsőséggel.

A magyar női futball lemaradása jelentős. Elbert szerint a spanyolokkal nagyjából egy szinten voltunk 15 évvel ezelőtt, ők most világbajnokságot nyertek, mi pedig ezt ugyanabból a fotelből nézzük. Persze találni pozitív példákat: Németh Diána és Papp Luca Európa egyik legerősebb klubjában, a német Wolfsburgban futballozik, míg Csiki Anna az angol Tottenhamhez szerződött.

„Ahhoz, hogy sportot csináljunk, négy dolognak kell összeállni: intelligencia, tisztesség, tudás és a munka. Ha a női labdarúgásban ezek mind jelen lennének, sokkal gyorsabban lehetne fejlődni. Az kétségtelen, sokkal több kislány focizik, mint korábban, de szakmaiságban még nagyon komoly előrelépési lehetőségek vannak” – indokolt Elbert. Hozzátette, a hazai futball fejlődéséhez sokat hozzátehet, hogy 2027-ben Magyarország rendezi az U19-es Eb-t, nagy lépcsőfokot pedig az jelentene, ha a felnőtteknek sikerülne kijutniuk egy kontinensviadalra.

FOTÓ: AFP/DOMENICO CIPPITELLI

A világ egyik legnépszerűbb női futballistája a svájci Alisha Lehmann, akinek 16,9 millió követője van az Instagramon

Majdnem 100 ezer néző

A női világcsúcsot az 1999-es világbajnoki döntő jelenti: a pasadenai Rose Bowl stadionban 90 185 néző látta, amint a házigazda amerikai válogatott 0-0-s végeredmény után tizenegyespárbajban jobbnak bizonyult a kínai csapatnál.

Tiltakoznak a szaúdi szponzor ellen a nők jogainak megsértése miatt

Több mint száz női labdarúgó írta alá azt a nyílt levelet, amelyben azt kérik a FIFA-tól, hogy bontsa fel az Aramco szaúdi állami olajtársasággal megkötött szponzori szerződést. A partnerség keretében a cég a 2026-os férfi- és a 2027-es női vb-t is támogatja. Szaúd-Arábiát folyamatosan bírálják az emberi jogok, a nők jogainak megsértése és a homoszexualitás kriminalizálása miatt, illetve azért is, mert egyes vélemények szerint csak azért fektet a sportba, hogy nagy horderejű eseményeket használjon hírnevének javítására. A FIFA ellenben megvédte a partnerséget, mondván, a szponzori bevételeket a női futball is élvezi. A FIFA decemberi közgyűlésén dönt majd arról, kinek ítéli oda 2034-es vb rendezési jogát, amelyre csak Szaúd-Arábia pályázott.

A spanyolokkal nagyjából egy szinten voltunk 15 évvel ezelőtt, ők most világbajnokságot nyertek

FOTÓ: AFP/JOSE BRETON

NÉGY TÉTEL

DR. ELBERT GÁBOR

„Ahhoz, hogy sportot csináljunk, négy dolognak kell összeállni: intelligencia, tisztesség, tudás és a munka. Ha a női labdarúgásban ezek mind jelen lennének, sokkal gyorsabban lehetne fejlődni.”

Messze a magyar áttörés, és az irány sem egészséges

LASSABB, DE SZEBB „Világot járt ferencvárosi szurkolóként azt láttam, hogy külföldön milyen hatalmas ütemben fejlődik a női futball, ezért gondoltam, hogy bekopogok Tepszics Ignác akkori sportigazgatóhoz, hogy megalakítanám a klub női futballszakosztályát. Pénzt nem kértünk és kaptunk, csak pályát, mezt és a Ferencváros név használatát. Ez 2004-ben volt, először a futsalcsapat állt össze” – emlékszik Hevesi Tamás edzői pályafutása egyik meghatározó pillanatára. Az előadóművészként is ismert zenész ekkor már saját költségén több külföldi edzőképző kurzust tudott a háta mögött, és megszerezte a legmagasabb edzői licencet is. Megfordult az USA-ban, Angliában, Dániában, illetve a skandináv országokban. Befektetésnek gondolta önmaga képzését, mivel a zene mellett a futball alkotja személyisége másik felét. Korábban Szekszárdon és Szentesen is vezetett női csapatot, és feltett szándéka volt, hogy hozzájárul a női futball hazai fejlődéséhez. Mélyről indult: 2004-ben összesen alig ezer igazolt női labdarúgó volt, miközben a lélekszámban jóval kisebb Dániában 52 ezer játékost tartottak nyilván.

FOTÓ: FACEBOOK

Hevesi Tamás húsz éve alapította meg az FTC női szakosztályát, de a problémák a régiek: a tömegesítés továbbra sem sikeres

Első toborzóján 168 jelentkezőből válogatott ki tizenötöt, de aztán azt vette észre, hogy egyre többen jönnek, és idővel összejött a nagypályás csapat is. Az első évben veretlenül jutottak fel az NB I-be, majd megszervezték az utánpótláscsapatot. Több bajnokságot nyertek, majd vezetővé lépett elő, mígnem neve felvetődött a női szövetségi kapitányi poszton, végül az U17-es korosztály vezetésével bízták meg.

Akkoriban többen is nagy potenciált láttak a női futballban, például az azóta elhunyt sportújságíró, Dénes András és az edző Kiss László, akik sokat tettek az ügyért. Hevesi Tamás meggyőződés szerint a női futball akkor tudna igazán szintet lépni, ha az oktatás már az iskolában elkezdődne. „12 éves korig a fiúk és a lányok szakedző irányításával együtt fociznának, és csak utána kellene a képzésüket szétválasztani” – vélte a szakember, aki elmondta: minimális fejlődést lát, de a tömegesítés továbbra is probléma itthon. Mindazonáltal a férfi- és a női futballt nem szabad összehasonlítani: a szabályok ugyanazok, meg a pálya mérete is, de a játék más. „Magas szinten a női futball gyönyörű játék, lassabb a férfiakénál, de szemet gyönyörködtetőbb, mert nagyon szépen játszanak a hölgyek” – szögezte le, míg az itthoni helyzetről megjegyezte: a legjobb magyar csapatok tele vannak légiósokkal, akik a lehetőségekhez képest túlzásokba eső fizetést visznek haza, miközben a legjobb magyarok külföldre igazolnak, ami szerinte nem egészséges irány.

VINCZE ATTILA

Teljes bíróság tárgyalja a homofób törvényt

DISZKRIMINÁCIÓ Három hét múlva indul a nagy vitát kiváltó jogszabály pere az Európai Unió Bíróságán, amely a jelek szerint különleges jelentőségű ügyként kezeli az esetet.

HALMAI KATALIN
BRÜSSZEL

Az Európai Unió Bíróságán november 19-én tárgyalják a magyar „gyermekvédelmi” törvénnyel szemben benyújtott európai bizottsági keresetet. Információink szerint a bírói testület teljes ülésben jár el, azaz valamennyi tagja jelenlétében tart meghallgatást, ami csak nagy ritkán, különleges jelentőségű ügyeknél fordul elő. (Ilyen volt, amikor a magyar és a lengyel kormány az EU-s támogatások felfüggesztését előíró jogállamisági rendelet megsemmisítését kérte, majd végül elveszítette a pert.) A novemberi tárgyaláson a felperes Európai Bizottság (EB) oldalán 16 tagállam és az Európai Parlament fog felsorakozni, hogy jogi képviselőjén keresztül kifejtse a brüsszeli testületet támogató álláspontját. Az ítélet várhatóan jövőre születik meg.

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Az LMBTQ-emberek és a gyermekvédelmi dolgozók vegzálása már jól megy a kormánynak. Az igazi gyermekvédelemre viszont még kevés figyelmet és pénzt fordítanak

Az Országgyűlés 2021. június 15-én fogadta el a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló jogszabályt, amely július 8-án lépett hatályba. A szexuális kisebbségeket megbélyegző propagandatörvény tiltja a nemi kisebbségek megjelenítését és „népszerűsítését”, valamint „a szexualitás öncélú ábrázolását” az iskolákban, a médiában, a reklámokban és a könyvesboltokban. A pedofíliát a homoszexualitással összemosó jogszabály a jóváhagyását követően azonnal érezte a hatását: az iskolákból gyakorlatilag kiszorították a szexuális felvilágosítást, a könyvesboltok polcain megjelentek a befóliázott könyvek, a nem engedelmeskedő kereskedőket pénzbírsággal sújtották, a médiaszolgáltatók ellen eljárásokat indítottak. Tavaly a 18 év alattiakat kitiltották a Nemzeti Múzeumban rendezett World Press fotókiállításról, mert egy képsorozat az LMBTQ-közösséghez tartozó embereket ábrázolt.

Az uniós állam- és kormányfők 2021. június végén tartott brüsszeli találkozójukon össztűz alá vették Orbán Viktor miniszterelnököt a szexuális alapon diszkrimináló törvény miatt, amelyet többen közülük szégyenletesnek neveztek.

Az Európai Bizottság nem sokkal ezután kötelezettségszegési eljárást indított, mivel megítélése szerint a jogszabályi előírások sértik az uniós jogot és az EU alapvető értékeit. A magyar kormány nem volt hajlandó megfontolni és leszerelni a brüsszeli aggályokat, ezért az uniós testület 2022 decemberében az EU Bírósága elé utalta az ügyet. Ezt követően 16 uniós tagállam – Ausztria, Belgium, Görögország, Dánia, Finnország, Franciaország, Hollandia, Írország, Luxemburg, Málta, Németország, Portugália, Spanyolország, Svédország, Szlovénia, majd utólag Észtország –, valamint az Európai Parlament jelentette be, hogy csatlakozik a perhez az EB oldalán.

A gyermekvédelminek nevezett törvény miatt Brüsszel valamivel több mint 600 millió eurót visszatart a Magyarországnak ebben a költségvetési ciklusban megítélt fejlesztési forrásokból. Az intézkedés alapja, hogy a jogszabály több, az EU Alapjogi Chartájában rögzített jogot sért, különösen az emberi méltóság sérthetetlenségét, a véleménynyilvánítás és az információszabadság jogát, a magán- és családi élethez való jogot, valamint a megkülönböztetésmentességhez való jogot. Az Unió pénzügyi szabályai lehetővé teszik az Európai Bizottság számára, hogy befagyasszon támogatásokat, ha fennáll a veszély, hogy azokat az alapvető jogok megsértéséhez kívánják felhasználni egy tagállamban.

Ezek az intézkedések nem tartották vissza a kormányt attól, hogy egy tavaly májusi rendeletben tovább szigorítsa „a szexualitást öncélúan ábrázoló” termékek kereskedelmét, s folyamatos kampánnyal gyűlöletet szítson a melegek és az érdekeiket védelmező európai intézmények ellen.

Kifogástalan életvitel: átvilágítanak az egyházak is

GYERMEKVÉDELEM A pedofiltörvény alapján az egyházi fenntartású gyermekvédelmi intézményekben is megkezdődött a dolgozók átvilágítása – tudta meg lapunk. Ezeket az intézményeket első körben „kifelejtették” a nagy vitákat és tiltakozásokat szító kifogástalan életviteli vizsgálatból, csak utólag rendelték el a velük kapcsolatos átvilágítást.

A Magyarországi Református Egyház lapunk érdeklődésére azt közölte, hogy fenntartói közül csak a Református Szeretetszolgálat biztosít gyermekvédelmi szakellátást, két gyermekvédelmi intézményt tart fent, ezekben négyezer gyermekről gondoskodnak, és 1300 fő „végez szolgálatot”. Az alkalmassági vizsgálatok folyamatban vannak, eddig egyetlen munkavállalót sem kellett elbocsátani, és önkéntes távozás sem történt – írták.

A Magyarországi Evangélikus Egyházon belül három evangélikus diakóniai intézmény működtet nevelőszülői hálózatot, ezekben összesen 118 ellátott gyermeket gondoznak 59-en. Az intézményvezetők alkalmassági vizsgálata és a munkatársak ellenőrzése megkezdődött; eddig mindenkit alkalmasnak találtak, így az ellenőrzés következtében munkavállaló nem távozott, és nem volt szükség gyermekek elhelyezésének átszervezésére sem.

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia nem adott egyértelmű választ megkeresésünkre. Azt írták: „A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia fenntartásában nem működik gyermekvédelmi intézmény. Országos vagy központi nyilvántartás nincs a gyermekvédelmi intézmények esetében sem, hasonlóan az oktatási vagy szociális területhez. Ennek oka, hogy ezeknek az intézményeknek a fenntartói az egyházmegyék vagy a szerzetesrendek.”

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A bicskei pedofilbotrány miatti politikai kármentés hozadéka a szakma által elutasított átvilágítás

Mint lapunkban megírtuk, a bicskei pedofilbbotrány nyomán a kormány a gyermekvédelem szigorítását ígérte. Ennek első lépéseként márciusban megjelent a Magyar Közlönyben, hogy a jövőben a gyermekvédelmi intézmények vezetőinek a munkáját pszichológiai alkalmassági vizsgálathoz kötik. Ez a rendelkezés annak ellenére nem vonatkozott az egyházi fenntartású intézmények vezetőire, hogy a gyermekotthonok 17 százalékát az egyházak működtetik. Később egy újabb törvénymódosítás készült, ami már kiterjed az állami, egyházi és nem állami gyermekotthont működtető gyermekotthon-nevelőszülői hálózat vezetőire, sőt már a dolgozók számára is előír egy új kötelezettséget, a kifogástalan életvitel vizsgálatát.

Míg az egyházaknál nem okozott fennakadást az ellenőrzés, az állami szférából sokan önként távoztak. Fülöp Attila gondoskodáspolitikáért felelős államtitkár szeptemberi tájékoztatása szerint a dolgozók 1,4 százaléka hagyta ott a gyermekvédelmet kifejezetten azért, mert nem akarta alávetni magát a Nemzeti Védelmi Szolgálat vizsgálatának. A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság viszont arról tájékoztatott, hogy az alkalmazottak bő 6 százaléka, 265 munkavállaló távozott. Az államtitkár szerint egyébként aki nem írta alá az adatlapot, annak van takargatnivalója, el akar rejteni valami olyat, amiből kiderülhet: alkalmatlan arra, hogy nevelje az állami gondozásban lévő gyermekeket.

A felmondási hullám nyomán munkaügyi perek sokasága indul a gyermekvédelemben. A Társaság a Szabadságjogokért segít azoknak, akik ezt igénylik. Stratégiai célja az, hogy a munkaügyi peren keresztül maga a jogszabály kerüljön az Alkotmánybíróság elé úgy, hogy a bíró az alaptörvénybe ütköző jogszabály miatt kérjen állásfoglalást a testülettől.

Mikor vesztette el a szüzességét? – állami dolgozóktól ezt is kérdezték.

A 66 gyermekjogi, gyermekvédelmi szervezetből és szakértőből álló országos hálózat, a Gyermekjogi Civil Koalíció tagjai pedig az „átvilágítás” jelenlegi formájának és tartalmának azonnali módosítását kérik. Erről szóló állásfoglalásukban azt írták: a jogszabály-módosítás alkalmazásakor súlyosan sérülnek a gyermekvédelmi szakemberek és a nevelőszülők, valamint közeli hozzátartozóik alapvető emberi jogai. Tagszervezeteik beszámolói szerint emiatt aggasztó mértékben megnőtt a gyermekvédelmi pályát elhagyó szakemberek, illetve nevelőszülők száma. Kitértek arra is, hogy a Nemzeti Védelmi Szolgálat korábban ugyan azt közölte, a kifogástalan életvitel ellenőrzésén titkos információgyűjtést nem folytat, és nem tesz fel szexuális szokásokra vonatkozó kérdéseket, a koalíciónak viszont tudomása van több olyan gyermekvédelmi dolgozóról és nevelőszülőről – köztük több középkorú, nyugdíj előtt álló nőről –, akinek a pszichológiai alkalmassági vizsgálatán a szakmai alkalmasság felmérésére alkalmatlan, megalázó és zavarba ejtő, a szexualitással kapcsolatos kérdésekre kellett válaszolnia. Például arra, mikor vesztette el a szüzességét, egyedülálló nőként hogyan él szexuális életet, illetve hetente hány alkalommal és milyen módszerekkel él szexuális életet. A koalíció elfogadhatatlannak tartja, hogy a gyermekvédelmi dolgozók és nevelőszülők magánszférájába ilyen mértékben indokolatlanul beavatkozzon az állam.

MUHARI JUDIT

LAPSZÉL

Büntetlenül gázolt a fideszes elnök

FOTÓ: FACEBOOK

Piros lámpánál ütött el egy kerékpárost Szegedi Balázs, a Békés megyei önkormányzat alelnöke, egyben a Fidesz–MPSZ békéscsabai elnöke (képünkön) – derül ki a Magyar Narancs cikkéből. A lapot az ügyészség arról tájékoztatta: „A terhelt május 6-án (...) a forgalomirányító fényjelző készülék piros jelzését figyelmen kívül hagyta, és elütötte a neki jobbról balra, az utat keresztező kerékpárúton elektromos kerékpárral közlekedő nőt, aki a baleset során 8 napon túl gyógyuló súlyos sérüléseket szenvedett.” A vádhatóság szerint a sértett és a terhelt kezdeményezésére a Gyulai Járási Ügyészség augusztus 5-én született határozatával a büntetőügy 6 hónapi időtartamra történő felfüggesztéséről rendelkezett, és az ügyet közvetítői eljárásra utalta. A lap szerint az eredményes közvetítői eljárás után az ügyészség az eljárást a véglegessé még nem vált határozatával megszüntette. NÉPSZAVA

Félmillió elmulasztott orvosi vizsgálat

Megkönnyíti az egészségügyi időpontfoglalást az Egészség-Ablak alkalmazás új funkciója, de majdnem félmillió időpont maradt kihasználatlanul az elindítása óta – közölte a Belügyminisztérium. Az új foglalási lehetőség bevezetése óta 2 millió 400 ezer időpontfoglalás történt. Ebből 441 875 alkalommal a páciensek nem jelentek meg a lefoglalt időpontjukban. MTI

Nemzeti konzultáció: jönnek a kérdések

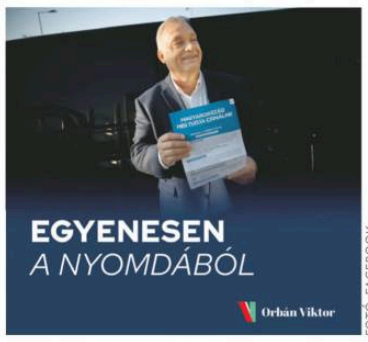

FOTÓ: FACEBOOK

Újabb lakhatási támogatásokat tervez a kormány, amelyekkel a fiatalok jelentős támogatást kapnának az első lakásvásárláshoz, a dolgozók a lakbérhez és a lakásfelújításhoz. E kérdésekről is szól a hétfőn induló nemzeti konzultáció – közölte a Miniszterelnöki Kabinetiroda parlamenti államtitkára, Hidvéghi Balázs. Kérdés lesz, hogy a kormány nyújtson-e adókedvezményt a cégeknek, ha azok hozzájárulnak dolgozóik lakhatásának támogatásához. Szintén kérdés lesz, hogy a SZÉP-kártya felhasználható legyen-e lakásfelújításra. Azt is megkérdezik, hogy a Csok Plusz mellett bevezessenek-e újabb intézkedéseket a fiatalok lakhatásának támogatására. Orbán Viktor kormányfő pénteken jelentette be, hogy hétfőn indul az újabb nemzeti konzultáció. NÉPSZAVA

Gyógyszerreform akadálypályán

BETEGEK Távolról sem zökkenőmentes az egyedi gyógyszerkérelmek elbírálásának kiszervezése: már az új szervezetnek és e-mail-címének a megalkotása sem ment. Pedig januári átállást terveztek.

DANÓ ANNA

Még be sem jegyezték, pedig alig két hónap múlva már működnie kellene az új, súlyos betegek egyedi gyógyszertámogatásáról döntő Batthyány-Strattmann László Alapítvány a Gyógyításért elnevezésű civil szervezetnek. Így még az sem ismert, hogy kik, milyen szabályok szerint dönthetnek majd az alapítványban a közfinanszírozásban még nem elérhető terápiák támogatásáról. A kormány nyáron egy törvénnyel erre a civil szervezetre bízta az évi 30-40 milliárd forintnak a szétosztását, amit a még nem befogadott terápiák finanszírozására szán.

Amíg egy az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) által már engedélyezett új gyógyszer nem kerül a hazai támogatási rendszerbe, addig a súlyos betegek egyedi méltányossági eljárással kérhetik, hogy a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) azt támogatással tegye számukra elérhetővé. Mint arról korábban írtunk: minden munkanapon 100-150, évente 22-25 ezer ilyen kérelem érkezik a NEAK hivatalába. A Magyar Egészség-gazdaságtani Társaság (META) októberi konferenciáján a Healthware gyógyszerpiaci elemzőcég olyan adatokat mutatott be, amelyek szerint az egyedi méltányosságban finanszírozott betegek száma folyamatosan, az elmúlt három évben közel kétharmadával nőtt. S míg 2021-ben alig 10 ezer beteg egyedi gyógyszertámogatására 30 milliárd forintot költöttek, addig 2023-ban már 15 600 esetet finanszíroztak, és 48,2 milliárdért vásároltak számukra gyógyszert. Ugyanezen konferencián az is kiderült, hogy az odaítélt szerek egyharmada olyan készítmény volt, amelynek gyártója nem is kezdeményezte terméke közfinanszírozását. Az utóbbi hét évben megnégyszereződött azaz az összeg, amit a közkassza méltányossági alapon ilyen szerekre költött. A jelenség mögött az áll, hogy az egyedi méltányossági esetekben a terápiák árát gyakorlatilag a piac diktálja, hiszen nem történt meg a befogadás előtti áralku a biztosítóval, ami az utóbbi kiadásait fékezhetné. Emiatt is lépik rendre túl a költségvetésben a méltányossági gyógyszerekre szánt keretet.

A parlament még a nyáron döntött arról, hogy a kormány a Batthyány-Strattmann Lászlóról, a „szegények orvosáról” elnevezett alapítványba szervezze ki ezt az állami feladatot. E jogszabály szerint ez a szervezet fogadhatja, elbírálhatja az egyedi kérelmeket, és a feladathoz számára központ biztosít az állam.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Minden munkanapon 100-150, évente 22-25 ezer egyedi méltányossági gyógyszerkérelem érkezik a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelőhöz

CÍMZÉSI GOND

BIDLÓ JUDIT, a Belügyminisztérium helyettes államtitkára egy konferencián maga is elismerte, hogy még az alapítvány egyedi, könnyen kimondható és megjegyezhető e-mail-címét sem sikerült létrehozni

2021-ben alig 10 ezer beteg egyedi gyógyszertámogatására 30 milliárd forintot költöttek, 2023-ban már 15 600 esetet finanszíroztak és 48,2 milliárdért.

Részletszabályok még nem jelentek meg, egy-egy fórumon elejtett nyilatkozatból lehetett csak érzékelni, hogy a jogalkotó is észlelte: mégsem lesz annyira egyszerű átadni a feladatot az alapítványnak. Bidló Judit, a Belügyminisztérium helyettes államtitkára a META konferencián maga is elismerte, hogy még az alapítvány egyedi, könnyen kimondható és megjegyezhető e-mail-címét sem sikerült létrehozni, ezért az a döntés született: marad az egykapus rendszer. Azaz valamennyi kérelmet a jövőben is a megszokott NEAK-os emailre küldhetik a kezelőorvosok. Jelezte azt is, hogy a kérelmek úgynevezett felmenő rendszerben és fokozatosan kerülnek át az alapítványhoz. A folyamatban lévő ügyek és azon kérelmek, amelyekben olyan gyógyszer szerepel, amelynek már van valamilyen hazai támogatása, vagyis van valamilyen ármegállapodás a szer forgalmazójával, maradnak a NEAK döntési kompetenciájában. Szintén maradnak a NEAK-nál a már folyamatban lévő kezelések is.

Még semmit nem tud a belügy

Az alapítvány működésével kapcsolatban érdeklődtünk a Belügyminisztériumban egyebek mellett arról, hogy pontosan milyen szabályok, milyen eljárásrend szerint, kik és milyen elvek alapján, milyen beteg- és termékkört érint az új döntési mechanizmus. Ki lesz az új alapítvány elnöke? Hogyan választják ki őt a feladatra? Válaszukban azonban csak annyit írtak: az alapítvány kuratóriumának elnökéről és tagjairól a szervezet bejegyzését követően adnak tájékoztatást. Az alapítvány működését az alapító okirat, illetve az ügyrend, valamint a belső szabályzatok fogják meghatározni – ezek közzétételére szintén az alapítvány bejegyzését követően kerül sor. (Arra, hogy ez mikorra várható, nem kaptunk választ.) Az, hogy az alapítvány mennyi közpénzt kaphat a működéséhez, a novemberben megismerhető költségvetési-törvény-tervezetből fog kiderülni.

Összeférhetetlenségi kérdéseket vethet fel az új rendszer

HÁTTÉR Vannak-e etikai aggályai a méltányossági gyógyszertámogatási döntések „civilesítésének”? – többek között erről is kérdeztük Hegedűs Zsoltot, a Magyar Orvosi Kamara Etikai Kollégiumának korábbi elnökét. A szakember szerint az ilyen delegálás veszélyes lehet, ha nincs biztosítva az átláthatóság és a megfelelő felelősségi lánc. Az alapítványok közvetlen részvétele a közpénzekkel kapcsolatos döntésekben potenciális összeférhetetlenségi kérdéseket vet fel, különösen akkor, ha magánforrásokat is kezelnek. (Az új alapítvány a létrehozásáról szóló törvény szerint kezelhetné a civil gyűjtésekből valamilyen okból megmaradt összegeket is – a szerk.) Ezért az ilyen szervezetek működéséhez világos szabályok szükségesek, különös tekintettel a közpénzből és magánforrásokból származó döntések szétválasztására. Mint Hegedűs Zsolt fogalmazott, egy ilyen delegált döntéshozatal akkor etikus, ha biztosítják az érintett felek függetlenségét, valamint azt, hogy a döntések nem torzítják a közérdeket.

Hozzátette: nem példa nélküli, hogy a nagy gyógyszercégek jelentős összegeket fektetnek betegjogi szervezetekbe, amelyek hatással lehetnek a gyógyszerellátás döntéshozóira. Ismert, hogy a Pfizer például legalább 5 millió fontot adott a Cancer Research UK-nak és a Breast Cancer Now szervezetnek, míg a Takeda 6 millió fontot adott a Myeloma UK-nak. Ezek a cégek gyakran új, drága gyógyszerek bevezetésével párhuzamosan támogatják ezeket a betegérdekvédőket, ami felveti annak lehetőségét, hogy befolyásolják a közvéleményt és a döntéshozókat. Bár a gyógyszercégek nem irányítják közvetlenül ezeket a szervezeteket, a kutatások és kampányok támogatása révén alakíthatják azok profilját. A kritikusok szerint ez a gyakorlat torzíthatja a közvéleményt és a döntéshozók felfogását, különösen az új és drága gyógyszerek esetében.

Hegedűs Zsolt: Veszélyes lehet, ha nincs biztosítva az átláthatóság és a megfelelő felelősségi lánc

Megjegyezte azt is, hogy fontos lenne megismerni a Batthyány-Strattmann László Alapítvány létrehozásának részletes döntéshozói szándékát. Ha a cél az európai jó gyakorlatokhoz igazodva a ritka betegségek finanszírozásának kiegészítő támogatása a legális és átlátható társadalmi adakozás bevonásával és becsatornázásával, a betegszervezetekkel való aktív kapcsolattartással, akkor a megfelelő transzparencia biztosítása mellett lehet annak létjogosultsága.

DANÓ ANNA

Macskajancsitól a messiásig

VIDÉK Már a falvakban, kisvárosokban is mind többen érzékelik Magyar Péter erősödését, de ez mintha csak még eltökéltebbé tenné a községekben élő Orbán-híveket – derül ki riportunkból.

UNGÁR TAMÁS

– Nem tudom... – ezt a két szót ismételgeti Babic Míra, aztán így folytatja: – Mi, egyetemisták buborékban élünk, nem biztos, hogy látjuk, miképp gondolkoznak az emberek az egyetemen kívül. A hallgatók Orbán Viktort ki nem állják, 2022-ben azt gondoltuk, veszít a Fidesz, aztán mégis nyertek. Pedig az államadósság már akkor is nőtt, és a vezetők elloptak mindent. Ez most is így van, és Magyar Péter erősödik, de hogy le tudná-e győzni Orbán Viktort? Nem tudom.

Az elmúlt napokban négy dél-dunántúli városban és kétannyi faluban csaknem nyolcvan embert faggattam arról: hitelesnek látják-e azokat a közvélemény-kutatásokat, melyek szerint a Tisza Párt támogatottsága erősebb, mint a Fideszé? Írtunk róla, hogy a 21 Kutatóközpont és a Publicus Intézet is 1-2 százalékos Tisza-előnyről publikált adatokat. Válaszul a Nézőpont azt közölte, hogy a Fidesz 11 százalékkal népszerűbb, mint a Tisza. Arra voltam kíváncsi, hogy az utcákon megszólított válaszadók tapasztalják-e a Tisza erősödését, s ha igen, mivel magyarázzák, és látnak-e esélyt rá, hogy 2026-ban kormányt buktasson Magyarék csapata. A kérdezettek negyede lerázott, mondván: nem politizálnak.

Babic Míra a Pécsi Tudományegyetemen művészet-pszichológia mesterszakra jár, s a szavaiból kihallható bizonytalanság jellemző volt a válaszadókra. Szinte senki sem hisz a felmérésekben; úgy vélik, minden attól függ, melyik párthoz kötődik a „felmérő”. Azt viszont érezte a válaszadók többsége, hogy a Tisza ott lohol a Fidesz nyakában, de talán a tizedük mondta azt, hogy Magyar Péter állhat nyerésre. Míra férje, a szívklinikán műtőssegédként dolgozó Vislóczki Mátyás megjegyezte:

– A fiatalokat jól szólítja meg Magyar, és azokat is, akik kiábrándultak Orbánból, de a Fidesz mindent bevet Magyar ellen, próbálják lejáratni, és a választás előtt kapnak a nyugdíjasok valamit, hogy a Fideszre szavazzanak. Ám úgy érzem, hogy Magyarnak van esélye 2026-ban.

Egy szekszárdi magyar–történelem tanár a szabadsághiány miatt kesergett, ami az oktatásban is jelentkezik. Az ötvenes hölgy nem titkolta, hogy sokszor nem a diákoknak ingyen adott könyvből tanít:

– Nem jók a kötelező könyvek, gyakran a Mozaik könyveket használom. A diákoknak akarok élményt szerezni, nem a tankerületnek.

A közszférából az idén nyugdíjazott Katalin az egyik pécsi kávézó teraszán beszélgetett egy huszonéves párral, és nem engedte meg, hogy ők a nevüket elárulják.

– A közszférában dolgoznak – magyarázkodott Katalin. – Ha elmondanák, mi a véleményük a kormányról, holnap röpülnének. Ez egy ilyen ország lett.

Az asztalnál ülő fiatal férfi rábólintott, s bár nevét nem adta, a magnóra rábeszélt:

– Megtanultuk, hogy nem kell ugrálni, az ember foglalkozzon a saját életével, és kész. A választáskor, a fülkében politizálhatok: van egy szavazatom. Ennyi. De bevallom, drukkolok Magyarnak meg annak, hogy újra legyen nálunk demokrácia.

Az egyik szekszárdi lakótelepen a törpespiccét vezető, egykor lakatosként dolgozó, 73 éves Ágner Antalból kérdésem nyomán ömlött a szó:

– Ez a kormány csal, lop és hazudik! Mocskos, kétszínű banda, de Magyar Péternek csak akkor lesz esélye nyerni, ha lecserélődnek a szavazók. Ha jönnek a fiatalok, és mi, öregek meghalunk. Mert az öregeket át tudja verni ez a kormány a 13. havi nyugdíjjal, nem veszik észre, hogy a pluszpénzt felzabálja az infláció.

A Pünkösdi egyház szigetvári lelkésze, Ginter Zsolt nem foglalt állást arról, népszerűbb-e a Tisza, mint a Fidesz, de azt hangsúlyozta, hogy bármilyen erős is az Orbán-kormány, egyszer minden hatalomnak vége szakad. A lelkész szerint Magyar azért tűnik sokak számára hitelesnek, mert a Fidesz vezetőinek a köréből jött, így azt gondolják, kritikájával pontos képet fest a pártról.

Faddi Péter szerint is Magyar Péter azért népszerű, mert a kormánykritikája pontos. A 62 éves alsónánai férfi így fogalmazott:

– Sokaknak annyira elegük van Orbánék lopásaiból, hogy már bárkire leszavaznának, csak Orbán tűnjön el! Messiásként tekintenek Magyarra. Szerintem is jól beszél, de én csak akkor szavazok rá, ha látom, hogy nemcsak kritizál, hanem van egy olyan programja, amivel az ország valóban előbbre juthat.

Az egykor a paksi erőműben gépészként dolgozó, 70 éves Trábert János úgy vélte, hogy Magyar Péter kormánykritikája alig különbözik attól, amit az ellenzéki politikusok mondanak 2010 óta, neki mégis hisznek, az eddig meghatározó ellenzéki politikusoknak meg nem.

– Magyar egy új hang, azt gondolják, vele végre sikerülhet megdönteni a rendszert – mondta a Bonyhádon élő mérnök. – Ez egyfajta csodavárás. Mitől más ő, mint a régiek? Nem tudom, de drukkolok neki, bár engem zavar, hogy ő is a NER-lovagok közül jött, és haszonélvezője volt a rendszernek.

FOTÓK: HUSZÁR DÁVID

Az alsónánai kocsmában megszólalók szerint Magyar Péter behozná a migránsokat és eltörölné a 13. havi nyugdíjat

„Sokak már bárkire leszavaznának, csak Orbán tűnjön el! Messiásként tekintenek Magyarra. Szerintem is jól beszél, de én csak akkor szavazok rá, ha látom, hogy nemcsak kritizál, hanem van olyan programja, amivel az ország előbbre juthat.”

Gebhardt Jánosné nyugdíjas darukezelő ki nem állja Magyar Pétert, mert úgy hallotta, bántotta a feleségét és balhézott a diszkóban

Egy 43 éves szerelőt – aki Tamásként mutatkozott be, és családjával Izsákról Harkányba tartott – egy bonyhádi szupermarket előtt szólítottam meg, s ő biztos volt abban, hogy a Tisza Párt népszerűbb már, mint a Fidesz:

– Orbán tönkrevágta a magyar oktatást és az egészségügyet, és mértéktelenül ellopott mindent, ezért Magyar Péter le fogja győzni őt. Ellene a lejárató taktika se működik.

A jelek szerint ez nem egészen igaz.

– Világvége lenne, ha Magyar nyerne! – rázta a fejét tagadólag Pécsett, a meszesi lakótelepen a 63 éves Teréz, miközben megszívta olcsó cigarettáját. – Miféle ember ez? A tévében állandóan a micsodáját izélgeti?! Meg veri a feleségét?! Orbán a mi emberünk, ő harcol a magyar népért az Unió ellen.

Közben odalépett hozzá egyik szomszédja, a közmunkásként alkalmazott, 59 éves Flóra, és cigit kért.

– Ez volt az utolsó, esküszöm – emelte fel két ujját Teréz.

Az elnyűtt arcú Flóra is Orbán-szavazó:

– A Magyar csak csinálja a cirkuszt. Orbán gondoskodik rólunk.

– Cigire mégse jut? – néztem rá kérdőn.

– Kenyérre se mindig – morogta lemondóan. – Nagy a drágaság.

– A drágaságban Orbánnak nincs szerepe?

– Nincs! A háború miatt van.

Pécs-Meszesen sokan élnek szegénységben, itt mégis erős a kormány támogatottsága. A September 6-a téren, a hulló vakolatú Sztálin-barokk épületek közötti felhólyagzott aszfaltjárdán kis srácok fociztak. Sokukkal ott gurigázott az apjuk is. Erik három gyermeket nevel a feleségével, s az erőműnél alkalmazott, 25 éves férfi két passz között ekképp érvelt:

– Meszesen senkit nem érdekel a Magyar Péter. Csak egyet akarnak az emberek: kapni! Orbán választás előtt ad is nekik. Ha tőlük függ, Orbán megmarad örökre. Egyszer megindulok és elmegyek innen, családostul. Svájcba kéne. Ott dolgoztam már 14 hónapot anyagmozgatóként, abból vettem három éve egy másfél szobás lakást 9 millióért. Nem érdekel se Orbán, se Magyar. Az érdekel, hogy elmenjünk innen.

A baranyai Zádor községben élő Korsós József két botra támaszkodva jár. Elégedett Orbánnal:

– Ő ad a nyugdíjasoknak és a fiataloknak. Ugye van ez a „csók” meg az adómentesség. Magyar az csak össze-vissza beszél. Azt se tudom már, mit, csak azt, hogy összevissza. A tévében is ezt mondják. Nem való ez miniszternek.

„Magyar Péternek csak akkor lesz esélye nyerni, ha lecserélődnek a szavazók. Ha jönnek a fiatalok, és mi, öregek meghalunk.”

Gebhardt Jánosné nyugdíjas darukezelő ki nem állja Magyar Pétert.

– Lenézi az embereket – kezdte a bonyhádi asszony. – Nem válaszol a tévé kérdéseire, csak mondja a magáét, és elrohan a tévéből. Miféle ember ez? Orbán mindig ad választ.

Megállítottam, hogy ez sajnos nem így van, a nem kormánylapoknál dolgozó újságírók számára Orbán megközelíthetetlen.

– Magyar meg csak a tiszásoknak válaszol.

Megemlítettem, hogy Magyar a rendezvényei után 30-60 percet szabadon beszélget a résztvevőkkel.

– Utálom! – vágta rá a 72 esztendős asszony. – Bántotta a feleségét, balhézott a diszkóban!

Az alsónánai marhatelepen dolgozó Harmat Antal és Orbán Zoltán a falu kurta kocsmájában poharazgatott.

– Úúúúú! – nyögött nagyot az 55 éves Zoltán, amikor Magyar esélyeiről kérdeztem. – Még csak az kéne! Idehozná a migránsokat.

– Eltörölné a 13. havi nyugdíjat – tette hozzá a 60 esztendős Harmat Antal.

– Honnan hallották ezt?

– A tévében – vágta rá Zoltán. – Meg a népújságban. Az nem hazudik.

– Nincs esélye győzni Magyarnak – összegezett Antal. – Orbán megad nekünk mindent.

Később megtudtam, hogy mindketten 176 ezret keresnek a marhatelepen. Arról kérdeztem őket, hogy abból a kocsmában mire futja.

– Megiszok 5-6 felest meg kisfröccsöt – jelentette ki elégedetten Antal.

A radikális jobboldalhoz tartozó válaszadókat nem érdekli se Orbán, se Magyar. A szekszárdi Kovács Istvánnal akkor beszélgettem, amikor elbiciklizett a város melletti, magántulajdonú irredenta parkba.

– Nem tudom, ki találta ki Magyar Pétert, Soros vagy valaki más – elmélkedett az egykor kábelhálózat-tervezéssel foglalkozó, 70 éves férfi. – Szerintem csak egy macskajancsi. Azért dobták be, mert gyenge az ellenzék, állandóan veszít, kell egy új név. Még az is lehet, hogy Orbán vette ki őt a kalapból, mert vele nem lehet nyerni. Mi sosem szavazunk rá. Akkor inkább Orbánra. Bár sokat lop, de mégiscsak nemzeti gerince van.

A külföldön élő honfitársainkat nemigen érdekli a magyar politika.

– Azt se tudom, ki az a Magyar Péter – felelte a 40 éves, nagydobszai Vukó Ákos, aki 2010 óta egy Linz melletti húsüzemben dolgozik. – Kint akarok maradni, veszek egy házat, már csak látogatóba járok haza.

Sokan azt gondolják, Magyar Péterrel se lenne jobb az ország sora. Zoltán és párja Hobolban lakik, mindketten 2-2 gyereket neveltek fel. A 66 éves férfi 18 évet dolgozott különböző németországi gyárakban, felesége 14 évet. Zoltán megmosolyogta kérdéseimet:

– Mindegy, ki lesz hatalmon. A rendszerváltás után a vörös bárók loptak, most Orbánék, ha ők megbuknak és Magyar nyer, akkor az ő emberei lopják majd el, ami még megmaradt, mert ők is éhesek lesznek. Csak a lopás a biztos.

LAPSZÉL

Élelmiszer: pályázat a pazarlás ellen

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

November 6-ig lehet pályázni akciókkal a november 16. és 24. között rendezendő európai hulladékcsökkentései hétre, amelynek fő témája az élelmiszer-pazarlás lesz – közölte az Energiaügyi Minisztérium. Elsősorban olyan projekteket várnak, amelyek középpontjában az élelmiszer-fogyasztás ökológiai lábnyomának csökkentése, az élelmiszer-maradványok újrafelhasználása, újrahasznosítása áll, valamint fenntarthatóságra és ismeretszerzésre sarkallnak. MTI

Újabb leminősítés Franciaországnak

Negatívra rontotta az eddigi stabilról Franciaország elsőrendű „Aa2" államadóssági besorolásának kilátását a Moody's Ratings. A nemzetközi hitelminősítő a péntek éjjel Londonban bejelentett döntés indoklásában kiemelte: egyre nagyobb a kockázata annak, hogy a francia kormány nem hajtja végre a vártnál tartósan magasabb költségvetési hiányok kialakulásának és az adósságtűrő képesség romlásának megakadályozásához szükséges intézkedéseket. A Moody's szerint a GDP-arányos államháztartási hiány az idén meghaladja a 6 százalékot. MTI

Bevásárol helyettünk a Google

A Google új mesterségesintelligencia-technológiát fejleszt, amely képes lehet átvenni a webböngésző szerepét olyan feladatok elvégzésében, mint a kutatás és a vásárlás. Egy bennfentes szerint a Project Jarvis kódnevű fejlesztés bemutatása már decemberben várható, a Gemini nagy nyelvi modell megjelenésével egy időben. REUTERS

Magyar Péternek üzent Nagy István

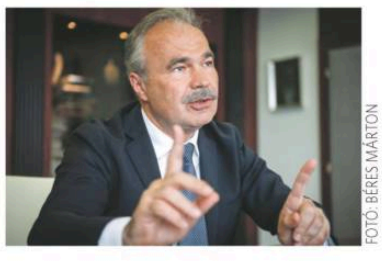

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A magyar gazdákat tönkretenné, ha Brüsszel elvenné a területalapú támogatásokat – mondta Nagy István agrárminiszter a Facebookon közzétett szombati videóüzenetében. Szerinte meg kell őrizni minden gazdának a területalapon járó forrásokat, és egyaránt biztosítani kell a vidékfejlesztési támogatásokat is. A miniszter arra reagált, hogy a Tisza Párt szerint el kell vonni a gabonatermeléstől az európai uniós támogatást, s csak a zöldség-gyümölcs termesztést kellene segíteni. Nagy István szerint ez a vidék elárulása, és olyan fokú drágulást jelentene az élelmiszeriparban, amihez nincs fogható. NÉPSZAVA

Mikromilliárdok

MÉRET A mintegy 75 milliárd forintból épült Balaton Park MotoGP versenypálya fejlesztője mikrogazdálkodói beszámolót ad le évek óta.

ÁBRAHÁM AMBRUS

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A balatoni MotoGP versenypálya elméletileg még Forma 1-es futamok megtartásához is megfelelne.

Meglepő passzust találni a jövő évi magyarországi MotoGP és Superbike világbajnoki futamainak otthont adó pálya fejlesztője, a Balaton Park Motorsport (BPM) Kft. cégbírósági papírjai között. A 2019-ben életre hívott társaság mérlegei mellé leadott mellékletekben, amelyek a taggyűlési határozatokról szólnak, rendre, azaz minden évben mikrogazdálkodóként hivatkozik magára a társaság. Minden egyes évben ugyanis az ügyvezető, Hanóch Nísszání által ismertetett „mikrogazdálkodói beszámolót" fogadta el a grémium. A pálya építtetőjére – a munka immár mintegy egy évtizedre nyúlik vissza – nem egyszerű ráakadni, ugyanis igen ritkán volt konkrétan megnevezve. A HUMDA Magyar Mobilitás-fejlesztési Ügynökség Zrt., a versenyek hazai szervezője és promotere azonban lapunknak alig egy hete tisztázta a kérdést, és úgy tájékoztatott, hogy a BPM a helyszín fejlesztője. Mindebből egy komoly ellenmondás rajzolódik ki. A magát mikrogazdálkodónak valló BPM Kft. felelős ugyanis Magyarország egyik legértékesebb – majdnem 200 millió eurósra becsült, azaz mintegy 75 milliárd forintba kerülő –, magánkézben lévő ingatlana, a Balaton Park versenypálya fejlesztéséért.

Ráadásul a pálya jelenleg FIA Grade 2 licenccel rendelkezik, a legmagasabb Grade A-hoz (ez már elméletileg Forma–1-es futamok megtartásához is elegendő) és a rendezéshez szükség lesz még további fejlesztésekre. Ezek elsősorban a biztonságos lebonyolításhoz kellenek: az eredeti nyomvonal 7-es kanyarjánál két kisebb sugarú kanyart alakítanak ki a belső oldalon, így itt is megmarad a nagy sebesség, miközben a nagyobb biztonság érdekében nő a bukótér területe. A 11-es kanyarnál egy új sikánnak köszönhetően csökken a sebesség, miközben nő az előzési lehetőségek száma. Közvetlenül a pálya új szállodája alatt pedig egy technikás kanyarkombinációt építenek ki. A HUMDA már említett válaszából pedig az derül ki, hogy ezeket a vélhetően tetemes összegű munkálatokat is a Balaton Park Motorsport Kft. finanszírozza. Sőt, a bejelentés utáni sajtótájékoztatón Walterné Dancsó Adrienn, a Balaton Park Circuit operációs igazgatója úgy nyilatkozott: ez a beruházás eddig is a terveik között szerepelt, így az ehhez szükséges extra költség is a rendelkezésükre áll.

A számviteli törvény szerint érdemi feltételei vannak, ha valaki mikrogazdálkodói beszámolót kíván készíteni. Három mutatóból – így a mérlegfőösszeg nem haladhatja meg a 100 millió forintot, az éves nettó árbevétel a 200 millió forintot, míg az üzleti évben a foglalkoztatottak átlagos száma a 10 főt – legalább kettőt teljesíteni kell. Aligha túlzás, hogy ezek a mutatók nem feltétlenül egy 75 milliárdos projekthez tipikusan passzoló számok. A mérlegei szerint azonban a BPM nem is nagyon feszegeti ezeket a határokat, hiszen mint korábbi cikkünkben is utaltunk rá, a vállalat árbevétele az elmúlt évben mindössze 995 ezer forint volt. Adózott eredménye 223 ezer forintra, a mérlegfőösszeg pedig alig 4,078 millió forintra rúgott. Ezeket a számokat a Magyarországra települt, izraeli származású Hanóch Nísszání vezetésével a közgyűlés el is fogadta.

4 milliárd forintnyi jogdíjat kell fizetni, hogy a MotoGP mezőnye Magyarországon versenyezzen

A Népszava előzőleg a pályánál is érdeklődött, hogy kik állnak a projekt mögött, de csak annyit írtak: „A pálya Hanóch Nísszání úr vezetésével, külföldi magánbefektetési alapok tulajdonában van." A nyilvánosan elérhető cégadatokban sem látszik a pálya mögött álló céghálóban annak a tetemes összegnek a nyoma, amibe egy ilyen színvonalú pálya kerül. A céghálló végén rendre belize-i társaságokat találni, amelyek tulajdonosait nem lehet kideríteni.

A számos felvetéssel kapcsolatban újabb kérdéssort küldtünk a HUMDA számára. (Azt a társaságtól már megtudtuk, hogy a MotoGP esetében 9,922 millió euró, azaz nagyjából 4 milliárd forint a fizetendő jogdíj, míg a Superbike-mezőny 927 ezer euró fejében látogat el Magyarországra. Az összegeket a jogtulajdonos, a Dorna számára kell kifizetni.) Most arra voltunk kíváncsiak, hogy a pálya fejlesztője, a Balaton Park Motorsport Kft. milyen feltételekkel bocsátja rendelkezésre a helyszínt. Aligha ördögtől való a feltételezés ugyanis, hogy a 75 milliárdos beruházása után szeretné ráfordításai eredményét látni a cég, ezért alighanem érdemi díjazás mellett lehet majd használni a pályát. Ugyanakkor azt sem lenne kizárható, hogy egy ilyen, a világ számos pontján érdeklődéssel figyelt eseményben való részvételért cserébe, annak reklámértéke miatt, akár költségmentesen biztosítják a helyszínt a futamok számára. Rákérdeztünk, ha a magyar állam részéről fizetnek a pályahasználatért, akkor annak mekkora az összege, és hogy a jegyek után keletkező árbevételből jut-e a BPM-nek. Arról is érdeklődtünk, hogy a verseny rendezéséhez szükséges kvalifikált személyzetet – többek között pályabírókat – ki biztosítja, és a tiszteletdíjukat ki fizeti ki.

> A magát mikrogazdálkodónak valló BPM Kft. felelős Magyarország egyik legértékesebb – majdnem 200 millió eurósra becsült, azaz mintegy 75 milliárd forintba kerülő –, magánkézben lévő ingatlana, a Balaton Park versenypálya fejlesztéséért.

Ezekre a kérdéseinkre udvarias válasz érkezett, hogy „A HUMDA Magyar Mobilitás-fejlesztési Ügynökség Zrt. a két motorverseny idejére kibérli a balatonfőkajári Balaton Park Circuit versenypályát. A futamok promotere és szervezője a HUMDA Magyar Mobilitás-fejlesztési Ügynökség Zrt., így a jegybevételek az ügynökséghez kerülnek, és a verseny rendezéséhez szükséges személyzetet is a szervező biztosítja, javadalmazásukat is a HUMDA fizeti." Arra nem kaptunk választ, hogy a pálya számára a szervezet mekkora bérleti díjat fizet. A jogdíjat figyelembe véve ez aligha lesz kis összeg.

E-autó-lázban ég a kormány

KÖZLEKEDÉS Tovább javultak a cégek elektromosautó-vásárlási támogatását célzó pályázat feltételei – közölte az Energiaügyi Minisztérium (EM). Így 2021 helyett 2022 végéig kitolták a cégalapítás legkésőbbi lehetséges időpontját, és az éves bevételnek sem kell meghaladnia a járműbeszerzés várható költségét. A februárban indult, járművenként 2,8-4 milliós, vissza nem térítendő támogatást ígérő kiírás 30 milliárdos keretéből eddig 18 milliárd értékben 4 ezer kérelem érkezett be. Közülük 14 milliárdra leszerződtek.

Bár az EM 28 milliárd forintos keretösszegű e-töltő-kiírása csak november 6-án élesedik, már zajlik az előzetes ajánlatok értékelése. A kiírás révén az e-töltővel kevésbé ellátott járásokban igyekeznek több száz egység létesítését ösztönözni. A közműhatóság által jelenleg nyilvántartott, 2500 hazai e-töltőpont zöme ugyanis a fővárosra és Pest megyére összpontosul. A pályázaton cégenként legalább 100 millió, legfeljebb 4 milliárd forint kedvezményes hitel nyerhető el. Az energiatárolóval, illetve megújuló áramtermelővel összekapcsolt töltők támogatását nem kérik vissza. A „kapcsolódó, technikai felhívásra" előzetesen 28, e-töltő-telepítésre jogosult vállalkozás jelentkezett. A tervek első, október végi felmérését követően most egy második körben, november 4-ig, új ajánlatokat várnak.

> A kizárólag elektromos hajtású gépkocsik száma nyáron meghaladta a 60 ezret.

Magyarországon a kizárólag elektromos hajtású gépkocsik száma a nyáron meghaladta a 60 ezret. A tárca szerint 2026-ra az érték megkétszereződhet. Bár ezt kedvező statisztikákkal támasztják alá, más összefüggésben maga a kormány is elismeri az elektromos autózás iránti nemzetközi kereslet visszaesését. A KSH adatsora szerint 2023-ban a 4,2 millió hazai gépjárműből 41 ezret hajtott tisztán áram. M. I.

Csalást emleget az ellenzék

TBILISZI Felettébb gyanús eredmény született a georgiai választáson. A kabinethez közel álló választási bizottság a kormányzó oroszbarát Grúz Álom nagy győzelmét hirdette ki, ami egyes számok alapján irreálisnak tűnik. Az Európa-barát erők a hogyan továbbról tárgyalnak.

RÓNAY TAMÁS

A tbiliszi központi választási bizottság adatai szerint a kormányzó Grúz Álom párt ismét megszerezte a 150 parlamenti hely többségét. Bidzina Ivanisvili dúsgazdag vállalkozó pártja a szavazatok mintegy 54 százalékát szerezte meg a szombaton megtartott voksoláson. A négy ellenzéki blokk, amely együttesen Ivanisvili megállítását tűzte ki célként, 8-11 százalék közötti eredményt ért el, összesen mintegy 37,5 százalékot.

Bár Grúzia tavaly decemberben az Európai Unió tagjelöltje lett, a csatlakozási folyamatot az Unió azóta befagyasztotta.

Az adatok szerint több párt nem érte el az ötszázalékos küszöböt. Az ellenzék kísérlete, hogy választások útján kiszorítsa a hatalomból Ivanisvilit, aki formálisan csak pártjának tiszteletbeli elnöke, kudarcot vallott. Az Oroszországban meggazdagodott milliárdos a választási kampányban a béke erejeként mutatta be pártját, amely távol akarta tartani Georgiát egy újabb háborútól Oroszországgal. Az ellenzéket viszont azzal vádolta, hogy háborúba akarja sodorni az országot. Ez a Kreml érdekeit szolgáló retorika felettébb ismerős lehet Magyarországon is. Nem meglepő módon elsők között gratulált Ivanisvili pártjának az orosz hazugsággyárnak tartott RT televízió vezetője, Margarita Szimonjan, valamint az eredményt meg sem várva, az amúgy egymásnak ellentmondó exit pollok után Orbán Viktor és Szijjártó Péter. Sőt, hírek szerint a magyar kormányfő ma Tbiliszibe is ellátogat, hogy legitimálja a gyanús eredményt. Kérdés, hogy az EU soros elnökeként lép-e fel.

FOTÓ: VANO SHLAMOV/AFP

Az ellenzéki vezetők, köztük a középen álló Tina Bokucsava szerint a voksolást meghamisították

A Grúz Álom ugyanakkor a jelek szerint messze van attól, hogy a 150 parlamenti mandátum háromnegyedét megszerezze, ami az alkotmány módosítását tenné lehetővé. A párt többek között az ellenzéki pártok betiltását és az általa „hagyományos értékekként" feltüntetett LMBT-ellenes szabályok további szigorítását akarta elérni.

Mivel az eredmény jelentősen eltér attól, amit nyugati közvélemény-kutatók jövendöltek, az ellenzék csalást emleget, és azt állítja, „ellopták a grúz néptől" a választást. „Nem fogadjuk el a meghamisított választási eredményeket" – hangoztatta Tina Bokucsava, az Egyesült Nemzeti Mozgalom nevű választási szövetség vezetője. Egy másik ellenzéki vezető, Nika Gvaramia szerint a Grúz Álom „alkotmányos puccsot" hajtott végre.

Az exit pollok is a Nyugat-barát erők győzelmét vetítették előre. A szavazás végeztével a két ellenzéki tévécsatornáknak készített exit poll felmérés szerint a Grúz Álom a szavazatok 40,9, illetve 42 százalékát szerezte meg, míg a négy ellenzéki csoportosulás összesített eredménye 51,9 és 48 százalék volt. A kormány nagy támogatójaként ismert Imedi TV felmérése viszont 56 százalékot jövendölt a Grúz Álomnak. Számos jelentés érkezett a szavazások tisztaságának megsértéséről és a szavazóhelyiségek előtti erőszakról. A kétezer választási megfigyelőt tömörítő My Vote nevű csoport a választási csalások és erőszakos cselekmények mértékére való tekintettel úgy vélte, hogy az előzetes eredmények nem tükrözik a grúz állampolgárok akaratát. A választási bizottságot is számos bírálat érte amiatt, hogy túl közel állt a kormányhoz, és a választási reformot, a digitális szavazásra való átállást kellő konzultáció nélkül siettette. „Egy kormányzati szervnek kell gondoskodnia a választási folyamathoz szükséges átláthatóságról" – mutatott rá Dritan Nesho a HarrisX közvélemény-kutató intézettől. „Elemeztük az adatokat egyes körzetekből, és ezek alapján nagy eltérés mutatkozik. Olyan körzeteket találunk Tbilisziben, ahol a Grúz Álom a szavazatok 45 százalékát kapta meg, miközben tudjuk, hogy az ellenzéki szavazatok nagy része Tbilisziből érkezett." Becslések szerint a szavazatok egyötödét csalhatták el.

Az ellenzék azt állítja, „ellopták a grúz néptől" a választást.

Az ellenzék úgy jellemezte a voksolást, mintha Európa vagy Oroszország között kellene választani. Sokan úgy vélték, ez a szavazás a legfontosabb azóta, hogy a grúzok 1991-ben támogatták a Szovjetuniótól való függetlenséget. Bár Grúzia tavaly decemberben az Unió tagjelöltje lett, a csatlakozási folyamatot az EU befagyasztotta a demokráciában tapasztalható visszalépés miatt. A tbiliszi parlament elfogadott egy orosz típusú, „külföldi befolyásra" vonatkozó törvényt, amely a nyugati finanszírozásban részesülő csoportokat diszkriminálja. Georgiában széles körű megmozdulások várhatók a voksolás után.

Brit beavatkozás az amerikai választásba

VISZÁLY Napokkal az Egyesült Királyságban is tűkön ülve várt amerikai elnökválasztás előtt váratlan feszültség alakult ki a Republikánusok és a Labour között, mert kitudódott: a Munkáspárt közel száz aktivistáját irányította át az Egyesült Államokba, hogy az ún. billegő államokban, Észak-Karolinában, Nevadában, Pennsylvaniában és Virginiában segítsék a Demokrata Párt munkáját. Brit lapok beszámoltak arról, hogy Donald Trump kampányában közreműködő ügyvédek jogi panaszt terjesztettek be az Egyesült Államok szövetségi választási bizottságához, amelyben azt állítják, a riválisi párt fedezte az aktivisták költségeinek legalábbis egy részét. Sophie Patel, a Labour operációs vezetője LinkedIn csatornáján közölte, „közel száz volt és jelenlegi pártfunkcionárius készül az USA-ba, és még van tíz szabad hely, ha valaki kész bevetni magát az észak-karolinai csatamezőn – szállásról gondoskodunk".

Trump jogi csapata a Telegraph lapra hivatkozva sérelmezte, hogy Matthew Doyle, a Munkáspárt kommunikációs igazgatója és Morgan McSweeney, Sir Keir Starmer kormányfő stábfőnöke is kivették a részüket a fejtágításból. Előbbi a demokraták augusztusi nemzeti konvenciójára, utóbbi egy washingtoni megbeszélésre utazott ki, hogy tájékoztassa Kamala Harrist a Labournek éppen az amerikai függetlenség napján elért földcsuszamlásszerű választási győzelmének kulisszatitkairól. A centrumtól balra elhelyezkedő „i" napilap szerint a jogi sérelem megalapozottságát az fogja eldönteni, vajon az amerikai fél is hozzájárult-e anyagilag az aktivisták költségeihez, mert ha igen, az komoly beavatkozásnak számítana a republikánusok szemében. Jogászaik elképzelhetetlennek tartják, hogy Kamala Harris és kampánycsapata ne tudott volna a „százak" érkezéséről és tevékenységéről. Ezzel kapcsolatban vizsgálat elindítását kezdeményezik, mert „a 2024-es elnökválasztási kampányba való szemérmetlen beleszólásról van szó". A választási bizottság (FEC) szabályainak megfelelően külföldi állampolgárok, kormányok, politikai pártok nem nyújthatnak pénzügyi segítséget a választásokhoz, nem tehetnek felajánlásokat és fordíthatnak alapítványi összegeket egy amerikai párt támogatására. Ennek kijátszása még indirekt formában sem lehetséges.

FOTÓ: WILLIAM WEST/AFP

A Brit Nemzetközösség szamoai találkozóját is beárnyékolta a Munkáspárt amerikai ügye, Sir Keir Starmer kormányfő nem túl nagy örömére

A republikánusok által indított szenvedélyes támadás kedvezőtlen előjel egy esetleges Trump-győzelem esetére, hiszen már előre megkérdőjelezi az oly sokat emlegetett „különleges viszony" jövőjét. Mi várható a Munkáspárttal való együttműködéstől, amikor még egymást követő konzervatív kormányfők is nehezen találták meg a hangot Donald Trumppal annak első elnöksége idején? A The Times napilap idézi Susie Wilest, a republikánus jelölt kampánymenedzserét, aki „hosszú évekre visszamenő Amerika-ellenes beavatkozásról" beszél, és szerinte a „bukdácsoló Harris–Walz-kampány keresi a külföldi beleszólás lehetőségét radikális üzenete közvetítésére, mert tudja, nem képes megnyerni az amerikai embereket". A kampányfőnök által kiadott közlemény megjegyzi, a „szélsőbalos Munkáspárt ösztönözte Kamala veszélyesen liberális politikáját".

Sir Keir Starmer nem tudta elkerülni, hogy a Brit Nemzetközösség szamoai csúcsértekezletén szó essen a kérdésről. A vele utazott brit tudósítóknak elmondta, a párt önkéntesei szinte minden korábbi amerikai választás előtt segítettek „testvérpártjuknak" a korteskedésben. A Munkáspárt és a demokraták között a Guardian szerint a Bill Clinton–Tony Blair-érában volt a legszorosabb az együttműködés, amikor az ún. harmadik út felívelő szakaszban volt, és különösen az egymást támogató agytrösztök tartották életben. Tony Blair később ideológiai különbségeik ellenére is kiválóan szót értett George W. Bushsal is, olyannyira, hogy hírneve kockáztatásával teljes mellszélességgel támogatta a 2003-ban elindított iraki háborúban.

Az FEC határozottan lépett fel a 2016-os választás során is. Úgy ítélte meg, hogy Bernie Sanders független jelölt kampánya törvénytelen támogatást fogadott el az Ausztrál Munkáspárttól. Végül 2018-ban Sanders vállalta a 14 500 dolláros büntetés kifizetését.

R. HAHN VERONIKA (LONDON)

LAPSZÉL

Jelentős veszteségek a kormánypártnak

FOTÓ: RICHARD A. BROOKS/AFP

Valószínűleg elveszti az abszolút többséget Isiba Sigeru japán miniszterelnök pártja a vasárnapi parlamenti voksolás után. A kormányfő röviddel október elején történt hivatalba lépését követően írt ki új választásokat, hogy biztosítsa reformprogramjának támogatását. Az Isiba vezette konzervatív Liberális Demokrata Párt (LDP) és a jobbközép Kómeitó párt koalíciója kényelmes, 288 mandátumos többséggel rendelkezett az előző parlamentben, de akár hetven mandátumot is veszthetnek. Az LDP 1955 óta szinte megszakítás nélkül kormányoz. A párt népszerűsége a nagy infláció és legutóbb egy korrupciós botrány miatt esett vissza. NÉPSZAVA

Már Kurszknál az észak-koreaiak

Volodimir Zelenszkij ukrán elnök arra figyelmeztetett, hogy Oroszország már vasárnap az ukránok elleni frontvonalba küldte az észak-koreai csapatokat a kurszki régióban. Zelenszkij ezért arra kérte a világ vezetőit, gyakoroljanak „kézzelfogható nyomást” Phenjanra. Dél-Korea sürgette Oroszországot, hagyjon fel az Észak-Koreával folytatott „illegális együttműködéssel”, és „súlyos aggodalmának” adott hangot, mivel Moszkva ratifikálta a Phenjannal kötött védelmi szerződését. Szöul növekvő aggodalommal figyeli az észak-koreai csapatok Oroszországba telepítését. NÉPSZAVA

Újabb választás Bulgáriában

FOTÓ: NIKOLAY DOYCHINOV/AFP

A balkáni országban vasárnap tartották a hetedik parlamenti választásokat kevesebb mint négy év alatt. Az előző, júniusi voksoláshoz hasonlóan ismét a kormányfői tisztséget eddig háromszor betöltő Bojko Boriszov (képünkön) konzervatív GERB pártja lesz a legerősebb erő. A közvélemény-kutatások szerint 26 százalékra mérik a pártot. A GERB azonban a júniusi választások után nem tudott stabil kormányt fenntartani. A PP–DB szövetség liberális reformereinek és az oroszbarát jobboldali Újjászületés pártnak egyaránt 14 százalék körüli eredményt jósolnak. Az EU legszegényebb országa politikailag instabil, amióta a korrupcióellenes tüntetések 2021-ben megbuktatták Boriszov kormányát. Emiatt veszélybe kerülhet Bulgária 2025-ben remélt euróövezeti csatlakozása. NÉPSZAVA

Válaszcsapás Irán ellen

ATTAK Az izraeli légierő iráni katonai bázisokat támadott szombaton. Négyen meghaltak. A nukleáris és olajlétesítményeket azonban nem bombázták. Washington jogos önvédelemről tett említést.

RÓNAY TAMÁS

FOTÓ: ATTA KENARE/AFP

Egy nappal az Irán elleni támadás után a teheráni rezsim azt akarta közvetíteni, hogy az izraeli attak kis jelentőségű volt

Mintegy száz izraeli F–15-ös és F–16-os harci gép szombat hajnalban körülbelül száz iráni, elsősorban katonai objektumot támadott. Az izraeli hadsereg három hullámban bombázta Iránt. Először erős robbanás rázta meg Teherántés egy közeli várost – közölte az állami televízió. Ezután még két hullámot rögzítettek. Izrael reggel hat órakor jelentette be a támadások végét. A Forradalmi Gárda hivatalos hírügynöksége, a Farsz megerősítette a katonai bázisok és radarok elleni támadásokat Ilam, Huzesztán és Teherán tartományokban.

Bár hivatalos teheráni közlések szerint négy katona életét vesztette az akcióban, s a perzsa állam „arányos választ” ígért, szakértők úgy vélik, Irán közvetlenül nem akar újabb támadást indítani Izrael területe ellen. A mostani izraeli akció válasz volt az október elején végrehajtott iráni műveletre, amikor Teherán majdnem kétszáz ballisztikus rakétával támadta a zsidó államot. Néhány nappal korábban, szeptember 27-én Izrael végzett az Irán által támogatott libanoni síita terrorszervezet vezetőjével, Hasszán Naszrallahhal.

Beszámolók szerint a szombati izraeli akcióban néhány iráni bázis megsemmisült, köztük egy dróngyár Samszabadban. Daniel Hagari, az izraeli hadsereg szóvivője közölte: lezártnak tekintik az Irán elleni műveletet. Abbász Aragcsi iráni külügyminiszter azonban úgy foglalt állást, hogy „joguk van megvédeni magukat”.

Bár a perzsa állam igyekezett lekicsinyelni az izraeli akció jelentőségét, mint fogalmaztak, „a cionista hegy csak egeret szült”, s a hivatalos teheráni közlés az ország légvédelmét méltatta, az izraeli akció valójában éppen az iráni légelhárítás sebezhetőségére világított rá. Teheránban a támadás megindítása során nem szólaltak meg a szirénák, és egyetlen ellenséges vadászgépet sem találtak el. Azok pedig, akiket a robbanások felébresztettek, alig látták nyomát annak, hogy az iráni légvédelem működésbe lépett volna. Az izraeli légierőnek nem jelentett gondot az elavultnak számító orosz S–300-as légvédelmi rendszer megkerülése, melynek elemeit a Khomeini Nemzetközi Repülőtéren helyezték el. Tel-Avivban úgy vélik, a visszafogottnak nevezhető akció kudarc volt Irán számára, hiszen feltárta a perzsa állam korlátozott katonai képességeit. Ám akadnak olyan feltételezések is, melyek szerint Irán szándékosan nem akart komolyabb ellenállást tanúsítani, mert az izraeliek, akik előre figyelmeztették a perzsa államot a támadásra, felszólították Teheránt arra, hogy „ne reagáljon”.

Izraeli értékelés szerint a vártnál kevésbé súlyos akció is kudarc volt Irán szempontjából.

Jóllehet az október elsején végrehajtott iráni akciót követően Izraelben sokan, még a kormányzat részéről is kemény választ követeltek, legfőképpen az iráni nukleáris vagy olajlétesítmények elleni támadást, ami súlyos csapást jelentene a perzsa államnak, a múlt héten az izraeli kormány már előre közölte Joe Biden amerikai elnökkel: eltekintenek az említett objektumok megtámadásától. Jair Lapid ellenzéki vezető viszonylagos visszafogottsága miatt bírálta is az izraeli manővert.

Az Egyesült Államok Izrael „jogos önvédelméről” beszélt a szombati támadás kapcsán. António Guterres ENSZ-főtitkár a regionális háború elkerülésére és a „diplomácia útjára” való visszatérésre szólított fel. „Kötelességünk véget vetni az Izrael által létrehozott terrornak ebben a régióban” – mennydörgött Recep Tayyip Erdoğan török vezető, aki sokkal keményebb szavakat használt, mint az Arab Emírségek, Szaúd-Arábia, Katar és más szunnita államok.

Terrortámadás Izraelben

Az Irán elleni akció másnapján, vasárnap Tel-Avivban egy férfi teherautóval hajtott bele a tömegbe egy mozi közelében lévő buszmegállónál. Öt személy meghalt, több mint harmincan megsérültek, közülük tíz állapota súlyos. Több embert a busz alól kellett kimenekíteni. A sofőrt – egy palesztin férfiról van szó – lelőtték a biztonsági erők.

ÓVA INTETT

ANTÓNIO GUTERRES

ENSZ-főtitkár a regionális háború elkerülésére szólított fel

Napokkal az izraeli támadás előtt az amerikai védelmi minisztérium légvédelmi egységet küldött a zsidó államnak, mely képes megerősíteni az ország már amúgy is kifinomult védelmi rendszerét. Ez egyfajta elővigyázatosság volt az USA részéről arra az esetre, ha Teherán válaszolna a szombati támadásra. A Jediót Ahronot izraeli napilap szerint a rendszert mintegy százfős amerikai katonai személyzet kezeli.

Egyelőre nem szélesedik ki a konfliktus

AGGODALOM Ebben az évben ez már a második közvetlen támadássorozat Izrael és Irán között az izraeli hadsereg gázai és dél-libanoni akciója árnyékában. Az ellenségeskedés félelmet keltett a nemzetközi szereplőkben, hogy a közel-keleti konfliktus fokozatos kiterjesztése nyílt és közvetlen háborúvá fajul. Az első „ütésváltásra” áprilisban került sor: a szíriai fővárosban, Damaszkuszban egy iráni diplomáciai épületet bombázott Izrael, amelyben 13 ember halt meg, köztük a Forradalmi Gárda három magas rangú parancsnoka. Teherán háromszáz rakétával és drónokkal támadta Izraelt.

Több jel utal azonban arra, hogy Irán ezúttal nem kíván közvetlen választ adni. Izrael előre értesítette Teheránt a támadásról, így kívánta elkerülni a halálos áldozatok magas számát. Ez is azt jelzi, Benjamin Netanjahu kormánya sem érdekelt a konfliktus eszkalálásában. Másrészt hírek szerint Irán a szombati akciót követően titkos csatornákon közölte: nem kíván válaszolni. Feltételezések szerint Teherán számára az jelentette volna a vörös vonalat, ha a stratégiailag elengedhetetlen infrastruktúrát, a nukleáris, olajlétesítményeket érte volna támadás, vagy kiiktatták volna a perzsa állam egyik vezető személyiségét. Bár a szombati támadás komoly anyagi károkat okozhatott Iránnak, a közvéleménynek a perzsa állam állíthatja azt, hogy nem történt különösebb gond, az élet megy tovább.

FOTÓ: ABIR SULTAN/AFP

Benjamin Netanjahu kormányfő nem akarta kiélezni a konfliktust a nukleáris létesítmények megtámadásával

Izrael nem az Egyesült Államok intelmeire hallgatva tekintett el a nagyobb támadástól, hanem mert tisztában van azzal, hogy egy ilyen összetett katonai műveletre nincs lehetősége Washington segítsége nélkül, amelynek a lehető legrosszabbkor jönne egy kiterjedt konfliktus alig több mint egy héttel az amerikai elnökválasztás előtt.

A nagyobb izraeli akció nyomán induló iráni megtorlás is kellemetlen következményekkel járna. Az egész világgazdaság számára súlyos csapást jelentene, ha Irán lezárná a Hormuzi-szorost. A konfliktus kiterjesztése destabilizálhatja az egész Közel-Keletet, és más államokat is bevonhat a konfliktusba, például Szaúd-Arábiát, az Egyesült Arab Emírségeket, vagy akár Oroszországot és Kínát. Az Egyesült Államok ezért továbbra is diplomáciai lehetőségeket keres az iráni nukleáris kérdés megoldására, beleértve a nukleáris megállapodáshoz való visszatérést.

R. T.

Sikerre ítélve

RÓNAY TAMÁS

Ausztria a jelek szerint mégsem fordul erőteljesen jobbra, a voksolást megnyerő szélsőjobboldali Osztrák Szabadságpárt (FPÖ), amely a Fideszhez hasonlóan a Patrióták Európáért képviselőcsoportjának tagja az Európai Parlamentben, a kabineten kívül reked. A kormánypárti magyar médiumokban ugyan dicshimnuszokat zengtek az osztrák választási eredmény után, de Bécs várhatóan továbbra sem lesz partner Magyarország számára Brüsszel „elfoglalásában".

Az osztrák választás, illetve az azt követő koalíciós tárgyalások jól mutatták, mennyire fontos a fékek és ellensúlyok rendszere. Milyen jót tesz a demokráciának, ha az elnöki székben nem bólogató Jánosok ülnek, hanem olyanok, akik szívükön viselik a demokrácia sorsát! Alexander Van der Bellen elnök nem volt hajlandó Herbert Kickl szabadságpárti vezért megbízni a kormányalakítással, mert az FPÖ már évekkel ezelőtt megmutatta valódi arcát: egy oroszbarát, a demokrácia alapelveire fittyet hányó politikai erő. Az FPÖ kormányra kerülése veszélyt jelentett volna Ausztria számára. Emlékezhetünk még az Ibiza-botrányra, amiből kiderült, hogy a korábbi FPÖ-vezető, Heinz-Christian Strache magyarországi médiaviszonyokat akart megvalósítani hazájában. Ezzel is bizonyította: kizárólag a hatalom érdekli. De jól bevésődhetett az emberek emlékezetébe az a 2018-as jelenet is, amikor az FPÖ által delegált osztrák külügyminiszter, Karin Kneissl meghívta az esküvőjére Putyint, akivel közös táncot is lejtettek. Az osztrák diplomácia egykori vezetőjének házassága ugyan nem bizonyult tartósnak, de a szabadságpárt Ukrajna megtámadása után is kitart a Kreml-barát külpolitika mellett.

Azért még nem lélegezhetnek fel a demokrácia iránt aggódók, hiszen nem lesz könnyű közös nevezőre jutnia a kormányalakítással megbízott néppárti kancellárnak, Karl Nehammernek a szociáldemokratákkal, kiegészülve várhatóan a liberális Neosszal. Ausztriában régi hagyományai vannak a nagykoalíciónak, de az osztrákok nem őriznek túl jó emlékeket az ÖVP és az SPÖ közös kormányzásainak éveiről. Ám nem is a programbeli különbségek, például a menekültpolitika eltérő megítélése jelentheti a legnagyobb akadályt, hanem az, hogy az ÖVP jelentősen jobbra fordult, kivált a csodagyereknek kikiáltott, ám csúfosan megbukott Sebastian Kurz kancellársága alatt. Az ÖVP-ben sokan inkább az FPÖ-vel fogtak volna össze, mások amiatt orroltak meg az államfőre, mert úgy vélik: azzal, hogy nem Kicklt bízta meg a kormányalakítással, az FPÖ vezetője az áldozat szerepében tetszeleghet. A szociáldemokratáknál sem hurráoptimista a hangulat, mert az SPÖ sok tagja egyszerűen nem tud megbízni a néppártban.

A helyzet nem ideális az ÖVP és az SPÖ közötti, pénteken megkezdődött koalíciós tárgyalásokat tekintve, Karl Nehammer kancellár és Andreas Babler szociáldemokrata vezető mégis megállapodásra vannak ítélve: egyiküknek sem állhat érdekében, hogy a koalíciós egyeztetések kudarca esetén hatalomba segítsék az FPÖ-t. És Európa jövője szempontjából sem mellékes, hogy Ausztriát továbbra is egy EU-párti kormány vezeti, vagy egy olyan kabinet, ami komoly veszélyt jelent az Unióra.

JEGYZET

Bonta Miklós

Süllyedünk

Amikor az elmúlt hét végén a forint 22 hónapos mélypontjára gyengült, s a devizakereskedők már 404 forintot is megadtak az euró egy egységéért, a közösségi média feldühödött kommentelői a nemzetgazdasági miniszter fejét követelték. Pedig ezúttal nem Nagy Márton hibás gazdasági víziója kapott szekundát. Azt ugyanis már korábban beárazták a piacok. Az Orbán-féle gazdasági semlegességet, amelynek végrehajtása Nagy Mártonra, illetve a külgazdasági és külügyminiszterre vár, nem veszik komolyan partnereink. (Magyarország a rendszerváltás óta, még a 20 évvel ezelőtti uniós csatlakozásunk előtt olyan tekintélyes mértékben beágyazódott a tőlünk nyugatra lévő, és kis részben a volt szocialista országokkal folytatott kapcsolatokba, hogy az Ázsiába irányuló kivitelünk érdemi növelésének nincs esélye.) Ezúttal a nagymértékű forintgyengülés oka Magyarország által nem befolyásolható. A nemzetközi befektetők térségi kockázatkerülők lettek, ezért a lengyel złoty és a cseh korona árfolyama is romlott az euróéval szemben.

Ettől függetlenül – bár erre a forint árfolyama egyelőre nem reagált – a kormány akciótervének nemzetközi megítélése meglehetősen borús. A Fitch Rating globális hitelminősítő a magyar deviza visszőfutásával szinte egy időben nyilvánosságra hozott jelentésében arról ír, hogy „ellentmondás húzódik a pénzügyi konszolidáció, a kormány szociális támogatások iránti elkötelezettsége, valamint a növekedési teljesítménycélok között". Nem látják világosan, hogy a kormány a saját lehetőségei mellett hogyan képes növelni a lakossági vásárlóerőt, hiszen erre olyan drasztikus intézkedések, mint az egyes termékeknél kötelezően alkalmazott árstop vagy az akciózás is alkalmatlannak bizonyultak. S a megfizethető lakbér is illúzió, hacsak kötelezően nem rendelik el.

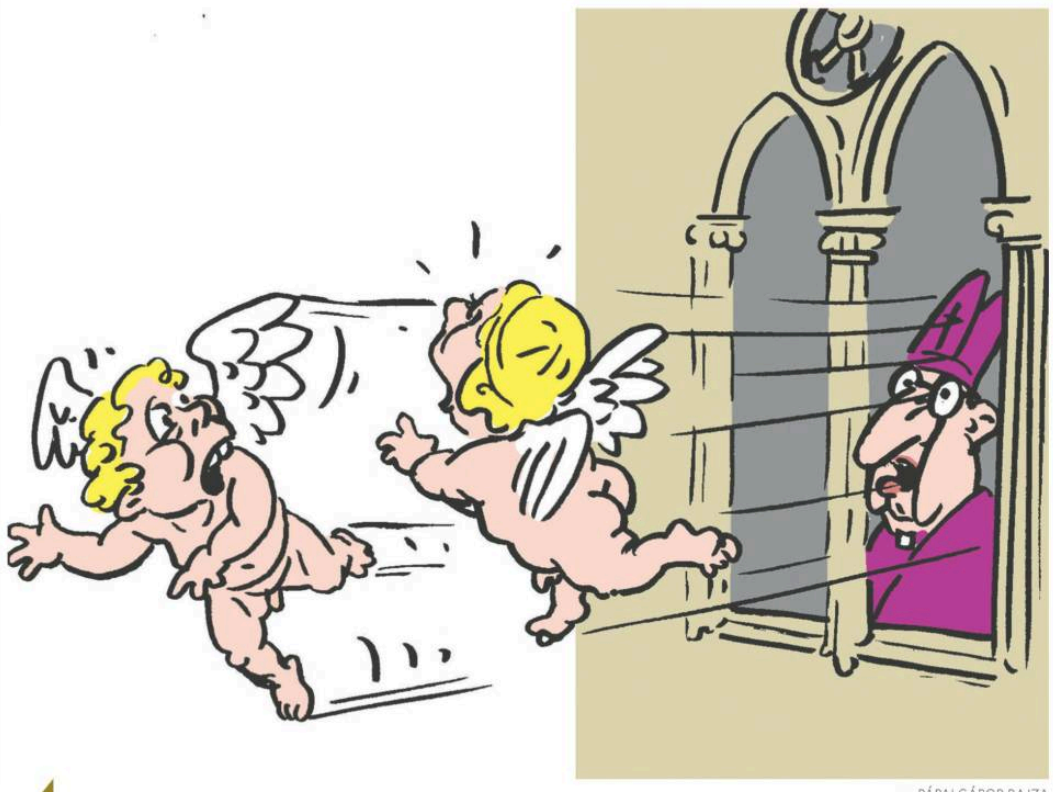

PÁPAI GÁBOR RAJZA

BAROKKOS TÚLZÁS

VAS ANDRÁS

Kettős látás

Nemcsak két Magyarország van, de két közvélemény-kutató valóság is – kommentálta a friss pártpreferencia-felméréseket Török Gábor politológus, aki szerint ugyan politikai jelentőséggel bír, hogy kijött az első néhány felmérés, mely a Tisza Párt előnyét mérte a kormánypártokkal szemben, ám kérdés, mennyire lehet nekik hinni. A Publicus – lapunk megbízásából készített – és a 21 Kutatóközpont felmérése szerint Magyar Péter formációja átvette a vezetést a Fidesz–KDNP-től, ám kontraként azonnal érkezett a kormányközeli Nézőpont kutatása, miszerint június óta mit sem változott a status quo, megnyugtatva ezzel a szavazóbázist.

Magát a hatalmat viszont nem sikerült, pedig a tűzközeliek megnyilvánulásai s a kormányfő október 23-i beszéde kapcsán nem ártana némi Xanax-kúra: házi kutatóintézetükkel ellentétben ők már a tarkójukon érzik az üldöző leheletét, aminek ékes bizonyítékai nemcsak a tarkószőr-felállító gondolatmenetek, de a miniszterelnök kötcsei metamorfózisa is: hosszú évek után végre kiállt a sajtó elé, komolyan veendőnek nevezte a felsőbb Fidesz-körökből dezertált Magyart, és szakpolitikai vitákat sürgetett.

Házi kutatóintézetükkel ellentétben a Fideszben már a tarkójukon érzik az üldöző leheletét.

Utóbbi burkolt beismerése annak, hogy a hatalom eddig a vitát és a szakpolitikát is negligálta. Persze nem is volt rászorulva, hiszen a 2006-os választások után minden komolyan szóba jövő ellenfele előbb-utóbb – nincs jobb szó rá – tökön szúrta magát, így jutottunk el az őszödi beszédtől a 2022-es, tragikomikumba fulladt ellenzéki összefogásig s ezzel a negyedik kétharmadig, ami annyira elkényelmesítette Orbánt és körét, hogy a legutóbbi két választásra már programot sem készített, csak hagyta, hogy riválisai maguktól rohanjanak a falnak.

A mérések tehát egy eltunyult Fideszt találtak, így az események két forgatókönyv szerint folytatódhatnak: a Tisza a mind több kiábrándultat maga mellé állítva komoly alternatívává emelkedik 2026-ra, vagy a Fidesz visszatalál régi önmagához, s akkor, ha nem is kétharmaddal, de kényelmes többséggel nyer sorozatban ötödször is: az olló vagy tovább zárul, vagy ismét kinyílik – kár, hogy a szárak között ott az egész ország...

Közöny

ATLANTISZ

BOD PÉTER

Nemrég jártam a háziorvosomnál meganynyi időszerű ok miatt, a doktor egy nappal időpontkérésem után fogadott. Mindezt azért jegyzem le, mert korábbi háziorvosomtól azért „igazoltam el", mert amikor tavasszal felfázásos betegség kapcsán szerettem volna, hogy megvizsgáljon, az asszisztense három héttel későbbi időpontot adott meg. Mikor elhűlve kérdeztem, hogy ezt komolyan mondja-e, némi magyarázkodással a hangjában annyit mondott: „Tudja, a doktor úrnak ötezer-ötszáz betege van." Gondolkodás nélkül jelentkeztem át egy ismerőseim tanácsolta háziorvoshoz, aki három napon belül fogadott, és villámgyorsan lebonyolítottuk az ilyenkor szokásos papírmunkát.

Most akkurátusan átolvasta kórházi zárójelentésemet, megbeszéltük, milyen további gyógymódot javasol, közben megállapította, hogy az elmúlt hónapokban sokat fogytam, ami azért is volt érdekes, mert mostani találkozónk előtt egyszer viziteltem nála, ő is nagy betegkörrel dolgozik, gyógyulásra várók százai fordulnak meg a rendelőjében, mégis emlékezett, hogyan néztem ki június közepén. Ne nyugtalankodjak, mert bajaim éppenséggel akadnak, de augusztusban napi rendszerességgel kétezer métert úsztam, keményen kondiztam, mostanság az erősítés mellett egy rekortánnal fedett helyi futópályán öt-hatezer métereket futok, így a testi változások nem maradnak észrevétlenek.

„Olyan kevesen vagyunk az egészségügyben, hogy a rendszer erre képes. Hiába ír cikket, attól semmi sem változik, főleg az emberhiány nem."

Majd szóba hoztam egy közös ismerősünket, aki nemrégiben vesemedence-gyulladással előbb egy vasárnap reggel az ügyeleten kötött ki, másnap a klinikán, és annak ellenére, hogy negyven-negyvenegy fokos volt a láza, az ájulás határán várta, hogy megvizsgálják, és végre kórházi ágyhoz jusson. Ez a jelenlegi ellátórendszerben hét órát vett igénybe, mert a reggel kilenc órai klinikai megjelenés után délután négykor kapott szobát a fertőzőosztályon.

Esetéből riportot írtam, ami hamarosan megjelenik – újságoltam az orvosnak. – Teljesen feleslegesen tette – nézett rám egyszerre fáradtan és beletörődőn. Nem hagyott nyugodni a véleménye, ezért tudakoltam, hogy miért. – Olyan kevesen vagyunk az egészségügyben, hogy a rendszer erre képes. Hiába ír cikkeket, attól semmi sem változik, főleg az emberhiány nem – érvelt. Nem hagytam annyiban. – Ami történt, emberkínzással ér fel, mert a 41 fokos lázas beteget akkor sem lehet egy klinikán hét óráig várakoztatni – raktam egymás mellé szavaimat. De látja, lehet – mondta mély rezignáltsággal a hangjában. Érződött, hogy nekem adhat igazat, de belülről ismeri az egészségügyet, ami jelen állapotában így működik, ennyire képes.

– De akkor mit tegyek? Elvégre újságíró vagyok, fel kell mutatni ezeket az eseteket, nem lehet szó nélkül hagyni. Talán jobb hallgatni? – melegedtem bele a vitába. – Nem tudom, hogy mi a helyes döntés ilyenkor, de abban biztos lehet, hogy azok, akikre ezek az ügyek tartoznak, az illetékesek, nem fogják elolvasni ezt a cikket – szólalt meg kijózanítóan.

– De értse meg, egy ilyen ügyben semmit sem tenni, nem írni, az nem lehet sem út, sem cél, az majdnem bűnpártolás.

– Hát maga tudja – zárta le a vitát.

A szelíd és a gonosz

CSILLAG ISTVÁN
közgazdász

Falamon függ egy japán fametszet,
Egy gonosz szellem arannyal festett maszkja.
Részvéttel nézem
Homloka kidagadt ereit, melyek jelzik,
Milyen megerőltető gonosznak lenni.

(Brecht: A gonoszság maszkja)

HOSSZÚ MENETELÉS

Mind a ketten beszédet mondtak a forradalom évfordulóján. Iványi Gábor a Nagy Imre Emlékház előtt, az Orsó utcában; kint, a nyílt utcán – nem kis részben a szónok személye előtti tisztelgés okán – spontán összeverődött tömegnek. A vezér pedig a gondosan összeválogatott, engedélyezett, sőt a megjelenésre kötelezett (ld. vízügyesek „ingyenes családi napja"), a Millenárison többszörösen ellenőrzött tömeg előtt.

Iványi szelíd, tárgyilagos beszéde a harminchárom évente elfojtott, majd kátránypapírban, kerítésdróttal körültekerten eltemetett forradalomról és elnyomásról szólt, aminek újabb állomása az elesettek és saját szegénymentő közössége megalázását tizenkét éve szakadatlan erővel képviselő emberellenes, mindenre elszánt, államhatalmi eszközöket használó ellenforradalom – amelyik őt személy szerint hosszú börtönbüntetéssel fenyegeti, akárcsak Kádár rendszere. A vezér harciasan, erejét, inait megfeszítve, minden lázálmát apokaliptikussá vetítve megüzente Brüsszelnek, az európaiaknak, valahai párt- és frakciótársainak, hogy

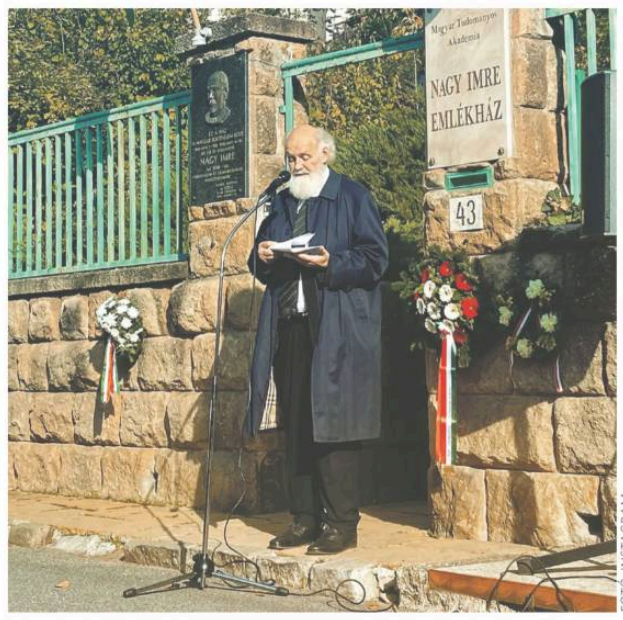

FOTÓ: INSTAGRAM

mindhalálig megvédi – a mit is? Hát a konnektivitást, a gazdasági semlegességet, a magyar szuverenitást, meg hogy Brüsszel nem ültethet a magyarok nyakára bábkormányt, nem teheti a háború felvonulási terepévé Magyarországot.

EGY NEM EGÉSZEN ALAPTALAN GYANÚ

Amikor 2011-ben a magyar Országgyűlés a vezér kezdeményezésére megvonta Iványi Gábor kisegyházától, a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösségtől (MET) az egyházi státust, már akkor is arra gyanakodtam, hogy ezt – jól ismerve a vezér személyi boszszúra való hajlamát, a nagyegyházaknak a kisegyházakat megfojtani akaró „versenylázát" – a vezért és köreit körüllengő ingatlanbefektetési számítások motiválják. A MET és a szegényeket, a hajléktalanokat gondozó intézmények, iskolák jelentős része Budapestnek egy olyan kerületében foglal el ugyanis meglehetősen nagy területet, amely sok befektető számára – a városrehabilitációra nyitva álló állami (uniós) támogatásokat megnyergelve – igazi aranybánya lehet.

Persze ha egy működő és hivatásában elismert, társadalmi támogatást élvező intézményt kell kiszorítani a helyéről, az egyfelől politikai feszültséget kelt, másfelől sokkal többet kell fizetni a megszerezni kívánt területekért, mint ha egy porig alázott, kisemmizett, eladósodott szervezettől szerezné meg azokat a városrész fellendítésében érdekelt befektetői csoport.

Ehhez először ugyanazt a régi fegyvert vették elő, amit a magánnyugdíjpénztárakkal szemben alkalmaztak. Szajkózni kezdték, hogy ezek a szervezetek nem karitatív célokat valósítanak meg, hanem a valóságban biznisszegyházak, spekuláns szervezetek, ezért kell megvonni tőlük a korábban elért, élvezett jogaikat. A jogfosztás persze azonnal bevételmérsékléssel járt: a MET nem tarthatott igényt sem az egyházaknak járó pénzügyi támogatásra, sem hívei személyi adójának egy százalékára, sem pedig azokra a kedvezményekre, amelyeket a társadalmi közfeladatot (oktatást, egészségügyi és szociális ellátást) végző egyházi intézmények élveznek. A kivéreztetés elkezdődött, amit sem az egyházi státus 2021-es visszaadása, sem a strasbourgi emberi jogi bíróság kedvező döntése nem tudott sem megállítani, sem orvosolni.

Ami az utóbbi két évben történt, az a végjáték, az intézményekben lefolytatott ellenőrzéssel, a pénzügyi ellenőrzés keretében az őrizetbe vétellel, a kisiskolásoknak az iskolaévet megelőző héten történt utcára tételével. Tudom, hogy ez vad feltételezés, de mindez szerintem azt szolgálja, hogy a vezér politikai családjához közel állók kezére kerüljön az Iványi Gábor erőfeszítései miatt közel négy évtizeden át működő józsefvárosi intézmények ingatlantömege.

VAN MIT FÉLTENI

A vezért nem csupán egy, hanem több évszázad választja el a konzervatívok példaképétől, Churchilltől. Nyilván Churchill is mindent megtett azért, hogy megnyerje a választásokat, hogy az általa vezetett párt továbbra is kormányozhasson. Neki azonban ez nem élet-halál kérdése volt, amit egyik mondása is bizonyít: „Leszavaztak, ezért visszavonultam vidéki birtokaimra." Aligha hiszem, hogy a magyar vezér ma képes lenne erre a döntésre, pedig a vezér hatvanpusztai birtokai alkalmasak lennének a töprengésre, a történeti művek írására, még a festészet gyakorlására is, ahogyan azt Churchill tette Chartwellben.

A magyar vezérnél – hasonlóan barátjához, Trumphoz, aki veresége miatt híveivel megostromoltatta a Capitoliumot – nyomát se látjuk annak, hogy lelkileg készülne vagy valaha készült volna arra, mit is tenne, ha a vereség, ez a szám

Bármennyire is arra szólít fel Brecht haikuja, hogy részvéttel nézzem a gonoszt, bennem részvét a hajléktalanok, szegények, segítségre szorulók és az értük kiálló „egy igaz ember", Iványi Gábor iránt van.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

mára kellemetlen helyzet bekövetkezne. Talán éppen ez készteti arra, hogy ereje megfeszítésével, minden idegszálával újabb és újabb ellenségeket találjon, újabb és újabb személyeket (így korábban a „holland fickót", azaz Hollandia miniszterelnökét, Mark Ruttét; most az Európai Bizottság elnökét, Von der Leyent; a néppárti frakció vezetőjét, Manfred Webert; Daniel Freundot, az élesen fogalmazó német zöldet vagy más, őt kritizáló külföldi politikusokat) átkozzon ki.

Megfeszültek nyakán az inak, amikor csak szenvtelen viszontválaszra lett volna szükség a minap az Európai Parlamentben, de akkor is, amikor a szokásos pénteki rádiószózatában nem azt mutatja be, hogyan javítja a nép jólétét az intézkedéseivel, hanem azt, hogyan védi meg a pirézek meg a bogumilok támadásától a rezsicsökkentést meg a magyar családokat.

A vezér veresége esetén azonban az igazi veszteség azoknak a birtokoknak, azoknak a járadékbehajtási jogoknak az elvesztése lenne, amit politikai és saját családtagjai az ő kormányzása idején megszereztek, és ha ezek eredetét firtatná valaki – még ha a „lepapírozás" tökéletességéről meg is vagyunk győződve –, biztosan akadna nem is egy, hanem több „énekesmadár". Ezek a birtokok már több, iszonyatos erőfeszítéssel megtartott misét is megérnek.

HARC ÉS LELKI BÉKE

A vezér minden megszólalása, így a forradalom évfordulóján mondott beszéde is a harcáról („Mein Kampf") szól. Iványi Gábor ezzel szemben azoknak az emberi méltóságáról, életük megőrzésének lehetőségéről beszél, akik elesettek, szegények, akikért a „harang szól". Akiktől az utolsó emberi méltóságot megtagadva elbúcsúzni sem lehet, hiszen arccal a föld felé, kátránypapírba csomagolva, kerítésdróttal összekötözve – ahogy Nagy Imre – jeltelen sírba, igaz, ingyen hullanak.

Bármennyire is arra szólít fel Brecht haikuja, hogy részvéttel nézzem a gonoszt, bennem részvét a hajléktalanok, szegények, segítségre szorulók és az értük kiálló „egy igaz ember", Iványi Gábor iránt van. A gonoszt pedig, aki még tőlük is képes az állami erőszakot felhasználva rabolni, sújtsa megvetés.

Bagoly mondja verébnek

MARTÉNYI CSABA
közgazdász

A Világgazdasági Fórum 1979 óta méri az egyes országok versenyképességét. Megfogalmazásuk szerint a versenyképesség „azon intézmények, politikák és tényezők rendszere, amelyek egy gazdaság termelékenységi szintjét meghatározzák". A definícióból is kitűnik, hogy a versenyképesség szorosan összefügg az adott ország termelékenységével, valamint növekedése egyben a jólét, az életszínvonal emelkedését is jelentheti.

A magyar kormány az EU gazdasági versenyképességéért aggódik, holott saját, itthoni teendőit szemmel láthatóan e téren is elhanyagolta. Akkor, amikor az uniós soros elnökség Magyarország által javasolt programját megláttam, meghökkentem: hiszen azt olvastam, hogy az EU versenyképességének fejlesztése kiemelt témája a féléves elnökségünknek.

Szép, hogy az Európai Unió versenyképessége fontos számunkra, de először miért nem a saját házunk táján teszünk rendet?

Szép, szép, hogy az Európai Unió versenyképessége fontos számunkra, de felmerül a kérdés, először miért nem a saját házunk táján teszünk rendet. Ezen a téren Magyarországnak is van mit tennie, lenne hova fejlődnie. Az országok versenyképességét mérő legfontosabb nemzetközi rangsorban egy év alatt nyolc helyet rontott Magyarország, az Európai Unió tagállamai közül már csak Szlovákia és Bulgária van mögöttünk.

Minek tulajdonítható a lemaradás? Ez a kiugróan nagy inflációnak, a romló egészségügyi ellátórendszernek, a kiszámíthatóság, jogbiztonság és átláthatóság hiányának, a fizetési mérleg egyensúlyproblémájának, a GDP-növekedés megtorpanásának, illetve csökkenésének, a magas költségvetési hiánynak és a termelékenység romlásának tudható be. De az sem segít, hogy túl nagy az állami beruházások aránya a magánszektoréval szemben, és túl sok az olyan összeszerelő vállalkozás, amely mind csak az állami támogatás, az alacsony társasági adó és az alacsony bérek miatt jön Magyarországra.

A teendők közül a következők a legfontosabbak.

A foglalkoztatás mennyiségi növelése helyett a munkaerő-kínálat minőségi javítására kéne koncentrálni. Magyarul: nem egyre több embernek kellene dolgoznia, hanem minél jobban és kvalifikáltabban dolgozni képes embereket kellene képezni.

Az exportvolumen erőltetett növelését a hazai hozzáadott érték növelésével kellene felcserélni. Vagyis ne az legyen a cél, hogy külföldi tulajdonú cégek minél több dolgot gyártsanak Magyarország területén, hanem az, hogy olyan termékeket tudjunk exportálni, amelyeknek minél nagyobb részét itt fejlesztik ki, és a magyar gazdaság állítja azokat elő.

A beruházások mennyiségi növelése helyett a minőségi szerkezeten kellene változtatni. Nem olyan cégeket kellene Magyarországra csábítani, amelyek jellemzően betanított gyártósori munkásokat foglalkoztatnak, hanem olyanokat, amelyek nagy hozzáadott értéket teremtenek az országban.

A feldolgozóipar gazdasági súlyának növelése mellett a tudásalapú szolgáltató szektort kellene preferálni. Vagyis nem akkugyárakra és autógyárakra lenne szükség, hanem összetett tudást igénylő szolgáltató cégekre.

A fentiek azonban stratégiaváltást követelnének, a kormány „munkaalapú", elavult követelményrendszere már nem elég. A közgazdász-társadalom abban ma már egységes, hogy sürgősen változtatni kell, a magyar versenyképesség e nélkül nem javulhat. Ehhez leginkább kormányváltásra lenne szükség, de gyökeres szemléletváltásra és egy határozott gazdaságirányító testületre mindenképp, amely a magyar adottságokat és természeti kincseket veszi alapul, mint például a természetes és termálvizeinket, a termőföldet, az innovatív szellemi kapacitásainkat.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Szakcsi Jazz: kitörni a skatulyából

KONCERT A magyar jazz legfiatalabb nemzedékét ösztönösen tehetséges, tudatosan képzett muzsikusok alkotják. Életpályamodellt viszont ugyanúgy nem lehet számukra felvázolni, mint harminc-negyven évvel ezelőtt. A Szakcsi Jazz Egyesület gáláján jártunk.

RETKES ATTILA

FOTÓ: BMC

Farkas Attila (zongora), Suke Sándor (bőgő) és Fazekas Tamás (dob) egy Lehár-parafrázist játszott

2022 őszén halt meg Szakcsi Lakatos Béla, aki több mint fél évszázadon át volt jazzéletünk ikonikus személyisége. A nevét viselő egyesület létrehozását elsőszülött fia, az ugyancsak zongorista-zeneszerző Béla (azaz Szakcsi Jr.) kezdeményezte, aki alapító tagnak 22 kollégáját hívta meg. Szimpatikus ez a szakmai szervezet, mert – már csak az elnök személyiségéből adódóan is – nem önmenedzselésre, lobbizásra jött létre, hanem a szerteágazó Szakcsi-örökség ápolására, a rétegműfaj skatulyából nehezen kitörő jazz népszerűsítésére és legfőképpen az ifjú tehetségek pártolására. Szakcsi Jr. ezt azzal magyarázza, hogy az ő generációjának is rengeteget jelentett az az iskolarendszeren kívüli tanítás és támogatás, amit annak idején Garay Attilától, Babos Gyulától, Lakatos „Ablakos" Dezsőtől és másoktól kaptak. Mert bár Gonda János tevékenysége nyomán a hazai intézményes jazzoktatás igazán jó színvonalú, a műfaj finomságait az együtt játék során, az idősebbek tapasztalatából lehet megtanulni.

Két korábbi koncert (Budapest Jazz Club, Várkert Bazár) után az egyesület ezúttal a Budapest Music Center (BMC) nagytermében rendezett monumentális (talán kissé túlméretezett) gálakoncertet az alapító tagok és az általuk kiválasztott ifjú tehetségek közös produkcióira építve. Az „öregek" között volt a két Szakcsi fivér (Béla és Robi), két bőgős (Pecek Lakatos Krisztián, Torma Rudolf), két dobos (Kőszegi Imre, Balázs Elemér), két fúvós szólista (Bacsó Kristóf, Fekete-Kovács Kornél), valamint a mentorálásban és műsorvezetésben is jeleskedő énekesnő, Szőke Nikoletta. A kiválasztottak csoportját három énekesnő (Bangó Adrienn, Nagy Noémi és a magyar-argentin Castagno Claudia), három zongorista (Jónás Rezső, valamint a felvidéki Farkas Attila és Farkas Zsolt), két gitáros (a legutóbbi Babos-emlékversenyen győztes Fehér Fábió és Varga Balázs), egy szaxofonos (Balogh Máté), egy trombitás (Tűzkő Salamon), egy bőgős (Suke Sándor) és két dobos (Éles Máté, Fazekas Tamás) alkotta. Ennyi közreműködő esetén nincs mód az egyéni teljesítmények alapos értékelésére, ezért inkább az est három jellemző vonására szeretném felhívni a figyelmet.

Örvendetes, hogy az egyetemes jazztörténet gerincét alkotó nagy zeneszerzők (Cole Porter, Thelonious Monk, Chick Corea) alkotásai mellett saját kompozíciók is helyet kaptak a programban. Egyesek zeneszerzőként, mások szövegíróként jeleskedtek, s mindenképp fontos, hogy nemcsak interpretátorként, hanem alkotóként is keresik saját hangjukat. Ugyancsak jó volt hallani, hogy a fiatalok ösztönös tehetségéből fakadó spontán megnyilvánulásait, briliáns technikáját milyen szépen kiegyenlítik a hosszú évek alatt megtanult mesterfogások, lírai-költői fogalmazásmódok. A műsorszerkesztésben viszont a jövőben érdemes lenne törekedni valamilyen vezérfonal, koncepció kialakítására, mert bármennyire magas nívójú volt az este, néha a tanszaki hangversenyek légkörére emlékeztetett, s ebben a hangtechnikai/mikrofonozási problémák is szerepet játszottak.

Még két észrevétel – az egyesületi munka sikeres folytatásában reménykedve. Az egyik: napjainkban is (minden generációban) sok a kallódó magyar jazzmuzsikus, az elveszett-elfeledett tehetség. Ebből a szempontból nem sokkal jobb a helyzet, mint néhány évtizede, a rendszerváltás idején. Szükséges lenne végre egy profi menedzsmentszisztéma és valamiféle életpályamodell felállítása. A másik: Szakcsi Lakatos Béla élete utolsó két évtizedében mind többet foglalkozott roma gyökereivel, és egyáltalán: a cigány kisebbségnek a hazai zeneéletben betöltött rendkívüli szerepével. Nagyszerű lenne, ha az egyesület is vállalná ezt a fontos missziót a kulturális identitás és a társadalmi egyenlőség terén.

Túl a csillogáson a Nemzeti Múzeumban

TÁRLAT „Testünkre akadó tárgy, amely emlékeztet, kifejez, meghatároz és üzen" – így konferálta fel az ékszereket Zsigmond Gábor, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója a Ragyogj! – Ékszerek ideje című kiállítás megnyitóján. A napokban nyílt tárlat, amely az emberiség történetének negyvenezer évét öleli fel, lenyűgöző válogatást kínál az ékszerművészet remekeiből. A kiállítás nem csupán a múzeum gazdag gyűjteményéből, hanem kortárs alkotók munkáiból is merít. A Ragyogj! cím Benczúr Emese azonos elnevezésű munkájából ered, mellyel 2019 után ismét találkozhatunk az aulában. A múzeum történelmi gyűjteménye mellett Spengler Katalinnak a hazai művészeti élet meghatározó alakjának kollekciójából származó darabjai is helyet kaptak, valamint a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem hallgatóinak és oktatóinak alkotásai is gazdagítják a kiállítást, ami az MNMKK és a MOME között nemrég megkötött együttműködési megállapodás gyümölcse.

Gemoetrikus ékszerek Spengler Katalin gyűjteményéből

A Ragyogj! egyik legizgalmasabb darabja kétségkívül az a 3000 éves arany nyakék, amely idén augusztusban került elő a Somló-hegyen. Zsigmond Gábor szerint ez a lelet olyan jelentős, hogy ha Angliában vagy Franciaországban találták volna, a British Museum vagy a Louvre legértékesebb darabjai között tartanák számon. Az ékszert eredetileg egy agyagkorsóban rejtették el, más bronzkincsekkel egyetemben, gondosan strukturált módon, ami többet sejtető szándékosságra utal. A régészek két elméletet fogalmaztak meg ezt illetően: az egyik szerint valamilyen rítus része lehetett, amellyel a közösség a természetfeletti erők kegyét igyekezett elnyerni. A másik, gondolatébresztő értelmezés azonban azt mondja, ez a szokás a bronzkorban Európa-szerte megjelenő, kiterjedt kapcsolatrendszerekkel rendelkező elit pazarló túlfogyasztásának bizonyítéka, mellyel hatalmukat és gazdagságukat demonstrálták.

A kiállítás komplex narratívája hat fő fogalom szerint szervezi a dísztárgyak értelmezését. Elsőként a kincs, majd a rítus, a misztikum, a változás, a kapcsolat és az önkifejezés gondolati medreiben terelgetik a látogatókat. A különböző aspektusok teret adnak arra, hogy megismerjük azon tárgyainkat, amelyek a test és tárgy határmezsgyéjén táncolnak, amelyek részben énünk kiterjesztései és a minket meghatározó külvilág bőrünkön nyugvó jelképei. Lehetnek szimbolikus elemek kulcsfontosságú eseményeken, hordozhatják szerencsénket, egy szerettünk édes emlékét, vagy árulkodhatnak hovatartozásunkról is.

A kiállításon kortárs alkotások is helyet kaptak

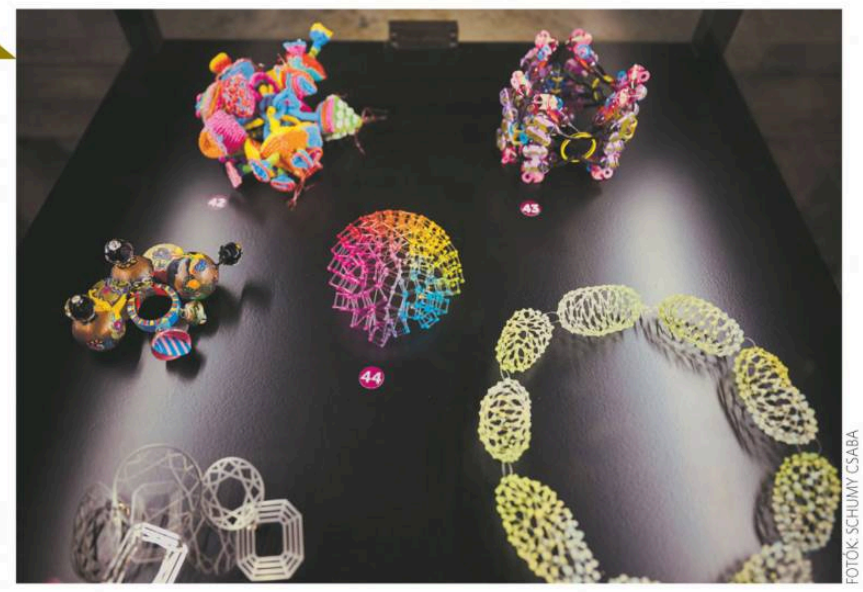

FOTÓK: SCHUMY CSABA

Ki milyen olvasatot társít hozzá, függ a kultúrától, egyéntől, időtől vagy térbeli különbségektől, de kétségtelen, hogy valamilyen értéket fedezhetünk fel minden darabban. Nem csupán csillogásukat csodálhatjuk, de lehetőséget kapunk megismerni a bennük rejlő történeteket, tengernyi apró büszkeségeket. Valamint ahogy a tárlat társkurátorai, Hegedűs Zsuzsa és Pető Zsuzsa régészek is megerősítik: „Nem titkolt szándék, hogy a múzeumi élmény során a látogatókat saját ékszereik történetéről, jelentéséről is elgondolkodtassuk, mely után, reméljük, másképpen tekintenek majd kedvenc darabjaikra."

A Ragyogj! – Ékszerek ideje kiállítás 2025. április 14-ig látogatható a Magyar Nemzeti Múzeumban. A tárlathoz számos kísérőprogram kapcsolódik, többek között november 9-én kurátori tárlatvezetésre, 18-án pedig közös kerekasztal-beszélgetésre várják az érdeklődőket. Emellett múzeumpedagógiai foglalkozások, workshopok és pop-up kiállítások is színesítik majd a programot.

RÓNAY LILI

LAPSZÉL

Elhunyt Dózsa Imre

FOTÓ: MTI/ZIH ZSOLT

Életének 83. évében elhunyt Dózsa Imre Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas táncművész, balettmester, a Magyar Állami Operaház örökös tagja és mesterművésze. Dózsa Imre 1959-ben szerzett balettművész-diplomát az Állami Balettintézetben, és még ebben az évben debütált a Magyar Állami Operaház színpadán, melynek tagja, majd magántáncosa, 1983-tól balettmestere is lett. 1969-től öt éven keresztül a Svéd Királyi Balett szólistája, majd 1975–1980 között a berlini Deutsche Oper és a londoni Festival Ballet vendégszólistája volt. Dózsa Imre 1979-ben – még aktív táncosként – az Állami Balettintézet igazgatója lett, ahol közel húsz éven keresztül oktatott és vezette az időközben főiskolai rangra emelkedő intézményt, amelynek 2006-ban rektora, majd professzor emeritusa lett. Emellett külföldön is komoly sikereket ért el: balettigazgatója volt a chilei Állami Színháznak, s vendégbalettmestere volt többek között az Észak-karolinai Művészeti Egyetemnek és a Svéd Királyi Balettnek. Dózsa Imre 2011-től haláláig a Magyar Nemzeti Balett gyakorlat- és próbavezető balettmestereként tevékenykedett. MTI

Fiatal muzsikusok minikoncertjei

FOTÓ: KURCSÁK ISTVÁN

Európa legtehetségesebb fiatal muzsikusai adnak huszonöt ingyenes kamarakoncertet Kecskeméten november 5–8. között. A Fesztiválzenekar akadémistái iskolákban, kórházban, idősotthonban játszanak, de felbukkannak postán, hotelben és gyárban is. Szeptemberben 12 országból érkezett 16 tehetséges fiatal muzsikussal elindult az Európai Zenekari Akadémia (European Orchestra Academy, EOA) első tanéve. Az intézményt Fischer Iván ösztönzésére júniusban alapította a Budapesti Fesztiválzenekar és az Európai Unió Ifjúsági Zenekara (EUYO). A karmester terve szerint az EOÁ-nak olyan akadémiaként kell működnie, amely a jövő vezető zenekari személyiségeit nemcsak a nagyzenekari játékban és kamarazenében képzi, hanem a társadalmi felelősségben is a közösségek iránt. Az akadémisták november elején rövid kamarahangversenyeikkel felkeresik Kecskeméten többek között a Kodály Zoltán Gimnáziumot valamint az EGYMI Autizmus Centrum Óvodáját. Beteg és idős emberekhez is elviszik a muzsika örömét a Bács-Kiskun Vármegyei Oktatókórházban és az időseket gondozó Margaréta Otthonban. NÉPSZAVA

A művészet törésvonalai

PERFORMANCE Egy teremőr és egy pornográf mozaikokból álló feszület dilemmája kel életre a BTM Vármúzeum legújabb tárlatához kapcsolódóan.

RÓNAY LILI

„Figyelem! Ez a terem kényes témájú kiállítási tárgyat tartalmaz. Kérjük, ne menjen be, ha úgy érzi, megsérthetik az érzéseit. Csak 18 éven felülieknek” – áll Nick Hornby fiktív termének bejárata előtt a felirat. Teljesen elkülönítve, elfüggönyözve, a falon: Cicikrisztus.

A BTM Vármúzeum időszaki kiállításának utolsó darabját Bodor Géza rendezésében Ficzere Béla jeleníti meg az exkluzív tárlatvezetés közönségének. Hornby, a világhírű brit író elbeszéléséből készült monodráma hetvenpercnyi konceptuális kérdésfeltevés, önreflexió és humor, nem a cím sejtette provokáció. Bár a Művek és történetek című kiállítás rövid bemutatóját követő előadás egy több ezer miniatűr mellfotóból kirakott krucifix visszhangját idézi meg – ahogy a múzeumhoz illik –, előbb mondható egy többrétegű, egyedi médiummal játszó diskurzusnak, mint ingerlő modern performance-nak.

A ragyogóan szellemes novellában – mely a Hornby által szerkesztett Speaking with the angel (Beszélgetés az angyallal) című, tizenkét elemű antológia közepén bújik meg – a központi szereplő Dave, aki korábbi kidobói állását cserélte a teremőr csendes pozíciójára. Dave középkorú, belenyugodott abba, hogy egyetlen készsége, mely kijelöli helyét a világban, hogy „bazi nagyra megnőtt”. Az író a kiválóan épített karakter felületét használja arra, hogy vallást, politikát, szexualitást, családi és anyagi felelősséget, valamint a művészetet és annak az egyénhez, az alkotóhoz és a társadalomhoz fűződő viszonyát tárgyalja.

A százkilencven centi magas és százkilós Dave-et a három méter magas és másfél méter széles Cicikrisztus őrzésére a különteremben osztják. „Maga itt lesz bent – mondta. – Vigyázzon! Arra számítunk, hogy itt bajok lesznek. – Azzal elment” – hangzik el a testhez állónak tűnő ítélet, mely előrevetít nemcsak cselekményt, de meganyagi belső konfliktust is. Hiszen mi történik, ha valaki napokra össze van zárva egy zsigerileg megosztó modern alkotással? Nick Hornby

FOTÓ: BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM

Az olykor elmélázó teremőrt Ficzere Béla alakítja

INFÓ

A Cicikrisztust Bodor Géza rendezésében, a BTM Vármúzeum exkluzív tárlatvezetésének részeként december 27-éig különböző időpontokban lehet megtekinteni. A produkció várhatóan jövőre máshol is látható lesz.

írásának gerince – a művészethez önmagát dilettánsnak valló, nyers karakter és a kép között lassan fejlődő kapcsolat szerkezete – talán legevidensebb, hogy tematizálja többek között az absztrakt kifejezésmód problémáit. Dave hiába nem ért a művészethez, óhatatlan reagál a Cicikrisztusra, gondolkodik és véleményt alkot róla. „Nézi az embereket, ahogy nézik”, aminek során felvetődik a befogadás milyenségének, a jelentés szubjektivitásának kérdése.

A Cicikrisztus egy valóban provokatív szentábrázolás, amelyet közönséges pornográfia anyagaiból alkottak meg. Ám a kép, ahogy – az egyébként nem hívő – Dave a vallási fanatikus szereplőkkel szemben mondja, emlékeztetheti a nézőt arra, hogy „Krisztus ott van, ahol megtalálja az ember”. A hitről izolált fogalomként gondolkodva Hornby végletekig különböző vallásos alakokat jelentet meg a múzeum közegében, és körüljárja a kialakuló ellentmondások által szimbolizált összetett témákat.

Mindezek mellett olyan mondatokban, mint „Mindenféle emberekkel találkozik, akik tele vannak pénzzel, de közben ugyanolyan sötétek, mint én, legalábbis egy csomóan közülük, és ettől összezavarodik benne, hogy mi lehetséges, és mi nem.” Megjelenik egy kendőzetlen társadalomkritika, és a művészi közeg – jelen helyzetben – önreflexív vizsgálata is. Dave egyszerű és szókimondó monológja formát kölcsönöz szociális feszültségeknek, sztereotípiáknak és azok valós vagy valótlan hátterének. Valamint a szerző beemeli az esztétika világában képviselt hatalmi pozíció megkérdőjelezését is, hiszen a nézőket arra sarkallja, gondolják újra: mit tartanak a művészetről, és miért? Ficzere Béla mindennek megtestesítését vállalva, kétségtelenül nagy fába vágta a fejszéjét. Az előadásnak egyetlen kelléke egy szék. Az előadás lehetne statikus, de a színész folyamatos dinamikában tudja tartani a nézők képzelet- és érzelemvilágát. A telt házas este végére a múzeum évszázados csendjét megbontó vastaps tesz pontot. A látogatók véleménycseréjének élénk folyamából kihallani, hogy ez a helyzet- és karakterkomikumtól hemzsegő minimalista, mégis mélyen komplex előadás valamit mindenkiben megmozdított.

> Az író a kiválóan épített karakter felületét használja arra, hogy vallást, politikát, szexualitást, családi és anyagi felelősséget, valamint a művészetet és annak az egyénhez, az alkotóhoz és a társadalomhoz fűződő viszonyát tárgyalja.

Több kategóriában átadták a Szépíró-díjakat

ELISMERÉSEK Az elmúlt hétvégén a budapesti Három Hollóban adták át a Szépírók Társasága idei díjait, melyek az elmúlt évek során fokozatosan bővülő, a hazai irodalmi szcénát meghatározó díjcsoporttá váltak. Idén újra ebben a csokorban ítélték oda a Géher István nevét viselő műfordítói elismerést, amely az Alternatív Tóth Árpád-díj jogutódjaként született meg.

A szépirodalom kategória díjazottja Vida Gábor lett, aki egyedi narratív univerzumának megteremtéséért részesült az elismerésben. Az értekező próza kategóriában Gács Anna vehette át a díjat, az ő munkássága különösen aktuális a kortárs irodalmi diskurzus változásainak kontextusában. A fiatal generáció képviseletében Kállay Eszter költő részesült a Junior Szépíró-díjban, míg az irodalomszervezői tevékenységet elismerő Kéri Piroska-díjat

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Az értekező próza kategóriában Gács Anna vehette át a díjat

Jenei László, a Műút főszerkesztője kapta. Műfordítói kategóriában Mesterházi Mónika munkásságát ismerte el a háromtagú zsűri – Jánossy Lajos, Szeifert Natália és Szegő János –, amely idén vette át a kuratóriumi munkát.

Vida Gábor sajátos szépirodalmi világot teremtett műveiben, amelyben – Gáspárik Attila szerint – a realitás és a fikció különleges szintézise valósul meg. Vida írásművészetének jellegzetessége a precíz térkezelés és a szereplők közötti viszonyrendszerek matematikai pontosságú megalkotása, valamint a kompromisszummentes alkotói attitűd.

Az értekező próza kategória díjazottjának, Gács Annának a munkássága, aki két meghatározó kötetével – „Miért nem elég nekünk a könyv” és „A vágy, hogy meghatódjunk” – az irodalomértelmezés és a nyilvánosságszerkezet változásainak érzékeny megfigyelőjeként és elemzőjeként tűnt ki.

Kállay Eszter költészete új poétikai horizontokat nyit meg. A laudáló Selyem Zsuzsa szerint versei olyan teret hoznak létre, amely túllép az ego- és antropocentrikus világszemléleten, és a létezők közötti szabad viszonyrendszerek feltárására sikerrel törekszik.

Jenei László pedig évtizedek óta meghatározó alakja a magyar irodalmi életnek. Szerkesztői munkássága mellett jelentős szépírói tevékenységet is folytat.

A műfordítói közreműködésével kitűnt Mesterházi Mónika, különösen az angol nyelvű költészet magyarországi recepciójában pótolhatatlan. Imreh András méltatásában hangsúlyozta azt a „jó fura” érzést, amely Mesterházi fordításait jellemzi – ez a különleges hangulat teszi egyedivé munkáit a kortárs műfordítás-irodalomban.

NÉPSZAVA

Kívánj nagyobbat,
a főnyereményből akár álmaid autóját is megveheted!

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

Játssz ünnepi sorsjegyeinkkel, és nyerj akár 50 vagy 175 millió forintot!

A Nagykarácsony sorsjegyből származó bevétel egy részét a Szerencsejáték Zrt. befogadó játszóterek építésére fordítja.

A sorsjegyeket keresd a lottózókban, a karitatív sorsjegyárusoknál, a postákon és a kijelölt MOL töltőállomásokon! www.szerencsejatek.hu

A szerencsejátékban csak 18 éven felüliek vehetnek részt. Maradjon játék! 18

LAPSZÉL

Pénzel a WADA

A Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) 1,4 millió dollárral segíti a következő időszakban azokat a tudományos kutatási programokat, amelyek révén még hatékonyabbá teheti világméretű fellépését a doppingolással szemben. A WADA tizennégy projektet tartott finanszírozásra érdemesnek. A kiemelt projektek között főleg olyanok vannak, amelyek a doppingszerek és -módszerek kimutatására szolgáló analitikai eszközök fejlesztésére vagy optimalizálására irányulnak. MTI

Hetedszer is Eb-győztes

FOTÓ: HAJOZAS.HU

A Majthényi Szabolcs, Domokos András páros nyerte a vitorlázó repülőhollandi Európa-bajnokságot a Cádizi-öbölben. A hetedik kontinensbajnoki címét úgy szerezte meg a 14-szeres világbajnok magyar duó, hogy három futamot megnyert, egyszer második, egyszer harmadik, egyszer ötödik, egyszer pedig hatodik lett, de utóbbi eredményét – mint legrosszabbat – kiejtette. MTI

Először abszolút bajnok

A Velenczei Ádám, Bán Viktor páros nyerte a Zemplén-ralit, a HUMDA országos ralibajnokság idei zárófutamát. Ezzel a sikerrel pedig a versenyző – aki az idény nagyobb részében Vánsza Zsolt navigátorral teljesítette a futamokat – pályafutása első abszolút magyar bajnoki címét is megszerezte, miután magabiztosan, több mint 30 másodperces előnnyel diadalmaskodott a 162 kilométernyi versenytávú idényzárón. MTI

Bacsa újabb hat éve

FOTÓ: NÉPSZAVA

Ismét beválasztották a Nemzetközi Birkózószövetség (UWW) elnökségébe Bacsa Pétert a szervezet tiranai kongresszusán. A magyar sportvezető a második legtöbb, hetven szavazattal került az UWW legfőbb döntéshozó testületébe újabb hat évre. A küldöttek három nőt és öt férfit választottak az elnökségbe, ezekre a helyekre heten, illetve nyolcan kandidáltak. Bacsa az MBSZ ügyvezető alelnöke, és a Magyar Olimpiai Bizottságban is elnökségi tag. MTI

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkát vállalunk. Garancia, számla, referencia. Hívjon bizalommal, 06-70/152-1968.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy
írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail-címre.

Négy + négy, nyolc a héten

EL CLÁSICO Kiütötte a Real Madridot a Bernabéuban a Barcelona; ugyanannyit rámolt be a királyi gárdának, mint a BL-ben a Bayernnek.

HEGYI IVÁN

Ritkaság, hogy a Marca és a Mundo Deportivo is ugyanazzal a főcímmel jelenik meg, de most mind a fővárosi, mind a katalán lapban az állt: „A Barcelona lerombolta a Madridot".

Megesett ez már, a katalánok előző „fehér házi" diadala alkalmával, 2022. március 20-án megegyezett a végeredmény a mostanival: 4-0-ra nyert a Bernabéuban a Barça. Az talán még a szombatinál is nagyobb szám volt, mert Thibaut Courtois őrizte (volna) a királyi gárda kapuját, játszott Dani Carvajal és Rodrygo is, Kylian Mbappé persze nem, de a francia sztár ezúttal csak lesre futásaival és helyzetkihagyásaival hívta fel magára a figyelmet.

Bezzeg Robert Lewandowski kettőből kettőt benyomott – egyet lábbal, egyet fejjel –, akárcsak Pierre-Emerick Aubameyang 2022 tavaszán, ennélfogva az sem számított, hogy a következő két ordító lehetőségét veszni hagyta a lengyel légiós. (Nem úgy, mint 2013-ban, a Dortmund–Real Madrid BL-elődöntőn, amelyen négy gólt szerzett, és vezérletével 4-1-re nyert a Borussia.)

Mintha időutazáson lett volna az El Clásico és világméretű közönsége: a madridi védekezés elemeire esett szét, akárcsak két és fél évvel ezelőtt, s ahogyan akkor Ronald Araújo meg Ferrán Torres, úgy most a vörös-kék fogszabályozós Lamine Yamal, valamint Raphinha teljesítette ki (be) a Barcelona mesés négyesét.

Már a másodikat néhány napon belül, mert a katalán együttes a Bajnokok Ligájában 4-1-gyel küldte haza a Bayern Münchent. A barcelonai Sport írta is: „Flick Barçája megalázta a Real Madridot, és felejthetetlen hetet zárt."

Hansi Flicket, a német edzőt a Marca is a barcelonai sikersorozat kulcsemberének tekinti. Az újság szerint „hihetetlen, de igaz: Flick hatása a La Ligában meghaladja Mbappéét, tisztelet tehát egy kitűnő edzőnek, egy jó srácnak, aki mindössze három hónap alatt pályára állított egy szétesett csapatot".

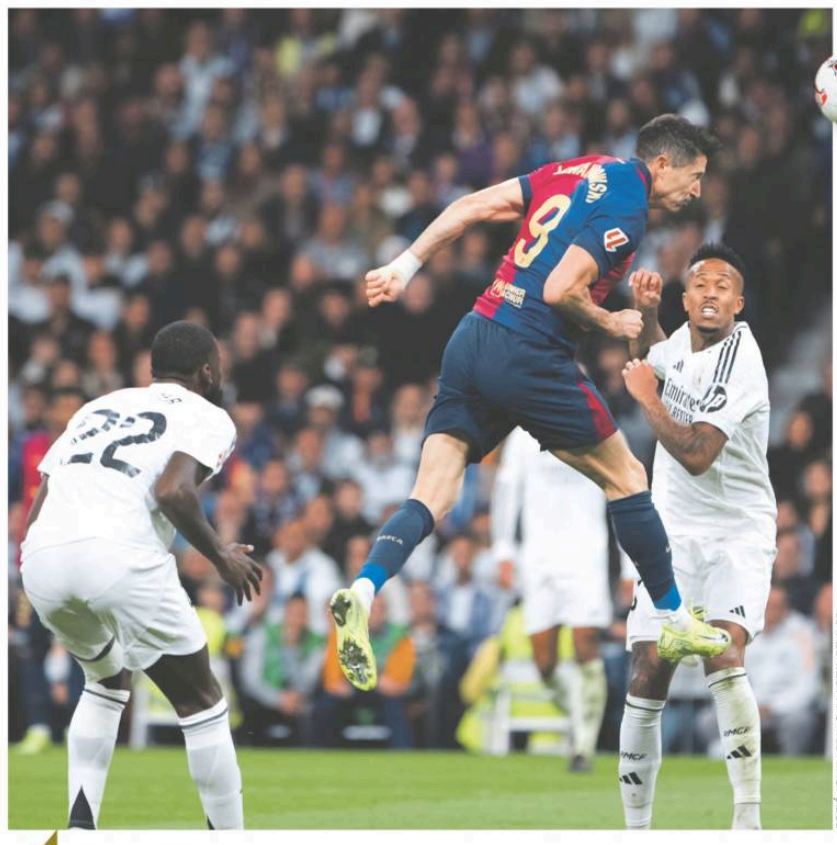

FOTÓ: GUILLERMO MARTINEZ/AFP

Robert Lewandowski kettőből kettőt benyomott – egyet lábbal, egyet fejjel

Carlo Ancelottit viszont nekiállt kikezdeni a spanyol sajtó. „Nem találja a megoldást – véli az As –, a Real Madrid taktikai zavarai percről percre súlyosbodnak."

A madridi Maestro másként látja. „Az első félidő tetszett, az utolsó fél órát jobb volna elfelejteni – hangoztatta. – Nagyon hosszú a szezon, nem kell feladnunk, hanem úgy kell küzdenünk, ahogyan az előző évadban tettük. Meggyőződésem, a végén nem leszünk messze annak eredményeitől."

> „Flick Barçája megalázta a Real Madridot, és felejthetetlen hetet zárt."

FOTÓ: CHARLY TRIBALLEAU/AFP

Amíg Carlo Ancelottit (b), a Real edzőjét máris kikezdte a spanyol sajtó, addig Hansi Flickről azt írja, hogy tisztelet neki, mert mindössze három hónap alatt pályára állított egy szétesett csapatot

A Marca érdemjegyei is tükrözik a királyiak ledorongoló kritikáját: Lunyin 4 – Lucas Vázquez 3, Éder Militão 4, Rüdiger 4, Mendy 3 – Bellingham 3, Valverde 4, Tchouaméni 3 (Modrić 4), Camavinga 4 (Brahim Díaz 4) – Mbappé 3, Vinícius Júnior 4,5.

Ezzel szemben a barcelonai Sport így osztályozta a győztes labdarúgókat: Iñaki Peña 9 – Koundé 8, Cubarsí 8, Iñigo Martínez 9, Balde 8 – Casadó 8 (Dani Olmo 8), Pedri 9 (Gavi 7) – Lamine Yamal 9, Fermín López 7 (De Jong 8), Raphinha 9 – Lewandowski 9.

A hatalmas differencia ellenére magam is várnék egy ütemet a végletes megállapításokkal, noha szombat este a Real Madrid belezuhant a Barcelona lescsapdájába, és elemi csapást mért rá az a vetélytárs, amelytől a legjobban fáj a vereség a Bernabéu környékén. Elvégre a 2022-es 0-4 a mostaninál rosszabb időpontban, a tavaszi szezonban érte a királyi gárdát, aztán néhány hónappal később a fehérek, mint rendesen, elnyerték a Bajnokok Ligája serlegét.

Most ősz van, messze még az évad vége, csak annyi biztos, hogy a Barcelona jelenleg hat ponttal előzi meg a bajnokságban a Real Madridot, és megőrizte 43 meccses veretlenségi rekordját a La Ligában, mert a királyi gárda szériája 42 mérkőzésnél tartott, mígnem most bekövetkezett a különösen kínos kudarc.

A főhősök közül Flick azt mondta: „Kitűnő meccset játszottunk, nagyszerű érzés ez mindannyiunknak, de túlzott eufóriába nem szabad esnünk. A játékosoknak adok egy napot az ünneplésre, ám aztán már az Espanyol elleni találkozóra kell összpontosítanunk."

Látszólag hamar túltette magát a történteken.

Ennél lazábban csak a Barcelona lépett át a Real Madridon.

Edzőt vált a sikertelen DVSC

DÖNTÉS Menesztette Máté Csaba vezetőedzőt az NB I-ben kieső helyen álló, sorozatban öt vereségnél tartó DVSC. A klub honlapján vasárnap megjelent közlemény szerint a csapatnak új impulzusokra van szüksége. „A DVSC vezetése a vezetőedzővel közösen értékelte az elmúlt időszakot, s az a döntés született, hogy elválnak a klub és a Máté Csaba vezette szakmai stáb útjai, hiszen a gárdának új impulzusokra van szüksége. Máté Csaba nehéz pillanatban vette át a Loki vezetőedzői posztját, személyében kiváló szakembert és nagyszerű embert ismertünk meg, aki mindent megtett a klubért, azonban az előző meccsek eredménytelensége azt jelzi, hogy más szakmai utat kell választani. Fontos elismerni, hogy az elmúlt hetek sikertelensége nem kizárólag edzői felelősség, ebben mindenkinek, így a játékosoknak is szerepük van. A keddi, mezőkövesdi kupatalálkozón és a vasárnapi, Ferencváros elleni idegenbeli bajnokin megbízott vezetőedzőként Dombi Tibor irányítja a Lokit."

A bajnok FTC Győrben vizitált, a telt házas meccsen viszont nemigen találta a fonalat. A 45. percben Ouro gyengén lőtt, de a labda megpattant Cissé lábán, így becsapta Dibuszt (1-0). Az FTC a folytatásban Traoré révén egalizált (1-1), majd kapott egy büntetőt, de a bíró videózás után visszavonta, ahogy a győri kiállítást is. NÉPSZAVA

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

A DVSC vezetése elismerte: nem csak edzői felelősség a sikertelenség, ebben a játékosok is ludasak

Az állás

1.	Ferencváros	9	7	1	1	16-6	22
2.	Paks	10	7	1	2	21-12	22
3.	Felcsút	10	7	1	2	17-9	22
4.	MTK	10	7	-	3	19-10	21
5.	Újpest	11	5	2	4	16-11	17
6.	Diósgyőr	11	4	4	3	10-11	16
7.	Győr	10	3	3	4	11-13	12
8.	Fehérvár	11	3	3	5	13-19	12
9.	Nyíregyháza	11	3	2	6	14-20	11
10.	Zalaegerszeg	10	2	2	6	11-16	8
11.	Debrecen	10	2	1	7	11-20	7
12.	Kecskemét	11	1	2	7	6-18	5

NB I, 11. forduló

Fehérvár–DVSC 2-0
Sóstói Stadion, 3418 néző. Jv.: Bognár
Gólszerző: Gradisar (36., 55.)
Kiállítva: Batik (83.)

Felcsút–DVTK 1-1
Pancho Aréna, 1422 néző. Jv.: Zierkelbach
Gólszerző: Colley (3.), ill. Bényei (68.)

MTK–Újpest 4-1
Új Hidegkuti Nándor Stadion, 4035 néző. Jv.: Antal
Gólszerző: Jurina (15.), Duarte (56. – öngól), Kosznovszky (66.), Molnár Ádin (71.), ill. Mucsányi (2.)

Nyíregyháza–Zalaegerszeg 1-1
Paks, Városi Stadion, 5822 néző. Jv.: Pintér
Gólszerző: Nagy D. (90.), ill. Mim (15.)

Paks–Kecskemét 1-0
Városi Stadion, 2650 néző. Jv.: Derdák
Gólszerző: Ötvös Bence (45+4. – 11-esből)

ETO FC Győr–Ferencváros 1-1
Győr, ETO Park, 8 ezer néző. Jv.: Erdős.
Gólszerző: Cissé (FTC – öngól, 45.), ill. Traoré (66.)
Kiállítás: videózás után visszavonva.

Súlyos BVSC-vereség a BL-rajton

A Dunaújváros hazai környezetben 13-8-ra kikapott a Keszthelyi Ritával vízbe szálló, címvédő Sabadelltől, míg a Ferencváros 9-6-ra legyőzte az előző idényben Eurokupa-győztes olasz Padovát a női vízilabda Bajnokok Ligája nyitófordulójában. A BVSC 18-5-re kapott ki az előző szezonban ezüstérmes spanyol Sant Andreu vendégeként. MTI

Stollár páros döntőt játszott

Stollár Fanny és Katarzyna Piter elveszítette a női párosverseny döntőjét a 267 ezer dollár (98,8 millió forint) összdíjazású kantoni kemény pályás tenisztornán. A magyar, lengyel duót az első helyen kiemelt Katerina Siniaková, Csang Suaj cseh, kínai páros győzte le 6:4, 6:1-re. MTI

Világcsúcsot futott félmaratonon

Yomif Kejelcha világcsúccsal nyerte a félmaratoni futóversenyt Valenciában: az etióp hosszútávfutó 57:30 perc alatt ért célba, így felülmúlta az ugandai Jacob 2021 novemberében Lisszabonban felállított, 57:31 perces rekordját. A nőknél a kenyai Agnes Ngetich 1:03:04-es idővel nyert. A félmaraton távja 21,1 kilométer. MTI

Gulácsi megdöntötte rekordját

BUNDESLIGA Az RB Leipzig szárnyal a német labdarúgó-bajnokságban, Willi Orbán ismét gólt lőtt, azonban a magyar hálóőr térdfájdalmai miatt cserét kért.

NÉPSZAVA

A Gulácsi Péterrel és Willi Orbánnal felálló RB Leipzig hazai pályán 3-1-re nyert a Freiburg ellen a német labdarúgó-bajnokság 8. fordulójában. A lipcsei csapat a második játékrészben három gólt szerezve fordított, a 47. percben Orbán talált be, a magyar válogatott védő így egymást követő második bajnokiján volt eredményes.

„Mindig jó érzés gólt szerezni. Beletelt egy kis időbe, míg felvettük a ritmust, a szerdai BL-meccs még benne volt a lábunkban. Kedden a St. Pauli ellen szeretnénk továbbjutni a Német Kupában. Szerencsére jó a csapatmélységünk, nem kell megriadnunk a kihívásoktól" – értékelt a mérkőzés után Orbán.

Az 58-szoros válogatott Gulácsinak a találkozó elején 510 perc után megszakadt a kapott gól nélküli sorozata, de így is megdöntötte a 2018/19-es szezonban felállított 500 perces rekordját. A 34 éves hálóőr – akit a szünet után sérülés miatt le kellett cserélni – a Bundesliga történetének hetedik leghosszabb sorozatát produkálta, a rekordot Timo Hildebrand tartja, aki 2003. május 17. és október 18. között 885 percig nem kapott gólt a VfB Stuttgart színeiben.

„Péter érzett valamit a térdében, azt mondtuk neki, ha nem érzi magát százszázalékos állapotban, akkor tegye félre az egóját" – nyilatkozta Gulácsi lecseréléséről Marco Rose, a lipcseiek trénere. A magyar kapus 2022 októberében térdszalagszakadást szenvedett, amely után tavaly szeptemberben tért vissza.

Gulácsi Péter 510 perc után kapott gólt, ezzel megdöntötte a 2018/19-es szezonban felállított 500 perces rekordját – óvatosságból cserélte le edzője

Érzett valamit a térdében, mire azt tanácsolták neki, akkor tegye félre az egóját, és kérjen cserét.

FOTÓ: HENDRIK SCHMIDT/AFP

A Leipzig február óta nem kapott ki a Bundesligában, 19 találkozó óta veretlen a bajnokságban. A két magyar válogatottat soraiban tudó alakulat csak azért nem listavezető, mert a Bochum vendégeként 5-0-ra diadalmaskodó Bayern Münchennek jobb a gólkülönbsége.

A címvédő Bayer Leverkusen bár kétszer is vezetett, végül 2-2-es döntetlent ért el a Werder Bremen otthonában. A hazaiak a 90. percben egyenlítettek. Xabi Alonso bajnokcsapata 21 mérkőzés óta őrzi idegenbeli veretlenségét a Bundesligában, ugyanakkor ebben a szezonban még egyetlen bajnokiján sem tudta megóvni kapuját a góltól.

Bundesliga, 8. forduló

Mainz–Mönchengladbach 1-1, **Augsburg–Dortmund** 2-1, **Leipzig–Freiburg** 3-1, **St. Pauli–Wolfsburg** 0-0, **Stuttgart–Kiel** 2-1, **Werder Bremen–Leverkusen** 2-2, **Bochum–Bayern München** 0-5.

A Bundesliga élcsoportja nyolc forduló után: 1. Bayern München 20 pont (+22), **2. Leipzig** 20 (+11), **3. Leverkusen** 15.

Ikszelt a Liverpool, vezet a City

PREMIER LEAGUE Az Arsenal 2-2-es döntetlent játszott a Liverpoollal az angol labdarúgó-bajnokság 9. fordulójában. Mikel Arteta, a hazaiak trénere az eltiltott William Saliba mellett nem számíthatott Riccardo Calafiori, Martin Ödegaard és Tomijaszu Takehiro játékára sem, így alaposan felforgatott kezdőcsapatot küldött pályára.

A legutóbbi két mérkőzésen nem bevethető Bukayo Saka visszatért, a 9. percben pedig meg is szerezte a vezetést a hazaiaknak. Előbb megforgatta Andrew Robertsont, majd a rövid felsőbe bombázott (1-0). Nem örülhettek sokáig a londoniak, a 18. minutumban Virgil van Dijk egy közeli fejessel egalizált. Nem sokkal az első játékrész vége előtt Mikel Merino másodszor is megszerezte a vezetést a hazaiaknak (2-1), akik később Gabrielt és Jurrien Timbert is elveszítették a védelemből. Szoboszlai Dominik, a Liverpool magyar középpályása a 63. percben csereként lépett pályára, és tőle indult az az akció, melynek végén Mohamed Szalah beállította a 2-2-es végeredményt.

Vasárnap további három mérkőzést rendeztek, az Enzo Maresca irányítása mellett egyre jobb formának örvendő Chelsea pedig 2-1-re nyert a Newcastle United ellen, amely immáron öt kör óta nyeretlen. A másik két délutáni mérkőzés is a hazai csapat sikerét hozta: az eddig nyeretlen Crystal Palace a Tottenham ellen győzött meglepetésre, míg a Manchester United egy 92. percben értékesített büntetővel maradt alul a West Ham otthonában.

A Manchester City egy nappal korábban Erling Haaland idénybeli 11. bajnoki góljával nyert a Southampton ellen, s mivel a Liverpool pontokat veszített, így ismét a címvédő áll a tabella élén. NÉPSZAVA

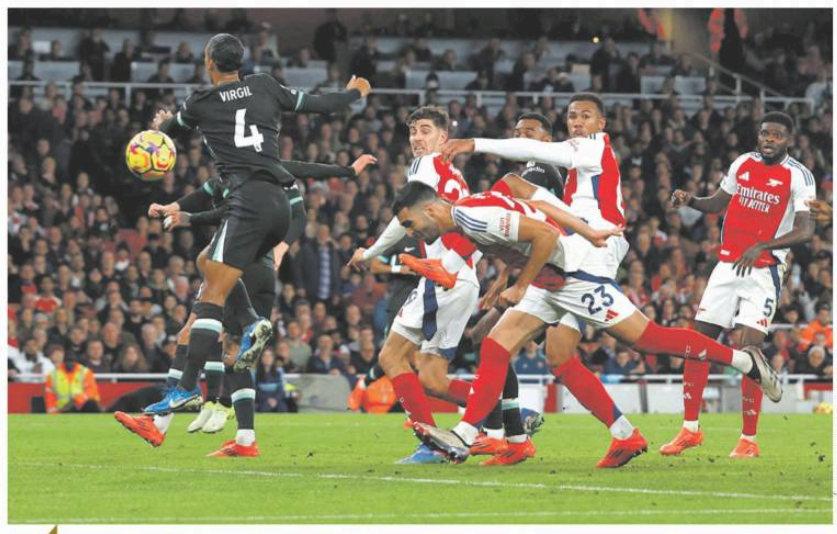

FOTÓ: ADRIAN DENNIS/AFP

Nagy kavarodás volt a meccsen, Szoboszlai a 63. percben szállt be

Premier League, 9. forduló

Leicester City–Nottingham Forest 1-3, Everton–Fulham 1-1, Aston Villa–Bournemouth 1-1, Manchester City–Southampton 1-0, Brentford–Ipswich 4-3, Brighton–Wolverhampton 2-2, Chelsea–Newcastle 2-1, Crystal Palace–Tottenham 1-0, West Ham–Manchester United 2-1, Arsenal–Liverpool 2-2.

Az élmezőny: 1. Manchester City 23 pont **2. Liverpool** 22, 3. **Arsenal** 18.

Egy sima, egy fordított

KÉZILABDA Az Európa-bajnoki felkészülés jegyében rendezett első felkészülési meccsén bravúros győzelmet aratott Toulonban a házigazda francia csapat ellen még csütörtökön a magyar női kézilabda-válogatott (30-27), amire legutóbb 14 éve volt példa! Ezután viszont szombaton már Párizsban visszavágott a gall csapat a magyaroknak. A november végén rajtoló, részben hazai rendezésű kontinenstornára készülés mérlege tehát egy győzelem és egy szűk vereség. Utóbbinál láthatóan felszívta magát a világbajnoki címvédő és olimpiai ezüstérmes házigazda, hol hatos fallal, hol pedig nyitottabb, öt-egyes felállással próbálta útját állni a magyar válogatottnak. Vámos Petra és társai azonban nem hagyták magukat leszakítani, elöl megvoltak a jó megoldások, és hátul is egyre inkább összeálltak. Az első összecsapáson brillírozó Szemerey Zsófi is kezdett belelendülni a kapuban, ziccereket és két hétméterest is védett, a válogatott 12-8-ra ellépett. Ám ahogyan csütörtökön, a szünet előtt most is faragni tudott hátrányából Franciaország, ami intő jel a mieinknek az Eb előtt. Visszavette a vezetést Sébastien Gardillou garnitúrája, amiben óriási szerepe volt a csereként beszálló 24 éves bresti Floriane André kapusbravúrjainak. A jobbszélső Faluvégi Dorottya találatát követően az utolsó tíz percre 21-21-es döntetlennel fordultak a felek, de a hibákat kíméletlenül kihasználó franciák egy 5-0-s sorozattal fordítottak, és visszavágtak a csütörtöki vereségért: Franciaország–Magyarország 26-22. Amennyiben az Eb-n a válogatott továbbjut csoportjában, akkor a debreceni középdöntőben ismét találkozik a francia együttessel december elején. NÉPSZAVA

Az első összecsapáson brillírozó Szemerey Zsófi a másodikon is odatette magát a kapuban, ziccereket és két hétméterest is védett

FOTÓ: ILLYÉS TIBOR/MTI

Falfestmények kicsiny háza

A múlt héten jelentette be a Pompeji Régészeti Park, hogy a város központjában egy kis házat tártak fel, amelynek még átriuma sem volt. A falai azonban teljesen ki voltak festve, mitológiai, közöttük erotikus jelenetekkel. A lelet a város társadalmának korabeli átalakulásáról tanúskodik. CNN

Repedezik az ISS

A NASA szerint a Nemzetközi Űrállomás orosz részlegében van egy 2019 óta szivárgó repedés; összesen négyet tártak fel, és 50 aggodalomra okot adó terület van náluk. Folyamatosan karbantartják ezeket, az űrhajósokat nem fenyegeti közvetlen veszély, de óvatosnak kell lenniük. A NASA-űrhajósok az amerikai részen maradnak, közel a mentőjárművekhez. LIVESCIENCE

Covid-vakcina kétszer

Az amerikai járványügyi központ szerint a 65 éven felülieknek és az immunrendszeri problémákkal küzdőknek két oltásra van szükségük hat hónap különbséggel a 2024–25-re naprakésszé tett Covid–19 elleni vakcinával. NÉPSZAVA

Tudatos kisgyerekek

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

A CEU kutatói azt vizsgálták, mire képesek a gyerekek a felnőttekkel való kommunikációjuk során

OKOSAK Egy új, a CEU kutatóinak a vezetésével készített tanulmány feltárta azokat a mentális folyamatokat, melyeket a kisgyerekek a felnőttekkel való kommunikációjuk során már egészen korán használnak. A kutatók azt vizsgálták, hogy a kicsik képesek-e módosítani kézmozdulataikat annak érdekében, hogy segítsenek másoknak megtalálni egy korábban elrejtett tárgyat. Az eredmények azt igazolták, hogy a gyerekek 18 hónaposan már képesek figyelembe venni, hogy a partnerük ismeri-e egy tárgy helyét, vagy nem rendelkezik megfelelő információval róla. Amikor egy személy helytelenül tudta az adott tárgy helyét, a gyerekek informatívabbá tették gesztusaikat, hogy partnerük biztosan jól megértse, hol található az általuk keresett tárgy. Eszerint a kicsik egyedülálló képességgel rendelkeznek mások ismeretszintjének helyes felméréséhez, ami azért fontos, mert ennek központi szerepe lehet az emberek közötti együttműködés és a tudásmegosztás során. NÉPSZAVA

Másfél éves gyerekek már képesek mások ismeretszintjének helyes felmérésére.

Elítélték a ragadozót

ABÚZUS Hamis személyazonosságok mögé bújva több mint 3500 kislányt molesztált az interneten egy északír fiatalember.

R. HAHN VERONIKA
LONDON

Egy nagy-britanniai bíróság a múlt héten pénteken életfogytiglanra, de legalább húsz év börtönre ítélte Alexander McCartney észak-írországi férfit internetes zaklatásokért. McCartney-t hazájában ebben az évben már elítélték emberölésért, mert több ezer áldozata közül egy amerikai kislány öngyilkosságot követett el.

Angolul „catfishingnek" – hamis személyiség mögé bújás révén történő internetes zaklatásnak – nevezik azt a módszert, amellyel áldozatait becserkészte: ennek során a most 26 éves férfi bizonyíthatóan 30 országot érintve 185 esetben követett el szélsőséges világhálós nemi abúzust 10 és 16 év közötti kiskorúakkal szemben, egy 12 éves kislány kapcsán pedig gondatlanságból elkövetett emberölés volt ellene a vád. A rendőrség akár 3500 áldozatot is feltételezett.

Alexander McCartney informatikai tanulmányai idején, 2015 és 2019 között a Snapchaten és más online fórumokon, az Instagramon és a Kiken keresztül magát fiatal lánynak kiadva barátkozott össze hasonló korúakkal, akiket intim fotók átküldésére, illetve szexuális cselekedetek elvégzésére ösztökélt. Mire a múlt héten ítéletet hoztak volna az ügyében, McCartney már öt éve volt rácsok mögött. O'Hara bíró az ítélet kihirdetésekor hangsúlyozta, hogy 2039 előtt szó sem lehet feltételes szabadlábra helyezésről. A tárgyalás során McCartney a legcsekélyebb megbánást vagy szégyent sem tanúsította.

McCartney magát ártatlan fiatal lánynak kiadva vette rá kiszemelt célpontjait arra, hogy intim felvételeket tegyenek fel a világhálóra. Az áldozatoktól kapott képeket használta fel saját identitása elrejtésére, és új arcával csábította el újabb és újabb naiv ismerőseit. Attól kezdve, hogy az első meztelen fotók beérkeztek tőlük, zsarolásba kezdett, és még aberráltabb képek küldésére vette rá a lányokat. Azzal fenyegetőzött, hogy ha nem engedelmeskednek, barátaik és családjuk tárába továbbítja a nehezen magyarázható képeket. A tárgyalóterem közönsége tanúja lehetett annak, amint fiatal lányok könyörögtek, hogy ne tegye fel a képüket az internetre, mert ha megteszi, megölik magukat vagy kárt tesznek magukban, de ezekre nemtörődöm módon válaszolt.

Az életfogytiglani ítéletben a legnagyobb szerepet játszó eset a nyugat-virginiai Cimarron Thomasé. A 12 éves lányt 2018-ban kerítette karmai közé; először bókolt neki, majd újabb és újabb fotókat kért, azzal tartva sakkban a többiekhez hasonlóan a megjelenését illetően alacsony önbecsülésű, sérülékeny lányt, hogy kiteszi a világhálóra a képét, ha nem engedelmeskedik. A tragédia akkor következett be, amikor Cimarron megtagadta, hogy kishúgáról is küldjön felvételeket; közölte, inkább öngyilkos lesz. McCartney nem tartotta vissza, sőt, egy homokórával sürgette cselekvésre. Cimarron szülei legálisan otthon tartott fegyverével McCartney szeme láttára fejbe lőtte magát. Másfél évvel később az okokról mit sem sejtő édesapja is önkezével vetett véget az életének.

Az ítélethirdetés után Eamon Corrigan főnyomozó elmondta, hogy Nagy-Britannián és az Egyesült Államokon kívül legalább 28 országban találtak McCartney által molesztált lányokat, de mivel mind a 3500 áldozattal képtelenek lettek volna foglalkozni, csak hetven esetet vizsgáltak részleteiben.

Az eset ráirányította a figyelmet arra, milyen veszélyeket rejt a gyerekek ellenőrizetlen jelenléte a világhálón.

McCartney 3500 kislányt abuzált, egyet öngyilkosságba kergetett

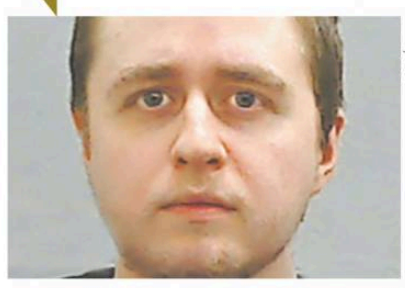

FOTÓ: AFP

A szexuális ragadozó ártatlan kislányoknak adva ki magát környékezte meg gyanútlan, kiskorú áldozatait

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

ÖTÖS LOTTÓ

Nyerőszámok:	17, 20, 29, 30, 44
5 találat	nem volt
4 találat	1 969 865 forint
3 találat	24 210 forint
2 találat	60 832 forint
Joker: 208224	90 323 300 forint

HATOS LOTTÓ

Nyerőszámok:	7, 9, 30, 40, 44, 45
6 találat	nem volt
5 találat	416 005 forint
4 találat	7 345 forint
3 találat	2 685 forint

KENÓ

Október 26., szombat

8	15	17	18
20	21	22	29
32	33	38	41
43	49	54	69
70	72	77	80

Október 27., vasárnap

4	5	6	11
13	14	18	21
29	30	31	32
33	35	39	58
59	70	72	75

SOKFELÉ PÁRÁS, KÖDÖS REGGEL

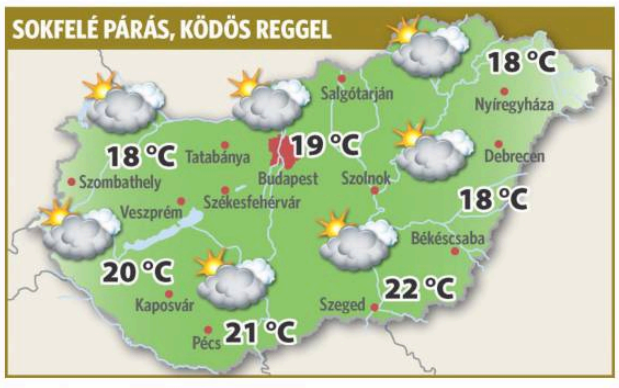

Boldog névnapot, Simon, Szimonetta!

A Simon héber eredetű, jelentése: Isten meghallgatott. A Szimonetta olasz, kicsinyítő képzős női párja.

Gyorsan melegednek tavaink

KLÍMAKRÍZIS A '80-as évektől kezdve hatszor gyorsabban melegednek természetes vizeink, mint azelőtt. Az 1870 és 2021 között eltelt 150 év felszíni vízhőmérsékletének a változásait vizsgálták a HUN-REN Balatoni Limnológiai Kutatóintézet munkatársai a Pannon ökorégióban, és kiderült, hogy a legnagyobb mértékben tavaink melegedtek, közülük is a leggyorsabban a Velencei-tó: évtizedenként 0,7 Celsius-fokot. Ez azért is baj, mert a melegedő sekély vizek kedveznek az invazív fajoknak. Az elemzésekben szerepeltek a Fertő tó, a Balaton és a Velencei-tó, illetve a Duna és a Tisza meglévő vízügyi hatósági adatai, valamint az intézet saját mérései is. A Science-Direct Hidrológiai értesítőjében megjelent tanulmány szerint bár a felszíni vízhőmérséklet melegedése a teljes, 150 éves időszakban nyomon követhető, a komoly változások az 1980-as évek második felében kezdődtek, amikortól a melegedés üteme több mint a hatszorosára gyorsult. Összességében az átlagos felszíni vízhőmérséklet-emelkedés a teljes vizsgált időszakban 0,05 fok volt évtizedenként, azonban az elmúlt 40 évben ez a szám 0,32 fokra nőtt. A sekély tavak, mint a Balaton, a Fertő tó és a Velencei-tó gyorsabb, évtizedenként 0,46 fokos hőmérséklet-emelkedést mutattak, míg a folyók lassabban, 0,27 fokkal melegedtek. A Balatonban a melegedés az elmúlt 30-40 évben elérte az évtizedenkénti 0,46 fokot, de a leggyorsabb ütemben a Velencei-tó melegedett, 0,7 fokot egy évtized alatt. A sekély tavak melegebb vize alkalmassá válhat az invazív fajoknak, mert csökken az oxigénszint, megváltozhat a víz kémiája, és stresszt jelent a vízi szervezeteknek. NÉPSZAVA

Sekély vizű tavaink hőmérsékletének gyors emelkedése az invazív fajoknak kedvez.

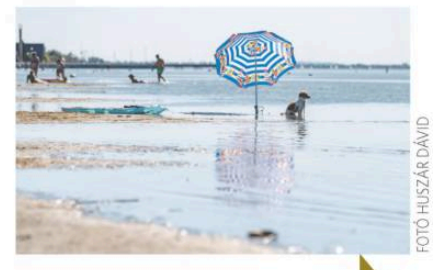

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Az elmúlt évtizedekben a leggyorsabban a Velencei-tó melegedett

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952–2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. október 29., kedd | 152. évfolyam, 252. szám | Ára: 540 forint

AJÁNLÓ

Célegyenesben az elnökválasztás

Egyetlen hét maradt az amerikai elnökválasztásig. A közvélemény-kutatások inkább Donald Trump szempontjából alakultak jobban, de nem lehet előre győztest hirdetni. **2. oldal**

Óvatos reformok a Vatikánban

Nem történt igazi áttörés a Szentszék reformfolyamatában, a vasárnap zárult világszínóduson, a záródokumentum sok kérdést nyitva hagyott. Igaz, a kényes témákról a tanácskozáson elvileg nem is lett volna szó. **7. oldal**

Bölcsőtől a koporsóig

Több mint 300 műtárgy segítségével idézi meg a biedermeier hétköznapokat a Nemzeti Galéria ma nyíló kiállítása. A Műcsarnok 1938-as festménykiállítása óta nem volt az országban ilyen átfogó reprezentatív tárlata a korszaknak. **11. oldal**

Bajban a természetes vizek

Magyarország tavainak és folyóinak a többsége közepes állapotú, ami azt jelenti, hogy aktív beavatkozásokra lenne szükség a javításuk érdekében. Európában sem jobb a helyzet. **13. oldal**

Terelés a szakképzésbe

OKTATÁS Ajánlást küldtek a tankerületi központok a gimnáziumoknak, hogy szelektáljanak jobban a jelentkezők között – értesült lapunk.

JUHÁSZ DÁNIEL

„Ajánlást” kaptak a tankerületi fenntartású gimnáziumok arról, hogy a központi írásbeli felvételi vizsgán milyen eredményeket elért tanulókat érdemes felvenniük – tudta meg a Népszava. A négy évfolyamos képzés esetében például minimum 50 pontot várnának el a százból. Ez sok általános iskolást foszthat meg a gimnáziumi továbbtanulástól: tavaly a nyolcadikos általános iskolások 47,8 százaléka – 21,4 ezer tanuló – ért el 50-nél kevesebb pontot a központi írásbelin, miközben ma közülük is sokan gimnazisták.

A tankerületi központokért felelős Klebelsberg Központ elismerte, hogy az intézmények valóban megkapták az ajánlást. Szerintük a fő cél a gimnáziumi képzés „presztízsének” növelése volt, az, hogy a diákok a megfelelő helyen tanuljanak, úgy a gimnáziumokban, mint a szakképzésben.

Horváth Péter, a Nemzeti Pedagógus Kar elnöke szerint a központi ajánlás nem jelentheti azt, hogy egyes diákokat kizárnak a gimnáziumi továbbtanulásból.

– Az, hogy a gimnáziumok csak a legjobbaknak, a kiváltságosaknak valók, egy gusztustalan elitista szemlélet, semmilyen pedagógiai elgondolás nincs mögötte – mondta Nagy Erzsébet, a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének ügyvivője.

A Szülői Hang Közösség képviselője, Miklós György szerint a kormányzat ezzel is a szakképzés felé tereli a gyerekeket, holott a tanulók és az ország hosszú távú érdeke a gimnázium és a felsőfokú végzettség támogatása lenne.

ÍRÁSUNK A 4. OLDALON

FOTÓ: MTI/RÓSTA TIBOR

A korábbiaknál is fontosabb lehet a felvételin elért pontszám

Orosz–magyar modell

EGÉSZSÉGÜGY – A magyar modellhez hasonló szervezet nincs, de létezik hasonló működésű – mondta a Népszavának Molnár Márk egészségügyi közgazdász, gyógyszerpiaci elemző. A szakértő annak kapcsán nyilatkozott, hogy – mint arról lapunkban tegnap beszámoltunk – a kormány egy új civil szervezetre, a Batthyány-Strattmann László Alapítványra bízza az egyedi gyógyszerkérelmek elbírálását, évi 30-40 milliárd forint szétosztását. Molnár Márk példaként idézte a „Jóság Köre” nevű alapítványt. A Vlagyimir Putyin által alapított szervezetről kevés adat ismert, a működése nem átlátható, de eddig több ezer betegnek vásároltak kezelést. Más országokban is igyekszik a politika kezelni az ellentmondást: nehéz amellett érvelni, hogy egyetlen ember gyógyszerére egymilliárdot költsön a köz, de az is vállalhatatlan, hogy azért tagadjanak meg terápiát például egy kisgyerektől, mert az sokba kerül.

RÉSZLETEK AZ 5. OLDALON

> A szervezetről kevés adat ismert, a működése nem átlátható, de több ezer betegnek vásároltak kezelést.

FOTÓ: AFP/GAVRIL GRIGOROV

Vlagyimir Putyin és az általa létrehozott alapítvány vezetője

Jönnek a palackrekeszek

HULLADÉK A Mohu tárgyalásokat folytat a közterületi hulladéktárolókra szerelhető palackrekeszek kihelyezéséről – erősítették meg lapunk információit a Mol-hátterű hulladékkoncessziós társaságnál. A Mohu a köztisztasági cégekkel közösen keresi a lehetőségeket – támasztotta alá Nagy László, a Köztisztasági Egyesülés igazgatója. A hétvégén hasonló felvetéssel élt Facebook-oldalán Vitézy Dávid, a Fővárosi Közgyűlés háromfős, Podmaniczky Mozgalom nevű frakciójának a vezetője is. A köztéri kukákra erősített „palacktartókat” évek óta a világ számos olyan államában, illetve városában alkalmazzák, ahol a kiürült italcsomagolások pénzért visszaválthatók. Ezáltal elkerülhető, hogy a palackok a kukákban végezzék, és akik élethelyzetük folytán így tesznek szert jövedelemre, azokat csak turkálással, a kukák kiborogatásával és a szemét szétszórásával gyűjthessék össze.

CIKKÜNK A 6. OLDALON

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

A köztéri kukák környezete lehetne sokkal rendezettebb

Brüsszel ellen konzultálnak

ÁLKÉRDÉSEK Az EU soros elnökeként indított Unió-ellenes kampánnyal felérő nemzeti konzultációt a kormány. A már 14. nemzeti konzultációt hivatalosan az új gazdaságpolitika – a gazdasági semlegesség – bevezetésével indokolta a kabinet. Feltűnő azonban, hogy a 11 kérdés több mint fele kifejezetten Unió-ellenes: hatnál már a felvezető állításban is a magyaroknak ártani akaró Brüsszel képét vázolják fel – nemegyszer komoly tévedésekkel, csúsztatásokkal. Nem először fordul elő az sem, hogy olyan ügyben kérdezik az emberek véleményét, amiről már döntöttek. Megint több olyan gazdasági témakör is szerepel az íveken, amely ott van a már korábban meghirdetett gazdasági akciótervben.

Az előző nemzeti konzultáció 9,8 milliárddal terhelte meg a költségvetést, az infláció miatt a mostani kiadások akár 20-30 százalékkal is nagyobbak lehetnek.

BŐVEBBEN A 3. OLDALON

> Feltűnő, hogy a 11 kérdés több mint fele kifejezetten Unió-ellenes.

Kifütyülték Orbán Viktort Tbilisziben

GEORGIA Orbán Viktor nem az Európai Uniótól kapott felhatalmazással utazott Grúziába, nem képviselheti ott az EU-t, a Tanács soros elnökének nincs külpolitikai hatásköre, a magyar miniszterelnök látogatása kizárólag a Magyarország és Grúzia közötti kétoldalú kapcsolatok keretében történhet – szögezte le hétfőn Josep Borrell, az EU külügyi főképviselője. Orbán Viktor később Facebook-oldalán azt írta, kormányfőként érkezett Tbiliszibe. Népes magyar küldöttség kísérte el. Eközben a grúz ellenzék utcai megmozduláson tiltakozott, mert szerintük szombaton választási csalás történt. Amikor Orbánék konvoja hétfő este elhagyta a tbiliszi Marriott Hotelt, a tüntető tömeg füttykoncerttel és kiabálással „köszöntötte” a magyar miniszterelnököt.

FOLYTATÁS A 8. OLDALON

FOTÓ: AFP/MIRIAN MELADZE

A miniszterelnök tucatnyi testőr gyűrűjében ült be a gépkocsiba

Egy város, egy nép, egy Trump

7 NAP A republikánus elnökjelölt a kampányhajrában New York City leghíresebb arénájában ünnepeltette magát egy olyan államban, ahol a Reagan-éra után csak demokraták nyertek.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

New York-i kutyából nem lesz washingtoni szalonna. Erről győződhettek meg a Nagy Alma lakói, akik vasárnap húszezredmagukkal ellátogattak Donald Trump Madison Square Gardenben tartott kampánygyűlésére, kilenc nappal a 2024-es elnökválasztás előtt. Az arénában ma is érezni a múltból sugárzó politikai térerőt. 1939-ben az American Bund nevű Hitler-párti mozgalom tartott itt gyűlést, a falakon horogkeresztes és amerikai zászló mellett George Washington óriási arcképe is ki volt függesztve, akit a résztvevők „az első amerikai fasisztaként” méltattak. 1962-ben, egy merőben más természetű politikai rendezvényen Marilyn Monroe énekelte el a Happy Birthday című dalt a 45. születésnapját ünneplő John F. Kennedy elnöknek.

Az est főszereplőjét a MAGA (Make America Great Again) mozgalom holdudvarának a tagjai vezették fel. Mintegy két tucat vendég fellépő méltatta a republikánus elnökjelöltet. Hulk Hogan egykori pankrátor egy rikító színű boában lépett a színpadra, beszédet mondott Tucker Carlson, a műsorában összeesküvés-elméleteknek helyt adó médiaszemélyiség, Elon Musk techmágnás, az X közösségi oldal tulajdonosa és a dezinformáció élharcosa, sőt a kampány során eddig láthatatlan egykori first lady, Melania Trump is. A megszólalók közül a Kill Tony néven fellépő stand-up humorista, Tony Hinchcliffe karcolta meg igazán a gyűlöletbeszéd felszínét, amikor egy rasszista viccben Puerto Ricót egy Atlanti-óceánon úszó szeméthegynek nevezte. Danielle Alvarez, a Trump-kampány vezető tanácsadója egy aznapi közleményben hamar elhatárolódott az ízléstelen kijelentéstől, miszerint „a vicc nem tükrözi Trump elnök vagy a kampánya véleményét”. New York Cityben mintegy 1 millió Puerto Ricó-i él, ami azonban ennél húsba vágóbb adat: az amerikai hadsereg jelenleg 330 ezer Puerto Ricó-i veteránt tart számon, s a legfontosabb billegő állam (Pennsylvania) is közel 150 ezer olyan ember otthona, aki az USA társult államából vándorolt az országba.

FOTÓ: AFP/ANGELA WEISS

Donald Trump szeretett szülővárosának legismertebb rendezvényhelyszínén, a Madison Square Gardenben mondott beszédet

Ez nem jelenti azt, hogy Harris és a bevándorlók felé irányzott erőszakos és durva hangnem enyhült volna a rendezvény további részében. Grant Cardone milliomos ingatlanbefektető szimplán úgy fogalmazott, hogy Kamala Harris és az „őt futtató stricik elpusztítják Amerikát”. S utána jött Trump. Tőle meglepő módon egy nagyon taktikus felütéssel kezdett: „Tegyétek fel magatoknak a kérdést, jobban éltek-e, mint négy éve.” A beszéde jelentős részében az infláció megszüntetését, a Kínával szembeni védővámok bevezetését és természetesen az illegális migrációval összefüggő bűnözés rémét nagyította gigantikus méretűre. Trump demokrata riválisát egy alacsony IQ-val rendelkező, komolytalan embernek nevezte. A volt elnök egyetlen szakpolitikai témájú új bejelentése az otthoni ápolást végzők számára biztosított adójóváírás intézménye volt, mert szerinte „itt az ideje elismerni azokat, akik idős szüleikről és szeretteikről gondoskodnak”.

Ezalatt Kamala Harris cikcakkszerűen járta be Pennsylvania államot, amelynek 19 elektori mandátumára feltétlenül szüksége lesz a Fehér Ház kulcsának megszerzéséhez. Cherelle Parker philadelphiai polgármester aznap egy hollywoodi színészekkel megerősített sajtótájékoztatón is korteskedett Harris mellett, ahol többek között Leonardo DiCaprio és Robert De Niro filmsztárok is felszólaltak. Vasárnap délután aztán a polgármester és Harris közösen ellátogattak egy tradicionálisan fekete irodalmat árusító könyvesboltba. „Meg fogjuk csinálni! A győzelemhez Phillyn keresztül vezet az út” – fogalmazott Harris, Philadelphia közismert becenevét említve. A fekete szavazók felé tett udvarlás másik egyértelmű jele volt, hogy Harris felkereste a város egyik barber shopját (borbélyszalon) is, amely Amerikában a fekete férfiak hagyományos találkozóhelyének számít. Egy fekete gyülekezetnek otthont adó templom után pedig egy Puerto Ricó-i étteremben bukkant fel a demokrata jelölt, hogy a fekete voks mellett a latino közösség felé is jelezze: eltökélt a szavazatuk megszerzése mellett.

> Trump demokrata riválisát egy alacsony IQ-val rendelkező, komolytalan embernek nevezte.

A Harris-kampány tízparancsolatából tíz most arról szól, hogy az elmúlt 14 évben szinte mindig demokrata jelöltre szavazó Wisconsint, Michigant és Pennsylvaniát el kell hozni a győzelemhez szükséges 270 elektori mandátum eléréséhez. Ehhez képest másodlagos, bár szintén jelentős feladat a fekete férfiak mozgósítása Harris számára.

A közvélemény-kutatások aggregált eredményeit közreadó 538 oldalán látható adatok szerint hét billegő államból háromban (Arizona, Georgia, Észak-Karolina) Trump vezet, míg az említett három északi államban és Nevadában fej fej mellett állnak a jelöltek. Bár Trump előnye továbbra is hibahatáron belüli érték, a közhangulat iránya Harris megtorpanását jelzi. A korai szavazás keretében országszerte már több mint 43 millió szavazatot adtak le személyesen vagy levélszavazat formájában, de a győztes neve csak a november 5. utáni napokban derül majd ki.

Hekkerek szólnak bele az elnökválasztásba

ZŰRZAVAR A Trump-kampány munkatársainak telefonjáról sikerült hangfájlokat és SMS-üzeneteket megszerezniük a kínai állammal együttműködő hekkereknek – írta tegnap a brit Guardian. A múlt pénteken elsőként a New York Times adta hírül, hogy kínai hekkerek próbálták feltörni Donald Trump republikánus elnökjelölt, J. D. Vance alelnökjelölt és kampányuk más tagjainak telefonját. Az FBI és az amerikai kiberbiztonsági szolgálat megerősítette a hírt, hogy jogosulatlan hozzáférést észleltek az amerikai kereskedelmi telefonhálózatban. A Salt Typhoon nevű hekkercsoport adatgyűjtés és kormányzati információszerzés céljából több telefonszolgáltató rendszerébe is betört: ilyenek az AT&T, a Verizon és a Lumen Technologies rendszerei. Ám Peking nem az egyetlen globális hatalom, amely befolyásolni kívánja az amerikai elnökválasztás zavartalan menetét. Egy hónapja az USA igazságügyi tárcája vádat emelt három iráni állampolgárságú férfi ellen, akik az iráni Forradalmi Gárda tagjaiként Trump kampányának digitális eszközeit vették célba. A Washington által terrorszervezetként nyilvántartott paramilitáris csoport tagjai 2020 óta Trump stábtagjai mellett a korábbi Izraelbe delegált amerikai nagyköveten kívül a volt CIA-igazgatóhelyettes, valamint a védelmi és külügyminisztériumban dolgozók eszközeit is igyekeztek feltörni. Májusban sikeresen tették ezt a Trump-kampány munkatársainak e-mail-fiókjával, azzal a feltehető céllal, hogy az üzenetek nyilvánosságra hozatalával szabotálják az akkor még Joe Biden demokrata jelölt ellen induló exelnök kampányát.

> A védelmi és külügyminisztériumban dolgozók eszközeit is igyekeztek feltörni.

Az Egyesült Államok legfőbb ügyésze, Merrick Garland pénteki nyilatkozatában kifejtette: „Az alperesek elmondása szerint igyekeztek aláásni Trump elnök kampányát a 2024-es elnökválasztás előtt. Tudjuk, Irán folytatja arcátlan kísérletét, hogy aláássa a közbizalmat az amerikai választásokat illetően.” A kibertámadás nem az egyedüli incidens, amely fagyossá tette Washington és Teherán kapcsolatát. Trump parancsára 2020 januárjában dróntámadás végzett Kászem Szulejmánival, az iráni Forradalmi Gárda Kudsz Erők nevű különleges egységének parancsnokával Bagdadban. Az Iránban nemzeti hősként tisztelt Szulejmáni halála miatt a síita állam vezetői bosszút esküdtek Trump ellen. Augusztusban az amerikai igazságügyi minisztérium vádat emelt Asif Merchant pakisztáni állampolgár ellen, aki a vád szerint az iráni állam tudtával New York Citybe utazott, ahol egy bérgyilkos segítségével egy Trump elleni merényletet előkészületét valósította meg. A tervezett akció és a Trump elleni két másik merényletkísérlet között a rendelkezésre álló információk szerint nincs összefüggés.

FOTÓ: AFP/SAUL LOEB

Kamala Harris kampányát sem kerülte el a külföldi beavatkozás

A külföldi beavatkozás Kamala Harris kampányát sem kerülte el. A demokrata kampány munkatársai mellett Chuck Schumer demokrata szenátor és szenátusi frakcióvezető telefonját is igyekeztek feltörni.

A washingtoni kínai nagykövetség szóvivője sietett cáfolni Peking szerepét a hekkertámadásokkal kapcsolatban. Az NBC Newsnak küldött e-mail-üzenetében úgy fogalmaz, nincs tudomásuk a szóban forgó esetről – az elnökválasztás az Amerikai Egyesült Államok belügye; Kínának nem áll szándékában beavatkozni az amerikai választásokba.

Oroszország is igyekszik a saját politikai céljainak megfelelően befolyásolni az elnökválasztást. A kibertámadásokat monitorozó Microsoft Threat Analysis Center két Kremlhez kötődő internetes trollcsoportot is azonosított, amelyek a Harris–Walz-kampány elleni dezinformációt terjesztettek. A Storm–1516 nevű csapat hamis videót osztott meg arról, hogy egy Harris-szavazó megtámadta a Trump-kampány egyik résztvevőjét. Egy másik hamis hír Kamala Harrist cserbenhagyásos gázolással vádolta. A Storm–1679 nevű csoport pedig hamisított fotókat osztott meg olyan nem létező reklámtáblákról New Yorkban, amelyek Harris káros programját hirdetik. Az álhír a Telegram mellett az X nevű közösségi oldalon is futótűzként terjedt. M. M.

Gazdaságól beszélnek, Brüsszelre céloznak

SZEREPEK Az EU soros elnökeként indított Unió-ellenes kampánnyal felérő nemzeti konzultációt a kormány. A kérdésekbe ezúttal is tévedések, csúsztatások sorát szőtték.

HALMAI KATALIN
BRÜSSZEL

Elkezdődött az újabb, 14. nemzeti konzultáció, amelyet hivatalosan az új gazdaságpolitika – a gazdasági semlegesség – bevezetésével indokolt a kormány. Ezúttal 11 kérdésre várnak választ. A gazdasági kérdések mellett azonban lakhatásról, nyugdíjról, migrációról, multicégekről is kérik az állampolgárok válaszát. Feltűnő az is, hogy a 11 kérdés több mint fele kifejezetten Unió-ellenes. Hat kérdésnek már a felvezető állításban is a magyaroknak ártani akaró Brüsszel képét vázolják fel – nemegyszer komoly tévedésekkel, csúsztatásokkal.

Rögtön az első kérdés előtt rögzítik, hogy Brüsszel kereskedelmi háborút indított a keleti országok, elsősorban Kína és Oroszország ellen. Véleményük szerint minden uniós országnak csatlakoznia kell a meghirdetett szankciós politikához és kereskedelmi büntetőintézkedésekhez, akkor is, ha ez kárt okoz az adott ország gazdaságának. Brüsszel nem indított kereskedelmi háborút Kína ellen. Egyéves alapos vizsgálat után megállapította, hogy a Kínából származó akkumulátoros elektromos járművek illegális állami támogatásban és banki kölcsönökben részesülnek, és ez a támogatás gazdasági kárt okoz az uniós gyártóknak. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat hatásainak kivédésére az Európai Bizottság szubvencióellenes vámok kivetését javasolta a tagállamoknak, amelyeknek a többsége október elején támogatta azokat. A döntéshez nem kellett valamennyiük beleegyezése. A brüsszeli testület ugyanakkor hangsúlyozza, hogy a kínai partnerekkel egy alternatív és a Kereskedelmi Világszervezet előírásainak is megfelelő megoldáson dolgozik.

Brüsszel nem indított kereskedelmi háborút Oroszország ellen, hanem szankciókkal sújtja az Ukrajna elleni agressziója miatt. Magyarország eddig valamennyi szankciós csomaghoz csatlakozott, mégpedig önszántából. A büntetőintézkedéseket ugyanis a tagállamoknak egyhangúan kell elfogadniuk. Az Orbán-kormány mostanáig nem győzte hangsúlyozni, hogy csak olyan szankciókat támogatott és fog támogatni, amelyek nem mennek szembe az ország alapvető érdekeivel. Ez teljesen ellentmond a nemzeti konzultáció állításának, miszerint a politikákat akkor is támogatni kell, ha az kárt okoz a gazdaságnak.

A konzultációban a kormány azt is állítja, hogy Magyarországnak az új gazdaságpolitika kialakításakor minden fontos kérdésben követnie kell az Európai Uniót, és csak a nyugati mintákat szabad másolnia a gazdaságban. Csakhogy Brüsszel nem állítja ezt, és azt az Orbán-kormány is elismeri, hogy az EU egy gazdasági közösség, tehát természetes, hogy vannak közös szabályai, amelyeket be kell tartani. Különösen, ha egy ország számot tart a pénzügyi támogatásokra. Előírás a fenntartható államháztartás biztosítása, a makrogazdasági egyensúlyhiányok elkerülése és a fenntartható növekedés előmozdítása. A friss előírások egyébként nagyobb mozgásteret hagynak minden tagállam, így Magyarország számára is a kötelezettségvállalások meghatározására.

A lakosságnak küldött íveken a kabinet tényként rögzíti: Brüsszel ellenzi, hogy a magyar kormány fellép az árakat egyoldalúan emelő, a gazdasági erejükkel visszaélő kereskedőkkel, multinacionális cégekkel szemben. Ha ezzel az árstop miatt indított perben hozott európai bírósági ítéletre utaltak, akkor világos, hogy a bírói testület nem a gazdasági erejükkel visszaélő kereskedőket és multikat védte, hanem a szabad versenyt. Érvelése szerint az árstop bevezetése akkor is aránytalan intézkedésnek minősíthető, ha a korlátozást a hátrányos helyzetű fogyasztók védelmében hozták. A kereskedőket ugyanis aránytalanul gátolta a szabadpiacra jutásban, a hatósági árak pedig aránytalan zavart okoztak az ellátási lánc egészében.

Orbánék szerint Brüsszel azt is követeli a magyar kormánytól, hogy szüntesse meg a tizenharmadik havi nyugdíjat. Magyarország vállalta Brüsszelben, hogy előkészíti a nyugdíjrendszer reformját, hogy közép- és hosszú távon az ellátás fenntartható és méltányos legyen. Az idén májusban publikált brüsszeli országjelentés szintén a fenntarthatóságot kéri számon a kormányon, de nem tesz említést a tizenharmadik havi nyugdíjról.

A konzultációban arról is szó esik, hogy Európa súlyos népesedési válságban van, Brüsszel pedig – a magyar kormány szerint – az európai családok támogatása helyett továbbra is a migrációban látja a megoldást. Európa valóban súlyos népesedési válságban van. Brüsszel nem szólhat bele a tagállami családpolitikába, de ajánlásokat megfogalmazhat és már meg is fogalmazott az EU-ban végbemenő demográfiai változások kezelésére. Javasolja a szülők támogatását többek között a minőségi gyermekgondozáshoz való hozzáférés, valamint a munka és a magánélet közötti egyensúly biztosítása terén. Brüsszel szerint ösztönözni kell az idősebb generációk szerepvállalását megfelelő munkaerőpiaci reformokkal. És szükség van irányított legális migrációra is, ügyelve rá, hogy az kiegészítése legyen az EU-ban fellelhető tehetségek kiaknázásának – fogalmaz az ezzel kapcsolatos európai bizottsági közlemény.

A kérdőíven tényként állítja a kabinet azt is: az Európai Bíróság döntése szerint Magyarországnak azért kell napi egymillió euró büntetést fizetnie, mert nem nyitja meg a határait a bevándorlók előtt. Magyarországnak azonban valójában azért kell fizetnie, mert a menedékkérőktől megtagadja alapvető jogaikat, például a hozzáférést a menekültügyi eljáráshoz és a jogorvoslathoz.

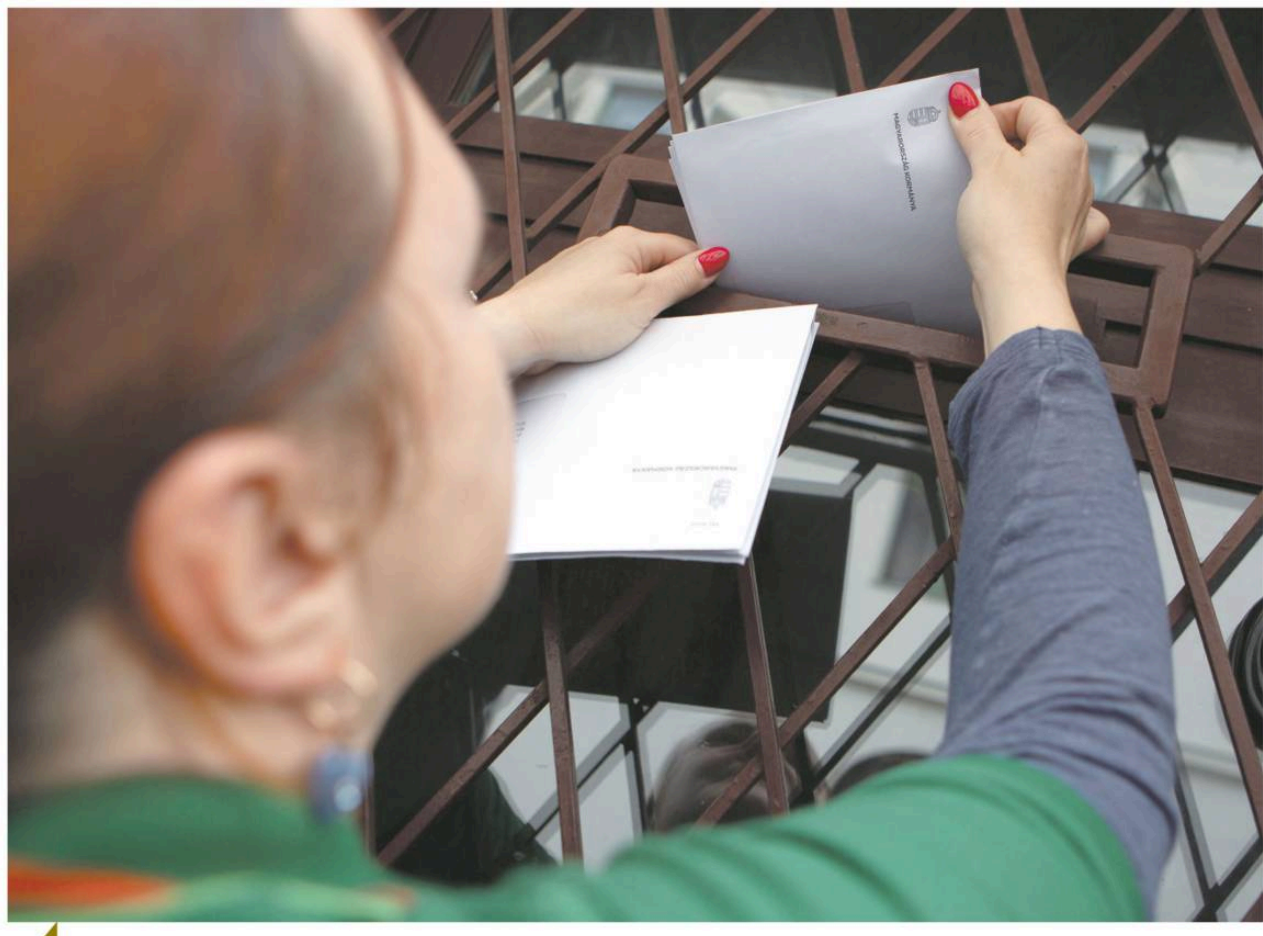

FOTÓ: MTI/KOCSIS ZOLTÁN

Postás dobja be a konzultációs levelet a postaládába. Tegnap indult a kézbesítés

1 millió

eurós menekültügyi bírságot kell naponta fizetnie a kormánynak, de véletlenül sem azért, mint amit a konzultációban állítanak

FOTÓ: ERDŐS DÉNES

Nem csak "élőben", a kormány Facebook-oldalán is sokan elutasították az akciót

Utólagos jóváhagyás: a „kérdések" között azok a témák is szerepelnek, amelyek a már meghirdetett gazdasági akciótervet képezik.

Sokmilliárdos kérdések

A legutóbbi, 2023-as konzultáció esetében, amelyben a szuverenitásvédelemről kérték ki a válaszadók véleményét, csak a technikai költségekre – nyomda, postázás – 2,7 milliárd forintot adott ki a kormány. Ezen felül több mint 7,1 milliárd forintot költött a médiakampányra, vagyis az előző nemzeti konzultáció kiadásai 9,8 milliárd forinttal terhelték meg a költségvetést. Az infláció és a költségek emelkedése miatt borítékolható, hogy a mostani kiadások akár 20-30 százalékkal is magasabbak lehetnek, ha a kormány megint intenzív sajtókampányt indít. A konzultációk a magyarok jelentős része szerint nem az érdemi véleménykutatást, hanem a Fidesz szavazótáborának elérését szolgálják, ami felveti a tiltott pártfinanszírozás esetét.

P. ZS.

Döntés után kérdezik a népet

GAZDASÁG Nemcsak dezinformáció, hanem információátadás, kampányolás is a kormány célja, ugyanis a „kérdések" között épp azok a tételek szerepelnek, amelyek a már meghirdetett gazdasági akciótervét képezik. Ilyen a gazdasági semlegesség vagy a kis és közepes vállalatok már bejelentett támogatása. De kérdésben irányítják rá a figyelmet a kormány által javasolt hosszú távú bérmegállapodásra, az úgynevezett munkáshitelre is.

A konzultáció eldöntendő kérdéseket tesz fel olyan bonyolult témában, mint a fiatalok lakáshoz jutásának támogatása. A kormány most ezt a kérdést új kollégiumok építésével és 5 százalékos lakáshitellel akarja letudni, fel sem merül, hogy vannak más lehetőségek is, például bérlakások építése, az önkormányzati bérlakásállomány felújítása, azoknak a fiataloknak való kiközvetítése, fecskeházak építése.

Nem csak a kormány nem vet fel alternatívákat, a válaszadóknak sem ad rá lehetőséget. Hasonló a helyzet a személyi jövedelemadó és a családi adókedvezményének duplázásával: azt vagy támogatják, vagy nem a válaszadók, de más szociális ellátások emeléséről szó sem esik, miközben a 2008 óta változatlan összegű családi pótlék emelése jóval népszerűbb intézkedés lehetne.

PAPP ZSOLT

LAPSZÉL

Tiborcz: sok bevétel, kevés adó

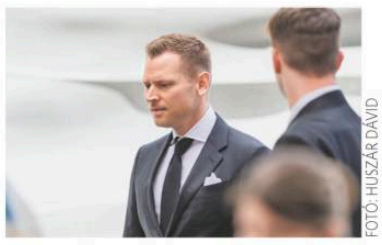

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Adóparadicsomi állapotokat teremtett Orbán Viktor miniszterelnök vejének, Tiborcz Istvánnak (képünkön) egy törvénymódosítás, amely lehetővé tette a BDPST-birodalomnak, hogy elkerülje a nyereség utáni adózást – írta a 24.hu. A portál szerint Tiborczék az elmúlt öt évben ki is használták ezt: 30 milliárd forint körüli adókedvezményt realizáltak. NÉPSZAVA

„Paranoiás” össztűz az oknyomozó portálra

„Egyértelművé vált, hogy az Átlátszó – külföldi finanszírozás bevonásával – az állami és társadalmi döntéshozatali folyamatok befolyásolására irányuló tevékenységet folytat, Magyarország számára súlyos politikai, gazdasági és társadalmi károkat okoz” – közölte a kormánybarát Szuverenitásvédelmi Hivatal. A szervezet arról az oknyomozó portálról állítja ezt, amely megannyi esetben tárt fel korrupciós eseteket, gazdasági, politikai visszaéléseket, s hoz nyilvánosságra ilyen ügyekről dokumentumokat. Az oknyomozó portál főszerkesztője, Bodoky Tamás a Klubrádiónak azt mondta: a hivatal jelentése paranoiás, titkos hírszerzői tevékenységként tüntet fel egyszerű újságírói együttműködéseket, és konkrét tévedéseket is tartalmaz. NÉPSZAVA

Habony és Garancsi új kaszinókat vett

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Habony Árpád, a miniszterelnök egykori stratégiai főtanácsadója (képünkön) és a kormányfő „kötélbarátja”, Garancsi István cégei átvették Szima Gábor debreceni és nyíregyházi kaszinóját – írta az Mfor. Ezzel a két nagyvállalkozónak közösen már hét kaszinója van, hiszen az öt budapesti egység is hozzájuk tartozik. Ez a törvényi maximum. NÉPSZAVA

Miniszter szállt be a vakarózós kampányba

Vita bontakozott ki a mezőgazdaságról, többek között a gabonatermelés uniós támogatásáról Nagy István agrárminiszter és Magyar Péter, a Tisza Párt elnöke között, s a szópárbaj – miként azt a 444 kiszúrta – kissé eldurvult. A miniszter a magyar vidék elárulásával vádolta Magyart, majd egy posztban hozzátette a magáét a kormányzati propagandamédia lejáratókampányához, amit arra alapoztak, hogy Magyar Péter megvakarta a nemi szervét az Európai Parlamentben. Nagy István azt írta: „Péter, az a különbség kettőnk között, hogy a tököt én termesztem, te meg csak faragod és vakarod.” NÉPSZAVA

Újra a szakképzés felé tereli a diákokat az állam

OKTATÁS Ajánlást küldtek a tankerületi központok a gimnáziumoknak, hogy szelektáljanak jobban a jelentkezők között – tudta meg a Népszava.

JUHÁSZ DÁNIEL

„Ajánlást” kaptak az idei tanévben a tankerületi fenntartású gimnáziumok arról, hogy a központi írásbeli felvételi vizsgán milyen eredményeket elért tanulókat érdemes felvenniük – értesült a Népszava. Több gimnázium felvételi tájékoztatójában is megjelent, hogy a különböző képzéstípusok esetében a fenntartó megfogalmazott egy az írásbeli felvételi vizsgarészben elvárható pontszámot, melyek a következők: négy évfolyamos képzés esetében minimum 50 pontot, a nyelvi előkészítő esetében 60, a hat évfolyamos képzéseknél 70 pontot „ajánlott” elérni a 100-ból azoknak a felvételizőknek, akik gimnáziumokba szeretnének bekerülni.

Ha az intézmények a központi elvárásnak megfelelően bonyolítják le a felvételit, az sok általános iskolást foszthat meg a gimnáziumi továbbtanulástól. Az Oktatási Hivatal adatai szerint tavaly a nyolcadikos általános iskolások 47,8 százaléka (21,4 ezer tanuló) 50-nél kevesebb pontot ért el a központi írásbelin. A hatodikos általános iskolásoknak – akik tavaly hatosztályos gimnáziumba felvételiztek – csupán a 23,15 százaléka (a 9344-ből 2163 fő) szerzett 70 vagy ennél magasabb pontszámot. Kivételt jelentettek ugyanakkor azok a gimnáziumok, amelyek részt vesznek az Arany János-programban vagy a Honvéd Kadét Programban – ezeknél nincs központi elvárás az írásbelin elért eredményekről.

A gimnáziumok fluktuációja miatt aggódik a Klebelsberg Központ, pedig a szakképzésben sokkal nagyobb volt tavaly a lemorzsolódás.

A tankerületi központokért felelős Klebelsberg Központ (KK) lapunk megkeresésére elismerte: az intézmények valóban megkapták az ajánlást, de – mint fogalmaztak – minden esetben az iskola dönt arról, hogy ezt mennyiben veszi figyelembe. – Az ajánlás fő célja a gimnáziumi képzés „presztízsének” a növelése, hogy a diákok a megfelelő helyen tanuljanak, úgy a gimnáziumokban, mint a szakképzésben. Továbbá, hogy azok a tanulók, akik felvételt nyertek, el is tudják végezni az adott intézményt, hiszen jelenleg is vannak olyan gimnáziumok, ahol nagy a fluktuáció, amelyekben az osztályok kisebb létszámmal működnek, mint amit a jogszabály meghatároz – írták. Hozzátették: a Honvéd Kadét Program, az Arany János-program esetében a projektek specialitása miatt nem történt ajánlás.

A KK válaszából az olvasható ki, hogy szerintük sok olyan diák kerül be a gimnáziumokba, aki nem képes elvégezni a gimnáziumi képzést, ezért máshol „megfelelőbb helyen” lenne, például szakképző intézményekben. Ám a statisztikai adatok azt mutatják, hogy épp a szakképzésben jelent nagyobb kihívást a lemorzsolódás. Az Oktatási Hivatal adatai szerint a 2023/24-es tanév első félévében a gimnáziumokban mindössze 1,05 százalék volt a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók aránya. Ezzel szemben a szakképzésben 7,67 százalék volt a lemorzsolódás mértéke tavaly – erről Pölöskei Gáborné szakképzésért felelős helyettes államtitkár számolt be nemrég.

Az írásbeli felvételi pontszámaival kapcsolatos központi ajánlás megjelent a győri Révai Miklós Gimnázium felvételi tájékoztatójában is. Az iskola igazgatója, Horváth Péter – aki a Nemzeti Pedagógus Kar elnöke is – lapunknak azt mondta: a gimnáziumok eddig is meghatározhatták a felvételi ponthatárokat, a pontszámok azonban nemcsak az írásbelin szerzett, hanem a 7. év végi és 8. félévi osztályzatok alapján számított hozott pontokból, illetve esetenként a szóbeli felvételi eredményeiből állnak össze. Véleménye szerint a központi ajánlás nem jelentheti azt, hogy egyes diákokat kizárnak a felvételiből, a gimnáziumi továbbtanulásból

A nyolcadikos általános iskolások 47,8 százaléka, 21,4 ezer tanuló 50-nél kevesebb pontot ért el a központi írásbelin tavaly. Ők biztosan nem jutottak volna be gimnáziumba az ajánlás alapján

KIZÁRÁS

HORVÁTH PÉTER, a Nemzeti Pedagógus Kar elnöke szerint a központi ajánlás nem jelentheti azt, hogy egyes diákokat kizárnak a felvételiből, a gimnáziumi továbbtanulásból

Arról, hogy tavaly a nyolcadikosok közel fele nem érte el az 50 pontot a központi írásbelin, Horváth Péter azt mondta, a gimnáziumokba egyébként is a nyolcadikosok 35-40 százalékát szokták felvenni. Ezt alátámasztják az előző tanév felvételi adatai is: ez év tavaszán a sikeresen felvételiző nyolcadikosok 35,01 százalékát vették fel négyosztályos gimnáziumba, a többiek technikumokba, szakgimnáziumokba, szakképző iskolába, szakiskolába vagy készségfejlesztő iskolába mentek.

– Az igazgatóknak nem is áll érdekükben, hogy az eddigiektől eltérően rangsorolják a diákokat, vagy kevesebb tanulót vegyenek fel. Vannak olyan diákok is, akik az általános iskolában kevésbé tudták megmutatni, mire képesek, a gimnáziumban viszont ez megváltozott. Nem biztos, hogy érdemes elengedni ezeket a gyerekeket, nekik is meg kell adni az esélyt – fogalmazott Horváth Péter.

FOTÓ: MTI/ROSTA TIBOR

„Ez egy gusztustalan, elitista szemlélet”

KRITIKÁK A mostani rendszerben nem ritka, hogy egyes igazgatók konkrét előírásként értékelik az elvárásokat, ajánlásokat, főleg, ha azok föntről jönnek – mondta Nagy Erzsébet, a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének ügyvivője. Úgy véli, azokban az iskolákban, ahol szigorúan a központi

Nagy Erzsébet úgy érti az ajánlást: mindenki menjen a helyére, és ott húzza meg magát!

elvárásoknak próbálnak megfelelni, egy ilyen ajánlásnak káros hatásai lehetnek: ha az osztálylétszámok nem is, az indítható osztályok száma csökkenhet, például úgy dönthetnek, hogy három gimnáziumi osztály helyett elég kettő is egy évfolyamon. – A központi „ajánlás” és a Klebelsberg Központ magyarázata mindenesetre abba az irányba mutat, hogy a gimnáziumok véletlenül se legyenek az esélyteremtés helyszínei. A lemorzsolódást úgy csökkentenék, hogy akinél fennáll ennek a veszélye, az be se tegye a lábát a gimnáziumba. Mindenki menjen a helyére, és ott húzza meg magát. Az, hogy a gimnáziumok csak a legjobbaknak, a kiváltságosaknak valók, egy gusztustalan elitista szemlélet, semmilyen pedagógiai elgondolás nincs mögötte – fogalmazott Nagy Erzsébet.

A Szülői Hang Közösség képviselője, Miklós György is attól tart, hogy az iskolák – miután ki vannak szolgáltatva a tankerületeknek – be fogják tartani a hivatalos ajánlást, ami szerinte egy újabb durva beavatkozás az intézmények önállóságába, és a tanulók érdekeivel is ellentétes. – A kormányzat ezzel is a szakképzés felé tereli a gyerekeket, holott a tanulók és az ország hosszú távú érdeke a gimnázium és a felsőfokú végzettség támogatása lenne. A presztízst nem ezzel, hanem az oktatás minőségének a javításával lehet növelni – mondta.

Miklós György: Az ajánlás egy újabb durva beavatkozás az intézmények önállóságába

Miklós György továbbá úgy véli, az intézkedés miatt tovább mélyülhet a főváros és a vidék közötti szakadék, a kisebb településeken élő tanulóknak csökken az esélyük a versenyképes diploma megszerzésére. J. D.

Gyógyszerpénzek: megoldások lehetetlen terápiás döntésekre

EGÉSZSÉGÜGY Nem példa nélküli, hogy alapítványt vonnak be gyógyszer-finanszírozásba, mint azt a kormány is tervezi januártól. Hasonló működésű az orosz „Jóság Köre” is.

DANÓ ANNA

– A magyar modellhez hasonló szervezet nincs, de létezik hasonló működésű – mondta a Népszavának Molnár Márk egészségügyi közgazdász, gyógyszerpiaci elemző. A szakértő annak kapcsán nyilatkozott, hogy – mint arról lapunkban tegnap beszámoltunk – a kormány a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) helyett egy új civil szervezetre, a Batthyány-Strattmann László Alapítványra bízza az egyedi gyógyszerkérelmek elbírálását, évi 30-40 milliárd forint szétosztását. Az alapítványt még nem jegyezték be, így nem tudni, hogyan választják ki a döntéshozóit, milyen szabályok szerint működik majd.

Molnár Márk példaként idézte a Krug Dobra – vagyis a „Jóság Köre” – nevű alapítványt. Ezt Vlagyimir Putyin orosz elnök egy karácsonyi rendelettel, 2021. január 5-én hozta létre, azzal a céllal, hogy elsősorban a gyerekek súlyos és ritka betegségeinek kezelését finanszírozza. A vezetője Alekszander Tkacsenko, az orosz ortodox egyház papja. Az alapítvány a forrásait többek között egy 2 százalékos extra adóból kapja. Ezt az évi ötmillió rubel feletti jövedelműekre róják ki, akik így a 13 százalékos jövedelemadó helyett 15 százalékot fizetnek. Molnár Márk hozzátette: az alapítványról kevés adat ismert, a működése nem átlátható, de eddig több ezer betegnek vásároltak kezelést. Az alapítvány vezetőjét a gyermeknapon fogadta Putyin. A találkozón az orosz elnök egy albumot kapott olyan gyerekek történeteivel, akiket az alapítvány segített terápiához. Köztük Emilével, akiről a kötelező újszülöttkori szűréssel derült ki, hogy súlyos gerincvelői izomsorvadásban (SMA) szenved. A diagnózis után az édesanyja lemondott róla. Emilnek az alapítvány biztosította a szükséges gyógyszert, még mielőtt a fájdalmas és visszafordíthatatlan tünetek jelentkeztek volna. A kezelés sikeres volt. A kisfiút pedig egy moszkvai család örökbe fogadta.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

SMA-s betegek számára meghirdetett alkotói pályázat kiállításának megnyitója Budapesten

KELET

MOLNÁR MÁRK:

Az orosz alapítványról kevés adat ismert, a működése nem átlátható, de eddig több ezer betegnek vásároltak kezelést

Az SMA – bár ritka betegség – a magyar közönség számára is ismerős lehet, miután Zentének 700 millió forintot gyűjtött össze 2019-ben az ország, hogy hozzájuthasson a világ legdrágább gyógyszeréhez. Az ő történetének társadalmi visszhangja vezetett oda is, hogy Magyarországon is bevezették az újszülöttkori térítésmentes SMA-szűrést. A kórral fenyegetett csecsemők pedig a közkasszából megkapják a terápia finanszírozását.

Más országokban is igyekszik a politika kezelni ezt az ellentmondást, nehéz amellett érvelni, hogy egyetlen ember gyógyszerére közel egymilliárdot költsön a köz. Ugyanakkor az is vállalhatatlan, hogy azért tagadjanak meg terápiát például egy kisgyerektől, mert az sokba kerül.

– Európában az egyedi gyógyszertámogatási döntések többnyire a kormányzati szervek vagy egészségbiztosítási szervezetek hatáskörébe tartoznak – mondta lapunknak Hegedűs Zsolt, a Magyar Orvosi Kamara Etikai Kollégiumának korábbi elnöke. Tapasztalatai szerint az elbírálás során általában a gyógyszerek költséghatékonyságát és klinikai hatékonyságát értékelik. Ezen döntéseket sok országban állami szervek hozzák meg, de néhány esetben különleges alapítványok vagy nonprofit szervezetek is részt vesznek a folyamatban, különösen akkor, ha ritka vagy drága gyógyszerekről van szó. Az Egyesült Királyságban például a British Heart Foundation vagy más nagy egészségügyi jótékonysági szervezetek szorosan együttműködnek a kormánnyal. Szerepük inkább a kutatások finanszírozására és a betegek támogatására korlátozódik, nem pedig közvetlen döntéshozatalra a közpénzek elosztásáról gyógyszertámogatás terén. Franciaországban és Németországban több példa van arra, hogy ritka betegségek esetében alapítványok segítik a gyógyszertámogatási döntéseket. Franciaországban például a Fondation Maladies Rares (Ritka Betegségek Alapítvány) segíti a kutatásokat és bizonyos gyógyszerekhez való hozzáférést ritka betegségek esetén. Németországban a Deutsche Stiftung für seltene Erkrankungen (Német Ritka Betegségek Alapítványa) hasonló szerepet tölt be, és támogatja az olyan kezelésekhez való hozzáférést, amelyek nem részesülnek automatikusan állami támogatásban. Ezenkívül Nagy-Britanniában is működnek ilyen alapítványok, például a Myeloma UK, amely kiegészítő támogatásokat nyújt speciális kezelésekhez, amelyeket nem feltétlenül finanszíroz az Országos Egészségügyi Szolgálat (NHS).

Továbbra se tudják, van-e hiteles papírja a jegyzőnek

BARANYA A kormányhivatal újra vizsgálja, hogy Nagydobsza jegyzője jogszerűen tölti-e be a hivatalát – tudta meg a Népszava. Mint arról írtunk, a múlt év nyarán elbocsátották a hét baranyai falu által fenntartott Nagydobszai Közös Önkormányzati Hivatal jegyzőjét, Fitos Harri Gábort. Az állásra kiírt pályázatot – négy jogvégzett pályázóval szemben – a hivatalban dolgozó Jandó Edina nyerte el, noha neki nem volt meg a poszthoz elvárt diplomája. Jandót 2023. október 1-jén kinevezték, és két évet kapott arra, hogy megszerezze a jogi diplomát. Azt állította ugyanis, hogy 2025 októberéig meglesz a diplomája, és hozott is erről igazolást. Fitos Gábor azonban úgy vélte, hogy az igazolás nem valós, vagyis Jandó becsapta alkalmazóját, ezért csalás és hivatali visszaélés gyanújával feljelentést tett az ügyben. Ám a rendőrség nem talált jogsértést, így Jandó maradhatott.

Ez év szeptemberében Fitos Gábor kezébe jutott egy a bíróság által kikért dokumentum, ami szerint Jandó 2023 őszén kezdte el a Pécsi Tudományegyetem jogi karán a tanulást, így csak 2028-ban juthat diplomához. Fitos újra feljelentést tett, és megkereste lapunkat a bizonyítékával. Ezek után beszéltünk Jandó Edinával, aki nem árulta el, hogy miképp lesz jövő októberig diplomája, csak azt ismételgette, ezt nem most kell vizsgálni, hanem majd egy év múlva. Ha akkor nem lesz jogvégzett, akkor úgyis elbocsátják, addig viszont ne menjünk a dolgok elébe.

Mindezt megírtuk szeptember végén, jelezve azt, hogy miután hitelesnek tűnő bizonyítéka van Fitos Gábornak, a hét falu és a baranyai kormányhivatal vizsgálatot kell indítson: jogszerű volt-e a jegyző kinevezése?

Azóta eltelt néhány hét, és szerettük volna megtudni, hogy hol tart ez a vizsgálat, ezért felhívtuk Nagydobsza október 1-jén hivatalba lépő, független polgármesterét, Jasák Helgát. Az újonnan megválasztott faluvezető azt mondta, hogy őt úgy tájékoztatták, nem a közös hivatalhoz tartozó hét falunak kell elindítani a vizsgálatot, hanem az érintett települések önkormányzatának jogszerű működését ellenőrző Baranya Megyei Kormányhivatalnak. Jasák Helga hozzátette: sajnálná, ha a bejelentés igaz lenne, mert a hét falu elégedett Jandó Edina jegyzői munkájával.

FORRÁS: GOOGLE MAPS

Nagydobszai Közös Önkormányzat. A kormányhivatal újra vizsgálódik

Ezek után elektronikus levélben megkerestük a kormányhivatalt, s megkérdeztük, hogy Jandó Edina hol és mikor teszi le a jogi diplomát. Érdeklődtünk arról is, hogy ha kiderül, valótlan igazolás alapján kapott haladékot, és nem lesz diplomája egy éven belül, akkor maradhat-e a posztján 2025 októberéig, illetve tesznek-e ellene feljelentést? A kormányhivatal küldött is egy válaszlevelet, ám abban egyik kérdésre se kaptunk választ, csak azt hangsúlyozták, hogy „a jegyző kinevezése mindenben megfelelt a jogszabályi követelményeknek”. Hozzátették: „Amennyiben a jegyző a mentesítési időszak végéig mégsem szerzi meg a szükséges végzettséget, úgy jogviszonya automatikusan megszűnik, ismételt mentesítésre nincsen lehetőség.” Ebből akár az is kiolvasható, hogy a jegyző nyugodtan maradhat még egy évig akkor is, ha pályázatához valótlan tartalmú igazolást mellékelt. Ugyanakkor a levél végén azért leírta kormányhivatal, hogy „az ügyben újabb bejelentés érkezett, melynek kivizsgálása jelenleg is folyik”.

Fitos Gábor nem érti, miért nem képes a kormányhivatal megállapítani, valós-e Jandó Edina igazolása. Rejtélyes okú időhúzást sejt a háttérben. Szerinte az említett kontroll pár percnyi munkával lelkiismeretesen elvégezhető. Nem cáfolhatjuk őt, mert az általunk megkérdezett jogi szakértők is ezt erősítik.

UNGÁR TAMÁS

€/HUF 404,62 +0,1% | $/HUF 374,11 -0,08% | CHF/HUF 432,26 +0,07%

LAPSZÉL

Tudatos felkészülés a Black Friday-ra

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Az idén a Black Friday forgalma elérheti a 150-160 milliárd forintot – derül ki a Publicis Groupe Hungary és a PwC Magyarország friss kutatásából. Míg korábban ilyenkor sokan impulzívan vásároltak, az idén a válaszadók háromnegyede jelentette ki, hogy nem tervez váratlan költéseket. Többségük (60 százalék) olyan termékeket vesz, amelyeket amúgy is megvásárolna. Érdekesség, hogy a válaszadók 42 százaléka kifejezetten erre az időszakra időzíti karácsonyi ajándékainak beszerzését, így a kereskedők közötti verseny már nem csak az extra vásárlásokért folyik. NÉPSZAVA

Most a gázolaj drágulhat

FOTÓ: AFP/HENDRIK SCHMIDT

Kedden 3 forinttal emelkedik a gázolaj nagykereskedelmi ára, a benziné változatlan marad. Tegnap a 95-ös benzin literje átlagosan 605 forintba került a kutaknál, a gázolajé pedig 602 forint volt – közölte a Holtankoljak.hu. NÉPSZAVA

Nem elég hatékonyak a VW-gyárak

A Volkswagen legalább három németországi üzem bezárását, több tízezer alkalmazott elbocsátását és a megmaradó üzemei kapacitásának a csökkentését tervezi, a korábban bejelentettnél mélyrehatóbb átszervezési program keretében – közölte hétfőn az autógyártó üzemi tanácsának a vezetője, Daniela Cavallo. A Volkswagen szeptember elején jelentette be hivatalosan, hogy a nagy energia- és bérköltségek, a kemény ázsiai verseny, az európai és kínai kereslet gyengülése, valamint a vártnál lassabb elektromos átállás miatt felmondani készül az 1994 óta érvényben lévő munkahelyvédelmi programját. A német gyárak nem elég termelékenyek, egyes telephelyek kétszer olyan drágák, mint a versenytársakéi. MTI

RÉSZVÉNYEK

BUX		
74 122,77	↓	-0,19%
Mol		
2606 Ft	↓	-0,53%
MTelekom		
1086 Ft	↑	+ 0,74%
OTP		
18 940 Ft	↓	-0,47%
Richter		
10 950 Ft	↑	+0,46%

Jönnek a palackrekeszek

KÖRFORGÁS Az új visszaváltási rendszer első, kijózanító tapasztalatai alapján a köztéri kukákra hamarosan a kiürült italcsomagolások könnyű behelyezésére és elvételére szolgáló tartók kerülhetnek.

MARNITZ ISTVÁN

A Mohu tárgyalásokat folytat a közterületi hulladéktárolókra szerelhető palackrekeszek kihelyezéséről – erősítették meg lapunk információit a Mol-hátterű hulladékkoncessziós társaságnál. A Mohu a köztisztasági cégekkel közösen élénken keresi a lehetőségeket – osztotta meg ismereteit lapunkkal Nagy László, a Köztisztasági Egyesülés igazgatója is. A hétvégén hasonló felvetéssel élt Facebook-oldalán Vitézy Dávid, a Fővárosi Közgyűlés háromfős, Podmaniczky Mozgalom nevű frakciójának a vezetője is.

A köztéri kukákra erősített „palacktartókat” évek óta a világ számos olyan államában, illetve városában alkalmazzák, ahol a kiürült italcsomagolások pénzért visszaválthatók. A megoldást az teszi szükségessé, hogy az üres palackokat sokan kiszedik a kukákból. Ez részint a visszaváltásból élők számára kényelmetlen, másrészt egy-egy kuka feltúrása után rendetlenség is maradhat.

Az általunk megismert dán, holland, norvég, svéd, német és japán megoldások nagyjából egyformák: a köztéri hulladékgyűjtőkre néhány palack ideiglenes tárolására alkalmas tartókat szerelnek. Létezik ugyanakkor ilyen egységgel egybeszerelt kuka, amiként olyan, osztott terű tároló is, melynek külön rekeszébe lyukakon át csak palackok dobhatók. Egyszerű megoldás a fix, vízszintes tetejű hulladéktároló, melynek felszínére csak üres palackokat illik helyezni.

> Úgy tudjuk, a palackrekeszekhez hirdetőket keresnek, akik a reklámért cserébe fizetik a szerelvényeket.

Illetve létezik kizárólag visszaváltható italcsomagolások tárolására szolgáló kuka is. Bár sokakban felmerülhet, hogy a tárolók néhány palackos tárolási képessége elegendő-e, általános tapasztalat, hogy a visszaváltható palackokat valaki néhány percen belül felveszi. Ez Magyarországon is igaz: bár itt a visszaváltási rendszer januári-júliusi indulása óta nagy tömegben megjelent, többnyire „tisztán” dolgozó guberálók a palackokat még a kukákból kénytelenek kiválogatni, hazai szakértők félhivatalosan ma is azt javasolják, hogy aki nem szeretné visszaváltani a palackját, ne dobja ki az utcai hulladékgyűjtőbe, hanem helyezze mellé, mert néhány percen belül onnan vélhetőleg valaki mindenképp felveszi azt. Kulturáltabb, higiénikusabb, egyszersmind hivatalossá tehető megoldás ugyanakkor, ha a kiürült palackok kifejezetten erre szolgáló rekeszekbe helyezhetők, illetve onnan könnyen kivehetők. Bár a Mohunál értesülésünket bővebben nem kívánták véleményezni, úgy tudjuk, a palackrekeszekhez hirdetőket keresnek, vagyis olyan cégeket, amelyek a feltüntetett reklámért cserébe állják a szerelvények költségeit.

Üdvözölte a felvetést megkeresésünkre Nagy László, a magyarországi települési szilárdhulladék-kezelési közszolgáltatókat, valamint a kapcsolódó gyártókat és forgalmazókat tömörítő Köztisztasági Egyesülés igazgatója is. Mivel az országos hulladékkezelés „hungarikum”, az „azonnali szelektálás” – más szóval a kukázás megkönnyítése – végett más államokban a nagyobb városok vagy tartományok saját megoldásokat dolgoznak ki.

Ezt részint a környezettudatosság, részint a szociális kérdéseket is érintő visszagyűjtési tapasztalatok hívják életre. A leggyakoribb a Magyarországon is tervezett palacktartós megoldás. A szakember szerint nemcsak Budapesten, hanem a nagyobb városokban, illetve a turisták által leginkább látogatott központokban – így például fürdők vagy fesztiválok környékén – jelenhetnek meg a szerelvények először. A helyi, önkormányzati, tisztasági cégek nyitottak a felvetésre, hisz nekik is fontos az utcai hulladékgyűjtők tisztasága. Az otthoni kukák esetében ugyanakkor az ürítési eljárás miatt a külső rekeszek nem alkalmazhatók – tette hozzá. Arra a kérdésünkre, hogy a rendszer januári-júliusi bevezetése előtt miért nem merült fel a palacktartók ötlete, Nagy László emlékeztetett, hogy akkor a szakmai viták elsősorban a visszaváltható palackok bevezetési időpontjáról zajlottak.

Ötleteket nem véleményeznek

A Budapesti Közműveknek (BKM) nem tiszte a Fővárosi Közgyűlés képviselői javaslatainak előminősítése és az azokkal kapcsolatos állásfoglalás – közölte az üggyel kapcsolatos megkeresésünkre a budapesti köztisztaságért felelős cég. Tulajdonosi felkérés esetén a BKM szakmai információkkal segíti a kapcsolódó anyagok kidolgozását, a tulajdonosi döntéseket pedig végrehajtják – zárták a kérdést rövidre a fővárosi vállalatnál.

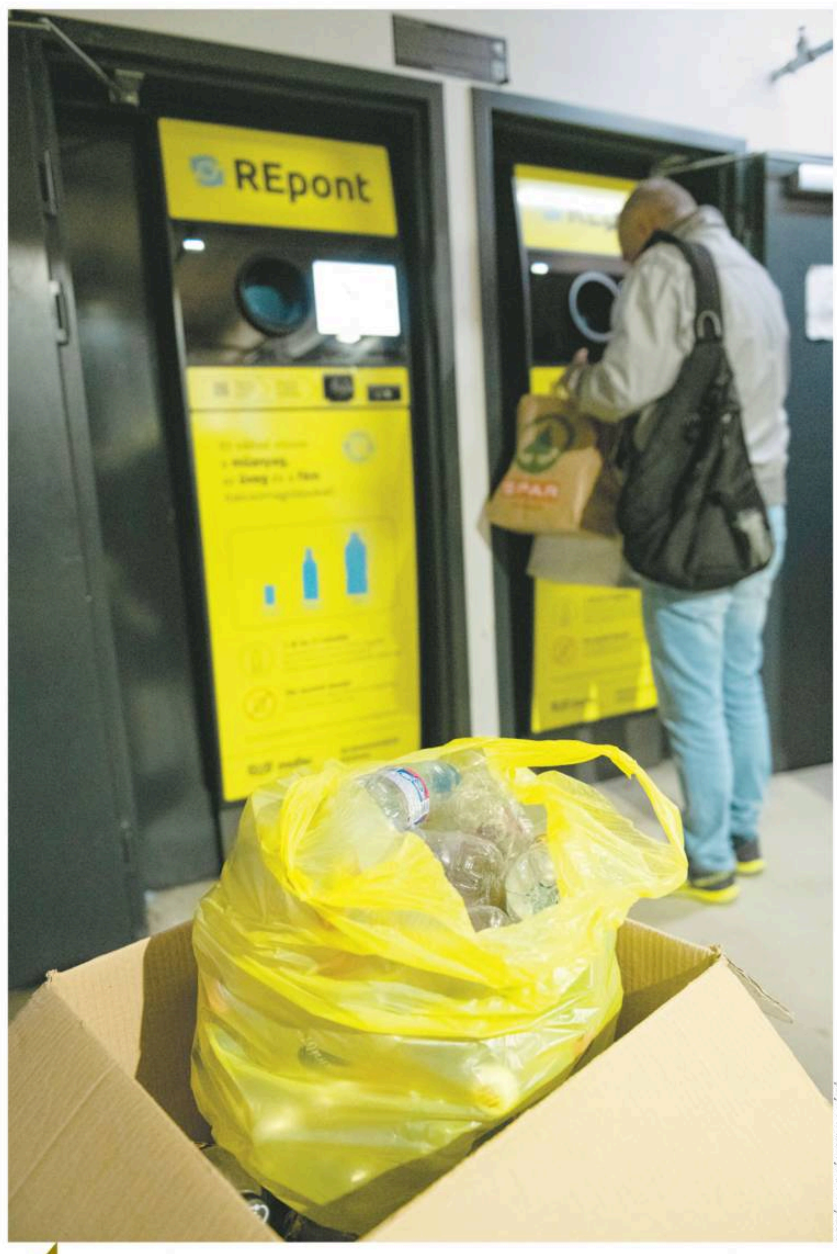

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A jövőben legfeljebb 100 palackot lehet egyszerre visszaváltani, utána újra kell kezdeni a folyamatot

Maximált kifizetés

Október 26-tól a Mohu 5 ezer forintban húzta meg az egy visszaváltási ügyletben kifizethető összeg felső határát – szúrta ki egy automatán a Pénzcentrum olvasója az üzlet tájékoztatását. Ez azt jelenti, hogy száznál több palack esetén újra kell kezdeni a folyamatot. Az ügy kapcsán az online lap tudósításában nem leltünk Mohu-véleményt, amiként e tárgyú megkeresésünkre sem reagáltak.

A Fővárosi Közgyűlés előtt a visszaváltási rendszer

Mivel a Mohu működtette palackvisszaváltás ügyében a főváros is érintett, a közgyűlés szerdai ülésére a Podmaniczky Mozgalom két javaslatot nyújt be – jelentette be szombat este Facebook-oldalán Vitézy Dávid, az LMP egykori főpolgármester-jelöltje, aki a testületben az általa képviselt szervezet háromfős frakcióját vezeti. Egyrészt a forgalmasabb köztéri hulladéktárolók mellé olcsó és egyszerű palacktartók elhelyezését javasolják. Ezáltal elkerülhető, hogy a visszaváltható palackok a kukákban végezzék, és akik élethelyzetük folytán így tesznek szert jövedelemre, azokat csak turkálással, a kukák kiborogatásával és a szemét szétszórásával gyűjthessék össze. A palacktartók segítik a kulturált együttélést, a körforgásos gazdálkodás szempontjait, és ezek révén a palackgyűjtők a szabálysértési bírság veszélyét is elkerülhetik – véli a politikus.

Második javaslatként az erre alkalmas közterületeken éjjel-nappal nyitva tartó visszaváltó automatákat, vagyis „24 órás RePontokat” javasolnak. Vitézy meglátása szerint ugyanis a jelenleg kizárólag üzletek belterében, nyitvatartási időben működő RePontok nem biztosítják a fővárosban keletkező üres palackok zökkenőmentes visszavételét. Ismereteik alapján Budapest területén jelenleg egy bevásárlóközpont mögött s egy benzinkúton működik csak egy-egy éjjel-nappal elérhető visszaváltóhely.

Úgy tudjuk, a Mohunál ez utóbbi javaslatra is nyitottak. Forrásaink felhívták a figyelmet, hogy a jogszabályok ma sem tiltják az élelmiszerüzleteken kívüli visszaváltást. Emlékeztettek: a Mohu tárgyalásokat folytat egy kőbányai hajléktalanszállóval is visszaváltópont létesítéséről. Igaz, eme, október elején, elsőként lapunkban megjelent, komoly hullámokat vető hír kapcsán azóta további fejlemények nem ismertek. A jelek szerint tehát egyelőre a palackvisszaváltást bevezetni szándékozó önkéntesek legalábbis nem tolonganak a cégnél.

Szintén megjegyzendő: az Országos Rendőr-főkapitányság október elején, az ügy kapcsán újságírói megkeresésre még arra emlékeztetett, hogy mivel a kidobott szemét rögtön a hulladékcég tulajdonába kerül, a guberálás szabálysértés, ami bírságot vagy akár elzárást is maga után vonhat. Nemrég viszont már azt nyilatkozták, hogy aki mindennemű rendbontás nélkül csak a visszaváltható palackot szedi ki a kukákból, nemhogy büntetést nem kap, de köszönetet érdemel. A két közlés közötti ellentmondást ugyanakkor, miszerint a rendőrség újólag egy változatlanul szabályellenes cselekményt üdvözöl, nem oldották fel.

Óvatos reformok a Vatikánban

LÉPÉSEK Nem történt igazi áttörés a Szentszék reformfolyamatában, a vasárnap zárult világszinóduson, de a záródokumentum sok kérdést nyitva hagyott. Igaz, a kényes témákról a tanácskozáson elvileg nem is lett volna szó. Néhány főpap közbelépett.

RÓNAY TAMÁS

Majdnem egy hónapig tartott a Vatikánban a püspöki szinódus 16. rendes közgyűlésének második ülésszaka, Ferenc pápa reformfolyamatának talán legfontosabb része. A vasárnap zárult szinódus egy négyéves konzultáció végét jelentette, amelynek célja az volt, hogy világszerte felmérjék a templomba járó katolikusok véleményét. A folyamat során Ferenc pápa tágabbra nyitotta az egyház ajtaját a laikusok előtt. Azt azonban már az október elején kezdődött tanácskozás előtt tudni lehetett: nem ez lesz az a fórum, ahol előrelépés történik a családügyi kérdéseket, az elváltaknak, majd újraházasodottaknak kiszolgáltatandó szentségeket, vagy a nők pappá szentelését érintő kérdésekben. Az érzékeny témákat ugyanis Ferenc pápa már tavasszal kivette a világszinódus hatásköre alól, tíz munkacsoportot bízott meg e témák megtárgyalásával, munkájuk jövő év közepéig tart.

A nőknek az egyházban betöltött szerepével kapcsolatos téma így is előkerült azokon a konzultációkon, amelyekre mintegy 360 püspök és világi személy, köztük 50 nő gyűlt össze a Vatikánban. Egy évvel korábban, amikor a világszinódus előző ülésszakát tartották, a pápa úgy vélekedett, hogy túlságosan felfújják ezt a témát. Most ilyen kijelentés nem hangzott el tőle, de a Vatikán maga is akaratlanul hozzájárult ahhoz, hogy a nőket érintő ügyek mégis központi szerepet játszottak a világszinóduson. Sok jelenlévő arra panaszkodott, hogy a Hittani Dikasztérium prefektusa úgy bánik velük, mint az iskolás gyerekekkel. Víctor Manuel Fernández argentin bíboros még a tanácskozás elején bejelentette: a nők témájával foglalkozó munkacsoport nem számít arra, hogy nők is diakónusok lehetnek.

FOTÓ: AFP/TIZIANA FABI

Ferenc pápa nehéz keresztje: nem volt könnyű keresztülvinnie a világszinódus folyamatát a konzervatívok ellenállása miatt

A végleges dokumentum nem említi az LMBTQ-közösséget, egy utalás kivételével.

A női diakonátus létrehozásával kapcsolatban a világegyház nagyon megosztott. Míg a konzervatívok hallani sem akarnak a nők egyházi szerepének új szintre való helyezéséről, a német egyházmegyék würzburgi zsinata például már az 1970-es évek közepén szorgalmazta a női diakónusok felvételét az egyházba. A diakonátus a pappá szentelés előfutára.

A világszinóduson felháborodást keltett, hogy a Hittani Dikasztérium prefektusa azt közölte: Ferenc valójában nem bízta meg a kijelölt munkacsoportot azzal a feladattal, hogy vizsgálja meg, nők is lehetnek-e diakónusok. Ez azért is keltett értetlenséget, mert eredetileg épp ez lett volna a munkacsoport felállításának a lényege. A témáról vitát is tartottak mintegy nyolcvan főpap és világi személy részvételével, de Fernández csak két gyakornokot küldött maga helyett, amivel magára haragította a jelenlévőket.

A nem várt ellenállás hatására Fernández bocsánatot kért, ezért múlt hét csütörtökére személyes találkozót szervezett a világszinódus jelen lévő tagjaival. Ez a kármentés azonban felemásra sikerült, hiszen a világszinódus egyik legfontosabb feladata az egyház átláthatóbbá tétele lenne, továbbá annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy az egyházat érintő döntéshozatali folyamatokban hogyan lehetne harmonikusabbá tenni a Vatikán, a püspökök és az egyszerű katolikusok közötti együttműködést.

Bár minden javaslatot elfogadtak a szükséges kétharmados többséggel, a legtöbb „nem” szavazatot éppen a nők szerepét firtató rész kapta.

A szombaton ismertté vált záródokumentum egy sor kérdést nyitva hagy. A dokumentum azzal a felhívással zárult, hogy a nőknek több tekintetben kellene vezető szerepet biztosítani, de a női diakonátusról nem esett szó. Igaz, nem is írták azt, hogy a téma végképp lekerült az asztalról.

Bár minden javaslatot elfogadtak a szükséges kétharmados többséggel, a legtöbb „nem” szavazatot éppen a nők szerepét firtató rész kapta. A záródokumentum megállapította, „nincs olyan ok vagy akadály, amely megakadályozná a nőket abban, hogy vezető szerepet töltsenek be az egyházban”.

Noha a reformcsoportok azt is remélték, hogy a melegek jobb befogadásának konkrét módjait is megtalálják az egyházban, a végleges dokumentum nem említi az LMBTQ-közösséget, kivéve egy utalást azokra, akik „családi állapotuk, identitásuk vagy szexualitásuk” miatt „kirekesztve vagy megítélve” érzik magukat. Az ismert amerikai jezsuita szerzetes, a melegjogokat támogató James Martin, aki szintén részt vett a zsinaton, nem nevezte meglepőnek, hogy a zárószöveg nem említi külön a közösséget.

A világszinódus megítélése felemás. A gyors változást remélő progresszívek csalódottak lehetnek, de egyes konzervatívok már önmagában a világzsinat megtartása miatt is felháborodásukat fejezték ki. Sok tradicionalista hevesen ellenezte, hogy a konzultációs folyamatot – amely a pápa személyes projektjének nevezhető – megnyissák a laikusok előtt, és azt is támadták, hogy felmérték a kléruson kívüli katolikusok véleményét az egyházról. Ferenc pápa azonban úgy véli, az egyház jövőjének alakításában az egyszerű katolikusoknak kell nagyobb szerepet játszaniuk, nem csak a bíborosoknak és a püspököknek.

A német főpapok, teológusok szintén eltérően értékelték a világszinódus eredményeit. Míg a püspökök inkább elégedettségüket fejezték ki, Thomas Schüller münsteri teológus úgy vélte, a tanácskozás „alapvetően semmit sem hozott”. Szerinte az egyház „végleg elveszíti a nőket”. Németországban mindezek ellenére folytatódik az úgynevezett zsinati út, amely sokkal bátrabb reformfolyamat, mint ami a Vatikánnál zajlott.

Megerősítik a püspöki konferenciák hatáskörét

A záródokumentum azt javasolja, hogy minden egyházmegyében hozzanak létre konzultatív testületeket, ez azonban az egyházjog által már előírt, de a világ számos részén létre még nem hozott testületekre szorítkozik. A világszinódus egy kozmetikai változtatást javasol az egyházjogot illetően: a „csak konzultatív szavazati jog” megfogalmazás megváltoztatását javasolja, mert az nem fejezi ki megfelelően a konzultációk jelentőségét. Az egyházi hatóságok nem hagyhatják figyelmen kívül a „hívek tanácsát", és csak fontos okokból térhetnek el a közösen hozott döntésektől. Ez tehát azt mutatja, hogy valamiféle nyitás érzékelhető a világszinódus folyamata kapcsán. Annál is inkább, mert a pápa céljai szerint a püspöknek be kell számolniuk „hivatali magatartásukról” ezen testületeknek. Az azonban még nagyrészt tisztázatlan, hogy ez milyen formában történjen. Az egyházjog által már rendelkezésre álló lehetőségeken túlmenően itt „hatékony formákat és eljárásokat” kellene kialakítani, fogalmaz a végső dokumentum.

A zsinat résztvevői a nemzeti püspöki konferenciák megerősítését is támogatják. Ezek eddig csak koordináló testületként működnek, de alig van döntési jogkörük. Ferenc már hivatali idejének kezdetén az egyház „üdvös decentralizációjára” szólított fel. Konkrét lépéseket azonban még nem tett ebbe az irányba. A világszinódus záródokumentuma most azt kéri, hogy a püspöki konferenciák által összehívott nemzeti vagy regionális tanácsok „tisztán lelkipásztori és fegyelmi kérdésekben” hozhassanak döntéseket.

Nehéz lesz kormányt alakítani Japánban

KISEBBSÉGBEN A japán választás végeredménye megerősítette az előzetes exit pollokat: Isiba Sigeru kormánya elvesztette többségét a parlamentben, a választók megbüntették a koalíciót. Az előzetes közlések szerint a liberális demokraták (LDP) és koalíciós partnerük, a Komeito párt kormánykoalíciója 215 mandátummal rendelkezik a parlament alsóházában, ami jelentős visszaesés a korábbi 279 mandátumos többségükhöz képest. Ez az LDP legrosszabb eredménye azóta, hogy 2009-ben rövid időre elvesztette a hatalmat. „Nagyon komolyan vesszük az eredményeket” – közölte Isiba. Mint mondta, pártjának a jövőben meg kell felelnie a választók elvárásainak.

Mivel a kormányfő pártja továbbra is a legerősebb politikai erő a tokiói törvényhozásban, ezért kormányváltás nem várható. Az eredmények azonban politikai bizonytalanságot vetítenek előre Japánban. Az alsóházi többség elvesztése után ugyanis Isibának nehezebb lesz keresztülvinnie programját a parlamenten. Minden bizonnyal más koalíciós partnerre is szüksége lesz. A kormányfő a maga részéről úgy foglalt állást, hogy pártja nyitott az ellenzéki erőkkel való együttműködésre.

Az LDP visszaesésének fő oka, hogy a kormánypárt kiterjedt pénzügyi botrányokba keveredett. Isiba csak október 1-je óta van hivatalban. Közvetlenül hivatalba lépése után előre hozott választásokat rendelt el, hogy támogatást szerezzen politikájához, húzása azonban balul sült el.

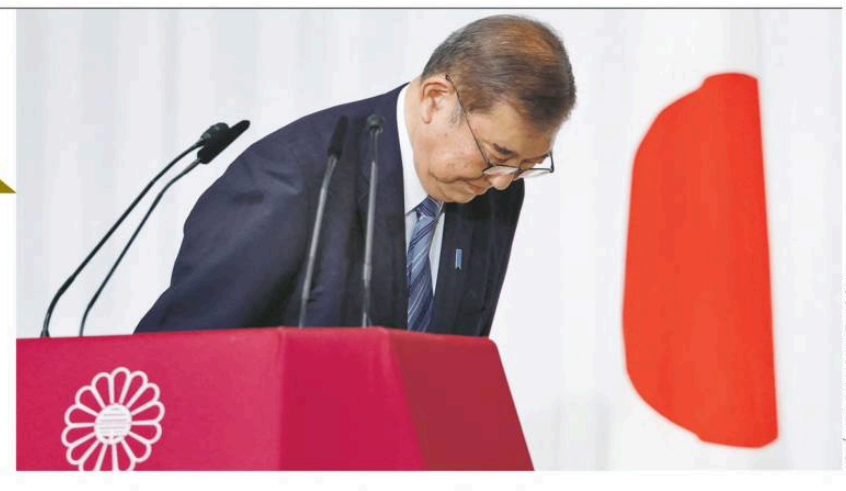

FOTÓ: AFP/KIM KYUNG-HOON

Isiba kormányfő meghajol a választók akarata előtt

Az ellenzéki konzervatív Népi Demokratikus Párt, amelyről korábban azt írták, hogy potenciális harmadik koalíciós partner lehet, a választások éjszakáján már kizárta, hogy részt vegyen egy LDP vezette kormányban. A parlamentnek harminc napon belül rendkívüli ülést kell összehívnia, hogy mindkét kamara szavazhasson a miniszterelnök személyéről. Ha Isibát megválasztják, új kabinetet alakíthat. Ha azonban a törvényhozás új kormányfő személye mellett dönt, Isiba hivatali ideje a legrövidebb lenne Japán háború utáni történetében – jegyezte meg a japán média.

R. T.

LAPSZÉL

Rutte: a Kreml kiterjeszti a háborút

FOTÓ: AFP/SIMON WOHLFAHRT

Mark Rutte NATO-főtitkár megerősítette, hogy észak-koreai katonák állomásoznak Kurszknál, az orosz csapatokat segítve. Rámutatott, Vlagyimir Putyin orosz elnök az Ukrajna elleni agressziójához külföldi támogatásra szorul. „Több mint 600 ezer orosz katona vesztette életét vagy sebesült meg Putyin háborújában, és külföldi segítség nélkül nem képes fenntartani az Ukrajna elleni támadását” – mutatott rá Rutte. Mint mondta, az észak-koreai katonák jelenléte a védelmi szövetség szempontjából is jelentős eszkalációt és Oroszország háborújának veszélyes kiterjesztését jelenti. NÉPSZAVA

Bizonytalanság Bulgáriában

A Bojko Boriszov volt miniszterelnök vezette jobbközép GERB–SDS szövetség ugyan egyértelműen az élen végzett a vasárnap megrendezett bulgáriai parlamenti választáson, de ezúttal is kérdéses, hogy sikerül-e pártjának stabil parlamenti többséget létrehoznia. A kiegyensúlyozatlan belpolitikai viszonyokat jól mutatja, hogy ez volt a hetedik választás év alatt, s a június 9-i előre hozott parlamenti választások után sem sikerült kormányzó többséget létrehozni. Akkor is Boriszov pártja győzött. Amíg nem sikerül új kabinetet életre hívni, addig a jelenlegi ideiglenes kabinet vezeti tovább az országot. A GERB–SDS a szavazatok 26,4 százalékát szerezte meg, e pártot követi politikai riválisa, a liberális-konzervatív PP–DB szövetség 14,2 százalékkal. A harmadik helyen az oroszbarát nacionalista és populista Újjászületés végzett 13,4 százalékkal. NÉPSZAVA

Teherán Izraelt fenyegeti

FOTÓ: AFP

A hétvégi izraeli rakétatámadásokat követően az iráni Forradalmi Gárda parancsnoka, Hoszein Szalami „kemény következményekkel” fenyegette meg Izraelt. Hozzátette, Izrael „nem érte el baljós céljait” a szombati légicsapások során. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa Teherán kérésére hétfőn, lapzártánk után, rendkívüli ülést tartott. Az izraeli légierő az iraki légteret használta Irán megtámadására, ami a bagdadi kormány tiltakozását váltotta ki. Irak ezért tiltakozó levelet küldött António Guterres ENSZ-főtitkárnak a BT ülése előtt. NÉPSZAVA

Nem szívesen látják

BÉCS Komoly felháborodással fogadták az osztrák parlamenti pártok, hogy a szélsőjobboldali, szabadságpárti házelnök a héten Orbán Viktort fogadja.

RÓNAY TAMÁS

Máris magára haragította az osztrák pártokat a bécsi parlament, a Nemzeti Tanács újonnan megválasztott elnöke. A szélsőjobboldali Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) politikusa, Walter Rosenkranz közölte, Orbán Viktor magyar kormányfőt fogadja csütörtökön, amiért éles bírálatokkal illették a parlamenti pártok. Az FPÖ politikusa hivatalosan, a törvényhozás elnökeként látja vendégül a magyar kormányfőt. Osztrák lapértesülés szerint félórás, zártkörű fogadást terveznek a parlamentben, majd a magyar kormányfő találkozik Herbert Kickl FPÖ-elnökkel. A Fidesz és az FPÖ képviselői egy frakcióban ülnek az Európai Parlamentben: a szélsőjobboldali, oroszbarát pártokat tömörítő Patrióták Európáért képviselőcsoportjában. Kickl többször kifejtette, nagyra értékeli Orbán Viktort.

> Kickl többször kifejtette, nagyra értékeli Orbán Viktort.

Karl Nehammer néppárti kancellár ugyanakkor nem tervez találkozót Orbánnal. A bécsi kancellári hivatalt arról kérdeztük, ez véglegesnek tekinthető-e, de lapzártánkig nem kaptunk választ. Olga Voglauer a zöldek részéről kifejtette, Rosenkranz „olyasvalakit üdvözöl, aki fokozatosan rombolja a liberális demokráciát Magyarországon”. Mint mondja, a parlamenti elnök arra használja fel hivatalát, „hogy az FPÖ szélsőjobboldali barátait támogassa”.

Jörg Leichtfried, az SPÖ alkotmányügyekben és Európa-politikában illetékes szóvivője „tűrhetetlennek” tartja, hogy Rosenkranz egy „antidemokratikus, Nyugat-ellenes politikussal akar találkozni, aki le akarja rombolni az EU-t, és akinek Putyin a barátja”. Rosenkranznak „Ausztriát és a parlamentet kellene szolgálnia, nem pedig az FPÖ-t”, fejtette ki. A liberális NEOS elfogadhatatlannak nevezte Orbán vizitje lebonyolításának módját, a párt szerint a magyar miniszterelnöknek minden frakcióval tárgyalnia kell.

A heves bírálatok hatására Rosenkranz védekezésre kényszerült. Az ORF Hohes Haus című műsorában azt közölte, hogy már parlamenti elnökké való választása előtt elküldte a meghívót Orbánnak.

Orbán Viktor egy bécsi vitarendezvényen vesz részt: Gerhard Schröder (SPD) volt német kancellárral együtt lép fel a Weltwoche svájci hetilap által szervezett rendezvényen. A „bécsi geopolitikai est” moderátora a Weltwoche főszerkesztője, Roger Köppel lesz. Orbán mellett Schrödert és Köppelt is a Kreml nagy híveként tartják számon.

> A Weltwoche a magyar kormány egyfajta svájci házi médiájának tekinthető.

A Weltwoche a magyar kormány egyfajta svájci házi médiájának tekinthető. A magyar kormányfő többször adott interjút a lapnak, Roger Köppel főszerkesztő pedig több alkalommal áradozott a magyar miniszterelnökről. Legutóbb idén júliusban így fogalmazott: „A legnagyobb tisztelettel vagyok Orbán Viktor iránt, mert sikerült elérnie, hogy egy közepes méretű ország vezetőjeként súlycsoportja felett játsszon.” Nemrégiben pedig Orbán Viktor strasbourgi fellépése kapcsán a lap nem kevesebbet állított, miszerint „Orbán Viktor letépte az EU álarcát”. A magyar kormányfő tavaly novemberben előadást tartott a Weltwoche jubileumi ünnepségén.

Az 1933-ban, francia hetilapok mintájára alapított Weltwoche az egyik legellentmondásosabb svájci lap, számos bírálat érte amiatt, mert elvtelenül támogatja a jobboldali populista Svájci Néppártot (SVP). Manapság sok előfizető körében is ellenszenvet kelt a lap leplezetlen Putyin-pártisága. A lap nem hajlandó közzétenni tulajdonosi szerkezetét, feltételezések szerint azért, mert az SVP közvetlen támogatást nyújthat számára, bár ezt rendre tagadták.

Elfogadhatatlannak nevezték a fellépést

Az osztrák pártoknál éles bírálatokat váltott ki az is, hogy Rosenkranz interjút adott a szélsőjobboldali identitárius mozgalom volt vezetőjének. A szociáldemokrata SPÖ „teljesen elfogadhatatlannak” minősítette a parlamenti elnök fellépését, míg az Osztrák Néppárt (ÖVP) szerint Herbert Kickl pártelnök „egyre jobban jobbra tolja” az FPÖ-t. „Az a tény, hogy az FPÖ politikusai Kickl vezetésével megengedik maguknak, hogy az Identitáriusoknak interjút adjanak, megerősít bennünket abban, hogy elutasítjuk az FPÖ elnökének személyét. Egy parlamenti elnöknek egyértelműen el kellene határolódnia a szélsőjobboldali mozgalomtól” – mutatott rá Christian Stocker, az ÖVP főtitkára a bécsi Der Standard című lapban.

Rosenkranz parlamenti elnök egyértelműen az FPÖ politikusaként lép fel

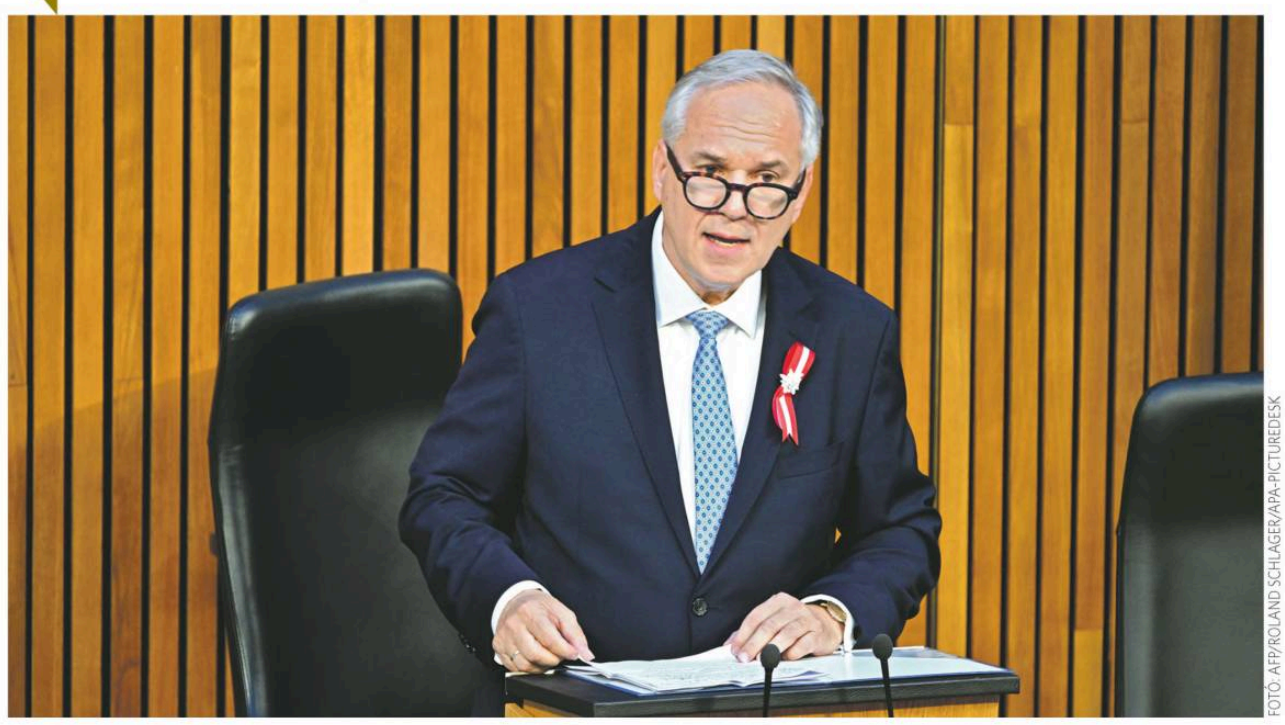

FOTÓ: AFP/ROLAND SCHLAGER/APA-PICTUREDESK

Új választást követel a grúz ellenzék

FOLYTATÁS AZ 1. OLDALRÓL

Tizenhárom uniós Európa-ügyi és külügyminiszter, miniszterhelyettes, illetve államtitkár közleményben bírálta Orbán látogatását, amelyet idő előttinek neveztek. A nemzetközi választási megfigyelők a szombati grúziai választások kapcsán azt állapították meg, a választások előtt és alatt is aggályok merültek fel a választás tisztaságával kapcsolatban. Jelzésük szerint maga a voksolás folyamata általában jól szervezett volt, de többek között szavazatvásárlást és kettős szavazást, nyomásgyakorlást, a szavazók megfélemlítését, a választói titoktartás megsértését, egyenlőtlen versenyfeltételeket, a média kormányzati leuralását, a köztisztviselőkre gyakorolt kormányzati nyomást tapasztaltak a megfigyelők. Az Európai Parlament küldöttségének vezetője, Lopez-Isturiz White szerint olyan intézményeket, mint a Korrupcióellenes Hivatal, bizonyíthatóan „politikai célokra használtak fel”.

FOTÓ: AFP/GIORGI ARJEVANIDZE

Teljesen megtelt a parlament előtti tér, de a környéket is nagy tömeg lepte el hétfő este

A választási eredményt el nem ismerő ellenzék hétfő esti tüntetését is akadályozni próbálta a hatalom. A Georgia Today grúziai portál arról számolt be, hogy a tbiliszi polgármesteri hivatal nem adott engedélyt a Szalome Zurabisvili államfő által meghirdetett demonstrációra. Ám ilyen körülmények között is tízezrek tüntettek. Az ellenzék deklarálta: nem vesz részt a parlament munkájában, új választást követel. Zurabisvili elnök már vasárnap közölte, hazája egy orosz különleges művelet áldozata lett.

Vlagyimir Putyin orosz elnök szóvivője hétfői sajtótájékoztatóján „határozottan elutasította” és alaptalannak nevezte a vádat. Dmitrij Peszkov azt hangsúlyozta, hogy valóban történt külföldi beavatkozás a grúziai választásokba, de nem Oroszország részéről. Európai erők és különböző európai intézmények próbálták befolyásolni a szavazás eredményét, destabilizálni a grúziai belpolitikai helyzetet. Oroszország nem avatkozik be Grúzia belügyeibe, és nem szándékozik ilyet tenni, idézte Peszkovot a TASZSZ orosz hírügynökség.

Orbán Viktor számára kiemelt fontosságú a grúziai vizit, hiszen hivatalos programját is módosította ezért, hétfőn a grúziai útra hivatkozva nem tartotta meg a soros EU-elnökség eredményeinek ismertetését a magyar országgyűlésben. Orbán és külügyminisztere abszurd módon arra hivatkoznak, hogy támogatják Georgia uniós integrációját, miközben épp az Irakli Kobakhidze miniszterelnök által vezetett grúz kormány és a mögötte álló Grúz Álom párt által kezdeményezett antidemokratikus jogsértő törvények elfogadása miatt függesztette fel a grúz csatlakozási folyamatot az Európai Unió. G. M.

Jóstehetség

HORVÁTH GÁBOR

Mindenki a saját kockázatára becsüli alá Orbán Viktort. Tehetséges, meg aztán ott van a politikában szerzett emberöltőnyi rutinja is. Eddig azt mondta, hogy Donald Trump választási győzelme elhozza a békét, de november 5-éig már olyan kevés idő van hátra, amit még a legfeledékenyebb hívek emlékezete is átfog. Márpedig hiába nyerne Trump, a háborúnak nem lenne vége se 24 óra, se néhány hét vagy hónap alatt, és akkor Orbán ott maradna egy szemlátomást be nem vált jóslattal. A blama kockázata miatt a miniszterelnök pénteken árnyalatnyit változtatott a mondaton: ha Trump nyer, a háború nem eszkalálódik.

A különbség olyan kicsi, hogy a hívek észre sem veszik, hogy már megint palira vették őket. Az új formula alapján a háborúnak nem kell véget érnie Trump győzelmével, elég, ha elkerüli Magyarországot – mint ahogyan eddig is tette, és elég megbízhatóan megjósolható módon el is fogja. Ha meg mégsem, az úgyis katasztrófa, akkor senki se azon fog felháborodni, miként furfangoskodott a miniszterelnök 2024 őszén. Szóval Orbán kihúzta a fejét a hurokból, bármi is lesz az amerikai elnökválasztás eredménye, ő nem tévedett. Legfeljebb, ha Harris győz, visszaviszik az előre behűtött pezsgőt a hűtőszekrényből a kolostorpincébe, és marad jéghideg a magyar–amerikai viszony.

Van azonban egy kis bibi. A háború meg se várta az eszkalációval az amerikai elnökválasztást, s máris átterjedt újabb kontinensekre. Mint szombati számunkban is írtuk, Afrikában már jó ideje harcolnak egymással az ukrán kommandósok és a Wagner náci mintára Afrika-hadtestté átkeresztelt utódszervezetének zsoldosai. Előbb Szudánban bukkantak fel a polgárháború – valójában a hadsereg és a „gyors reagálású erők” parancsnokainak konfliktusa – két oldalán. Újabban már Maliban is harcolnak egymással – Mali sincs messze, de Szudán egyenesen szomszédos Csáddal, ahová valami rejtélyes oknál fogva magyar katonákat akar küldeni a kormány. Reméljük, ők nem lesznek az eszkaláció szenvedő alanyai...

Lassan elérnek az orosz–ukrán frontra az észak-koreai reguláris haderők is, vagyis egy ázsiai ország is aktív hadviselővé válik. Ez nyilvánvalóan Oroszország gyengeségének beismerése, újabb adalék ahhoz, hogy Orbán nem tévedhetetlen a világpolitikai és katonai folyamatok megítélésében.

Nem kell nagy fantázia annak feltételezéséhez, hogy ukrán oldalon is feltűnhetnek külföldi katonák (erről is írtunk szombaton). Hivatalosan nyugalmazott, de még harcképes holland pilóták, brit kiképzők, francia légvédelmisek. A lengyeleket szinte észre se lehetne venni, annyira tudnának hasonulni az ukránokhoz. Ez még akkor is megtörténhet, ha Trump lesz az amerikai elnök, sőt, lehet, hogy Európa éppen akkor lenne kénytelen bekeményíteni. Az ilyen eszkaláció nem elkerülhetetlen, de egyrészt látni kell, hogy Putyin maga igyekszik újabb országokat bevonni a háborúba, másrészt az ukránok sem fogják vissza magukat – elég az Északi Áramlat földgázvezeték felrobbantására emlékezni.

A kormányfőnek nem érdemes jósolni. Túl nagy a tévedés kockázata, és eljön a pillanat, amikor már a rutin sem segít.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

VÍZKERESZT, VAGY AMIT AKARTOK

JEGYZET

Szabó Zsolt

Fügefalevél

Nem túlzás, Orbán Viktor 1956 hőseinek és áldozatainak koporsóin léphetett fel a magyar politika színpadára 1989-ben. Nagy Imre miniszterelnök és mártírtársainak temetése, a jelenlegi kormányfő Hősök terén elmondott beszéde egyben a Fidesz felemelkedésének a kezdete is volt. Nagy Imre, Gimes Miklós, Losonczy Géza, Maléter Pál, Szilágyi József koporsói a mai kormánypárt talizmánjai lettek. Közben 1990-ben az első szabadon választott parlament pártjaiban és frakcióiban már ott ültek 1956 még élő, a harcokat, a megtorlást, a börtönt is túlélő hősei.

A Fideszben tiszteletbeli taggá választották Rácz Sándort, az 1956-os Nagy-budapesti Központi Munkástanács elnökét, Király Bélát, a Nemzetőrség vezetőjét, aki független parlamenti képviselő, majd az SZDSZ-frakció tagja lett. SZDSZ-es képviselő volt államfővé választásáig Göncz Árpád író és Vásárhelyi Miklós, Nagy Imre kormányának sajtófőnöke. Továbbá Mécs Imre is, akit halálra ítéltek, akárcsak Wittner Máriát. Ő 2006 és 2014 között volt a Fidesz parlamenti képviselője, miközben Mécs az MSZP-hez csatlakozott. Ahhoz az MSZP-hez, amely utódpárti bélyeggel a hátán Nagy Attila színészt vitte korábban a parlamentbe, az MDF pedig Dénes Jánossal tette ugyanezt. Mindketten munkástanácsi elnökök voltak.

Nem túlzás, Orbán Viktor az idei megemlékezésén fügefalevélként azokat az 56-os hősöket dicsőítette, akiknek céljait, eszméit és szellemiségét azonmód sárba is taposta. Dokumentumok sora bizonyítja: 1956-ban a „Ruszkik, haza!”, a függetlenség és a szabadság követelése mellett a szolidaritás volt a magyarok vezérfonala. „Nekünk, magyaroknak is el kell döntenünk, hogy akarunk-e háborúba menni Oroszország ellen. (...) Mi csak egyetlen dolgot akarunk: békében akarunk élni itt, a Kárpát-medencében, a saját szabályaink szerint, és a saját boldogulásunkat keresve” – így köpött minderre 2024-ben a Fidesz és miniszterelnöke.

GÁL MÁRIA

Piros pont

Jóhiszeműen közelítve nincs logikus magyarázat az Orbán-kormány külpolitikájára. Ha azt eleve kizárjuk, hogy miniszterelnökünk a Kreml utasítására tesz rendre keresztbe a közös uniós fellépésnek, akkor egyetlen magyarázat adódik: jelesül a „csak azért is”, a „mindegy, milyen következményekkel, de rólam szóljanak a hírek”. Előbbit reménykedve kizárom, utóbbi, a feltűnési viszketegséggel társuló hiúság, bármennyire primitíven gyerekes, sokkal valóságosabbnak tűnik.

Az utóbbi időben fellángolt nagy magyar–grúz kormányközi barátság is hasonlót mutat – tele van belső ellentmondásokkal, s legalább annyira érthetetlen és értelmezhetetlen, mint az azeri baltás gyilkos kiadatása. Orbán Viktor tavalyelőtt még amiatt pörölt az Európai Unióval, hogy az miért nem adott tagjelölti státust Georgiának Ukrajnával és Moldovával együtt. Tavaly ősszel a két ország csatlakozási tárgyalásai megkezdésének jóváhagyását kötötte a grúz tagjelöltséghez. Olyannyira fontossá vált a kérdés számára, hogy tavaly október közepén váratlanul népes kormányküldöttség élén utazott Tbiliszibe, az első magyar–grúz közös kormányülésre, demonstrálva elkötelezettségét a kaukázusi ország uniós integrációja irányában.

> Orbán Viktor pontosan tudja, hogy uniós soros elnöki minőségében nem tehet ilyet. Akkor meg miért?

Ezek után értelmezhetetlen logikai bukfenc a vasárnapi, kérdőjeles tisztaságú választás utáni gyors gratuláció az EU-csatlakozást akadályozó Grúz Álom párt és kormánya számára. De még inkább értelmezhetetlen a vizit a választási csalás elleni tiltakozásoktól hangos, forrongó grúz fővárosba. Orbán Viktor pontosan tudja, hogy uniós soros elnöki minőségében nem tehet ilyet. Akkor meg miért? Mit nyer azzal, hogy sietősen legitimálni próbál egy kétes választást? Két napig újra róla szólnak majd a hírek. Ez biztos, de elég motiváció is lehet ahhoz, hogy ismét eljátssza Putyin hasznos idiótájának a szerepét? Maximum egy piros pontot remélhet érte, ennél többet ugyanis nem nyom a Kreml latjában a magyar segítség.

Vasalt ingek

BEUGRÓ

PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

Mielőtt leültem volna megírni a heti beugrót, bevetettem az ágyakat, sepregettem és kipakoltam a mosogatót. Csak kipakolni szoktam, mert a nejem szerint én rosszul (helypazarlóan) rakom be a tányérokat és a lábasokat (szerintem ő meg logikátlanul), így aztán a hosszú veszekedéseket és a válást kerülendő, végül ezt is kettévágtuk. Rendszeresen főzni is szoktam, olyannyira, hogy már a tízéves kisfiunk is kedvet kapott hozzá, hiszen nap mint nap látja, hogy ez milyen klassz foglalatosság, így például ma ő főzi az ebédet. Fogalmunk sincs, hogy mi sül ki belőle (egy YouTube-videó adja a receptet), nem árulta el, csak a hozzávalókat, de izgatottan várjuk.

Nem dicsekvésként írom mindezt. Korábban még el-elhencegtem a nejemnek azzal, ha szép rendet raktam a lakásban, amikor ő távol volt, büszkén álltam a nappali sarkában, s vártam a jól megérdemelt dicséretet, amíg egy alkalommal a lehető legkijózanítóbb hangon meg nem kérdezte: de hát nem ez a normális? Nem az az alap, hogy tisztán tartjuk a lakást, és hogy ebbe mindenki besegít? És ha ez a normál menetrend, akkor miért kellene valakit ezért úgy megdicsérni, mintha épp lovaggá ütnék a frissen porszívózott szőnyegen?

> Ez a mentalitás a NER egyik alappillére, erről árulkodnak olyan megejtő őszinteséggel ezek a tájékoztató füzetek.

Onnan jut mindez eszembe, hogy a minap nagyot futott az a szülés előtt álló nőknek szóló tájékoztató füzet, amelyben a következő javallat szerepel a kórházba készülő kismamáknak: „Gondoskodjunk előre Apáról is! Nem árt felkészülni otthonra több napi étellel és néhány kivasalt inggel.” Nem hinném, hogy különösebben magyarázni kell, hogy milyen világképet sugall ez a jó tanácsnak tűnő, valójában burkolt utasítás.

Annak idején egy finn könyvet szerkesztettem, amely a sisu fogalmát próbálta elmagyarázni a skandináv életmódra vágyó magyar olvasóknak. Volt benne egy interjú egy teljesen átlagos házaspárról, és ők a lehető legtermészetesebben magyarázták el, hogy náluk otthon nincs „női” meg „férfi”-munka, mindig az végzi el az adott feladatot (pl. teregetés), aki épp ott van, és van rá ideje. A könyvecske célozgatott is arra, hogy az általunk is irigyelt skandináv jólét egyik nem annyira feltűnő összetevője az így felfogott munkamegosztás nők és férfiak között. Ez köszön vissza a politikában, bérezésben és a társadalom minden színterén. És bizony a gyerekek ezt a mintát látják, ezt viszik tovább, ez lesz a – dicséretet nem igénylő – norma.

Csakhogy nálunk a „női princípium” dolga alapvetően a szülés, az Apáról való gondoskodás (már a maníros nagybetűtől is megőrülök), miközben Apa igazgatja a világot, és dönt olykor a női princípium helyett is. Vagy ha nem is dönt, akkor a nevében beszél. Ezt adjuk át a lányainknak és a fiainknak, meg azt a magyar zsákutcát, ami ezzel jár, és ahol már évtizedek óta forgolódunk, de még nem sikerült megtalálni a kijáratot. Ez a mentalitás a NER egyik alappillére, erről árulkodnak olyan megejtő őszinteséggel ezek a tájékoztató füzetek. És persze a mindennapjaink. Mert ez nem nyelvbotlás, nem pillanatnyi elmezavar, hanem maga az esszencia. A színtiszta, éteri középkor.

Jön a globális vámháború?

DOBOZI ISTVÁN
A Világbank volt vezető közgazdásza

A második világháború után az Egyesült Államok vezető szerepet játszott a szabadkereskedelem multilaterális intézményeinek felépítésében és a nemzetközi kereskedelmi szabályok kidolgozásában. A mennyiségi korlátozások és diszkriminációk meredeken csökkentek. Washington jó példát mutatott az importvámok drasztikus leépítésében: a világ nagy gazdaságai között az USA-ban a legalacsonyabbak a vámtarifák.

Amerika szabadkereskedelmi vezető szerepében éles törés következett be Donald Trump egy évtizeddel ezelőtti politikai színre lépésével. Született populistaként Trump korán ráérzett a kereskedelmi protekcionizmusban rejlő választási tőkére, különösen az elnökválasztásokban kritikus szerepet játszó „rozsdaövezetben", ahol a feldolgozóipari foglalkoztatottság hosszú ideje visszaesőben volt. Trump a Nagy-tavak környéki ipari hátország gazdasági és társadalmi válságát a 2016-os elnökválasztás központi témájává tette.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Tőrőlmetszett merkantilistaként – az import rossz, mert megöli a hazai munkahelyeket – Trump irracionálisan fetisizálta az amerikai külkereskedelmi deficitet, jóllehet az csupán a GDP három százalékát teszi ki. Mindegyik ország – ellenség vagy barát –, amelynek számottevő kereskedelmi mérlegtöbblete volt Amerikával, „tisztességtelen" kereskedőnek számított, és célkeresztbe került. Közismert Trump elnök Kína ellen indított vámháborúja. De még a legközelebbi szövetségesek (köztük az Európai Unió) acél- és alumíniumexportját is – mondvacsinált nemzetbiztonsági okra hivatkozva – vaskos vámtarifákkal sújtotta. Trump rombolta a szabályokon nyugvó világkereskedelmi rendszert, anélkül, hogy csökkentette volna az amerikai kereskedelmi mérleghiányt, vagy növelte volna a feldolgozóipari dolgozók számát.

A kereskedelempolitika „trumpizálódása" folytatódott Joe Biden elnöksége alatt. Trump átlagosan 20 százalékos kínai vámtarifái hatályban maradtak, amelyeket a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) illegálisnak minősített „a legnagyobb kedvezmény elvének" (egyforma vámok minden WTO-tagország számára) megsértése miatt. Biden héjaként viselkedik a Kínába irányuló amerikai csúcstechnológiák – különösen a félvezetők (és azok gyártósorai), az 5G, a mesterséges intelligencia és a robotok – exportjában.

A külgazdaság-politika – azon belül elsősorban a kereskedelmi mérleg egyensúlyhiánya és a vámpolitika – a trumpi gazdasági tervek kulcseleme lett a 2024-es elnökválasztási kampányban is. Trump és stábja nyíltan hangoztatja, hogy a második elnökség alatt az első ciklusban elindított protekcionista programot akarják befejezni.

A trumpi külgazdaság-politika fő elemei:

(I) Szabadkereskedelem helyett fair kereskedelem a hazai jogrendszerre támaszkodva. Azt, hogy mi unfair, Washington, nem pedig a WTO dönti el.

(II) Kiegyensúlyozott külkereskedelmi mérleg.

(III) Magas új vámtarifák kivetése az összes importra a kereskedelmi mérleg egyensúlyának biztosítása céljából. A vámokat rugalmasan kell szabályozni, úgy, hogy az export-import egyensúly fönnmaradjon.

(IV) Az amerikai gazdaság „stratégiai lecsatolása" Kínáról a kereskedelmi, beruházási és technológiai kapcsolatokban.

A lehetséges második elnöki ciklusra felvázolt elképzelések közül a legnagyobb figyelmet Trump 10 százalékos (de bedobta a 20 százalékot is) általános vámja váltotta ki, amelyet az összes importra kivetnének, beleértve az USA szövetségeseitől származó behozatalt is. A fő kereskedelmi ellenségnek számító Kínára minimum 60 százalékos vám vár. Ezekkel a tarifákkal a jelenlegi 2,3 százalékos átlagos amerikai vámszint több mint a hétszeresére, 17 százalékra ugrana fel. Nem kizárt, hogy a magát „az üzletkötés művészének" tartó exelnöknél a 10 és 60 százalékos tarifa csupán induló tárgyalási pozíció és nyomásgyakorlás annak érdekében, hogy a partnerekből minél nagyobb kereskedelempolitikai engedményeket (például mélyebb piacnyitást) csikarjon ki.

Ezek a tervek élesen szembemennek a nemzetközi kereskedelmi joggal, amely kifejezetten tiltja az ilyen egyoldalú és aránytalan vámpolitikai intézkedéseket. Emellett a globális kereskedelmi háború kirobbanásának komoly veszélyét hordozzák magukban, mivel biztosra vehetően a fő kereskedelmi partnerek – szemet szemért alapon – hasonló mértékű ellenvámokkal sújtják majd az amerikai exportot. A kilátásba helyezett vaskos vámemelés komoly negatív hatásokkal járna Amerikában: a GDP volumene másfél százalékkal csökkenne, egymillió állás elveszne, az inflációs ráta egy százalékponttal nőne, és évente 4000 dollárral terhelné a családok pénztárcáját. De a közvélemény sincs tisztában ezekkel a tényekkel, ezért a szavazók több mint a fele helyesli a populista, szavazatnyerő vámtervet.

Trump szuperagresszív vámpolitikája mély koncepcionális hibával terhes.

Az exelnök és szakmai stábja nincs tisztában a vaskos közgazdasági ténnyel: Amerika számára a kereskedelmi mérleghiány makroökonómiai szükségszerűség, amely lényegében az alacsony belső megtakarítás következménye. (Mint ahogy az óriási kínai kereskedelmi mérlegtöbblet nem kis mértékben az ottani rendkívül nagy belső megtakarítást tükrözi.) A hazai termelésnél többet fogyasztó, a belső megtakarításainál többet beruházó Amerika számára a kereskedelmi mérleghiány természetes strukturális állapot. A mérlegdeficit nem véletlenül – demokrata vagy republikánus kormányoktól függetlenül – van emelkedő pályán már fél évszázada.

A deficitet tovább mélyíti a dollár uralkodó kulcsvaluta szerepe: a bőséges külföldi dollárlikviditás fenntartásához az szükséges, hogy Amerika több árut vásároljon külföldről, mint amennyit ott elad. A dollár iránti világkereslet ugyanakkor felértékelő hatással van a „zöldhasúra", ami csökkenti az amerikai kivitel árversenyképességét.

Ezekből a kézenfekvő makroökonómiai összefüggésekből logikusan következik: az USA nem túlfűtött protekcionizmussal – és újabb masszív vámemeléssel –, hanem elsősorban a rendkívül alacsony megtakarítási rátájának emelésével tudná a kereskedelmi mérleghiányát tartósan mérsékelni. A szövetségi kormány a nemzeti megtakarítási rátát emelni tudná például a költségvetési hiány csökkentésével. Trump eddig nyilvánosságra hozott kampánytervei (különösen a beharangozott adócsökkentések) azonban – pártfüggetlen elemzések szerint – a fiskális hiány és a szövetségi államadósság jelentős növekedését vetítik előre. Márpedig az amerikai gazdaságban empirikusan kimutatható az „ikerdeficit" létezése, vagyis a költségvetési és a kereskedelmi/fizetési mérleghiány tendenciaszerű együtt mozgása.

Megválasztása esetén hogyan érintenék Trump vámpolitikai céljai a magyar–amerikai kereskedelmet? Az USA hazánk Európán kívüli második legfontosabb kereskedelmi partnere, amellyel szemben igen nagy exporttöbbletünk van (tavaly 8 milliárd dollár volt). Az EU-ra kivetendő 10 százalékos vám várhatóan visszavetné az USA-ba irányuló magyar kivitelt, és csökkentené az exporttöbbletet. A magyar kivitelben nagy a gépkocsik súlya, ami pótlólagos kockázat forrása, mivel Trump különösen erősen kívánja védeni a hazai autóipart, miközben nem lelkesedik az e-gépkocsik iránt. Nem zárható ki a 10 százalékosnál magasabb tarifa kivetése a gépjárművekre. (Trump 200 százalékos vámot szellőztetett meg a Mexikóból behozott autókra, miközben szabadkereskedelmi egyezmény köti össze a két országot.)

Mi várható az amerikai kereskedelempolitikában Kamala Harris győzelme esetén? Erről keveset tudunk. Trumppal éles ellentétben Harris a belpolitikára összpontosít, ritkán foglalkozik világgazdasági kérdésekkel. Egy dolog azonban bizonyos: az alelnök sem híve a szabadkereskedelemnek. Szenátorként a megreformált észak-amerikai szabadkereskedelmi egyezmény (USMCA) ellen szavazott. Elnökként Biden erősen protekcionista vonalát vinné tovább, Kínával szemben folytatná a vámok stratégiai célú alkalmazását, a szövetséges államokat azonban megkímélné új tarifák kivetésétől. Nem nehéz eldönteni, hogy melyik elnökjelölt jelentene nagyobb veszélyt a világkereskedelemre. November 5. fordulópont lehet.

Az EU-ra kivetendő 10 százalékos vám várhatóan visszavetné az USA-ba irányuló magyar kivitelt, és csökkentené az exporttöbbletet. A magyar kivitelben nagy a gépkocsik súlya, és Trump különösen erősen kívánja védeni a hazai autóipart.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

BECK TAMÁS
publicista

A tolvaj és követői

Összenő, ami összetartozik, mondhatnánk. Orbán Viktor dicstelen szereplése az Európai Parlamentben nyilvánvalóvá tette, hogy hazánk miniszterelnökét az uniós fórumokon már csak egy aprócska, ám annál harsányabb kisebbség támogatja. Az úgynevezett „patrióták" frakciója némely kérdésben megosztott ugyan, mégis összeköti őket az, hogy mindannyian követendő példaképnek tekintik Orbánt.

A temetésen SS-himnuszt éneklő osztrák szabadságpártiak vagy az Alternatíva Németországért elnevezésű formációnak a bevándorlók deportálásáról álmodozó politikusai rokonszenvvel tekintenek arra az autokráciára, amit a különleges jogrend jóvoltából despotaként uralkodó magyar kormányfő hazánkból csinált másfél évtized alatt. Különösen vonzó számukra például „a nemzet miniszterelnökének" áldozathibáztató retorikája; legyen szó akár bántalmazott nőkről, akár a Putyin által megtámadott Ukrajnáról.

Pedig ha kicsit megkapargatnák a felszínt, előttük sem bontakozna ki vonzó perspektíva. A nácizmus európai örökösei mégsem írhatják bele választási programjukba az egészségügy vagy az oktatási rendszer magyar mintára történő lezüllesztését, mert szavazóik rögvest elfordulnának tőlük. A szélsőjobb politikusai azt sem hagyhatják figyelmen kívül, hogy a közjogi liberalizmustól az idők során egészen a fasizmusig sodródott politikai kaméleon korántsem meggyőződésből beszélt, amikor Strasbourgban ágált habzó szájjal.

Akár meggyőződés, akár anyagi érdek vagy éppen hatalommánia motiválja a demokrácia intézményei elleni támadást, az minden esetben az európai értékközösség létét veszélyezteti.

Nagy baj lenne persze az is, ha Orbán Viktor meggyőződéses fasiszta lenne, véleményem szerint azonban nem erről van szó. Hazánk szisztematikus kifosztása az Orbán klán által meggyőzött arról: a korlátlan közhatalom kizárólag azért kell miniszterelnökünknek, hogy jogszerűvé tehesse Magyarország javainak, erőforrásainak a saját köre számára való eltulajdonítását. Frappánsabban szólva: ki akarja kerülni a tolvajlást szankcionáló törvényeket. Ebben az értelemben igen vékony mezsgye választja el Orbán politikai praxisát a köztörvényes bűnözéstől. Ennek a szemünk előtt zajló szabad rablásnak rendel alá a magyar kormányfő mindent. Mivel az őt támogató „patrióták" jó része Európában szalonképtelen elveket vall, névleg most Orbán is az ordas eszméket terjeszti. De bármivé képes átvedleni ez a meggyőződés nélküli érdekember, ha a szükség úgy kívánja.

Persze akár meggyőződés, akár anyagi érdek vagy éppen hatalommánia motiválja a demokrácia intézményei elleni támadást, az minden esetben az európai értékközösség létét veszélyezteti. A második világháború tanulságainak birtokában tévesnek tartom azt az elterjedt nézetet, hogy a fasisztákat szabad választásokon kell legyőzni. A „patrióták" most a szólásszabadságra hivatkoznak előszeretettel, de kormányra kerülve elsőként a szólásszabadságot tipornák el. Még a puszta létezésük is alkotmányellenes, diszkvalifikálni kell hát őket az öreg kontinens valamennyi választásán. Legyen szó meggyőződéses fasisztákról, avagy notórius tolvajokról: nincs szabadság a szabadság ellenségeinek!

Bölcsőtől a koporsóig

TÁRLAT Több mint 300 műtárgy segítségével idézi meg a biedermeier mindennapokat a Magyar Nemzeti Galéria ma nyíló kiállítása, amelynek elkészültéhez negyvennél is több festményt restauráltak az Országos Múzeumi Restaurálási és Raktározási Központban.

Zichy Mihály: Az anya fájdalma (A koporsólezárás), 1846

TÖLGYESI GÁBOR

Október 15-én nyílt meg a Szépművészeti Múzeum Grafikai Gyűjteményében A portré otthona, az otthon portréja című kiállítás, amely kortárs reflexiókkal mutatja be a biedermeier portrékat, enteriőröket ábrázoló képeket. Ezt teljesíti ki a Magyar Nemzeti Galéria ma nyíló kiállítása, a Biedermeier mindennapok, amely nemcsak magyar és osztrák festményeket, grafikákat vonultat fel, hanem bútorokat, viseleteket és egyéb használati tárgyakat is – köztük olyan „apróságokkal", mint például Móricz Zsigmond kanapéja. A bútorok mögött látható tapéták sem a rendezői fantázia termékei: párizsi manufaktúrák munkái. A Műcsarnok 1938-as festménykiállítása óta nem volt az országban még ilyen átfogó reprezentatív tárlata a biedermeier korszaknak. A műtárgyak nagy része hazai és osztrák közgyűjteményekből érkezett.

„A reál-idealizmus polgári világnézete, antikizáló és romantikus inspirációk között a maga önkifejeződését keresve, szelíd lemondással menekül a politikai életből a családi kör magányába, az érzelmek és képzelmek, a hasznos mulatságok és nemes időtöltések otthonába" – írta 1941-ben Zolnai Béla irodalomtörténész a biedermeier lényegéről, a megállapítás nagyjából ma is megállja a helyét. – Amikor felmértem, milyen műtárgyanyag áll rendelkezésre ebből a korszakból, megnéztem a saját gyűjteményeinket, a különböző vidéki múzeumok gyűjteményeit, azt vettem észre, nagyon fontos volt a korszakban, hogy az uralkodókat hogyan ábrázolták. A közéleti portrék műfaja fontos és kiemelkedő műfaja volt a biedermeiernek, ám a műtárgyak egészét nézve nem feltétlenül József nádorról és Ferenc Józsefről szól ez a korszak, sokkal inkább az ember saját koráról – mondta el a tárlat sajtóbejárásán a kurátor, Prágai Adrienn művészettörténész, aki nem a reprezentatív portrékra helyezte a hangsúlyt, hanem olyan műtárgyakra, amelyekben a hétköznapi emberek is felismerhetik magukat. Ezért a biedermeier korszakát a születéstől a halálig tartó szekciókra bontotta. – Ez a korszak azért is különleges, mert amikor a biedermeier megérkezik Magyarországra, akkor nincs képzőművészeti akadémia, nincs nyilvános közgyűjtemény hazánkban, a gazdag magyar művészeti gyűjtemények is inkább a bécsi palotákban vannak. Nincs képzőművészeti nyilvánosság, se műkritika, amikor a biedermeier Bécsből, illetve német nyelvű lapokon keresztül megérkezik a kulturálisan szinte légüres térbe, és így igazán könnyen tud táptalajt találni a maga számára.

FOTÓK: FARBAKY TAMÁS

Johann Baptist Reiter: Alvó nő , 1849 – Marastoni Jakab: Az álom, 1840

Műtárgyak, amelyekben a hétköznapi emberek is felismerhetik magukat

Marastoni Jakab, Weber Henrik és Canzi Ágost munkája

„Akkor lesz jó a művészet, ha közérthető, ha könnyen kódolható, sőt igazából kódolásra sincs szükség"

A művészettörténet-írás hajnalán Henszlmann Imre úgy fogalmazott: akkor lesz jó a művészet, ha közérthető, ha könnyen kódolható, sőt igazából kódolásra sincs szükség, mert annyira az emberek valóságáról szól, hogy rögtön érteni fogják, és ennélfogva kedvelni fogják. – Ő volt az, aki a nemzeti festőiskola létrehozását is vágyta. Ezért is különleges ez a korszak: azzal a kívánalommal is találkozik, hogy magyar témát feldolgozó, magyar nemzeti karakterisztikummal rendelkező festészet legyen – tette hozzá Prágai Adrienn. – A történelmi sajátossága ennek a korszaknak, hogy a bécsi kongresszus lezárta a napóleoni háborúkat, Európa-szerte megfigyelhető egy csendes lenyugodás, amikor a polgárság a saját otthonába vonul vissza, és ott próbál kiteljesedni. Képek sokasága árulkodik arról, hogy az otthon és a különböző enteriőrképek, a család, az anya és a gyermekek kapcsolata mennyire fontos és kultikus téma volt ekkor.

Az első teremben a korszak politikai, történelmi és kulturális háttere fogadja a látogatót: József nádor és Ferenc József szomszédságában Petőfi, Arany, Vörösmarty, Egressy Béni és Eötvös József. Barabás Miklóstól, a kor sztárfestőjétől számos festmény kapott helyet a kiállításon, itt A Lánchíd alapkőletétele szerepel, az „első nőművészként" számontartott Kaergling Henriette az 1838-as pesti árvizet örökítette meg. Nem tudni, a Nemzeti Hauszmann Program gazdáinak okozott-e fejtörést Warschag Jakab A tabáni kaput ábrázoló képe: a kaput az 1960-as években bontották le a budai vár tövében, ugyanakkor Hauszmann Alajos még a millennium idejében befalaztatta.

Joseph Danhauser Anyai szeretet című festménye a bécsi Belvederéből érkezett a galériába, a képen a művész felesége a gyermekét szoptatja. A téma Tikos Albert Az elhagyott anya című festményén is megjelenik. – A közhasznú szoptatás egy nagyon elterjedt kifejezés volt a korszakban, úgy gondolták, hogy talán azzal csökkenthető a nagyon-nagyon magas arányú gyermekhalandóság, ha az édesanyák táplálják és nevelik a saját gyermekeiket – tette hozzá a kurátor. A születés termének fő attrakciója azonban egy ismeretlen művész alkotása, aki dél-itáliai népviseletbe öltözött anyát örökített meg kislányával: a festmény variációit, illetve restaurálásának folyamatát külön tabló szemlélteti.

A szobaszerű kis térbe sűrített, gyermekeket ábrázoló festmények Prágai Adrienn szerint arról árulkodnak, hogy a gyermekkornak, illetve a gyermekábrázolásnak is kultusza volt a biedermeier korszakban. – Ennek én két fő okát látom. Az egyik az, hogy a gyermekhalandóság miatt azok, akik életben maradtak, még fontosabb részei lettek a családoknak. Másrészt pedig nyilván a nemzettudat erősödésének korszakában vagyunk, és fontos az, hogy a gyermekekre még jobban odafigyeljenek, hogy milyen nevelést kapnak, milyen környezetben fejlődnek – vélte a kurátor.

Feltehetően a leányok ifjúkorával, a szerelemmel, a házasság, a család és az otthon témájával foglalkozó termek lesznek a legnépszerűbbek a látogatóknál, és nem csak amiatt, hogy itt olyan nagyszerű festők képeivel lehet találkozni, mint Borsos József, az Első Magyar Festészeti Akadémia olasz-magyar megalapítója, Marastoni Jakab vagy Weber Henrik. (Utóbbi portréja Mosonyi Mihály zeneszerzőről és feleségéről Szvoboda Dománszky Gabriella 2011-ben megjelent könyve, A magyar biedermeier borítójáról is ismerős lehet.) Az olyan hétköznapi tárgyak, mint a mobil varróasztalok vagy a legyező alakú táncrend, amelyen a csárdás is szerepel, sokkal közelebb hozzák a képeken ábrázolt személyeket. Henszlmann Imre elvárásai a könnyen kódolható – illetve kódolatlan – művészetről itt persze nem feltétlenül érvényesülnek: a galambokkal, papagájokkal ábrázolt ifjú hölgyek, illetve a virágcsendéletek még olyan szimbolikus nyelven üzentek, amit annak idején értettek, ma már nem.

A tárlat lezárásakor feltűnő magyar szabású gyászruha szimbolikája persze ma is értelmezhető: a szabadságharc leverése után egy egész nemzet sorsa felett érzett fájdalom kifejezője volt. A vaspántból hajtott csuklóbilincs gyűrűvel is különleges „ékszer" 1850-ből – a láncszemeken az aradi vértanúk névjegye olvasható, nem pedig Haynaué és Paskievicsé.

> A bécsi kongresszus lezárta a napóleoni háborúkat, Európa-szerte a polgárság a saját otthonába vonul vissza.

INFÓ

Biedermeier mindennapok
Művészet és polgárosodás a 19. századi Magyarországon (1815–1867)
Magyar Nemzeti Galéria
2024. október 29-től 2025. február 9-ig.
A kiállítás kurátora: Prágai Adrienn művészettörténész

FOTÓ: HORVÁTH JUDIT

Vidovszky György 2007 óta tizenhat előadást jegyez a színházban

Változás folytatással

VÁLTÁS Novák János leköszönő igazgató támogatásával indul az igazgatói posztért Vidovszky György, a Kolibri Színház rendezője. „Vidovszky György 2014 óta tagja a Kolibri Színház társulatának. A Kolibri Színház iránti elkötelezettsége is garancia arra, hogy a színház legfontosabb értékeit megőrizve új lendületet adjon a társulat további működéséhez és fejlődéséhez” – nyilatkozta egyebek mellett Novák János. Vidovszky György nevéhez fűződik az ikonikus Cyber Cyrano című előadás, amit Tasnádi Istvánnal közösen készítettek.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium várhatóan november közepén dönt a 2025. március 1. és 2030. február 28-ig tartó időszakra szóló igazgatói pályázatról.

NÉPSZAVA

Filmért kiáltó lapok

ADAPTÁLNI Hogyan jutott el a rendezőig a Jojo Nyuszi szövege, a darab- vagy a prózaíró tolerálja inkább a változást? – kérdések BOB Forumon, a könyvek és a filmek kapcsolatára koncentráló Cinelibri Fesztiválon.

ROSZNÁKY EMMA
SZÓFIA

„A filmekhez történet kell, és történetek a könyvekben vannak” – hangzott el a Based-On-Books, azaz a BOB fórumon, amelyen először rendeztek konferenciát a filmadaptációknak. A bolgár Cinelibri fesztivál, ahogy arra a neve is utal, a könyvek és filmek kapcsolatára koncentráló esemény, idén tizedszer rendezték meg a Jacqueline Wagenstein producer által megálmodott rendezvényt: október 10-től november 3-ig párhuzamosan több bolgár városban folytak a vetítések. De a legfontosabb helyszín Szófia volt, ahol a BOB fórumot is tartották.

A nemzetközi eseményen szerzők, rendezők, producerek, színészek, filmes szakemberek osztották meg egymással tapasztalataikat, külön szekciót szenteltek annak, hogy az alkotók 10-10 percben bemutathassák projektjeiket, szerzők adaptálásra ajánlhassanak könyvet. A fesztiváligazgató Jacqueline Wagenstein köszöntőjében kiemelte, a jó filmek legnagyobb része adaptáció, emiatt fontos, hogy beszéljenek a folyamatról. A könyvek híre jobban terjed a filmek által, a filmeknek pedig szükségük van az irodalomra.

A fórum első szekciója jó alkalom volt arra, hogy Szófiáról mint lehetséges forgatási helyszínről beszéljenek. Az építészeti stílusok keveredése, a szovjet érára emlékeztető épületek és az, hogy a város nem turistásodott el, érdemessé teszi a filmesek figyelmére. Betekintést nyerhettünk a bolgár filmes világába: a résztvevők közül Katya Tricskova beszélt arról, milyen nehéz, de minden fáradságra érdemes út vezet egy film létrehozásáig. Tricskova volt a producere az idei Cannes-i Filmfesztiválon a legjobb rövidfilmnek járó Arany Pálma díját elnyerő Az ember, aki nem tudott csöndben maradni (The Man Who Could Not Remain Silent) című rövidfilmnek, amelyet a horvát Nebojša Slijepčević rendezett és írt. Tricskova úgy fogalmazott, amikor támogatókat kerestek, rengeteg helyről érkezett elutasítás, számtalan nemet kapott a projekt, amely végül nemzetközi összefogás lévén születhetett meg. A producer szerint a tanulság egyrészt az, hogy nagyon kell bízni a koprodukció erejében, másrészt, hogy a jó alapanyag rengeteget lendít a munkán, Slijepčević egy valós történetből írta a forgatókönyvet, amihez könnyen lehetett kapcsolódni.

A fórum egy szerzővel folytatódott: az új-zélandi-belga származású Christine Leunens arról beszélt, bár az első könyvével sikert aratott a kritikusok körében, az Oscar-díjas Jojo Nyuszi filmes diadalmenete hozta meg számára a valódi ismertséget. Rögös utat járt be a Cellába zárva (Caging Skies) című könyv, amely pár százas példányszámban kelt el Új-Zélandon, az olvasók közt ott volt viszont Robin Cohen, Taika Waititi édesanyja. Robin Cohen addig rágta a fia fülét, amíg el nem kezdte olvasni Leunens könyvét, Waititi pedig már olvasás közben úgy döntött, filmet akar csinálni belőle. A vakbuzgó Hitlerjugend-tag Johannes meghasonlásának történetéből saját forgatókönyvet készített az új-zélandi alkotó, de konzultált a szerzővel. – Egy rendező kezébe adni a könyvedet olyan, mintha a saját gyermekedet bíznád rá – mondta Christine Leunens, aki elárulta, a kezdetben mindketten tartottak a másiktól Waititivel, de kiderült: tudnak együtt dolgozni. – Nagyon nehéz hinni a saját történetedben, viszont elképesztő érzés, amikor akad valaki, aki rezonál vele.

A rendező minden elképzelését megosztotta Leunensszel, kezdve attól, hogy jócskán tömörítette a könyv történetét, szarkasztikusan üdére cserélte sötét hangulatát, addig, hogy azt szeretné, Hitler elemelt karakterként interakcióba lépjen Jonathannal (a könyvben eredetileg egy Hitler-poszterrel beszél a fiú). Az író látta előzetesen a terveket, a rendező lehetőséget adott neki arra, hogy szóljon, ha valamit nem akar viszontlátni. Az új-zélandi-belga szerző mellett Ignacio Serricchio argentin és Brian Krause amerikai színész szerepelt. Krause (aki egykoron a Visszatérés a kék lagúnába című filmmel robbant be) felemlegette, hogy kétszer is részt vett olyan filmben, amiből később kiszállt a szerző, és kérte, ne tüntessék föl a nevét a stáblistán, mert nem értett egyet a megvalósítással. – Az írók érzékenyek a változtatásokra – válaszolt Leunens, aki szerint a darabírók jobban ismerik, milyen, amikor a szövegükhöz nyúlnak, ám a prózaszerzőket sok minden váratlanul érheti.

A fórum talán legismertebb szereplője Ann Cusack amerikai színész, énekes volt, aki arról beszélt, ahogy a történetek, úgy a színészek sem léteznek egyedül, szerinte minden félreértés, sértődés, rossz tapasztalat csak a helytelen kommunikáció eredménye. – Azt tudom ajánlani minden filmes szereplőnek, hogy ne felejtsenek el emberek maradni, kérjenek és köszönjenek meg, mert a közös munka az alkotás alapja, főleg a filmezés világában – Ann Cusack szerint sokak úgy látják, a tehetség esetenként másodlagos a filmszínészetben, az első és legfontosabb, hogy tudjunk a másikban, a csapatban gondolkodni.

A BOB különböző projektek bemutatásával zárult. Filmet terveznek a gyerekfantasy-regényből, a Yan Bibiyanból. Elin Pelin XX. századi alkotó könyve az egyik legismertebb olvasmány Bulgáriában, az iskolákban is tanítják. A rendező Javor Gardev Faust-matinéként jellemezte a könyvet, amelyből egy sötét tónusú kalandfilmet terveznek forgatni. Egy másik projektről is annak rendezője, Viktor Bojinov beszélt, Milen Ruszkov (magyarul két könyvét is kiadták) Chamkoria című történelmi regényét vinnék vászonra. A mű főszereplője egy szófiai taxisofőr, aki az 1920-as években belekeveredik korának sötét titkaiba. Jevgenyia Taneva rendező első egész estés filmjét Szvetoszlav Minkov és Konsztantin Konsztantinov 1933-ban megjelent, Szív egy kartondobozban című regényéből tervezi. Az abszurd történet szerint egy költő arra ébred, hogy eltűnt a szíve, a diagnózist radiológus is megerősíti. Ivanka Mogilszka Váratlan utcák című műve 2017-ben jelent meg magyarul, a szerző lehetséges filmes olvasatokat mutatott be a könyvhöz, amely mixtúrája a közép- és kelet-európai országok történetének, miközben a mozgatórugója a szerelem.

A projekteket ismertető szekcióban volt bosnyák, török, albán, olasz, szlovák előadó is. Izgalmasnak ígérkezik A nap az ujjaid között (Il sole fra le dita) című olasz ifjúsági könyv, melyet Gabriele Clima jegyez. A történet két fiú, a kerekesszékes Dario és a nehéz sorsú Andy kalandos szökését és felnőtté válását mutatja be. A szlovák Marcel Lacko saját regényének klipjét hozta el a BOB-ra ajánlatként, az Önéletrajz (Autobiografia) több összetevős könyv, melyben sokféle szöveg szerepel, közös nevezőjük az önkeresés, a fejlődés folyamata. Albán részről egy régi könyv kapott reflektort, az 1936-os Ha fiú lennék (Sikur t'isha djalë) Haki Stërmilli műve, mely egy lány életét követi nyomon négyéves korától tizenhét éves koráig: Díját saját családja bántalmazta a vallás nevében. Fatmir Koci rendező szerint fontos lenne a könyv filmre vitele. Çiler İlhan holland-török írónő valós történetet dolgozott föl az Eljegyzés (Nişan Evi) című írásában: az 2009 májusában, Törökország délkeleti részén történt tömeggyilkosságot szőtte össze egy eljegyzési ceremóniával.

A projektek megismerése nemcsak filmes és szakmai, hanem irodalmi, kulturális szempontból is fontos volt. A BOB sokszínűségével és nyitottságával nagyon jó alkalmat nyújtott a találkozásoknak. Kicsit irigykedve is írom, hogy hasonló fórumnak Magyarországon is volna helye.

FORRÁS: CINELIBRI

A könyvek híre jobban terjed a filmek által, a filmeknek pedig szükségük van az irodalomra

FORRÁS: INTERCOM

A szomszéd szoba című, Pedro Almodóvar rendezte, Tilda Swinton és Julianne Moore főszereplésével készült alkotás a fesztivál zárófilmje lesz

INFÓ

A Based-On-Books, azaz BOB fórumot október 26-án és 27-én tartották Szófiában a Cinelibri Fesztivál keretein belül.

Széles vászon a bolgároknál

A Cinelibri a világ első nemzetközi könyv-film fesztiválja, évente jelentkező esemény, amelyet a film és az irodalom kölcsönhatása inspirál. Szófiában, Plovdivban, Várnában, Burgaszban, Gabrovóban, Veliko Tarnovóban, Sztara Zagorában és más városokban rendezik meg minden ősszel, és az irodalmi művekhez kapcsolódó filmek legjobb példáit mutatja be, kortárs és klasszikus alkotásokat egyaránt. Független platformja a magas színvonalú európai filmes produkcióknak és koprodukcióknak, és a leggyorsabban növekvő filmfesztivál Bulgáriában.

LAPSZÉL

A Bécsi Konzerthaustól az Esterházyhoz

Rico Gulda, a Bécsi Konzerthaus jelenlegi művészeti igazgatója lesz az Esterházy Alapítványok főintendánsa 2025 tavaszától. Gulda tevékenységi köre magában foglalja majd az új partnerek bevonását és újabb kooperációk elindítását, illetve az Esterházy zenei programkínálatának, így például a classic.Esterhazy, a HERBSTGOLD Fesztivál, a quartetto plus vonósnégyes-fesztivál az újonnan induló Keys to Heaven zongorafesztivál vagy a Szentmargitbányai Opera a kőfejtőben operaciklus koordinálását. Utóbbi operaprodukcióit idén százezren látták. NÉPSZAVA

Koncerttel ünnepelnek

FOTÓ: POSZTÓS JÁNOS

Ünnepélyes gálakoncertet tartanak a százéves Magyar Gyermekorvosok Társasága tiszteletére a Zeneakadémia Nagytermében október 30-án este olyan rangos művészekkel a színpadon, mint Bogányi Gergely, Boldoczki Gábor, Kelemen Barnabás, Kokas Katalin (képünkön) és Vigh Andrea. NÉPSZAVA

Freire műve először magyarul

Ma mutatják be a Merlin Színházban Paulo Freire kritikai pedagógiai művét, Az elnyomottak pedagógiáját, amelyet a Tanítanék és az Open Books Bázis Könyvek sorozatában adtak ki. A mű az eredeti kiadás után csaknem 60 évvel jelenik meg először magyarul. A könyv az elnyomottak hangját és a tudatos társadalmi ellenállást erősíti, rámutatva a nevelés és a kritikai gondolkodás felszabadító erejére – nem véletlen tiltották be számos országban korábban (pl. az apartheid idején Dél-Afrikában, legutóbb 2010-ben Arizona államban). NÉPSZAVA

A serdülőkori füvezés az agykéreg sorvadásához vezethet

Azok agyában, akik már 16 éves koruk előtt használtak cannabist, könnyen roncsolódhat az idegsejtek közötti kommunikációt biztosító hálózat, ami az agykéreg bizonyos régióinak a sorvadásához vezethet, és így nehezebb új dolgokat tanulni vagy emberekkel társalogni. QUBIT

Fénykert Gödöllőn

Egyedülálló fénykiállítás látható 2025. március 2-ig a gödöllői királyi kastély parkjában: Erzsébet királyné Fénykertje az osztrák császárné és magyar királyné, Sisi korába repíti a látogatót. A parkot több százezer lámpával, fényszoborral és dekorációval világították meg. NÉPSZAVA

Óvatosak az öregedő rézuszmajmok

Tény, hogy ahogy öregszünk, úgy csökkennek szociális kapcsolataink. E jelenség a rézuszmajmok esetében valószínűleg a fertőzések elkerülése miatt történik, ezek ugyanis veszélyesebbek az öreg majmokra. QUBIT

Öntsünk tiszta vizet a pohárba!

KIHÍVÁS Európa felszíni vizeinek csupán a harmada minősül jónak vagy annál jobb állapotúnak. A jelentős szennyezésért jórészt a mezőgazdaságból származó nitrátok és növényvédő szerek a felelősek. Magyarország tavainak és folyóinak többsége közepes állapotú.

KRAUSZ VIKTÓRIA

Európa tavainak és folyóinak mindössze a 37 százaléka felel meg a jó ökológiai állapot kritériumainak, és mintegy kétharmadát érinti a túlzott mennyiségű kémiai szennyező anyag – figyelmeztet az Európai Környezetvédelmi Ügynökség (EEA) legfrissebb jelentésében. Európa felszín alatti vizei jobb állapotban vannak, mint a felszíniek, 77 százalékuk jó kémiai állapotúnak minősül. A jelentős szennyezésért a mezőgazdaságból származó nitrátok és növényvédő szerek a felelősek.

„Bár ezek a statisztikák riasztóak, a helyzet ennél is rosszabb, ugyanis a szennyező anyagok listája – amelyhez viszonyítva értékelnek – korlátozott és elavult” – állítja Sara Johansson, az ügynökség vízszennyezés-megelőzési szakértője. Az EU irányelve értelmében a kormányoknak biztosítaniuk kell – néhány enyhítő körülmény kivételével –, hogy 2027-re valamennyi felszíni és felszín alatti víz jó állapotot érjen el a vegyi szennyezés és az ökoszisztéma egészsége tekintetében. „Legalább 25 ezer kilométernyi folyó állapotának a helyreállításáról van szó, ez nem csupán környezeti szükséglet, hanem ez a biológiai sokféleség és a jövőnk iránti elkötelezettség is” – idézi a Euronews cikke Krolopp Andrást, a The Nature Conservancy Europe nevű szervezet (európai természetvédelmi csoport) biodiverzitás-politikáért felelős vezetőjét. Az éghajlatváltozás által súlyosbított vízhiány egyre komolyabb problémákat okoz. A Water Europe – a víztisztítási és -kezelési technológia kutatóit és gyártóit képviselő szakmai szövetség – nemrégiben publikált egy tanulmányt, amely szerint a következő hat évben 255 milliárd eurót kell befektetni az uniós jogszabályoknak való megfelelés biztosításáért. A szövetség szerint a beruházás elengedhetetlen ahhoz, hogy az EU teljesítse a zöldmegállapodást és az ipari céljait.

Amennyiben nem tesznek intézkedéseket az édesvízellátás ellenálló képességének és fenntarthatóságának a javítására, Európa komoly vízbiztonsági kihívásokkal nézhet szembe. A kontinens területének már most a 20 százalékát – és a lakosság 30 százalékát – érinti a vízhiány. „Európa vizeinek egészsége nem jó. Vizeink példátlan kihívásokkal néznek szembe, amelyek veszélyeztetik Európa vízbiztonságát” – hangsúlyozta Leena Ylä-Mononen, az EEA ügyvezető igazgatója.

„Magyarország vizeinek a többsége közepes állapotú, egy ötös skálán hármas. Ez azt jelenti, hogy aktív beavatkozásokra lenne szükség a javításuk érdekében” – nyilatkozta launknak Pribéli Levente, a Greenpeace Magyarország biodiverzitás-kampányfelelőse. „A Balaton ökológiai állapota például egy néhány évvel ezelőtti jelentés szerint jó. A féktelen beépítések azonban ott is és országszerte vészesen csökkentik a nádasok, természetközeli partszakaszok kiterjedését, számtalan élőlény pusztítását jelentik, és rontják a vizek állapotát. Minden EU-s tagállamnak kell jelentéseket adnia a vizei minőségéről egy monitorozóhálózat segítségével, azonban a hazai felmérésekre a kormányzat nem fordít elég forrást, és így az eredmények sem elég pontosak.

Azt azonban tudjuk, hogy mire kellene nagyobb hangsúlyt fektetni” – magyarázta a szakértő.

Pribéli Levente szerint az egyik alapvető gond, hogy a hazai vízgazdálkodás még mindig vízelvezetés-központú. Azaz a csapadékként és a vízfolyásokon, folyókon érkező vizet a lehető leggyorsabban igyekszik eltávolítani, kivezetni az országból. Egyre több terület időszakosan kiszárad, a klímaválság miatt a hirtelen, nagy mennyiségben lezúduló csapadék sok helyen a csatornába vagy a Dunába kerül. Holott minél több csapadékot meg kellene tartani, természetközeli élőhelyekre, illetve akár esőkertekbe vezetni, nem óriási betontározókba. A mezőgazdasági földek rossz állapotúak, nem tudják jól befogadni, beszívni és megtartani a vizet, hamar kiszáradnak. Változtatnunk kell a mezőgazdaságunkon is. Gyepeket, erdőket, vizes élőhelyeket számolnak fel, ezzel az árvíz kockázatát is növelik. A folyóhoz hozzátartozik az ártere, ezt mindenkinek tiszteletben kellene tartania, és ahol szükséges, ott természet-helyreállítást végrehajtani – nyilván szem előtt tartva a társadalmi szempontokat is. „Minél több természetközeli helyet kellene létrehozni, helyreállítani, és persze meg kellene akadályozni a további élőhelypusztítást. Segítenünk kell az élővilág gyógyulását, például az árterek helyreállítását, a vizes élőhelyek összekapcsoltságának a javítását. Ez számos faj vándorlását is segítené” – sorolta a teendőket a szakember.

Mivel mi is a természet részei vagyunk, csak akkor lehetünk egészségesek, ha az élővilág többi része is az. Sajnos a gazdasági és politikai érdekek mindezt gyakran felülírják. Az ökológiai rendszerek védenek minket a szélsőséges időjárási eseményektől, segítik az éghajlat-szabályozást. Itt az ideje, hogy mi is megvédjük őket. További problémák a vizek mezőgazdasági és ipari szennyezései, a növekvő vízigények, amelyeket az akkumulátorgyárak építése is fokoz.

FOTÓ: GREENPEACE/JÁRDÁNY BENCE

A Greenpeace munkatársai rendszeresen ellenőrzik vizeink állapotát

FELADAT

PRIBÉLI LEVENTE

Minél több csapadékot meg kellene tartani, természetközeli élőhelyekre, illetve akár esőkertekbe vezetni, nem óriási betontározókba

Mit tehetünk mi vizeink javításáért?

Lehetőség szerint kerüljük az ipari húst, tojást és tejtermékeket. Minél inkább helyi, fenntarthatóbb forrásból vásároljunk, és fogyasszunk több növényi élelmet. Telepítsünk őshonos, a szárazságot jól bíró növényeket a kertünkbe, amelyek nem igényelnek folyamatos öntözést. Csak ritkán vágjuk le a füvet, ne rövidre nyírt pázsitra törekedjünk. Így a növényzet és más élőlények is könnyebben átvészelik a vízhiányos időszakot, ráadásul sokkal gazdagabbá válik az élővilág. Tartsunk vissza minél több csapadékvizet. Ezt a szárazabb időszakban felhasználhatjuk öntözésre. Fontos, hogy a hordókat jól lefedjük, hogy ne saját szúnyogtenyészetet alapítsunk.

HIRDETÉS

3 hónapra: ~~41 695 Ft~~ helyett **25 350 Ft** (ez 16 345 Ft megtakarítás)
6 hónapra: ~~83 390 Ft~~ helyett **49 800 Ft** (ez 33 590 Ft megtakarítás)
12 hónapra: ~~166 780 Ft~~ helyett **97 800 Ft** (ez 68 980 Ft megtakarítás)

NÉPSZAVA
Fizessen elő!
Olvassa kényelmesen, otthonában a Népszavát!
Rendelje meg online a **www.nepszava.hu** weboldalon vagy hívja ügyfélszolgálatunkat a +36-1 477-9008-as telefonszámon!
LEGALÁBB 40% KEDVEZMÉNY a bolti árhoz képest

APRÓ

INGATLAN

ELADÓ 10. kerületben 64 nm, első emeleti, erkélyes, jó elosztású, kiváló állapotú lakás, 6 lakásos téglaházban. Csendes, kulturált környék, jó közlekedés. Irányár: 48 millió Ft. EB-FF. Érdeklődni: 06-30/467-6534.

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

RÉGISÉG

FIGYELEM! Készpénzért vásárolunk könyveket, festményeket, bundákat, öltönyöket, Zinger varrógépet, karórákat, porcelánokat, ezüsttárgyakat, pénzérmét, arany ékszereket, teljes hagyatékot. Üzlet: 2. kerület, Szilágyi Erzsébet fasor 25. Tel.: 06-1/488-7910, 06-20/334-9091.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkát vállalunk. Garancia, számla, referencia. Hívjon bizalommal, 06-70/152-1968.

VEGYES

IDŐSEKNEK takarítást vállalok Budapesten. Bevásárlás, állatgondozás. 06-70/209-2945.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük, hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail-címre.

LAPSZÉL

Orbán és a Dream Team, Gulácsi javul

FOTÓ: AFP/HENDRIK SCHMIDT

Willi Orbán góllal járult hozzá a Leipzig 3-1-es győzelméhez a Freiburg ellen a hétvégén a Bundesligában, és a magyar válogatott játékost többek között a Kicker is a 8. forduló legjobbjai közé sorolta. A lipcsei hátvéd a Bundesliga hivatalos oldalának álomcsapatába és a Transfermarkt hétvégi válogatottjába is bekerült a héten. Szombaton sérülés miatt le kellett cserélni a csapat bombaformában védő kapusát, Gulácsi Pétert, akiről tegnapra kiderült: nincs nagy baj a műtött térdével, de elővigyázatosságból pihentetik a St. Pauli elleni keddi kupameccsen. NÉPSZAVA

Evezés: a Cambridge és a Harvard után

Kalmár Áron az Egyesült Államokbeli Dartmouthi Egyetem nyolcasával bronzérmet nyert az amerikaiak egyik legrangosabb evezősversenyén, a Bostonban rendezett Head of the Charleson. A Championship Eight kategóriában 30 nyolcas versengett, az USA-ban tanuló Kalmár csapatának hajója a Cambridge és a Harvard Egyetem mögött lett harmadik. MTI

Bejelentették az Eb hat német városát

FOTÓ: MKSZ

Hat németországi városban rendezik 2027 januárjában a férfikézilabda-világbajnokságot. A szervezői közölték, hogy az első csoportkörnek Kiel, Magdeburg, München és Stuttgart ad otthont, a középdöntők Kölnben és Hannoverben lesznek, az éremmérkőzéseknek pedig előbbi város húszezer fő befogadására alkalmas csarnoka lesz a házigazdája, akárcsak 2007-ben. A jövő januári vb Horvátországban, Dániában és Norvégiában lesz, a Chema Rodríguez szövetségi kapitány vezette magyarok Varasdon a hollandokkal, az északmacedónokkal és a guineaiakkal játszanak. MTI

Vb-elődöntőben birkózik Szilvássy

A nem olimpiai súlycsoportok számára kiírt tiranai birkózó-világbajnokságon elődöntőbe jutott Szilvássy Erik: a 82 kilóban első helyen kiemelt, Eb-bronzérmes Szilvássy a nyolcaddöntőben az azeri Gurban Gurbanovot győzte le 2-1-re, majd következett a vb-ezüstérmes, Ázsia-játékok-győztes Jalgasbay Berdimuratov elleni negyeddöntő. Szilvássy a hátára tette az üzbéget (6-0), és az elődöntőbe jutott. A török Ahmet Yilmazzal vívott mérkőzés lapzárta után kezdődött. NÉPSZAVA

Itt az olimpiai érzékenyítés

ELŐSZÖR KÉRDEZNEK Módszertant váltottak a játékok rendezése érdekében, felmérték, hogy ki akar beszélni róla. Háromszor annyian utasítják el kategorikusan, mint ahányan mindenképpen támogatják.

VINCZE ATTILA

Pontosan hét évet késett legfrissebb közvélemény-kutatásával a Magyar Olimpiai Bizottság, amely most a Závecz Research közreműködésével azt tudakolta: helyesnek tartaná-e a lakosság, hogy az olimpiarendezés komolyra fordulása előtt a polgárokat is bevonnák egy „semmire sem kötelező tájékozódási szakaszba". Vagyis a kérdés az volt, hogy kell-e tájékozódni vagy nem a pályázat előtt. A nemzeti konzultációt idéző forradalmi végeredmény nyilván nagyon meglepő, a közvélemény-kutatás szerint a lakosság kétharmada helyesnek gondolja, ha a pályázat előtt tájékoztatják/felvilágosítják arról, hogy miről is kellene majd később döntenie.

A Momentum Mozgalom azért indította a 2017-ben a Nolimpia kampányt, mert felfogása szerint a budapesti olimpia rendezésénél fontosabb ügyekre kell költeni az adóforintokat. Akkor a kormány (értsd: Orbán Viktor) a népszavazási kezdeményezés sikerét látva visszalépett a budapesti olimpiai pályázattól, nem merte kockáztatni, hogy a lakosság esetleg leszavazza a kedvenc projektet, ám a miniszterelnök ezen azóta sem tudott felülemelkedni. Olyannyira nem, hogy hét évvel később, a négy hónappal ezelőtti önkormányzati és EP-választás éjszakáján is méltatlan módon, mosolyogva kárörvendett, miszerint: „A Jóistennek van humorérzéke, mert a párizsi olimpia évében írta ki a magyar történelemből Momentumot."

FOTÓ: AFP/MOHD RASFAN

Magasan a labda és a ballon a lánggal: ezt akarnák überelni Budapesten

Mára láthatóan lépést és módszertant váltott a párt, és a Magyar Olimpiai Bizottságra bízta a lakosság érzékenyítését. A finomhangolás miként per pillanat nem a szokásos ultimátum, a döntés közlése, hogy pályázunk, és akinek nem tetszik, annak jó napot! A Závecz Research a MOB megbízásából 2024. október 20–24. között reprezentatív felmérést készített Budapesten és országosan. Az aktualitást az adta, hogy a MOB a napokban partnerségi javaslattal fordult Budapesthez. Ennek lényege, hogy mielőtt az olimpiarendezés komolyan szóba kerülhetne, a budapesti önkormányzat kapcsolódjon be a Nemzetközi Olimpiai Bizottság által az érdeklődők (nem pályázók, nem jelentkezők – hangsúlyosan érdeklődők!) számára felkínált, semmire nem kötelező tájékozódási szakaszba. A kérdés tehát nem olimpiára való jelentkezésről szólt.

A budapestiek és a vidékiek véleményét összegző közvélemény-kutatás azt vizsgálta, hogy egy olimpiarendezés kapcsán az alábbi lehetőségek közül melyiket támogatná a megkérdezett.

1. Az olimpiával kapcsolatban először alaposan tájékozódni kell, és fel kell mérni, hogy mit jelentene ez Magyarország és Budapest számára. Csak ezután lehet felelősen dönteni.
2. Az ország egyértelmű érdeke az olimpia megrendezése, ez nem is kérdés.
3. Az olimpiával foglalkozni sem érdemes, mindenképpen el kell utasítani.
4. Nem tudja.

Kiderült, a budapestiek háromnegyede támogatja a tájékozódás megindítását. Ahogy a Závecz Research hírlevelében közölte: a fővárosiak 61 százaléka szeretné, hogy legyen az olimpiai elköteleződésről szóló döntést megelőzően alapos tájékozódás és felmérés. További 12 százalék ennél erősebb álláspontot képvisel, feltétlenül az ország érdekében állónak tartja az olimpia megrendezését, vagyis a fővárosiak 73 százalékáról, majdnem háromnegyedéről mondható, hogy támogatja a budapesti olimpiával kapcsolatban a közös gondolkodás elindulását.

A közlemény ugyan arra nem tér ki, de nagyot sokatmondó, hogy Budapesten kétszer annyian vannak, akik minden körülmények között elutasítják az olimpiarendezést, mint azok, akik azt feltétel nélkül támogatják (23 százalék kontra 12 százalék). Ugyanez országosan még magasabb arányt mutat, a különbség majdnem háromszoros az olimpiaellenesek javára (29 százalék kontra 11 százalék).

Az olimpiarendezés örvén szürreális fordulatot hozott a politikai elit felfogása az előző hetekben: az eddig minden fórumon ellenérzéseit tolmácsoló Karácsony Gergely főpolgármester váratlanul nagyon megengedő hangnemet ütött meg, és kifejezte nyitottságát, míg a főpolgármester-jelölti kampánytól az utolsó pillanatokban váratlanul visszaléptetett és a sakktábláról kíméletlenül levett fideszes Szentkirályi Alexandra azt mondta, addig álom marad, amíg a főváros a csőd szélén billeg. „Hiába szeretnének sokan egy budapesti olimpiát, amíg a liberális szivárványkoalíció nem állítja talpra a főváros költségvetését, addig nem lehet olimpiáról komolyan beszélni."

Szürreális fordulatot hoztak az utóbbi hetek a politikai elit viszonyulásában...

Felmerült, hogy Budapest esetleg 2036-ban vállalkozhatna az olimpia megrendezésére. Ön melyik véleménnyel ért egyet?

A teljes népesség körében (%) Forrás: Závecz Research/NÉPSZAVA-grafika

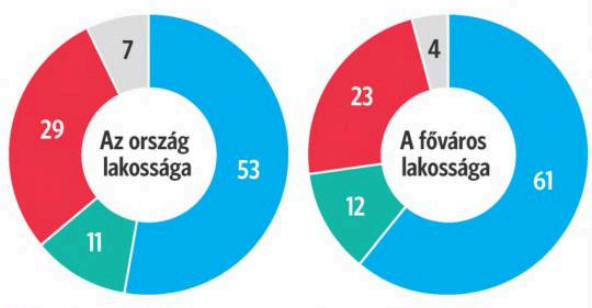

- Az olimpiával kapcsolatban először alaposan tájékozódni kell, és fel kell mérni, hogy mit jelentene ez Magyarország és Budapest számára. Csak ezután lehet felelősen dönteni.
- Az ország egyértelmű érdeke az olimpia megrendezése, ez nem is kérdés.
- Az olimpiával foglalkozni sem érdemes, mindenképpen el kell utasítani.
- Nem tudja, nem válaszol.

Bekövetkezett: lapáton Erik ten Hag

KUDARC A West Hamtől elszenvedett 2-1-es vereség, melynek során saját bevallása szerint hat-hét százszázalékos helyzetet hagytak ki, megpecsételte a Manchester United trénerének sorsát. Az „elbocsátó szép üzenet" hétfő reggel érkezett meg az 54 éves hollandushoz. A klub által kiadott közlemény mindössze annyit mond, hogy „elhagyta a MU férficsapata vezetőedzői pozícióját. Eriket 2022 áprilisában neveztük ki, és azóta két hazai trófeát ért el, 2023-ban a Carabao-, majd 2024-ben az FA-kupát. Hálásak vagyunk Eriknek mindenért, és minden jót kívánunk neki". A menedzsment diplomatikusan nem tér ki arra, hogy a „vörös ördögök" kilenc bajnoki meccsükből négyszer kaptak ki, így 11 ponttal a lista 14. helyén rostokolnak, s Európa második számú kupájában a szánalmas 21. helyen kell keresni a nevüket. A csapat jelenleg mindössze a nyolcadik Premiership-találatánál tart, miközben az egykori „hangoskodó szomszéd", a City már 20-nál jár. Összességében Ten Hag győzelmi aránya 54,7 százalék volt. A Sir Alex Ferguson 2013-as távozása óta Old Traffor又don szolgált öt tréner közül csak José Mourinhóé volt jobb, 58,3 százalék. A The Times forrásai szerint Sir Jim Ratcliffe „nehezen" hozta meg döntését. Már szerződésének nyári, 2026-ig szóló meghosszabbítása is vitathatónak tűnt, de a kiszemelt utódok közül Thomas Tuchel, Kieran McKenna és Mauricio Pochettino is kikosarazták a MU és az INEOS petrolkémiai óriás elnökét. Ügyvezető trénerként Ruud van Nistelrooy lépett honfitársa helyére. A manchesteri legenda 219 fellépésből elért 150 góllal írta be magát a csapat történelmébe. Nyári segédedzői szerződtetése már sejteni engedte, hogy adott esetben, ha átmenetileg is, Ten Hag helyére léphet. Rögtön bekerül az élet sűrűjébe: szerdán Ligakupameccs a Leicester, vasárnap hazai bajnoki a Chelsea ellen.

R. HAHN VERONIKA (LONDON)

FOTÓ: AFP/ADRIAN DENNIS

Nistelrooy lépett honfitársa helyére: a manchesteri legenda 219 fellépésből elért 150 góllal írta be magát a csapat történelmébe, most rögtön bekerül az élet sűrűjébe

Köztévén marad a vb

A MTVA, az Európai Műsorszolgáltatók Uniója, valamint a Nemzetközi Labdarúgó-szövetség megállapodása értelmében a következő két férfi-labdarúgóvilágbajnokságot Magyarországon 2026-ban és 2030-ban is kizárólag a közmédia különböző felületei közvetítik, előfizetési díj nélkül. MTI

Liuék ezüstje a World Touron

A rövid pályás gyorskorcsolya World Tour-sorozatának első, montreali állomásán Kónya Zsófia 500 méteren a 15. helyen zárt. Jászapáti Petra a 10., 1500 méteren a 18. lett. A férfiváltóknál második helyen végzett a Liu Shaolint és Liu Shaoangot is soraiban tudó kínai kvartett. NSO

Marozsán a legjobb magyar

Az 57. helyen áll a teniszezők ranglistáján Marozsán Fábián, aki továbbra is a legmagasabban rangsorolt magyar, őt a 88. helyen Fucsovics Márton követi, vezet Jannik Sinner. A nőknél Bondár Anna a 97. a WTA-rangsorban, amelynek élén a fehérorosz Szabalenka áll. MTI

A zápor újra olasz sláger

SERIE A Négy-négy gólt szerzett egymás ellen az Internazionale és a Juventus, ötöt vágott a Fiorentina, hatot az Atalanta.

HEGYI IVÁN

Góleső hullik a Serie A-ra. A sláger Olaszországban, akár a hatvanas években, a La pioggia (A zápor), ezúttal nem Gigliola Cinquettitől.

Az Internazionale–Juventus rangadón például nyolcszor zörgött a háló (4-4), ilyen sok gól legutóbb 1975-ben, egy olasz kupameccsen fordult elő a két csapat egymás elleni mérkőzéseinek történetében. Akkor a Zoff – Spinosi, Scirea, Morini, Cuccureddu – Damiani, Viola, Marchetti – Causio, Anastasi, Bettega összetételű, világ- és Európa-bajnokokkal felvonuló, ám Gentilét, Furinót, Capellót, Altafinit pihentető Juve 6-2-re nyert a San Siróban (az Inter két gólját a vb-ezüstérmes Boninsegna szerezte).

A futballtörténet összesen nyolc olyan Juve–Intert jegyez, amelyen legalább nyolc gól esett, és ezek közül az egyiken méltatlan körülmények között nyert 9:1-re a torinói csapat. Carlo Gambarotta játékvezető 1961 tavaszán fél óra múltán lefújta a két együttes találkozóját, Torinóban ugyanis olyan tömeg volt, hogy már a pázsitra sodródtak a futópályán is tolongó emberek. A szövetség előbb az Internazionale győzelmével könyvelte el a félbeszakadt meccset, majd másodfokon újrajátszást rendelt el. Tiltakozásul Giuseppe Meazza, az Internazionale stadionnévadó legendája az ifjúsági csapatot küldte a pályára – minden játékosának, így Sandro Mazzolának is, az volt az első felnőttbajnoki mérkőzése –, ez azonban nem zavarta a honosított argentin Omar Sivorit, aki nem szégyellt hat gólt is bevágni a milánói gyerekeknek. (Abban az évben ő kapta az Aranylabdát; magam nem szavaztam volna rá, az biztos.)

Simone Inzaghi, az Inter edzője most kevesellte, hogy csapata csak négyet ért el. „Hét-nyolc gólt kellett volna szereznünk” – jelentette ki, és nem titkolt szomorúsággal hozzátette: „Az sem mehet, hogy az ellenfél négy kapura lövéséből négy gólt kapunk.”

A török kölyök 19 évesen és 176 naposan lőtt két gólt a Juventusban, így az Inter–Juve rangadók legfiatalabb duplázója lett

FOTÓ: AFP/PIERO CRUCIATTI

„Az sem mehet, hogy az ellenfél négy kapura lövéséből négy gólt kapunk.”

A kék-feketék az eddigi kilenc fordulóban 13 gólt szedtek be; ez több mint a fele annak, amennyit az előző évad egészében számláltak (a gólkülönbségük 89-22 volt). Végzetüket Kenan Yildiz, a Regensburgban született török kölyök okozta, aki a 61. percben, 4-2-nél cseréként állt be, és az Inter–Juve rangadók legfiatalabb duplázójaként fejezte be a találkozót (19 évesen és 176 naposan).

Regensburg a világörökség része; még a srác is az lehet. Az Eurosport online kiadásától 9-es osztályzatot kapott, ahogyan az Inter Nápolyból igazolt lengyel középpályása, Piotr Zieliński is. Ugyancsak röpködtek a 8-asok: a házigazdáktól Denzel Dumfriesnek, Henrik Mkitarjannak, Federico Dimarcónak, Marcus Thuramnak, a vendégektől Juan Cabalnak és Francisco Conceiçãónak.

A másik szenzáció, hogy a Fiorentina 5-1-re kitömte az AS Rómát, amelyet a La Gazzetta dello Sport „totálisan összeomlott, edzőjét elutasító”, a Tuttosport „unalmas, szomorú, trénerében nem bízó” csapatnak nevezett. Az egybehangzó leírások alapján Ivan Jurić horvát szakvezető számára Róma nem lesz örök város. Ellenben Raffaello Palladino, a Fiorentina mestere sorra kapja az elismeréseket, hiszen kinyíltak a violák, a Fiorentina zsinórban az ötödik győzelmét aratta, és a negyedik helyen áll.

Simone Inzaghi, az Inter edzője kevesellte, hogy csapata csak négyet lőtt, szerinte hét-nyolc gólt kellett volna szerezniük

FOTÓ: AFP/GABRIEL BOUYS

Mögötte – azonos pontszámmal – az Atalanta következik, amelyről a Verona 6-1-es elintézése után az jelent meg Itáliában: „Gasperini csapata közel került a tökéletességhez az erő, az intenzitás és a koncentráció tekintetében egyaránt.” A bergamóiak 34 perc alatt 5-0-ra elhúztak, ám Gianpiero Gasperini inkább füstölgött, mint áradozott: „Ha legalább egyet tudtuk volna rúgni a BL-ben a Celticnek...”

Az a meccs 0-0-val zárult, de már nem érdemes rajta tűnődni, amúgy sem engedélyez merengést a menetrend. A bajnokság tizedik fordulója ma kezdődik, este (20.45) az élen álló Napoli a Milan vendége lesz. Holnap az Inter az Empoli otthonában lép fel, míg a Juventus a Parmát, az Atalanta a Monzát fogadja; csütörtökön a Fiorentina a Genoához látogat, míg az AS Romához a Torino érkezik.

Az élmezőny: 1. Napoli 22 pont, 2. Internazionale 18, 3. Juventus 17, 4. Fiorentina 16 (20-9-es gólkülönbség), 5. Atalanta 16 (24-14). A Milan (14 pont) a nyolcadik helyen áll, ám egy mérkőzéssel kevesebbet játszott, mert bolognai találkozóját elhalasztották.

Nem kis szám lenne épp a Napoli ellen megkezdeni a felzárkózást...

Verstappen messzire megy, akár feláldozza magát

FORMA–1 Austin után a Mexikói Nagydíjon is egymásnak feszült a világbajnoki pontversenyben éllovas Max Verstappen és üldözője, Lando Norris, de most a Red Bull holland pilótája húzta a rövidebbet. A rajt után Verstappen élre állt, azonban a ferraris Carlos Sainz Jr. gyorsan visszaelőzte a hollandot, aki ezután Norrist próbálta feltartóztatni. A kilencedik körben kétszer is leterelte riválisát a pályáról – ezt kihasználva Charles Leclerc mindkettőjüket megelőzte –, Verstappent pedig a manővereiért kétszer tíz másodpercre büntették.

„Egyértelmű, hogy neki nem számít, nyer-e vagy második lesz, az egyetlen célja, hogy legyőzzön engem a versenyen. Ezért hajlandó feláldozni magát, de én jó és tisztességes csatákat akarok vele vívni. Túl messzire ment, és egyértelmű, hogy a versenybírók is így látták” – jelentette ki Norris, aki végül másodikként zárt.

„A húsz másodperc sok, de nem fogok sírni miatta. A probléma az, hogy túl lassúak vagyunk, és emiatt kerülök ilyen helyzetekbe. Ez az én problémám” – reagált a történtekre a célvonalat hatodikként átszelő Verstappen.

„Nagyon akartam ezt a győzelmet. Szükségem volt rá! Azt mondtam, szerezni akarok még egy győzelmet a Ferrarival, és ez most megvan, szóval élvezhetem az utolsó négy versenyt. A csapat jövőre a vb-címért fog harcolni, de ennek én már nem leszek a részese” – értékelt a futamgyőztes Sainz.

A konstruktőri versenyben a Ferrari megelőzte a Red Bullt, és négy versenyhétvégével a bajnokság vége előtt 29 pontra csökkentette lemaradását a McLarennel szemben. Az idény ezen a hétvégén Brazíliában folytatódik.

NÉPSZAVA

A 20 másodperc sok, de nem fogok sírni miatta – mondta Verstappen

FOTÓ: AFP/YURI CORTEZ

A vb-pontversenyek élmezőnye

Pilóták: 1. Verstappen 362 pont, 2. Norris 315, 3. Leclerc 291.
Konstruktőrök: 1. McLaren 566 pont, 2. Ferrari 537, 3. Red Bull 512.

Mexikói Nagydíj, a pontszerzők

1. Carlos Sainz Jr. (Ferrari) 1:40:55.800 óra, 2. Lando Norris (McLaren) 4.705 másodperc hátrány, 3. Charles Leclerc (Ferrari) 34.387 mp. h., 4. Lewis Hamilton (Mercedes) 44.780 mp. h., 5. George Russell (Mercedes) 48.536 mp. h., 6. Max Verstappen (Red Bull) 59.558 mp. h., 7. Kevin Magnussen (Haas) 1:03.642 perc h., 8. Oscar Piastri (McLaren) 1:04.928 p. h., 9. Nico Hülkenberg (Haas) 1 kör h., 10. Pierre Gasly (Alpine) 1 kör h.

Megtalálták a halálos vírus forrását

Megtalálták a Marburg-vírus fertőzésének forrását. A kór Ruandában repülőkutyákról terjedhetett át az emberekre. A kutatás szerint a denevérek élőhelyeként szolgáló barlang közelében egy bánya található, így találkozhattak a fertőzött állatok a munkásokkal. A fertőzés – orvosi ellátás híján – az esetek akár 88 százalékában végzetes lehet. MTI

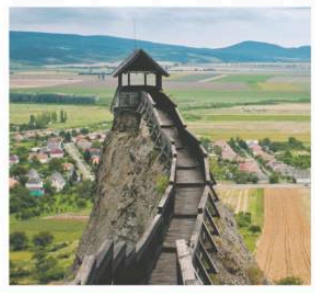

Lezárták a boldogkői vár sziklakijáróját

Biztonsági okokból, az Oroszlán-szikla fapallójának állapota miatt kellett lezárták Boldogkő várának egyik leglátványosabb részét. A felújítás várhatóan két hétig tart. A vár maga természetesen továbbra is látogatható. NÉPSZAVA

DNS-minta a levegőből

A környezeti DNS kutatása egyre elterjedtebb módszer az élővilág felmérésére. Egy vízmintából megmondható például, hogy úszott-e cápa az adott vízben, vagy kimutathatók a rejtett életmódú állatok is a zavarásuk nélkül. Egy új módszerrel a levegőben lebegő DNS-nyomokat lehet hatékonyabb módon begyűjteni és megvizsgálni. NATGEO

Új traffipaxok élesednek szerdától

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Sebességmérő az Árpád hídnál, a Népfürdő utcai lehajtónál mindkét irányban

BUDAPEST Szerdától élesben működik a Fővárosi Önkormányzat által felszerelt 26 sebességmérő készülék, amelyek 47 sáv forgalmát képesek megfigyelni – derül ki a police.hu-n megjelent közleményből. A 26 új készülék – amelyek a VÉDA-rendszerbe integráltak – az egyhetes tesztüzem alatt több mint 38 ezer gyorshajtást rögzített.

A berendezések radaros elven működnek, különböző forgalmi és fényviszonyok mellett 24 órás, folyamatos mérésre alkalmasak, a járművekről minden napszakban jó minőségű felvételeket készítenek. A traffipaxokat a Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság telepítette és finanszírozta, így nem is a rendőrség fogja azokat üzemeltetni és karbantartani. NÉPSZAVA

A berendezések 24 órás, folyamatos mérésre alkalmasak.

Itt mérnek az új traffipaxok

- Árpád híd, Népfürdő utcai lehajtó (mindkét irány)
- a III. kerületi Szentendrei úton a Raktár utcánál, valamint a Monostori útnál (mindkét irány)
- a Rákóczi híd budai, illetve pesti hídfőjénél
- a Petőfi híd budai lehajtójánál
- a Bécsi úton a Zay utcánál (mindkét irány)
- a Bajcsy-Zsilinszky úton az Alkotmány utcánál
- az Üllői úton a Vágóhíd utcánál és a Határ útnál
- a XI. ker., Bocskai úton a Tas vezér utcánál
- a 6-os főút fővárosi szakaszán a Növény utcánál és a Duna utcánál (Savoya Park)
- a Ferihegyi repülőtérre vezető gyorsforgalmi úton a KÖKI-terminálnál (mindkét irányban)
- a XI. ker., Budaörsi úton a Rupphegyi útnál
- a XI. ker., Balatoni úton a Péterhegyi lejtőnél
- a XIII. ker., Váci úton a Lőportár utcánál

ISMÉT SOKFELÉ KÉPZŐDIK PÁRA, KÖD

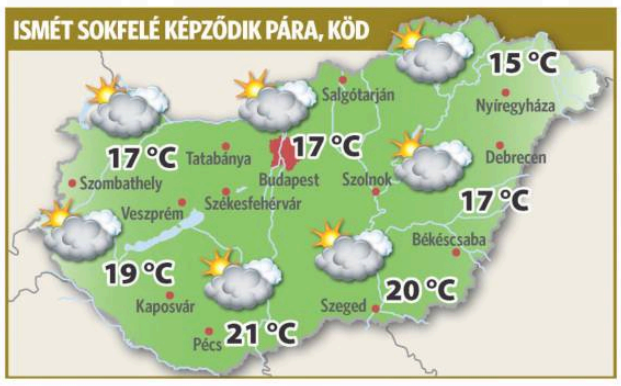

Boldog névnapot, Nárcisz!

A Nárcisz eredetileg a Narcisszusz férfinév női párja. A nárcisz virágnév szintén a férfinévből származik.

KENÓ — Október 28.

7	8	14	17	18	19	21	24	25	36
46	51	52	54	55	66	71	75	79	80

Megfér egymás mellett a két ünnep

EMLÉKEZÉS Október végén rendre fellángol a vita: halloween vagy halottak napja? De miért is kellene választani? A két ünnep nagyon más hangulatú, ráadásul nem is egy napra esnek.

KUKLAI KATALIN

„Nem kell nekünk a halált, az ördögöt ünnepelnünk! Nem kell a gyerekeket csontváznak, boszorkánynak öltöztessük! Nem kell átvegyünk semmilyen idegen néptől pogány ünnepeket, szokásokat! Fontos tudni: a halloween a sátánisták ünnepe!" Ezt a szöveget a Szigetszentmiklósi Hajnalcsillag Református Óvoda tette közkincscsé a közösségi médiában. Azt is hozzátették, hogy sokan tudatlanságból ünnepelnek október 31-én. Persze a halloweent nem kell szeretni és nem kell megünnepelni, ha valaki nem akarja, ahogy semmilyen más ünnepet sem kötelező tartani.

Nem tekinthető reprezentatív közvélemény-kutatásnak, de egy Facebook-csoportban sok édesanya szólt hozzá a témához. Az derült ki, hogy a legtöbben teljesen természetesnek tartják a két ünnepet, a halloweent és a halottak napját, semmiféle ellenérzés nincs bennük egyikkel szemben sem. „Érdekes hogy mennyien ragaszkodnak az ilyen-olyan vallási ünnepekhez, közben pedig semmilyen vallásban nem hisznek/gyakorolnak. Fölösleges így azon vitatkozni, ki milyen ünnepet tart meg. Mindenki amit akar" – írta Blanka. „A gyerekeim már középiskolások, de egész kicsi koruktól tartottuk a halloweent is, és november 1-jén a temetőbe is mindig kimentünk velük. Nem lettek sátánisták, mindketten saját akaratukból konfirmáltak (református templomban), a kicsi templomba jár, szintén saját döntése alapján. Egyébként annak idején, amikor a nagymamám gyerek volt, ők is faragtak töklámpást és ijesztgették egymást halottak napja körül, csak nem hívták halloweennek" – jegyezte meg Anna.

Ugyanezt erősítette meg egy óvónő is, Zsuzsanna, aki elmeséli a kicsiknek, hogy más népek hogyan ünnepelnek, és hogy bizony Magyarországon is van hagyománya a tökfaragásnak, régen a fiúk tökvicsorinak nevezték a riasztó figurát, ezzel ijesztgették a lányokat tollfosztás, kukoricamorzsolás közben. Azt is szokta ajánlani a szülőknek, hogy a gyerekekkel együtt nézzék meg a Coco című animációs filmet, amelynek főszereplője egy tizenkét éves mexikói fiú, aki előtt varázslatos módon megnyílik a holtak világa, majd beszélgessenek el a témáról.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

Azok a családok, amelyek szívesen látják a jelmezes, csokigyűjtögető gyerekcsoportokat, gyakran jelzik a kapujukon például egy töklámpással vagy egyéb dekorációval

Krisztina Angliában él, és a 12 éves lánya a minap jegyezte meg: milyen nehéz lehet a magyar gyerekeknek úgy, hogy csak szomorúság tartozik ehhez a naphoz, vidámság nem, pedig akik meghaltak, nem akarják, hogy szomorúak legyünk. Dóra pedig arra világított rá, hogy nem kell bigottnak lenni akkor sem, ha valaki vallásos. „Mi katolikusok vagyunk. Az ötéves gyerekem már csak az apja sírjához tud kimenni. Nem tabu a halál, nagyon finoman, szépen beszélgettünk róla, mindig az ő szintjén. Mivel érdekli, hogy kik voltak az elhunyt nagyszülei, róluk is mesélek. Emlékezünk rájuk. Gyertyát gyújtunk. Bármikor. A maga aranyos kis módján szereti őket is. Imádkozik értük. Ez egy fontos belső viszonyulás. A halloween pedig buli. Imádja a tökfaragást, a csokigyűjtést. Ez egy viccesebb módja a hideggel, a fény csökkenésével való megküzdésnek. A halállal nem csak komoly arccal lehet és kell megküzdeni."

A gyerekek számára ez egy jó buli, nem több, nem más.

Az óvodásoknak igazából még fogalmuk sincs, ez az egész miről szól – nyilatkozta lapunknak Dúró Zsuzsanna gyermekpszichológus. Ő maga ugyan nem rajong a halloweenért, de látja, hogy a gyerekek számára ez egy jó buli, nem több, nem más. A lakóhelyén is nagyon elterjedt. Azok a családok, akik szívesen látják a jelmezes, csokigyűjtögető gyerekcsoportokat, ezt jelzik a kapujukon például egy töklámpással vagy egyéb dekorációval. Ilyen értelemben ez egy közösségi program, egy jó alkalom az együttlétre a családoknak is, meg a gyerekeknek is. „De hogy nem tudja, hogy valójában mit ünnepel, az teljesen biztos" – tette hozzá a szakember. Ugyanis az olyan elvont fogalmak, mint például a halál értelmezésének képessége, nagyjából csak 10 éves kor körül alakul ki. Addigra már tudatosul bennük, hogy az életünknek van eleje, közepe és vége, és az iskolában a történelemórákon megismerkedhetett olyan hősökkel, akik például a hazáért harcoltak, elestek csatákban, és máig büszkék vagyunk rájuk.

Dúró Zsuzsanna arról is beszélt ennek kapcsán, hogy nagy tabu Magyarországon a halál témája, sokan nem képesek kezelni, ha meghal egy családtag, gyakran őt kérdezik a szülők arról, hogy a gyereket kivigyék-e az elhunyt rokon temetésére. Erre nincs egyetemes válasz, mert ez természetesen attól függ, mennyi idős a gyerek, és milyen mély volt a kapcsolata az elhunyttal. A halottak napi temetőlátogatás már más, az a szituáció nem kelt félelmet a gyerekben, sőt az is egy élmény lehet számára, hogy például lehullott leveleket, gesztenyét gyűjt a temetőben. Tulajdonképpen ez is egy családi program, egy közös élmény lehet számukra, ami persze nagyon más hangulatú, mint a halloween.

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: ANGYAL GÁBOR, MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Zrt. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a Zrt. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER